
WELLCOME
HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

TABVLA CII.
DE
FOETORE ORIS.

I. *CAVSSAE.*

Fœtor oris a diuersis exoritur caussis, quarum præcipuæ sunt:
1. Scorbutus, in specie stomacace.
2. Lues venerea.
3. Vlcus, siue simplex, siue fistulosum, in pulmonibus; quod in phthisi contingit.
4. Item vlcus oris interni.
5. Caries dentium, vel quæcumque illorum impuritas.
6. Cruditates ventriculi nidorosæ, a vitio concoctionis dependentes.
7. In specie *atonia* circa orificium ventriculi sinistrum, vnde vapores eiusmodi fœtidi libere emergere possunt.

II. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Pro diuersitate caussarum, cura quoque diuerso modo instituenda est: hinc
1. in scorbuto respiciatur *primarius* adfectus, quo superato symptoma fœtoris ex ore euanescit.
2. Sic etiam res se habet cum fœtore a lue venerea dependente: singula suo loco quærantur.
3. In caussa vlceris pulmonum, fœtor oris eamdem cum phthisi & methodum & prognosin designat.
4. Vlceroso - fistulosus in ore status exposcit:
   1) *Interne* antiuenerea & balsamica temperatiora.
   2) *Externe* subsidia chirurgica. *Conf. tabul. chirurgic.*
5. Dentes, carie infecti, exposcunt euulsionem; conspurcati per puluerem dentifricium & alia subsidia sunt depurandi, e g.

Rec. Myrrh. elect.
ciner. rorismar. ana vnc. semis.
pulu. rad. irid. Florent. drachm. III.

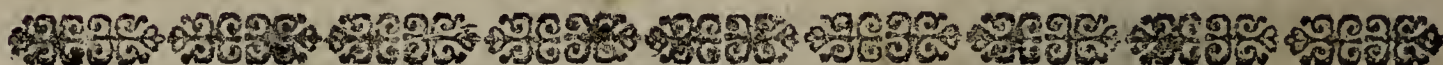
alum. vſt.
nuc. moſchat. ana drach. vnam & ſemis.
ol. ligu. rhod. gutt. X. M. F. puluis.

6. Quando *ventriculus* deprauatus foetorem oris cauſſatur, eadem methodus locum habet, quæ tabula de adpetitus defectu commendata eſt.

7. Vbi in ſpecie ſub finem curæ tonica tanto magis adhibenda ſunt, quo magis atonia orificii ſiniſtri ſuſpecta eſt: laudantur in hunc finem grana maſtichis, 4. 6. ſubinde deglutienda.

III. *OBSERVATIO PRACTICA.*

Interdum fœtor e naribus prouenit, quo caſu ozæna ſeu vlcus narium vtplurimum ſubeſt, quod eamdem cum vlcere oris expoſcit medicationem. *Conf. tabul. chirurg. de ozæna.*

TABVLA CIII.

DE

SODA.

I. *DEFINITIO.*

Soda eſt ardor ventriculi moleſtus, circa œſophagum præcipue ſenſibilis: modo a cauſſis internis, modo ab externis inductus.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Soda, vti hodie accipitur, diſtinguenda venit a ſoda antiquorum, qui per hanc vocem ſpecialem dolentem ardorem capitis denotare ſolent.

2. Soda differt ſecundum cauſſas, quæ differentia in praxi confert vtilitatem.

III. *SIGNA.*

1. Conqueruntur patientes de moleſto ſenſu in ventriculo, præcipue circa œſophagum.

2 Quem

2. Quem ſenſum, num verius per ardoris, an vero per frigoris denominationem exprimere debeant, neſciunt: alii enim dicunt: es brenne, alii: es kälte; ſed nota eſt antiqua loquendi ratio, *quod frigus adurat*, & re vera frigus ardorem quemdam inducit.
3. Cum hoc ſenſu concurrit dolor quidam ventriculi moleſtus, preſſorius, tenſiuus.
4. Vti & leuis conſtrictio per œſophagum vſque ad fauces adſcendens,
5. Cum intercurrente momentanea nauſea, ſaliuæ in os effuſione, & tentamine vomibundo.

IV. *SVBIECTA.*
1. Euenit hic adfectus ſanguineis, ſanguineo-melancholicis, ſanguineo-cholericis.
2. Quæ cauſſis occaſionalibus, inferius nominatis, exponuntur.
3. Quæ commotionibus ſanguinis ſæpius expoſita ſunt.

V. *CAVSSAE.*
Producitur hic adfectus a cauſſis:
1. Modo *internis*; quales ſunt
   1) congeſtiones ſanguinis verſus ventriculum & inteſtina.
   2)Blioſa ſaburra in primis viis.
   3) Motus fibrillarum ſubtiliſſime tremulus, qui multum etiam ad ſenſum talem contribuit.
2. Modo *externis*; hæ ſunt:
   1) Pinguia adſumta, præcipue ſi potus frigidus mox ingeratur.
   2) Calida aromata, quæ ſanguinem exagitant, irritationis ſenſum inducunt, & cum fæculentis nimiam fermentationem cauſſantur; quæ fermentatio tanto acrior emergit, quo magis biliosa ſaburra conſpirat.
   3) Refrigeratio ventriculi.
   4) Elixiria calida, ſub prætextu ſtomachi debilitati propinata.
   5) Potus fæculenti, acida edulia.
3. *Recentiores* ab acrimonia acida volatili hunc adfectum deducunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Magnæ quidem conſiderationis non eſt hic adfectus, in conſuetudinem tamen abiens, multas moleſtias inducit.
2. Quando autem incongruis remediis tractatur, peiora incommoda ſuccedunt. *Conſ. cautelæ.*

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Si aliquid exhibendum eſſe videatur, vſu veniant

1. *Alcalica fixa*, cum ſale quodam volatili combinata, e. g. mixtura tonico-neruina *Stahlii* e tinctura antimonii vel tartari & ſpiritu volatili C. C. ana remixta, quæ tinctura ardorem ventriculi egregie corrigit.
2. Vel alcalica fixa ſola, e.g. oleum tartari per deliquium, ad guttas X - XV - XX, item tincturæ modo dictæ alcalicæ, de quibus, quo minus vel magis cauſticæ ſunt, eo plures vel pauciores guttæ propinentur.
3. Qui adfectum habent a ſanguinis commotione, iis lenia acida & nitroſa conueniunt, immo etiam ſpiritus vitrioli, ſalis &c.
4. *Biliosa ſaburra* potiſſimum peccante nitroſa cum abſorbentibus marinis locum habent.
5. Omnibus egregie conducit potus calidus, e. g. thée, coffée.
6. Qui pertinaciter & frequenter hoc adfectu laborant, & manifeſto ſunt plethorici, his venæ ſectiones & vomitoria, verno & autumnali tempore dextre exhibenda, proderunt.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Recentiores, quoniam in ſola acrimonia acida cauſſam huius adfectus collocant, ad abſorbentia terrea vnice confugiunt.
2. Præcipue autem *creta* in ſcenam vocatur, quæ, quando cum aciditate fermenteſcente in ventriculo remiſcetur, inſigniter adſtringit, & comprimit craſſiores ventriculi fibrillas: vnde patientes cardialgias grauiores, obſtipationes viſcerum, anorexiam, & feminæ vitium menſium incurrunt.
3. Sunt, qui loco cretæ *farinam laterum* vſurpant, quæ tamen,

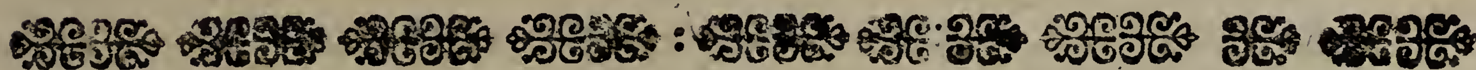
men, quia per ſe iam adſtringens eſt, multo magis hac efficacia prædita erit, ſi cum acido concurrat.

4. Idem detrimentum adferunt alia *adſtringentia*, e. g. folia quercus, puluis gallarum &c.

5. Qui, neglecta debita diæta, ſolis medicamentis hunc adfectum adgrediuntur, nihil obtinent, ſed potius ex abuſu medicamentorum hypochondriaco - ſpleneticos adfectus incurrunt.

6. Sunt quibus prodeſt hauſtus ſpiritus vini, nempe iis, qui a pinguibus adſumtis hoc malum inuitarunt.

7. Amygdalas excortic. num. 6 - 8. contuſas & comeſtas præſentaneum ſæpius attuliſſe ſolamen, certum eſt.

TABVLA CIV.
DE
CARDIALGIA.

I. DEFINITIO.

Cardialgia eſt dolor ventriculi ſpaſmodicus, circa ſuperius eiusdem orificium præcipue ſenſibilis: qua conſtrictione principium agens mucida in illo contenta eliminare, flatulenta diſſipare, vel ſanguinem circa eumdem congeſtum diſcutere aut exprimere intendit. Deriuatur a καρδία, cor, & ἀλγέω, doleo, quia circa ſcrobiculum cordis dolor in primis ſentitur.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Differt cardialgia ab *anorexia* ſeu *inadpetentia*, quæ magis chronicum malum, quod ſenſu dolorifico non ita manifeſtum eſt.

2. Cardialgia eſt vel

1) *Idiopathica*, quæ etiam *nauſeoſa* dicitur, & a primarum viarum cruditatibus, ad quas etiam vermes referendi ſunt, dependet; vel

2) *Symptomatica*, quæ a translatione ſanguinis menſtrui vel hæmorrhoidalis originem ducit.

3. Cardialgia differt etiam *gradu*, quo ſymptomatica idiopathicam facile ſuperat, in illa enim viſcera cum vena portæ adnexa ſimul adficiuntur: ſummus gradus eſt cardialgia *ſyncoptica*, quæ a totius meſenterii ſpaſmodica conſtrictione dependet.

4. Hæc diſtinguenda venit a *ſuffocatione* illa, in cardialgia *idiopathica* magis obueniente, da die Patienten ohne reſpiration hinliegen: hæc enim a conſenſuali diaphragmatis & pericardii adfectione producitur.

III. *SIGNA*.

1. Preſſiones & tenſiones circa ſcrobiculum cordis.
2. Anguſtiæ, immo anxietates præcordiorum.
3. Vtplurimum accedit nauſea, & non raro vomitus.
4. Quo magis ſtatus verminoſus concurrit, eo copioſius ſaliua in os effunditur, in profundis faucibus mucus ita ſentitur, ac ſi fruſtum aliquod frigidum ibi hæreat.
5. *Calor* & *frigus* ſæpius alternant, cum ſudoribus anxiis, frigidis.
6. *Ieiuno* ventriculo hæc pathemata augentur, poſt paſtum autem notabiliter miteſcunt.
7. *Ructus*, quando erumpunt, leuamen patienti adferre obſervantur.
8. Commotiones ſanguinis circa venam portæ, vbi in cauſſis ſunt, ibi febricula aliqua accedere ſolet.

IV. *SVBIECTA*.

1. Cardialgia familiariter occurrit in valetudinariis ſubiectis, quæ ſiburra primarum viarum laborant.
2. Specialiter in *hypochondriacis*, qui communiter ſunt flatulenti.
3. Maxime omnium in *feminis hyſtericis*, vitio menſium obnoxiis.
4. Infantes etiam, præſentibus vermibus, ab hoc malo infeſtantur.

V. *CAVSSAE*.

1. Cauſſa *materialis* cardialgiæ *idiopathicæ* eſt:

1) vel

1) Vel flatulentia, hypochondriacis & hystericis præ aliis familiaris.

2) Vel viscosa muciditas, aut alia saburra in primis viis, quo etiam vermes referendi sunt.

2. Caussa *materialis* cardialgiæ *symptomaticæ* est motus sanguinis, siue menstrui siue hæmorrhoidalis retenti, cuius caussa *antecedens* nonnumquam est neglectio euacuationum sanguinis artificialium adsuetarum.

3. Caussa *formalis* est reciproca laxatio & strictura toni in ventriculo, intestinis, & reliquis partibus, quæ in consensum trahuntur: tonus enim quando relaxatur, flatus expanduntur, & sic partes relaxatæ ab iis distenduntur; strictura autem toni, si deinde his partibus distensis inducatur, tam sensibilem, ob consensum præcipue systematis neruorum, excitat dolorem, vt patientes sæpe suffocatiuis vel syncopticis adfectibus corripiantur, es drehet sich alles bey ihnen um, wird grün und schwartz vor ihren Augen, bis sie gar dahin sincken.

4. Caussæ *procatarcticæ* & *occasionales* sunt:

1) Obstructiones alui, & flatuum retentiones.

2) Ventriculi refrigerationes, præcipue in sensibilibus subiectis.

3) Cibi crassi, dyspepti, non bene masticati, vel nimia quantitate adsumti, aut mutati in molliorem, delicatam diætam.

4) Animi tacita excandescentia inter pastum.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Cardialgia in principio non adeo fonticus est adfectus, successu autem temporis lipothymiam, præcipue in feminis, solet caussari, vnde metuendum, ne congestio sanguinis, ibi facta, in stasin inflammatoriam, transeat.

2. Cardialgia *symptomatica*, seu a motibus sanguinis excitata, difficilioris est restitutionis, quam idiopathica: facile enim in habitum degenerat; vel adfectus plane conuulsiuos inducit, præsertim quando calida remedia, sub prætextu ventriculi roborandi, offeruntur.

3. Immo prostant exempla, quod vomitoria, hypochondria-

cis

cis cardialgicis propinata, deliria & maniam inſtantaneam produxerint.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Cardialgiæ *idiopathicæ*:

1) Ad materiam *corrigendam* & præparandam exhibeantur digeſtiua, reſoluentia, abſtergentia & incidentia, e.g.

a) *Salina*: tartarus tartariſatus, vitriolatus, arcanum duplicatum &c. verſus paſtum præcipue exhibenda.

b) *Aromatica* acriuſcula, inter quæ primas tenet piper, vtpote cruditates viſcoſas egregie reſoluens.

c) *Radices* acriuſculæ: ari, pimpinellæ albæ, &c.

d) *Vinum* calefactum aromatiſatum, quod non ſolum facit, ſed ipſum etiam ſubit ſummas in primis viis alterationes, & promtam fermentationem creat.

e) *Sinapi*, commendante *Paracelſo* fermentationem cito promouet, & omne viſcidum in ventriculo reſoluit.

f) Ad præparantia interdum etiam pertinent *abſorbentia*, vt materiam nimis tenacem reddant pulpoſam & volubilem.

2) His præmiſſis, ſi patiens melius non habet, & nihil contraindicet, ad materiæ præparatæ euacuationem *tartarus emeticus* ad grana II. III. cum tartaro tartariſato exhibeatur.

3) Vbi autem *vermes* in cauſſis ſunt, ibi, præmiſſis digeſtivis amaris, vermes enecantibus, mercurius dulcis cum ſtimulo colocynthiaco ad euacuationem propinetur.

4) Poſt vomitorium ſubiungatur lene quoddam *anodynum*, quod viſcus adfectum quietum iterum reddat; pro quo ſcopo *Sydenham* aliquid theriacæ verſus noctem propinare commendat.

5) Denique ad *tonum* ventriculi roborandum ſubſequentibus diebus exhibeantur *martialia*, e. g. crocus martis aperitiuus ſub initium gran. II, deinde gran. III, item tinct. martis aperitiua *Ludouici*, quæ meliorem adhuc habet effectum, & ob gratum ſaporem præ aliis laudari meretur.

6) His

6) His martialibus interponantur, aut coniungantur, *stomachica* amara, e. g. essent. absinth. centaur. min. gentianæ rubræ, quæ ad tonum restituendum efficacissima, item essent. pimpinell. alb. helen. zedoar. galang. cass. caryophyll. conseruando vbique alui legitimum successum.

2. Cardialgiæ *symptomaticæ*, & *syncopticæ*.

1) In hac, loco calidorum, exhibeantur temperantia *nitrosa*, cinnabarina, cum sale quodam digestiuo & guttula olei cinnamomi vel caryophyllorum; tales enim pulueres in angustiis præcordiorum vtrique sexui efficacissime eueniunt.

2) His subinde interponantur lenia laxantia, e. g. pilulæ *Stablianæ*, flatus egregie discutientes & effectum simul roborantem exserentes, item *Beccherianæ*, *Syluianæ*, tartareæ *Quercetani*, infusa e resoluentibus, abstergentibus & laxantibus parata.

3) Ad *tonum* roborandum propinentur vel superius laudata, vel mixtura tonico-neruina e tinctura alcalica & spiritu quodam volatili parata, specifice essentia millefolii cum essent. alexipharm. remixta.

4) Ad præseruandum venæ sectiones æquinoctiales commendentur, & euacuationes sanguinis naturales respiciantur.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Digestiua salina* pure magis succurrunt *materiæ*, in ventriculo hærenti, minus autem ipsi ventriculo

2. *Aromatica* vero non solum materiam reddunt fluidiorem, sed & tonum ventriculi roborant: hinc absente æstu febrili optime conueniunt; quando autem in commotionibus febrilibus offeruntur, quæ in cardialgia symptomatica non raro accedunt, adfectum sensibiliter exasperant.

3. Vulgare illud remedium, dextre adhibitum, in cardialgia idiopathica non reiiciendum est, quando nempe plebeii grana 15-20. piperis, vel sola, vel cum spiritu vini, deglutiunt & quietam continentiam seruant: ventriculus enim per illud simplex non solum corrigitur, sed & leuis sudor excitatur.

4. *Essentiæ* aromatum longe vtiliores hic sunt, quam *olea* illorum: hæc enim ventriculum saltem stimulant, fermentationem autem minime promouent.

5. *Sal vitrioli* illud habet incommodum, vt diu in ventriculo hæreat, & hinc omnis spasmus ex aliis partibus eo conuocetur; in hoc autem adfectu talia emetica eligere præstat, quæ satis cito vomitum excitant, qualia sunt septica, ventriculum corrodentia, quæ substantia latius in sale vitrioli extensa est, & hinc non statim effectum exserit.

6. E vegetabilibus *asarum*, vel illius extractum, adhiberi potest. Conf. *Coberus*, qui in obseruationibus suis, lectu dignis, illud commendat.

7. Ad *vomitoria* minime festinandum est, conuenit potius, salia digestiua versus pastum exhibere, & exspectare, an illa sola non sufficiant ad totum negotium expediendum, & vomitum spontaneum excitandum.

8. Maxime omnium euitandus est error ille grauissimus, satis communis, vbi in cardialgia symptomatica, nempe passionibus hypochondriacis & hystericis vomitoria præscribuntur: hac enim ratione delirium, immo maniam induci obseruatum est.

9. Sic etiam *carminatiua*, olea destillata & alia calida stomachica in sanguinis hisce commotionibus euitanda sunt.

10. Caueant sibi patientes cardialgici in posterum a caussis occasionalibus, superius descriptis.

TABVLA CV.

DE FLATVLENTIA.

I. DEFINITIO.

Flatulentia est promta, insolentior & copiosa generatio flatuum, tamquam substantiæ halituoso - elasticæ, ad aëream

ream indolem accedentis, e resolutis humiditatibus in abdomine originem ducentis, & variis diris symptomatibus stipatæ.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Non agimus hic de flatibus *vesicæ* & *vteri*, qui, licet rarius, vere tamen interdum contingunt, sed de iis, qui in intestinis generantur.

2. Neque de illis flatibus, qui ex hisce, in rarioribus exemplis, ipsam *abdominis cauitatem occupant*, & in ingentem molem illud distendunt, dicemus, nam de illa *flataria* flatulentia *tabula de hydrope* actum est, sed de simplice illa flatulentia, quæ, vti in intestinis gignitur, ita & in illis retinetur.

3. Hæc flatulentia est:

1) vel *torpida* & *stupida*, quæ exiguum, immo subinde plane nullum sensum molestum infert, & phlegmaticis est familiaris.

2) Vel *impetuosa*, quæ, ob leues etiam occasiones, vehementes contentiones, & sensibiles dolores excitat; cui sanguinei, de cholerico vel melancholico temperamento participantes, obnoxii sunt.

4. Porro flatulentia differt ratione *caussarum:*

1) Alia enim dependet a simplice intestinorum *atonia*, seu languido torpore, vbi flatus, citra insignem torminosum sensum, progrediuntur, siue *sursum*, & tum *ructus* vocantur, siue *deorsum*, quo casu *flatuum* nomen retinent.

2) Alia originem ducit a *lentore tenaci*, motus peristaltici finem frustrante: hic modo spasticæ stricturæ, modo reciprocæ flaccidæ toni remissiones occurrunt.

3) Alia a turbulenta *sanguinis* circa venam portæ *commotione* ortum sumit, ob connexionem, quam huius venæ ramificationes cum intestinis habent.

III. *SIGNA.*

1. Strepitus volutatorii & borborygmi per intestina sentiuntur.

2. Interdum autem, loco huius volutationis, pertinaces quasi stases adfligunt.
3. Vtrimque tensiones & contentiones sese manifestant.
4. Ex harum contumacia oriuntur dolores, modo volutatorii & tortiles, modo tensiui ac rupturam veluti minantes.
5. Quo manifestius commotiones sanguinis conspirant, eo magis de pressione in sinistro latere, ventriculo, & praecipue cardialgia, immo vniuersis mali hypochondriaci symptomatibus conqueruntur.
6. Obstructio alui vbique communiter hunc adfectum comitatur & fouet.
7. Angustiae circa pectus & anxietates familiariter concurrunt.
8. Quo magis cruditates primarum viarum ad flatus occasionem dederunt, eo magis vertiginosa & stupido-grauatiua capitis pathemata sentiuntur; in caussa vero commotionis sanguinis circa venam portae dolores veri & acuti obseruantur.
9. Tandem expansi illi vapores vel iterum subsident, & condensantur, seu in corpus arctius, fluidum tamen, coalescunt; quod in malo mitiore, in primis a refrigeratione exorto, item vbi flatus in superioribus intestinis adhuc oberrant, familiariter contingit: vel, potissimum in grauiore malo, sursum aut deorsum erumpunt.

IV. *SVBIECTA.*

1. Flatulentiae non omnes promiscue homines ita obnoxii sunt, vt auxilium medicum requiratur, sed potissimum *phlegmatici*, quorum corporis habitus mollior ad toni relaxationem maxime dispositus est; qui vero crassioris & robustae sunt texturae, ab incommodo flatulentiae, licet non ab omnibus flatibus, satis sunt alieni.
2. Phlegmaticos sequuntur *sanguinei.*
3. Cholerici quidem & melancholici coniici etiam possunt in flatulentiam, sed non directe, verum per accidentales caussas, e. g. quando a morbo quodam debilitati sunt.
4. Qui ad mutationem frigoris & caloris admodum sensibiles sunt.

5. Hinc

5. Hinc feminæ præ viris huic malo ſubiacent, non promiſcue tamen, ſed præcipue quæ menſium vel lochiorum ataxias experiuntur, itém viduæ, minus caſtæ, & puerperæ, male tractatæ.

6. In virili ſexu eminent *hypochondriaci*: omnes enim tales ſunt flatulenti: deinde ſequentibus annis hæmorrhoidarii, nephritici, iſchiadici, podagrici, hernioſi.

V. *CAVSSAE*.

1. *Primaria* cauſſa generationis flatuum eſt *relaxatio* motus periſtaltici, non totalis per vniuerſum inteſtinorum tractum, ſed ſaltem partialis, hinc illinc, modo in hac, modo in alia regione.

2. Hæc relaxata, flaccida, inteſtini portio ſpatium concedit ſubſtantiæ halituoſæ, vt pro indole ſua elaſtica ſeſe expandere & flaccidam illam portionem diſtendere queat; quod ſine tali relaxatione fieri non poſſet.

3. Has flatulentas diſtenſiones, a relaxatione dependentes, natura *actiue* iterum propulſare adgreditur, quod facit tum expulſione, tum contentionibus tonico-ſpaſticis.

4. Et ſic in vna parte *relaxatio*, ceu defectus motus tonici, & diſtenſionis auctor, occurrit; ab hac autem diſtenſione maiore in altera parte intenſio tonico-ſpaſtica, tamquam motus periſtaltici exceſſus & antipraxia aduerſus defectum excitatur, ad partem diſtentam in ordinem naturalem reducendam.

5. In commotione ſanguinis circa venam portæ eadem remisſio & conſtrictio contingit.

6. Pro *materiali* cauſſa flatulentiæ accuſantur:
 1) res, quæ mucida & tenaci conſiſtentia, inteſtinis adhæreſcendo, moleſtiam faceſſant, e. g.
  a) Oleracia ſucci craſſioris.
  b) Leguminoſa: piſa, fabæ.
  c) Piſces marini ſiccati.
  d) Pinguia, præcipue caro ouilla, item pultacea, accedente vtrimque mox frigido potu.
 2) Materiæ ad fermentationem promtæ, quæ ipſo fermen-

tationis actu elasticos tales vapores efformant. Tales sunt:

a) Potus fæculentus, e. g. cereuisia siue nimis recens, siue dolio fere euacuato hauriatur.

b) Farinacea triticea, mediantibus his fæcibus fermentata, in sensibilibus præcipue subiectis.

c) Dulcia e fructibus succulentis horæis & ipso in primis melle; quæ quidem non immediate flatus generant, sed fermentatione sua prius producunt acrimoniam, intestina stimulantem, a quo stimulo vno loco constrictio excitatur, altero autem flaccida toni remissio inducitur.

3) Ad hunc caussæ *materialis* censum etiam referuntur corporis refrigerationes, alui siccitas, cui nisus tonicus accedit.

4) Conferantur etiam, quæ de *caussis* sub differentia dicta sunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Flatulentia fonticum sane est malum, & in otiosis, præcipue feminis, bonam partem vitæ facit molestam.

2. Quo magis in habitum deducta est flatulentia, eo certius accedunt dolores colici, cardialgici, anxietates, suffocationes.

3. Et hoc malum *consuetudinale*, quia nullam, neque materiæ, neque effectus, neque caussarum, habet proportionem, sed a solis erroneis motibus fouetur, per nudam directam medicationem spem sui tollendi non admittit.

4. Flatuum *voluntaria cohibitio* maiora adhuc mala, præcipue in sanguineis, iisque plethoricis, inducit, nempe tormina non solum spastica, sed etiam syncopes vel vibrationes conuulsiuas; & hoc in non rarioribus exemplis contingit: quæ phænomena sæpe deludunt caussarum speculatores, qui ab acutissimis salibus scorbuticis, & insigni sanguinis dyscrasia originem eorum deducere conantur.

5. Libera autem flatuum emissio consuetudinem, facile insolescentem, inducit.

6. Ru-

6. *Ructus*, seu *anoterici flatus*, quando supprimuntur, non solum cardialgias, verum etiam incommoda vertiginosa, apoplexiæ metum incutientia, producunt.

7. Tandem *suppressio* flatuum habitualium tumores, indurationes abdominis, tympanitem, hecticam inducit.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Ante omnia consideretur, num flatulentia simpliciter & magis directe in ipsis intestinis sedem suam habeat, an vero consensualiter saltem oboriatur; vti hoc in motibus hypochondriacis, hystericis, hæmorrhoidalibus, nephriticis, item in reliquis abortuum & puerperiorum vitiis, sæpe contingit.

2. Posterioribus casibus primarii adfectus respiciantur, & secundum methodum, suo loco commendatam, tractentur.

3. *Directa* autem & magis simplex flatulentia sequente methodo tractetur:

1) Alui legitimus successus vbique conseruetur, hac enim clausa, flatulentia facile inualescit. Ad hunc finem obtinendum commendantur

a) *Clysteres* lenitiui, tonici, stimulantes, subinde repetendi; quibus, præter sal commune, etiam centaur. min. pro stimulo addi potest.

b) *Laxantia* leniora, non tam laxandi, quam primario tonum ventriculi roborandi scopo exhibenda: quo nomine pilulæ *Stahlii* egregie se gerunt, virtute enim balsamica ventriculum roborant, & tam ad vniversum flatulentiæ negotium, quam ad exacerbationes in specie, optimo effectu adhibentur.

2) His interponantur & subiungantur salia digestiua media cum nitro & pauca cinnabari; qui pulueres ad cruditates mucidas & ipsius ventriculi incommodas sensationes plus sane præstant, quam ingens farrago calidorum carminatiuorum & neruinorum.

3) Tandem *tonica* exhibeantur, e. g.

a) Essent. gentianæ rubræ & pimpinellæ albæ, vel illius extractum.

b) Com-

b) Composita ex aromatibus, e. g. essent. carminatiua *Wedelii.*

c) Essent. corticum aurantiorum, millefolii, absinthii composita.

d) Spiritus nitri dulcis, item spiritus salis tartari, & salia volatilia vrinosa aromatisata.

e) *Externe* emplastra stomachica circa scrobiculum cordis, e. g. emplastr. matricale ceratum, item balsama stomachica ex oleis nucis moschatæ, anethi, carui, fœniculi, chamomillæ, *destillatis*, cum oleis *expressis* lauri, irini, nam sola destillata nimis volatilia sunt, & acredine sua cutim facile lædunt.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Carminatiua*, in hoc adfectu satis decantata, prudentissime adhibenda sunt: quando enim commotiones sanguinis circa venam portæ flatulentiam fouent, calida illa insigne damnum adferunt.

2. Ante omnia fugiatur infaustum illud conamen, in hypochondriaco-hysterico-cardialgicis flatulentis pathematibus *vomitorium* propinare: anoterica enim flatulentia inde prouocatur, quæ tormina exquisita, tensiones colico-iliacas, respirationis angustiam, vertiginem ad scotomiam vsque, tinnitum & susurrum aurium, inseparabiles habet comites, donec tandem ructuum nomine erumpentes leuamen aliquod adferant.

3. Ad flatuum *anotericorum* felicem exstirpationem non sufficit prouocatio & deriuatio ad inferiora, sed necesse est, vt tonus intestinorum restituatur.

4. Hinc *laxantia*, quatenus tonum magis relaxant, plus ad flatus fouendos, quam illos tollendos conferunt, quidquid etiam de rhabarbari efficacia aduersus flatulentiam dicatur.

5. Aliter se res habet cum pilulis balsamicis *Stahlii*, quæ intestina magis roborant, quam relaxant, & hinc in flatulentia optime conueniunt.

6. De *aloë* notandum est, quod illius grana 2 3. speciali promptitudine & facili successu alui excretiones prouocent: hinc

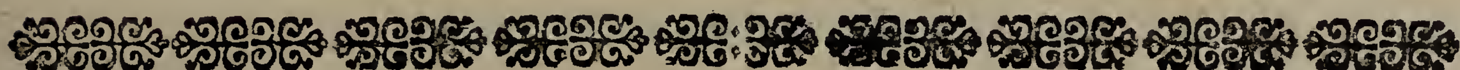
hinc si extractum imperator. vel helen. vel, vbi præsto est, pimpinell. alb. cum paucioribus illis granis combinetur, flatulentiæ plurimum succurrunt. In phlegmaticis pilulæ tales vna vel altera gutta olei carui, aut, quibus non est nausea, anisi imbui possunt.

7. Præter ea etiam hoc habet *aloë*, vt circa inferiora magis exserat laxationem stimulatoriam: vnde hæmorrhoides diuturno illius vsu sæpius prouocantur.

8. In qualibet ventriculi & intestinorum flatulentia vsus *corticum aurantiorum* bene se commendat, e. g. essentia ex illis parata, quæ blandam tonicam efficaciam præstat, & amaritie sua ventriculi cruditatibus, tamquam laudabile digestiuum & carminatiuum, succurrit, & præter ea in doloribus post partum, Nachwehen, cum syrupo cort. aurant. & de citro mixta, & mediante aqua carminatiua melissæ exhibita, momentaneum auxilium adfert.

9. Flatulentia sursum & deorsum simul non facile datur, ad minimum non ita continua: motus enim peristalticus inuersus eodem tempore non potest esse naturalis & ordinatus.

10. Tandem in *contumace* flatulentia motus corporis sufficiens omnia carminatiua & tonica longo interuallo post se relinquit.

TABVLA CVI.

DE COLICA.

I. DEFINITIO.

Colica est dolor acutus sensibilissimus in abdomine, a spasmodica intestinorum laxatorum, præcipue intestini *coli*, contractione originem ducens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Colica differt secundum *species:*

1) *Flatulenta* seu *pituitosa* dignoscitur e maiori distensione & inflatione abdominis, ructibus, flatulentia, borborygmis, caussis antecedentibus.

2) *Biliosa* ex torsione acri dolorosissima & scindente quasi fit manifesta, concurrente, post iracundiam, capitis dolore, & non raro diarrhæa.

3) *Hæmorrhoidalis*, & *nephritica*, diiudicatur ex spastica contentione & compressione abdominis, aluo communiter adstricta, ad minimum in principio, cephalalgia, lassitudine, intercurrentibus horrore, æstu &c. *Conf. tabula de malo hypochondriaco-hysterico & tab. de ileo hæmatite.*

4) *Hysterica* in specie dicitur, vbi dolores tensiui, aluus pertinaciter stricta, retractio vmbilici, volutationes in abdomine &c. occurrunt, & circa intestina magis tenuiora ac ventriculum sentiuntur, sicut ordinaria colica intestina crassa potissimum infestat.

5) *Conuulsiua* nihil aliud est, quam insignis gradus hystericæ passionis, vbi pathemata, a torsione intestini coli excitata, vsque ad scrobiculum cordis extenduntur. Quando in infantibus occurrit, vocatur die innerliche Noth oder Jammer.

6) De colica *iliaca* sequente tabula agemus.

2. Non omnia tamen tormina pro colica, strictiore sensu sumta, haberi debent; quamuis illa quoque interdum satis patientes adfligant: sunt enim aliqui ita sensibiles, vt etiam e leuibus diætæ vitiis sensibilia tormina incurrant, e. g. ex ingestione flatulentorum, cereuisia nondum bene defæcata, insueta, ex esu carnis pinguioris, si mox frigidum haustum sumant.

III. *SIGNA.*

1. Tormina satis vehementia & durabilia: non raro enim vltra vnum diem patientem exercent & paroxyzant.

2. Occupant locum circa & supra vmbilicum.

3. Sen-

3. Senſum referunt modo torſionis, modo grauiſſimæ tenſionis, rupturam veluti minantis, modo fremitus cuiusdam & tremoris.
4. Accedunt ſymptomata maximæ anxietatis, anguſtiæ internæ, borborygmorum.
5. Intercurrit exterioris corporis vaga alteratio & refrigeratio cum ſudoribus frigeſcentibus, interdum ſimul conatibus vomendi.
6. Coniuncta eſt communiter flatulentia & obſtructio alui, rariſſime diarrhæa, niſi in colica bilioſa & hæmorrhoidali cum fæcibus in hac ſanguinolentis & teneſmo.
7. Specialia ſigna ſub *differentia* iam indicata ſunt.

IV. *SVBIECTA.*

1. Colica vtrique quidem ſexui, feminino tamen & frequentius & vehementius, euenire ſolet: in feminis enim longo ſucceſſu durat, ſub initium quidem oſtendit leuiorem indolem, deinde vero ad conuulſiuas plane ſuccuſſationes excedit, in viris autem familiariter intra ſpaſticos tenſiuos motus ſubſiſtere obſeruatur.
2. Feminæ, quæ hac paſſione corripiuntur, ſunt vel phlegmaticæ, vel ſanguineæ, aut ſanguineo-cholericæ, impedito menſium ſucceſſu laborantes. Item puerperæ, quibus abdomen poſt partum non decenter ligatur; hæ non ſolum in puerperio, ſed etiam futuro tempore colica cum magna flatulentia adficiuntur.
3. In ſexu virili ætas conſiſtentior potiſſimum a colica infeſtatur, præcipue talia ſubiecta, quæ motibus hæmorrhoidalibus & nephritide infeſtata ſunt; ſæpius etiam illa, quæ adſuetas ſanguinis euacuationes artificiales ſubito intermiſerunt.
4. Colica *biliosa* communiter corripiuntur perſonæ cholerici temperamenti, quando poſt animi excandeſcentiam mox cibum adſumunt, vel bibunt.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* in colica eſt
   1) vel induratio & impactio ſcybalorum.

2) Vel biliosa *saburra*, aut alia acrimonia in primis viis hærens.
3) Vel sanguis menstruus aut hæmorrhoidalis retentus.

2. Caussa *formalis* est spasmodica contractio intestinorum relaxatorum & a flatibus expansorum, quibus motibus spasticis principium vitale materiam, circa illa loca molestam exprimere & dissipare intendit; de qua re testantur borborygmi, qui nihil aliud sunt, quam flatuum ex vno claustro in aliud spatium propulsio.

3. *Erroneus* autem motus est: nam neque ad flatuum dissipationem, neque ad materiæ acris biliosæ eliminationem tantus impetus requiritur. Multo magis in colica hæmorrhoidali motus talis erroneus censendus est, dum summa illa constrictio in intestinis inferioribus incipit, & sanguinem versus superiora potius *restringit*, quam quod hac ratione eum exprimere valeat.

4. Caussæ *occasionales* & *procatarcticæ*, præter illas, quas in *subiectis* iam denominauimus, sunt:
1) Sensibilitas subiectorum, quæ colicam facile *habitualem* introducere solet.
2) Obstructiones alui.
3) Refrigerationes abdominis vel pedum immodestæ.
4) Cibi lenti, viscidi, crassiores, e. g. cucumeres, melones, cucurbitæ, vel pingues, potu frigido mox superueniente.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quo *sæpius* colica recurrit, eo citius a leui caussa reuocatur, & in habitum transmigrat.
2. Quæ colica cum *horrore* inuadit, illa non solum grauius adfligit, verum etiam inflammationem vel iam præsentem indicat, vel successuram minatur.
3. Sic etiam vehementior est colica, quæ cum alvi obstructione stipata est, quam vbi aliqualis huius solutio obseruatur.
4. Conatus *vomendi* in colica semper suspecti, & *iliacæ* passionis metum incutiunt, nisi a cibis, paullo ante largiter inge-

ingeſtis, vel potu largiore frigido, ceu colicæ auctoribus, ſumſerint occaſionem.

5. Præcipue autem in ſexu feminino fortes eius modi conatus, vndecumque ſuborti, vomitus cruenti metum adferunt.

6. Quo exquiſitius colici dolores adfligunt, eo facilius conuulſiuos motus inuitant.

7. Quo diuturnius ſanguis menſtruus, ad exitum non recte promotus, circa viſcera ſtagnat, eo certius febris quartana, cachexia, hydrops &c. inducuntur.

8. Colica *hæmorrhoidalis*, a podagræ vel mali iſchiadici repulſione, vel nephritidis præpoſtera ſopitione inducta, præſentioris eſt periculi.

9. Soluitur autem

1) vel ſalutariter, ſuperueniente in paroxyſmo fluxu hæmorrhoidum ſincero, aut ſaltem mucoſo.

2) vel infauſta regurgitatione ad viſcera, præcipue ad hepar, cum inſequentibus obſtructionibus, cachexia, aſcite, hectica, quartana, tympanite.

3) vel macularum ſcorbuticarum prouentu, qui in ſubiectis humidis, non ſecus ac in malo hypochondriaco, ſubinde contingit, & a corruptione ſanguinis, ſub diuturna illius ſpaſtica detentione, dependet.

10. Colica *biliosa*, niſi materia tempeſtiue obtundatur & euacuetur, febres bilioſas, inflammatorias, præcipue cauſum, producere poteſt: bilis enim acrimoniam, ex fermenteſcentibus adſumtis auctam, pro cauſſa habet, ad quam materiam acrem, ſed paucam, propellendam, inſolentior motus inteſtinorum accedit. Soluitur interim ſpontanea ſubinde alui fluxione, niſi peculiarem plane inteſtinorum adroſionem perpetrauerit, quæ tamen vix alibi, quam in prægreſſa mala medicatione, contingit.

11. Quando autem *impedita* bilis excretio colicæ anſam dedit, icterus inducitur.

12. *Singultus*, vbi colicæ præter conſuetudinem ſuperuenit, ibi diri ominis cenſendus eſt.

13. Colica, *anodynis opiatis* incongrue tractata, paralysi sæpius excipitur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis*, in omni colica locum habens.

1. Spasmus intestinorum dolorificus demulcendus, & si qua in illis materia peccans reperiatur, educenda est. Præstant hoc
   1) commodissime *clysteres*, pro caussa diuersa diuersis ingredientibus parandi.
   2) Laxantia ex mercurio dulci, senna, rhabarbar. sale mirabili.
2. *Materialis* caussa est discutienda.
   1) *Interne*,
      a) vel per carminatiua & temperata salia digestiua,
      b) vel per temperantia nitrosa.
   2) *Externe*, vbi conducunt
      a) *Sacculi carminatiui* ex speciebus odoratis, e. g. rad. irid. Florentin. cyper. angelic. herb. menth. puleg. flor. chamomill. sem. anisi, anethi, petroselin.
      b) *Linimenta* ex oleis *coctis*, e. g. irino, castorin. chamomill. laurin. *destillatis*, v. g. fœnicul. menth. caru. aneth. absinth. chamomill.
      c) *Balsama* ex his oleis & oleo nucis moschatæ parata.
      d) *Emplastra stomachalia.*
      e) *Calor* & *fotus* abdominis, e. g. lapides calefacti & vesicæ, aqua calida semi-repletæ.
3. *Tonus* partium labefactatus est restaurandus; in quem finem conducunt
   1) *Interne*
      a) *Salia volatilia* cum tinct. alcal. mixta, e. g. mixtura tonico-neruina *Stahlii.*
      b) *Martialia*: essent. vitrioli martis *Ludouici.*
      c) *Carminatiua* & *aromatica*: essent. cort. aurant. citri, gentianæ rubræ, spiritus salis ammoniaci, cum speciebus carminatiuis abstractus.
   2) *Externe* neruina & roborantia, priore membro memorata, conueniunt.

B. *Me-*

B. *Methodus specialis.*

1. Colicæ *flatulentæ* & *mucosæ.*

1) Præmittantur *clysteres carminatiui* & *emollientes* e flor. chamomill. tanacet. matricar. eupator. rosar. stœchad. Arab. herb. maluæ, althææ, veronicæ, parati; quibus, præter sal commune, pro stimulo centaur. minus addatur, quod sensum morsicantem in intestino recto exserit, & hac ratione flatus e superioribus intestinis deriuat. Stimuli loco inseruit etiam elixir proprietatis, quod mucum resoluit & simul euacuat.

2) Subiungantur pro diuersitate temperamentorum carminatiua, interpositis subinde laxantibus sennantis, e.g.

a) *Radices* imperator. angelic. pimpinell. alb. zedoar. gentian. rubr.

b) *cortex* Winteranus.

c) *Semina* anisi, fœniculi, carui, petroselini, &, ad digestionem promouendam, specialissime sem. sinapios, erucæ.

d) *Aromata:* pip. cardamom. galang. caryophyll. quæ omnia in ructibus pariter summi vsus sunt.

e) *Salia digestiua:* tartar. vitriolat. arcan. duplicat. cum nitro & cinnabari.

f) *Composita:* spiritus tartari, nitri dulcis, mixtura simplex, essent. alexipharm. *Stahlii*, cort. aurant. gentian. rubr. centaur. min. &c.

2. Colicæ *biliosæ* seu *cholericæ.*

1) Hic vsu veniant temperantia, absorbentia, e. g. nitrum, crystallus montana, mater perlar. corall. &c. item oleum amygdalar. dulcium recens, iuscula pullorum cum semine nigell. manna.

2) Quod si vero hæc reuomantur, clyster domesticus adplicetur cum calore & fotu abdominis.

3. Colicæ *hæmorrhoidalis* & *nephriticæ.*

1) *Præmittantur* & repetantur clysteres paregorici ex oleo lini, oliuarum, verbasci, & nitro parati.

2) Deinde porrigantur puluerés nitroso-temperantes cum

cinnabari, e. g. puluis antispasmodicus, item iuscula calida cum oleo amygdalarum dulcium.

3) His præmissis in vehementiore impetu versus noctem exhibeatur theriaca, vel pulueribus dictis M. P. de cynogloss. a gr. 1 - 2. addatur.

4) *Remittente* paroxysmo alexipharmaca & temperantia continuentur, ac insuper mixtura tonico - neruina *Stahlii*, cum essent. millefolii sociata, propinetur.

5) *Externe* in vsum trahantur:

a) *Fotus* intestini recti.

b) *Cataplasma* e meliloto & verbasco, cui insideant patientes.

c) *Calor* abdomini conciliandus:

α) Per aquam, vel lac, si vesicæ immittantur & calide adplicentur.

β) Per lateres calefactos.

d) *Sacculi* neruini, ex illis speciebus, quarum sub methodo generali mentio facta est, parati.

e) *Linimenta* ex oleis ante dictis, speciatim laurino & nucis moschatæ.

f) Spiritus vini *camphoratus*, regioni dolenti adplicandus.

g) Regimen quietum & leniter diapnoicum.

4. Colicæ *hystericæ*.

1) Præmittantur & repetantur clysteres carminatiui, ad quos specifice commendatur herba veronicæ, cum iusculo carnis cocta, addito oleo anethi & sale communi.

2) Vbi patientes clysteres auersantur, vel malum non adeo vrget, substituantur pediluuia, vel insessus, & laxans e senna, semine fœniculi, item essent. ialappæ cum vitello oui & aquis vterinis.

3) Deinde subiungantur

a) *Interne.*

α) Essent. alexipharm. vel tragea e rad. pimpinell. alb. carlin. cum semine anisi, fœniculi.

β) Temperantia nitrosa, & in effero motu anodyna correcta.

γ) Tan-

dicamenta, per os exhibita, effectum suum ad modum tarde exserunt, inter ea patientis vires prosternuntur; *clysteres* autem ad locum adfectum proxime accedunt, intestina emolliunt, lentos humores fluxiles reddunt, & acrimoniam illorum abstergunt.

5. Clysteres autem aliquoties repetendi, & tres vel quatuor intra 4 6-8. horas iniiciendi sunt, si nempe colica continuet, & præcipue, si prioribus fæces saltem crassiores eductæ fuerint.

6. *Priores* magis sint adstersiui, acriusculi, salini, *posteriores* vero magis emollientes.

7. *Vitelli ouorum* commode clysteribus adduntur, habent enim indolem saponariam resoluendo & abstergendo pinguia, submucida.

8. De *semine* autem *lini* exigua saltem portio addatur, nam valde mucidam reddit consistentiam humorum.

9. Si *clyster* substiterit, simplex aqua calida, cum manipulo salis iniecta, priorem educit.

10. In colica pure hæmorrhoidali *aluus* ita subinde adstricta est, vt intestinum instrumento clysterico tenaciter resistat.

11. Ex aduerso testantur historiæ, quod iniecti clysteres, ob motum peristalticum inuersum, sæpe per os egressi sint, aut intolerabilibus cardialgiis ac molestis ructibus patientem exerceant; quo casu simplex aquosus clyster cum multo sale, vti iam superius dictum, vsum præstat.

12. *Aluo* per clysteres soluta, viribus constantibus, & præsente in primis viis saburra, ex habitu corporis vel prægressa mala diæta iudicanda, *purgans* aliquod mediocre bono cum successu potest propinari.

13. In colica *hæmorrhoidali*, irritis omnibus, auxilio tandem fuit *venæ sectio* in pede, vel si & hæc spem frustrata sit, *hirudinum* adplicatio ad loca hæmorrhoidalia in paroxysmo operæ pretium fecit; quæ tamen alias meliori effectu ad prophylaxin vsurpantur.

14. Immo vti feminis torminosi tales adfectus vehementiores & frequentiores, quam viris, contingunt, ob manifestum excretionis menstruæ cum motu hæmorrhoidum con-

consensum, ita & in illis *venæ sectiones*, in pedibus institutæ, maximum profecto & præsentissimum, immo mirificum habent vsum, quæ proinde magnopere commendantur, tanto magis si insignis plethora, ructus, vel metus vomitus cruenti adsint: coniunctis nitrosis & specificis e millefolio &c.

15. Ad ipsarum autem hæmorrhoidum prouocationem in colica tali hæmorrhoidali nullus adeo in præsens habeatur respectus, motus enim sunt erronei, ad finem non pertingentes; in futurum autem, ne colica illa recrudescat, illis consulatur. Conferantur quæ *num.* 13. de *hirudinum adplicatione* diximus.

16. *Pulueres nitrosi*, si vomitus superuenerint, efficaciam exserunt præsentissimam; succurrit etiam *nitrum* alui expeditioni, si ad drachmas totas detur, per se tamen non producit diarrhæas, sed tum demum, si natura onerata sit, & talia profluuia vtiliter intendat: hinc diarrhææ tales, si materia molesta excreta fuerit, per se desinunt, licet nitri doses repetantur.

17. Hodierni in colica communiter festinant ad *opiata*, sed re vera non secura sunt: si enim, aluo nondum liberata, neque caussa continente educta, adhibeantur, vires magis delibitantur, materia spissior redditur, dolores, quos breuissime suspendunt, maiore atrocia recurrunt, colica in primis spasmodica in habitum transmigrat, vel *paresis* aut spasmus fixus, immo præceps mors succedit. Paresis talis tractatur ad methodum adfectuum paralyticorum, & spasmus fixus, vti arthritici morbi.

18. Vix etiam *opiatorum* vsus, dextre adhibitus, est necessarius, aluo enim soluta & caussa continente educta, dolores vtplurimum sponte cessant. Si vero, euacuatione, ante omnia bilis, prius instituta, vsus illorum e re videatur, doses parcissimæ exhibeantur.

19. Præcipue autem ab *opio* abstinendum, si vestigia febrilia præsto sint cum doloribus, & ita impendentis staseos inflammatoriæ iusta suspicio fouenda videatur, alias partes

narcosi tali stupefactæ ad motus naturæ vtiles ineptæ redduntur.

20. *Castoreum* vsu interno angustias præcordiorum & nauseam producit, externe autem pro odore vtilius adhibetur, vti & *assa fœtida*, item *corium incensum*, quibus feminæ excitentur, si suffocationes hystericæ superueniant.

21. *Regimen* diaphoreticum sine alui solutione, & materiæ crassæ subductione in colica spasmodica inducit paresin, in biliosa bilem in artus diffundit, in ceteris speciebus auget anxietates; lenis autem diaphoresis vsum suum præstat.

22. *Specifica* multa quidem laudantur, sed optandum, vt effectum secure præstent.

23. In feminis operæ pretium subinde fecit euporiston illud, nempe *folia betulæ* quatuor vel quinque puluerisata, & cum calido vehiculo propinata: subadstringente & simul nonnihil aromatica, & tonum roborandi efficacia prosunt.

24. *Chamomilla*, specifice laudata, non quidem reiicienda, pro absoluto tamen specifico non extollenda est. *Vid. Simon Pauli.*

25. Tamquam *specifica* porro laudantur:

1) Cortices aurantiorum in substantia, vel melius in essentia.
2) Mentha.
3) Tanacetum, cuius odor solus nonnullos restituit.
4) Caro lupi in colica hysterica.
5) Millefolium certissimum motuum hypochondriacorum sedatiuum.
6) Tubuli tabacophilorum, oleo tincti, quid valeant, experiendum.
7) Radix cynoglossæ intra horam vndecimam & duodecimam meridianam effossa, & in substantia mediante spiritu ardente exhibita, specifica virtute etiam pollere dicitur.

26. Radix *gentianæ veræ* non contemnenda est in adfectibus hisce, diarrhæas etiam contumaces, in primis insi-

insignibus torminibus non adeo stipatas, efficaciter tollit.

27. Dolores feminarum torminosi, ex inordinato adsumtorum vsu interdum satis acriter excitati, per aliquot cochlearia vini Hispanici seu Canariensis generosi egregie tolluntur.

28. *Potus*, quantum tolerari potest, *calidus* insignis subinde in paroxysmo est efficaciæ; *frigidus* autem malum exasperat, & facile spasmos versus superiora inuitare solet, cum vehemente vomitus conatu.

29. Colica *nephritica*, vti ad hæmorrhoidalem etiam referri debet, ita easdem cum hac exposcit cautelas & obseruationes.

30. Ad spasticam *stricturam* in intestinis relaxandam, *pediluuia* & *manuluuia* efficaciter inseruiunt.

TABVLA CVII.

DE

PASSIONE ILIACA,

SEV

MISERERE MEI.

I. DEFINITIO.

Passio iliaca est acutissima species colicæ, variis diris symptomatibus stipata. Deriuatur ab intestino *ileo*, quia hoc potissimum occupat.

II. *DIFFERENTIA.*

1. In hoc malo *tres* obseruantur species, secundum caussas differentes.

1) Passio iliaca *conuolutionis*, in qua situs intestini intra se i-

plum mutatus est, cum duplicatura sui, quam *Syluius* & *Peyerus* tractatu de glandulis intestinalibus, describunt. Hæc species dicitur *voluulus*, conuoluulus, die Verschlenckung der Gedärme.

2) Passio iliaca *herniosa*, in qua intestina, fæcibus vel flatulentia repleta, ita incarcerata sunt, vt ægre in naturalem sui ordinem reponi possint.

3) Passio iliaca *obstructionis*, vbi saltem pertinax alui constrictio hoc malum fouet. De singulis sub caussis plura.

2. Passio iliaca differt a *colica*

1) vt species a genere.

2) *Gradu* dolorum, quo colicam longe superat.

3) *Loco* adfecto: hic enim intestinum *ileon*, sed non solum, verum etiam reliqua tenuia, in colica autem intestina *crassa* potissimum infestantur.

4) *Prognosi:* longe enim periculosior est hoc malum, quam simplex colica.

III. *SIGNA.*

1. Dolores atrocissimi, lancinantes, & per transuersum vmbilici scindentes.

2. Insignes anxietates & cardialgiæ cum ructuum frequente emissione.

3. Internæ phlogoses & febriles anxiæ commotiones.

4. Occlusio alui diuturna, nec clysteribus facile referanda.

5. Quo magis hoc malum præualescit, eo magis conatus vomendi, immo ipse vomitus accedit, per quem post ea ipsæ fæces aluinæ proiiciuntur, cum variis motibus anxiis, lypothymicis, conuulsiuis.

6. Tandem, nisi arctius auxilium concurrat, inflammationem intestini ilei excipit *sphacelus*, qui quidem dolores repente soluit, sudores autem frigidos & mortem instantaneam adfert.

IV. *SVBIECTA.*

Passio iliaca est rarus ad modum adfectus, & sine discrimine sexus atque ætatis in illa subiecta cadit, quæ causis subsequentibus obnoxia euadunt.

V. *CAVS-*

V. *CAVSSAE.*

1. Caussa passionis iliacæ *interna* est
   1) vel intestinorum conuolutio, cum succedente stasi inflammatoria.
   2) Vel hernia incarcerata, vbi intestinum, fæcibus vel flatibus refertum, prolapsum, nec facile reponi potest, ob tumorem, qui accedere solet, inflammatorium: vnde contumax alui obstructio exoritur.
   3) Vel pertinacissima alui constrictio, ex abusu præcipue adstringentium inducta.
2. Caussæ *externæ* & *occasionales* obseruantur:
   1) Vehementes corporis concussiones, currendo, saltando, equitando, tussiendo, sternutando.
   2) Gestationes onerum grauiorum cum renisu fortiore.
   3) Cibi crudi, fumo indurati, flatulenti, & potus fermentescentes.
   4) *Vermes*, præcipue necati & non statim expulsi.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Passio iliaca est malum in genere ad modum periculosum & calamitosum, quod vel per ipsius denominationem, *miserere mei*, auctores exprimere voluerunt.
2. In casu, vbi ex intestinorum conuolutione & distorsione malum exortum est, minima spes vitæ adfulget.
3. Sic etiam passio iliaca ex hernia incarcerata sæpe fit lethalis, præcipue si qualiscumque plethora concurrat.
4. *Melioris* spei illa est passio, quæ ab induratis scybalis & pertinaci alui obstructione fouetur; modo tempestiue artis auxilium accedat.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. In *conuolutione* & *distorsione* indicantur:
   1) *Explicatio intestinorum* & reductio in situm suum naturalem; quod autem negotium facilius mente concipitur, quam actu obtinetur. Commendantur in hunc finem varia artificia, e. g.
      a) Deglutitio *globulorum* aliquot plumbeorum, antimoniatorum, &c. vt pondere penetrent, intestina explicent, & aluum ita aperiant.

b) Hau-

b) Hauſtus *mercurii viui* ad integram libram, præmiſsis aliquot vnciis olei amygdalarum dulcium, & ſubiuncto celeriore corporis motu, ſiue curſitando, ſiue equitando, ſiue curru vehementius vehendo.

c) Adplicatio *follis* ad orificium ani; ſed quia inteſtinum rectum ita conſtrictum obſeruatur, vt fiſtulam clyſteris ægre admittat, multo difficilius crasſius hoc inſtrumentum poterit adplicari.

d) Nouum illud inuentum, nempe clyſma e fumo tabaci, quid in hoc adfectu præſtet, experientiæ relinquitur.

2) *Diſcuſſio inflammationis:* in hunc finem commendantur

a) *Interne* nitroſa, cinnabarina.

b) *Externe.*

α) Spiritus vini camphoratus, crocatus, linteis duplicatis abdomini adplicandus.

β) Sacculi e diſcutientibus & carminatiuis cum camphora parati.

γ) Venæ ſectio, ſi inſignis plethora adſit, tempeſtiua.

2. In *hernia incarcerata* indicantur:

1) *Repoſitio inteſtini* prolapſi: in quem finem laudantur:

a) Supinus corporis ſitus.

b) Fotus e carminatiuis & emollientibus, e. g. herbis maluæ, violar. althææ, ſummitat. origani, ſerpilli, floribus chamomillæ, ſambuci, ſeminibus aniſi, fœniculi, fœnugræci, pſyllii, cum lacte coquendis.

c) Abſente tumore inflammatorio decocta talia in forma cataplaſmatis adplicari, vel per ſpongiam, decocto calido imbutam, hernia foueri poteſt.

2) *Præcluſio inflammationis:* qui ſcopus per nitroſa, item potiones temperantes & diapnoicas obtinetur.

3) *Alui ſolutio*, quæ, facta inteſtini repoſitione, per clyſteres emollientes tentanda eſt.

3. In *ſcybalorum induratione* indicantur:

1) *Interne:* nitroſa, cinnabarina, potiones temperantes & diapnoicæ, ad inflammationem præcauendam, vel iam præſentem diſcutiendam.

2) *Ex-*

2) *Externe* ad eumdem finem & præcipue aluum expediendam commendantur:

a) *Clysteres* lubricantes cum nitro,& gr.II-III. camphoræ. Species emollientes superius iam descripsimus; conf. etiam tabula *præcedens de colica*, vbi plura de clysteribus legenda sunt. His pro stimulo denique addatur sapo Venetus, vbique sufficiens oleum, &, præsente inflammatione, album græcum.

b) *Suppositoria* acria.

c) Spiritus vini camphoratus vel emplastrum saponatum *Barbette*, abdomini adplicanda.

d) *Illinitio* abdominis cum pinguedine anserina, aut omenti animalis castrati, sed absente inflammatione.

e) *Sacculi* calidi e carminatiuis & discutientibus cum camphora.

f) *Venæ sectio* in statu plethorico.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Clysteres* vtramque hic faciunt paginam, prostant enim exempla, in quibus nuda aqua calida, cum drachmis VI-VIII. salis iniecta, motum peristalticum deorsum reuocauit.

2. Cauendum autem, ne mel ipsis adiiciatur; præsente enim inflammatione promouet suppurationem.

3. Præter ea faciunt clysteres in hoc pertinaci malo, quod possunt, rarius autem, quod desideratur.

4. In casu *herniæ* incarceratæ caueatur ab audace illo conamine chirurgorum imperitorum, qui, præsente licet tumore inflammatorio, ad operationem incisoriam audacter festinant.

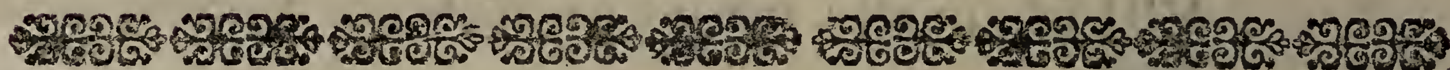
5. Caueant sibi eiusdem patientes in posterum a caussis occasionalibus, superius memoratis, potus semper sit sufficiens, motus corporis placidus.

6. Ad præcauendam talem pertinacem obstructionem sequens pilularum formula, præseruandi scopo ad grana 3-5. subinde sumenda, a D. D. *Stablio* commendatur:

Recip. aloës rosat. part. II.
extract. panchymagog. *Crollii* part. I.
limatur. martis præparat. part. semis M. f. M. P.

7. *Sydenhami* methodus, quid in illo malo, quod ab obstructione alui post abusum præcipue adstringentium in febribus &c. fouetur, valeat, experiendum est. Trademus illam sequentibus:

1) Præscribebat mane & vesperi scrupulum I. salis absinthii.
2) Per diem autem singulis horis, immo sæpius, aliquot cochlearia de aqua menthæ crispæ exhibebat.
3) Externe canem iuniorem abdomini imponebat.
4) Sedatis doloribus & motibus vomendi, pilul. Coch. cum vehiculo dictæ aquæ propinabat.
5) Sub ipso pilularum purgante effectu, immo per plures adhuc dies, eamdem aquam vsurpandam commendabat.
6) Tenuem ad modum, durante adfectu, diætam, vix iusculum ad satietatem patienti concedens, & vbique calorem, mediante panno duplicato conseruandum, iniungebat.

TABVLA CVIII. DE VERMIBVS.

I. DEFINITIO.

Vermes sunt animalcula in corpore humano producta, & in primis viis maxime reperiunda.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Vermes differunt secundum species, quarum auctores alii quinque, alii quatuor, alii plures, alii pauciores recensent; satis commode tamen in *tres* classes diuiduntur:

1) Sunt alii *teretes longi*, qui ob similitudinem, quam cum lumbricis terrestribus habent, *lumbrici* vocantur.

2) Alii

2) Alii ſunt *lati*, & vel ſolitarii ſeſe volutant, ad quorum claſſem *cucurbitini*, ſemini cucurbitæ ſimiles, referuntur, vel catenatim ſubinde cohærent, & e latitudine ſua in longitudinem decem, immo plurium, vlnarum diducuntur.

3) Alii ſunt *teretes breues*, qui *aſcarides* vocantur, & vermiculis caſei ſimiles ſunt, qui ſaltum facere ſolent, ſed talis motus in hiſce aſcaridibus non ita deprehenditur, licet denominationem inde, nempe ab ἀσκέω moueo, accepiſſe videantur. Hi in inteſtino recto vtplurimum ſtabulantur, vbi ſenſibilem moleſtiam, titillationem, pruritum & teneſmum inferunt.

2. Occurrunt interdum vermes inſolitæ, aculeatæ, immo plane monſtroſæ figuræ, præcipue in infantibus, qui ab illis plane conſumuntur. Hic incantatio communiter accuſatur, germ. das Kind iſt beruffen; vnde etiam ſimilia faſcinatoria medicamenta accerſere ſolent. Sed & hic, vti in aliis incantationis ſuſpicionibus, ſæpius errare contingit.

III. *SIGNA.*

1. Frequens *ſputatio*, vel ad minimum ſaliuæ in os effuſio, & nauſeabunda adfectio, tempore præſertim matutino.
2. Narium pruritus, frictio, immo ſcalptio.
3. Liueſcentia albuminis, & concauitas vniuerſi, oculorum.
4. Abdominis intumeſcentia & induratio cum doloribus torminoſis.
5. Aluus modo obſtructa, modo laxans eſt.
6. Adpetitus vagus, modo nimius, modo proſtratus.
7. Siticuloſitas, præcipue ieiuna, immo ſubinde nocturna.
8. Capitis temulenta adflictio.
9. Genæ modo rubent, modo pallent.
10. Alii pauores ſub ſommo cum dentium ſtridore incurrunt.
11. Alii deliriis euigilant.
12. Alii conuulſionibus epilepticis, vel plane ſingularibus ſymptomatibus corripiuntur, vt pro incantatis ab imperitis habeantur.

IV. *SVBIECTA.*

1. Infantes & pueri ob addephagiam vermibus potiſſimum ſunt obnoxii, adeo, vt in illis nonnumquam globi conglomerati, tunica incluſi, excernantur, germ. Wurm-Stöcke.
2. Adultiores temperamenti corporis cachectici, mucoſi, flatulenti, item feminæ menſium obſtructione laborantes.

V. *CAVSSAE.*

1. De cauſſis vermium auctores nondum conueniunt, probabiliſſimum tamen eſt, quod a *putredine* quadam, in corpore humano, præcipue primis viis, contingente, originem ducant; experientia enim docet, animalcula talia e rebus putrefactis prouenire, e.g. caſeo, carne &c.
2. Huic ſententiæ lucem adfundit vitium digeſtionis, quod in ſubiectis, vermibus obſeſſis, ordinarie obſeruatur: vnde cibi, non legitime cocti, in putredinem abeunt, & natiuitati vermium anſam præbent.
3. Cauſſæ *externæ* ſunt:
   1) Cibi crudi, mucidi, dyſpepti, quantitate deglutiti: hinc in pueris edacibus vermes adeo familiares ſunt.
   2) Dulcia ſaccharata, nimium vſurpata.
4. Recentiorum opinionem, quaſi e ſeminio inſectorum in corpore vermes producantur, multæ premunt difficultates; præcipue vero quod vermes figura ſua prorſus non conueniant cum inſectis illis, quorum ſeminio productio illorum adſcribitur.
5. Vermium in infantibus prouentum ab ipſo lactis vitio aliqui arceſſunt, vero autem magis ſimile videtur, ſemina ex vno corpore in alterum transmitti, e. g. quando nutrices vel vetulæ, dentium impuritate vel alia oris labe adfectæ, cibos infantum prius maſticant, aut per anhelitum fœdum turpia ſeminia illis ingerunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Non leue malum eſt verminoſa colluuies, & grauia ſæpius ſymptomata, tam in iunioribus quam adultis, inducit.
2. Et licet vermes per ſe alia damna inferre nequeant, quam, hirudinum more, inteſtina ſugendo lædere, &, in globum

bum complicati, ipſa ſui mole obſtructiones inteſtinorum cauſſari, ad ingentes tamen motuum ſpaſticorum, immo conuulſiuorum exacerbationes naturam ſtimulant.

3. Extra complicationem cum aliis morbis introducunt vitia adpetitus, concoctionis, diarrhæas, vomitus, cardialgias, dolores colicos: non parum etiam ad flatus & menſium obſtructionem contribuunt.

4. Cum *chronicis* adfectibus coniuncti, e. g. malo hypochondriaco-hyſterico, motibus hæmorrhoidalibus &c. his non leue pondus addunt, & motus pertinaciſſimos ad exprimendum & excutiendum cauſſantur.

5. *Acutis* morbis vermes ſociati maximorum damnorum auctores ſunt, e. g. ſi in acutis anorexia occurrat, & vermes, nutrimento deſtituti, moriantur, atque in inteſtinis putreſcant, lethales ſæpe motus & irritationes ſuccedunt, nempe conuulſiui adfectus, deliria, diarrhææ, quæ omnia in acutis periculo abundant.

6. Idem damnum inducitur, ſi vermes per remedia amara, e. g. myrrham, enecati in inteſtinis computreſcant: febres ſæpius malignæ inde producuntur.

7. In acutis pro malo omine & ſigno malignitatis habetur, ſi in ſtatu, vel etiam incremento morbi vermes excernantur; quo caſu antiqui putabant, tantam adfuiſſe putredinem, vt etiam ſtatim vermes ex illa producti ſint.

8. Vermes *rubri*, ſanguine per ſuctionem repleti, febres facile acutas inducunt.

9. *Aſcarides*, præter pruritum in inteſtino recto & teneſmum, nullas quidem adeo moleſtias inferunt, multo difficilius tamen lumbricis expelluntur.

10. Sic etiam *lati* illi cucurbitini, quia vniuerſum inteſtinorum ſyſtema communiter occupant, expulſioni pertinaciſſime reſiſtunt.

11. *Lumbrici* quando in ventriculum transferuntur, plus negotii faceſſunt, quam ſi in inteſtinis hæreant: peſſimorum enim tunc ſymptomatum auctores obſeruantur.

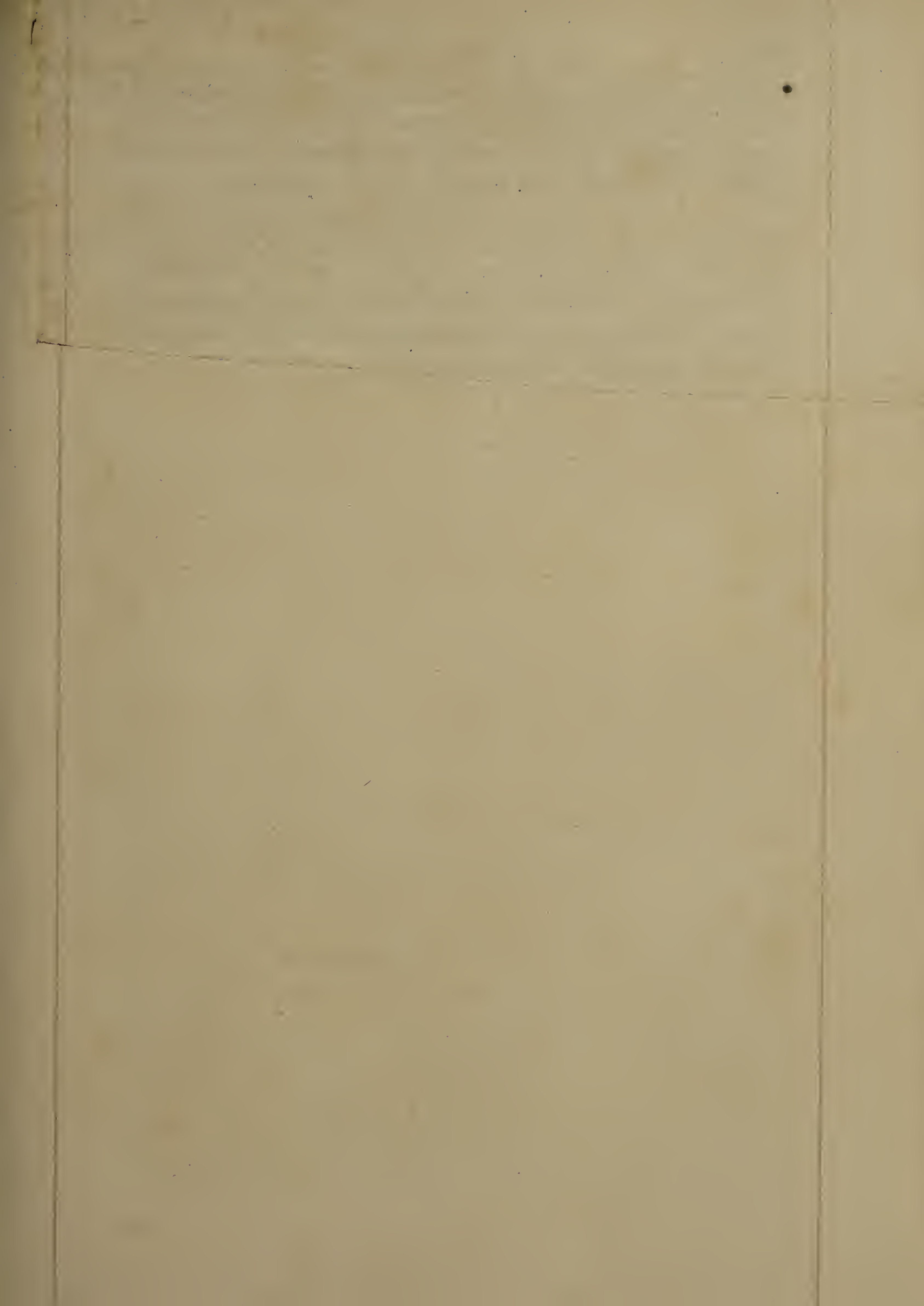
VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Ad vermes *enecandos* exhibeantur ſpecifica amara, interpoſitis ſalibus abſtergentibus & digeſtiuis: in hunc finem laudantur:
   1) *Radices* graminis, zedoariæ, gentianæ vtriusque & ariſtolochiæ rotundæ, quæ amaritie nullis facile ſimplicibus cedit.
   2) *Herbæ* abſinth. centaur. min. card. bened. hyperici, tanaceti, abrotan. marrub. alb. ſuccus ſcordii, millefolii.
   3) *Flores* perſicorum.
   4) *Semen* ſantonici, &, quæ illius ſpecies eſt, tanaceti, e. g. decoctum ſeminis ſantonici cum lacte paratum.
   5) Myrrha, corallina, elixir proprietatis, vitriolum martis, amygdalæ amaræ, tartarus vitriolatus, arcanum duplicatum.
2. His per aliquot dies exhibitis, vermes enecati, aut ad minimum commoti & proturbati, e corpore mature *excernantur*. Præſtat hoc, præter reliqua purgantia aloëtica, colocynthiaca; ſpeciatim mercurius dulcis, qui etiam vermes, adhuc viuos, enecat; de quo legatur exiguus tractatus *Boyle* de ſpecificis.
3. *Externe* abdomini adplicare ſolent amara, in ſpecie bilem tauri vmbilico illinunt, item vnguent. de arthanita ſeu cyclamine, quod externa vnctione non tantum pueros, ſed etiam adultiores laxat.
4. Ad dolores colicos mitigandos clyſteres dulcificati conducunt, qui parantur ex lacte, oleo quodam, melle vel ſaccharo.
5. In cibis fugiantur lacticinia, dulcia ſaccharata, & dyſpepta.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Quæ inſolita plane ſymptomata a vermibus inducantur, in *Moronii directorio medico* ſub titulo vermium & febrium evolui poſſunt.
2. *Eraſmus* epiſtol. in laud. medicinæ exemplum refert cuiusdam pueri, qui in delirio a vermibus lingua germanica, ab illo numquam audita, locutus fuerit.

3. Et

3. Et ſane non ſolum in infantum, ſed etiam adultiorum chronicis adfectibus, præcipue abdominis pathematibus, vermes ſemper ſuſpecti eſſe debent, e. g. in adpetitu vago, nauſea, cardialgia, ſaliua, ieiuno ventriculo, in os effluente, teneſmo, conuulſionibus.

4. Notatu digna eſt obſeruatio D. D. *Stahlii* diſſertatione de adfectibus oculorum pag. 20. quod in *canibus*, præ aliis animalibus, ſæpius in ipſo fundo ventriculi, vnus aut alter nodus, (addo: ſiue introrſum ſiue extrorſum in tunica exporrectus) fabæ quantitatem circiter referens, reperiatur, cum foramine in cauitatem ventriculi exeunte, & capace intus cauitate, quam interdum vnus maior, ſæpivs vero numero plures mediocres lumbrici inhabitent.

5. Quæ cardialgiæ & conatus vomendi perennes inde reſultare debeant, & quam difficillimum ſit, lumbricos, tali domicilio peculiari circumuallatos, expungare, ipſa ſana ratio dictitat; & licet in corpore humano hæc vermium munimenta nondum adeo detecta ſint, plures tamen circumſtantiæ eadem reddunt ſuſpecta.

6. In exercitationibus *Franciſci Rubei* de febre tertiana continua memoratur, quod patiens quidam diu & grauiter illa adflictus fuerit, & multa remedia fruſtra ſint adhibita, donec vermes quosdam maiores per vices excerneret.

7. Non quæuis amara vermes enecare, nec alimentum eorum amaritie inficere, ex bile ſatis manifeſtum eſt: hæc enim amarore non caret, & tamen vermibus aduerſari non obſeruatur: hinc ſpecifica amara ad id negotium requiruntur.

8. *Myrrhæ rubræ* efficacia in vermibus enecandis ſatis quidem probata, in eo tamen ridicula eſt, quod vermes, in toto corpore luxuriantes, interimere fingatur.

9. *Species diaturbith* cum rhabarbaro vermes quidem expellunt, ſed ad modum vehementer & incommode, vomitum enim vtplurimum cauſſantur.

10. *Amygdalæ amaræ* non reiiciendæ ſunt: de illis enim notum eſt, quod animalia quadrupedia (nonnulli addunt: quæ cæca naſcuntur) interficiant, & volatilia conuulſionibus inde

inde moriantur: hinc probabile, illas etiam vermibus esse aduersas.

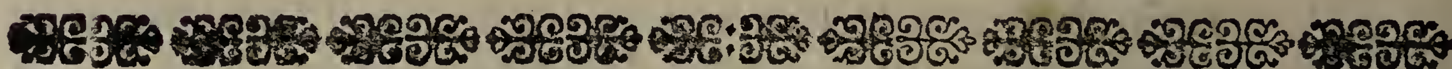
11. Sic etiam *nux vomica* pari effectu, animalia necandi, nota est, licet hoc remedium infantibus minus, bene vero adultis, experientia teste, conueniat.

12. *Cornu cerui* vstum a multis laudatur, id quod experientiæ relinquendum est: de spiritu autem illius notum est, quod, nisi notabilibus dosibus a scrup. I. ad drach. semis exhibeatur, nihil magnopere præstet.

13. De *musco corallino* vna vel altera obseruatio apud *Schenckium* legi meretur.

14. Herba *saluiæ* specialiter a quibusdam laudatur: quid efficiat, experiendum est.

15. Sic etiam laudatur *salsugo* illa, in qua haleces conseruantur, dos. 1-2. cochlearia.

TABVLA CIX.
DE
OBSTRVCTIONE ALVI.

I. DEFINITIO.

Obstructio alui est fæcum aluinarum vltra tempus consuetum retentio, a caussa modo actiua, modo passiua, originem ducens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Obstructio alui est
   1) vel *idiopathica*, vbi nulli alii morbi concurrunt;
   2) vel *symptomatica*, quando alui obstructio aliis morbis accedit, e. g. febribus, congestionibus.
2. Obstructio alui, quæ a caussa *actiua* dependet, bene distinguenda venit ab illa, quæ magis *passiue* contingit: illa enim

enim adſtrictio potius, quam obſtructio dicenda eſt. *Vid. cauſſæ.*

III. *SIGNA.*

1. Retentio fæcum aluinarum vltra 24. horas.
2. Temulenta & vertiginoſa capitis adflictio.
3. Congeſtiones circa caput dolorificæ.
4. Flatuum incommoda.
5. Preſſiones circa ventriculum.
6. Anguſtiæ & anxietates circa præcordia.

IV. *SVBIECTA.*

Ad obſtructionem alui præ aliis procliues ſunt homines

1. Otioſi, ſedentarii, ſpeculabundi.
2. Qui ebullitionibus ſanguinis obnoxii ſunt.
3. Sicciores, temperamenti cholerici & melancholici.
4. Specialiter hypochondriaci, nephritici, podagrici, & alii arthritici.
5. Plurimi eorum, qui febribus acutis corripiuntur.
6. Κακοςόμαχοι.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa obſtructionis alui in genere duplex eſt, nempe vel *actiua* vel *paſſiua.*
2. *Actiuam* cauſſam vocamus ſtricturam illam, quæ in quam plurimis morbis inteſtino recto a natura inducitur, e. g. in malo hypochondriaco, nephritide, calculo, & in omnibus fere congeſtionibus ſanguinis verſus partes corporis ſuperiores.
3. *Paſſiuam* autem cauſſam dicimus, quando obſtructio alui a ſegnitie quadam naturæ, & defectu motus periſtaltici dependet: vnde ſcybala facile indurantur.
4. Cauſſæ *occaſionales*, quæ ad hanc ſcybalorum indurationem contribuunt, ſunt ſequentes:
   1) Neglectus illius temporis & leuioris ſtimuli, quo natura alvum deponere conſueuit.
   2) Exæſtuatio corporis & largi ſudores.

3) Potus insufficiens, fæculentus & vita otiosa.
4) Cibi crudi, dispepti, sicciores.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Obstructio alui multa parit incommoda, immo subinde pericula: præter enim symptomata, quæ sub *signis* adlegata sunt, sequentia adhuc pathemata conspirant.
2. In cholericis, biliosis, ob biliosæ saburræ retentionem facile accedunt colica, ardores, phlogoses.
3. Scybala indurata, quando venulas intestinorum comprimunt, & hac ratione liberum sanguinis in illis profluxum sufflaminant, inflammationem circa hæc loca caussantur periculosam.
4. Obstructio alui cum aliis morbis complicata, hos vix non omnes exacerbat.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. In obstructione alui *idiopathica.*
   1) Hæc, præcipue in habitum deducta, quam difficulter in ordinem naturalem redigi soleat, certissime tamen *motu* & *potu* superatur;
   2) *Motu* quidem non violento, qui potius obstructionem auget, sed placido, continuo, successiuo: hoc enim remedio tonus intestinorum naturalis restituitur.
   3) *Potu* autem sufficiente, diluto, bene defæcato; qua ratione scybalorum induratio impeditur.
   4) Non exiguum etiam ad aluum expediendam confert momentum, certo & determinato quotidie tempore huic excretioni indulgere & paullulum ei insistere: hoc enim incommodo per aliquot septimanas superato, naturam obsequi obseruabitur, & temporis iactura largiter resarcietur, testantibus pluribus exemplis, quorum habitualis obstructio hoc modo feliciter sublata est.
   5) Sic etiam vsum aliquem præstat, panem exiguum, butyro *largiter* illitum, prandio & cœnæ paullulum præmittere.

6) Tem-

6) Tempore vernali & autumnali vſu veniant congruæ purgationes.

7) *Vrgente* autem *adfectu* clyſteres magis conducunt, quam interna laxantia, niſi ſint benigniſſima & tamen ſatis efficacia; ad quorum cenſum pertinent pilulæ *Stablianæ*, *Beccherianæ*, item martiales, e. g.

Recip. aloës roſat. drachm. II.
extract. panchymagog. *Crollii* drachm. I.
limatur. martis drachm. ſemis M. f. l. a. pilul.
doſ. gr. 4 - 6.

2. In adſtrictione alui *ſymptomatica*.

1) In hac primarius quidem morbus reſpiciendus eſt, quoniam tamen aluus adſtricta illum communiter exacerbat, expedita autem eumdem notabiliter conſolatur, excretio illa dextre promouenda eſt.

2) Hinc in morbis *chronicis*, e. g. malo hypochondriaco, congeſtionibus circa caput &c. eadem valeant conſilia, quæ ad idiopathicam obſtructionem dedimus, habito tamen vbique reſpectu ad primarium adfectum.

3) In *acutis* autem ſufficiens ſaltem potus, clyſteres, &, ſine hæſitatione, pilulæ *Stablianæ* locum habeant. *Vid. cautelæ.*

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Segnities alui *habitualis* quando occurrit, ſemper inquirendum eſt, num incommoda, ſub *ſignis* & *prognoſi* deſcripta, ſint conſtipata: his enim abſentibus, non opus eſt medicatione.

2. Occurrunt enim eius modi exempla, licet ſatis rara, vbi aluus per 3 - 6. dies ordinarie clauſa eſt, nec tamen incommoda inde ſentiunt; immo notum eſt, quod indiuidua quædam, licet ordinarium & ſufficientem cibum adſumſerint, aluum tamen intra duas, tres vel quatuor ſeptimanas ſemel tantum habuerint apertam, bona de reliquo ſanitate gaudentia.

3. Duo illa remedia, nempe *motus* & *potus*, non debent ſepa-

 rari:

rari: solus enim *potus* peristalticum motum in primis viis adhuc magis relaxat, & sic in caussa saltem actiua, nec in hac vbique, sufficit; solus autem *motus* humidum in intestinis magis dissipat, vnde scybala indurantur.

4. A *motu* nemo deterreatur, qui, minus illi adsuetus, sub initium maiorem potius adstrictionem, quam alui solutionem ab illo experitur: placida enim illius continuatio meliora ostendet.

5. *Aqua calida*, siue coffée, siue thée, siue alio conueniente vegetabili impraegnata, eximium hic habet vsum; cauendo solum, ne nimis sit saturata, alias coffée, praesertim deficiente motu, tremorem artuum inducit, thée autem nimis adstringente efficacia operatur.

6. Siccitatem alui, praecipue vero veram illius adstrictionem acrioribus *purgantibus* oppugnare, plurima mala producit.

7. Immo *laxantia* leniora improbantur: & haec enim & acriora purgantia familiariter maiorem adstrictionem inducunt; ad minimum, dum caussa per illa non tollitur, malum inde non mitescit.

8. Tanto magis autem laxantia, *nimis frequenter* exhibita, damnum inferunt: succedit enim tanta naturae segnities, vt sua sponte tandem aluum plane non soluat, vnde adfectus facile colici, immo iliaci, vel, quo magis aloëtica adhibita sunt, splenetico - hypochondriaci, melancholici, arthritico - spastici inducuntur.

9. In *symptomatica* obstipatione sollicite inquirendum est, num morbus primarius alui solutionem artificialem toleret: sunt enim febres quaedam acutae, in quibus huius excretionis promotio non sine vitae periculo suscipitur, e. g. variolae, morbilli, purpura, rubra & alba.

TAB.

TABVLA CX.

DE
TENESMO
ET
PROCIDENTIA ANI.

I. *DEFINITIO.*

Tenesmus est continuus, vtplurimum vacuus, desidendi conatus, interdum cum aliquali, interdum cum insigni intumescentia ani coniunctus. Deriuatur a τείνω tendo, hinc τεινεσμὸς nisus.

II. *DIFFERENTIA.*

Tenesmus est adfectus mere *symptomaticus*, & non aliter differt, quam secundum diuersas caussas & morbos primarios, cum quibus complicatus est.

III. *SIGNA.*

1. Titillatio, pruritus molestus, serpiginosus, in orificio ani.
2. Vrens sensatio ad comprimendum & exprimendum.
3. Continuus ad desidendum quidem conatus, nulla autem, nisi pulposo-mucosa, pauca excretio.
4. Intestini recti sæpe procidentia, cui suspectus nonnumquam tumor accedit.

IV. *SVBIECTA.*

Tenesmus familiaris est

1. *Hæmorrhoidariis*, quando scilicet hæmorrhoides non legitime succedunt, motus tamen adsunt ad easdem promouendas.
2. Qui materiam valde acrem, biliosam, per aluum diu reiiciunt.
3. Non raro calculo vesicæ laborantibus.
4. Feminis grauidis, quando vterus intestino recto fortiter incumbit, vnde irritatio ad desidendum, & compressio

 vena-

venarum hæmorrhoidalium, in hoc inteſtino currentium, cum tumore exoritur.

Procidentia autem *ani* euenit

1. Omnibus modo dictis ſubiectis.
2. Communiter infantibus ob acres diarrhæas & inconditos clamores.
3. Illis perſonis, quæ magna difficultate fæces aluinas ſiccas deponunt; vel diuturnas diarrhæas & dyſenterias perpeſſæ ſunt.
4. Quæ paralyſi ſphincteris ani laborant, etiam hanc moleſtiam, licet non ſtatim, ſed ſucceſſu temporis incurrunt.

V. *CAVSSAE.*

1. *Teneſmi.*

1) Cauſſæ *internæ.*

a) Fluxus alui bilioſus vel alius acris materiæ.
b) Negotium hæmorrhoidale, non legitime ſuccedens.
c) Aſcarides, inteſtinum rectum familiariter obſidentes, & ſtimulantes.
d) Calculus veſicæ non raro teneſinum cauſſatur: vnde partium connexio adparet.
e) Pondus vteri in grauidis, inteſtinum rectum comprimens.

2) Cauſſæ *externæ.*

a) Reſinæ purgantium adſumtorum, præcipue pars reſinoſa aloës & hellebori nigri.
b) Equitatio diuturna.
c) Charta ad abſterſionem ani vſurpata, cui piper, zingiber, vel alia acria cauſtica, e. g. alumen, vitriolum, interfuerunt.

2. *Procidentiæ ani.*

1) Hæc dependet ab iisdem in genere cauſſis, quæ teneſmum inducunt.

2) In ſpecie vero a relaxatione tunicæ nerueæ & glanduloſæ inteſtini recti, per crebriores alui fluxiones &c. producta: nam tota tunica fibroſa externa non prolabitur, vtpote tenacibus plane ligamentis ſpinæ dorſi vndi-

vndique firmiſſime adnexa, ſed tantum interna nervea & glandulosa.

3) Cui rei ſpecialiſſime adnumeranda eſt *paralytica ſphincteris ani* relaxatio, quamquam paralyſin huius muſculi non ſtatim, ſed ſucceſſu demum temporis procidentia ani ſequatur.

VI. *PROGNOSIS.*

1. *Singultus*, teneſmo ſuperueniens, periculoſus eſt.
2. *Hippocrates* aphoriſm. 27. ſect. VII. dicit: mulieri in vtero gerenti teneſmus ſuperueniens, abortire facit.
3. Procidentia ani eſt adfectus re vera moleſtiſſimus, in primis ſi diutius continuet, quod per totos interdum dies contingit.
4. Immo ſi inteſtinum infletur, & refrigeſcat, metus eſt inflammationis, gangrænæ, ſphaceli, mortis.
5. Si vero recte tractetur, & non nimis crebro iam facta ſit, procidentia talis facile adhuc reſtituitur.
6. Concurrente cauſſa paralytica ſphincteris veſicæ, plus difficultatis ſubeſt.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Teneſmi.*

1) Quoniam *teneſmus* pure ſymptomaticus eſt adfectus, ante omnia morbus primarius reſpiciatur.

2) Hinc in cauſſa *aſcaridum* anthelmintica & externe clyſteres, ex herba tanaceti, radice graminis, ſummit. abſinthii, myrrha, parati, exhibeantur: his enim enecatis & expulſis, ſymptoma ſponte ceſſat. *Conf. tab. de vermibus.*

3) Præſente *calculo veſicæ* hic tractetur ſecundum methodum, tabula de calculo commendatam.

4) In fluxu bilioſo, acri, dyſenterico, motibus hæmorrhoidalibus & ſtatu grauiditatis, ſequente modo medicatio inſtituatur, nempe ad materiam acrem obtundendam & euacuandam, atque motus ſpaſticos demulcendos exhibeantur:

a) *Interne* nitroſa, abſorbentia, cinnabarina; item emulſiones,

ſiones, gelatinæ, cremor hordei excorticati, gummi arabic. tragacanth.

b) *Externe.*

α) *Clyſteres* e lacte pingui, herbis emollientibus, ſeminibus carminatiuis, oleo quodam, e. g. amygdal. dulc. lilior. alb. papau. flor. verbaſci, cum vitello oui ſubacto, pauco ſaccharo, parati.

β) *Vapor* terebinthinæ, ſeminum carminatiuorum, e. g. anethi, parti adfectæ admiſſus.

γ) *Fotus* calidi e floribus & herbis carminatiuis, flor. chamomillæ, verbaſci, immo e ſolius auenæ excorticatæ decocto, cataplaſmatis inſtar adplicato; cui exterius inſtilletur oleum chamomillæ, lini, lilior. alborum.

δ) Ante omnia *externus calor*, tanto magis ſi cum torminibus & deiectione acri coniunctus ſit teneſmus, commendetur.

ε) Quo etiam caſu non leue præſtat leuamen, vas aqua calida repletum ſupponere.

ζ) Vnguentum e mucilagine cydoniorum, oleo verbaſci & vitello ouorum paratum.

2. *Procidentiæ ani.*

1) Repoſitio inteſtini recti quantocyus promoueatur per

a) ſitum, vt patiens antrorſum pronus ponatur.

b) Modeſtam repreſſionem mediantibus digitis, oleo prius inunctis, e. g. ol. verbaſci.

c) Spongiam ſeu linteum oleis decoctis adſtringent. & carminatiuo-neruinis imbutum, & ægro iacenti ſuppoſitum.

d) Adſperſionem pollinis maſtichis & momenti aluminis.

e) Sacculum, v. g. ex auena excorticata in aqua foliorum quercus ad molliculam conſiſtentiam cocta, cui parum aluminis inſpergitur, vt patiens tali ſacculo calido inſideat.

f) Aquam tenellorum foliorum quercus calefactam, & aqua roſarum remixtam.

2) Quam

2) Quam diu inteſtinum prolapſum adhuc hæret, blando calore diligentiſſime foueatur, ne cum frigore periculum accedat.

3) *Inflammatio* ſi concurrere videatur, huius legitima diſcuſſio prius tentetur, e. g. per epithema ex herbis ſcordii, ſaluiæ, flor. chamomill. roſar. ſambuci, vino coctis, & deinde procidentiæ cura ſubiungatur.

4) Quando *ſphincter* paralyſi eneruatus eſt, poſt repoſitionem adfectus ad methodum *tabula de paralyſi* commendatam tractetur, & inteſtini detentio per ſubligacula promoueatur. Eſt adfectus communiter incurabilis.

5) Alui ſucceſſus placidus, ſi neceſſarium ſit, promoueatur per lenientia, nitroſa, relaxantia, vel per clyſteres.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. In teneſmo *hæmorrhoidali* & bilioſo caueant ſibi patientes ab *aloëticis*, e.g. pilulis *Francofurtenſibus*, elixire proprietatis.

2. Teneſmum grauidarum nil niſi partus excluſio tollit, mitigatur tamen per medicationem ſub methodo commendatam.

3. *Lac* ad clyſteres ſit recens, non aceſcens.

4. Abſterſio ani per folia *verbaſci* bonam potius opinionem fouet, quam aliquem effectum producit.

5. Si *colica*, non tamen bilioſa, cum teneſmo concurrat, clyſteri aliquid ſalis, ad mucum abſtergendum, adiiciatur.

6. In actis N. C. dec. II. ann. I. mentio ſit exempli, quod inteſtinum rectum ad integræ vlnæ longitudinem prolapſum fuerit; ſed hoc fidem fere ſuperat: tota enim huius inteſtini longitudo vix ad dimidiam vlnam accedit.

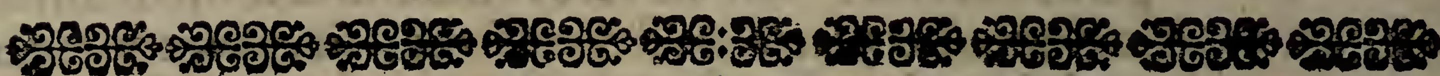
7. Pulueres leniter *adſtringentes*, quando ad promouendam inteſtini repoſitionem adhibentur, debent eſſe tenerrimi, ne tunicis adhærendo teneſmum magis augeant aut de nouo inuitent, e. g. puluis gallar. tormentill. biſtortæ.

8. Sic etiam cauendum, ne *adſtringentes* pulueres, e. g. aluminis, nimis conſtringant, & hac ratione ad excretionem magis ſtimulent.

9. *Flores verbaſci*, ſi æſtui ſolis in vitro exponantur, aut maſſæ

panariæ illud vitrum inuolutum in clibanum reponatur, fatiſcunt in brunnum liquamen, quod, leuiſſime euaporando, in conſiſtentiam vnguenti redactum, egregium eſt neruinum traumaticum, balſamicum, conſolidatiuum, & hinc in cauſſa huius adfectus paralytica egregie conducit.

10. *Hartmannus* puluerem de *ſcarabæis equinis* ad procidentiam inteſtini recti mirum in modum extollit. De *ligaculis* vid. *Sculteti* armamentarium, & *Paræus* in ſcriptis medicis.

TABVLA CXI.

DE

VOMITV.

I. **D**EFINITIO.

Vomitus eſt inuerſus motus periſtalticus ventriculi & inteſtinorum, mediante quo natura noxiam aliquam materiam, ſiue vere exſiſtentem, ſiue imaginariam, proxima hacce via eliminare intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

Differt vomitus ſecundum varias ſuas ſpecies, quarum ſequentes adnotamus:

1. Vomitus *ſimplex* cruditatum primarum viarum, ſiue mucoſarum, ſiue bilioſarum. Huc etiam ſpectat vomitus in febre tertiana ſub paroxyſmo frigoris contingens.
2. Vomitus *periodicus*, qui certo anni tempore, mane vel circa prandium, quibusdam ſanis familiaris eſt.
3. Vomitus *nephriticorum* & *calculoſorum*, ante noui paroxyſmi recurſum eueniens.
4. Vomitus *hypochondriacorum* & *hyſtericarum* ſub commotione ſanguinis in vena portæ contingens.

5. Vomitus *vermium*, non tantum infantili, sed etiam adultiore ætate reperiundus.
6. Vomitus *vulneratorum* profundius in cerebrum, ob consensum paris octaui neruorum.
7. Vomitus *grauidarum*, satis familiaris.
8. Vomitus vel *criticus* in acutis, vel *symptomaticus* in iisdem a rebus externis, e. g. potu frigidulo, excitatus.
9. Vomitus *niger*, instar roob sambuci, in chronicis & acutis.
10. Vomitus *iliacus*, vbi excrementa, immo clysteres ἄνω excerni solent.
11. Vomitus *imaginarius*, quando sensibilia subiecta ob visum tantum vel auditum rerum nauseosarum seu aduersarum vomitu corripiuntur; quo etiam spectat, quod quidam homines sine vomitu non possint audire cantilenas de morte agentes, item nec naui nec curru vehi, præcipue retrorsum sedendo. Huc referendus est vomitus nauigantium die See-Kranckheit.
12. Vomitus *cruentus* ad hæmorrhagias spectat.

III. *SIGNA.*

Signa, quæ vomitum partim præcedunt, partim eumdem comitantur, sunt sequentia:

1. Nauseabunda ad vomitum conamina.
2. Cardialgia, & angustia præcordiorum.
3. Crebræ horripilationes.
4. Saliuæ in os effusio.
5. Adflictio capitis vertiginosa & temulenta.
6. Lassitudo per corpus vniuersum.
7. Hæc signa omnibus vomitibus sunt communia, peculiaria autem & certis speciebus, e. g. iliaco vomitui, propria, per se satis sunt manifesta.

IV. *SVBIECTA.*

1. Vomitus *mucosus* temperamento sanguineo-phlegmatico est familiaris.
2. Vomitus *biliosus* cholericis præ aliis proprius est.
3. Vomitus *grauidarum* ordinarie in eius modi sanguineis obseruatur, quæ reliquo tempore cupedias solent amare.

4. Reliquarum specierum subiecta sub *differentia* iam denominata sunt.

V. *CAVSSAE.*

1. Caussæ vomitus *mucosi* sunt:
   1) Cibi dyspepti, & ab his relictæ in primis viis mucositates & visciditates.
   2) Cibi cum nausea adsumti.
   3) Vermes.
   4) Refrigerationes ventriculi.
   5) Mutatio diætæ & vitæ reliqui generis.
2. Caussæ vomitus *biliosi* sunt:
   1) Iracundia, maxime tacita & suppressa.
   2) Sensibilitas subiecti.
3. Caussa vomitus *nephriticorum*, calculosorum, item hypochondriacorum & hystericarum est saburra in primis viis, quam natura, ceu rudiora impedimenta, ante nouum paroxysmum remouere intendit.
4. Caussa vomitus *vulneratorum* in caput est consensus paris octaui neruorum cum ventriculo.
5. Caussa vomitus *iliaci* videatur tabula de *passione iliaca.*

VI. *PROGNOSIS.*

1. Vomitus *simplex*, in primis *periodicus*, & qui in febribus intermittentibus sub frigore, & in acutis critice contingit, salutaris est, licet in genere optandum sit, vt violentus & inuersus talis motus peristalticus iusto ordine administretur, & ita materia peccans per inferiora educatur.
2. Vomitus *hypochondriacorum* & hystericarum metum incutit vomitus cruenti successuri; tanto magis, si a suppressis hæmorrhagiis foueatur.
3. Vomitus *grauidarum* nimis violentus & perennans, abortum minatur.
4. Vomitus *niger* in acutis signum est lethale, in chronicis vero post quartanas, aut passiones hypochondriacas, diutius toleratas, melioris est euentus. *Conf. tabula de febre quartana intermittente.*

VII. *ME-*

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Materia ad euacuationem *præparanda*, &, si opus sit, eliminanda est.

1) Materiam *mucosam*, viscidam & tenacem incidunt & abstergunt

a) *Salia* digestiua: tartarus vitriolatus, tartarus tartarisatus, arcanum duplicatum, nitrum antimoniatum, cremor tartari, sal tartari, liquor terræ foliatæ tartari, item salia fixa: absinthii, card. benedict. centaur. min. sal digestiuum *Syluii*, sal ammoniacum depuratum.

b) *Radices*: ari, gentian. rubr. helenii, pimpinell. alb. &c.

c) *Gummi-resinæ*: ammoniac. galban. sagapen.

2) Materiam nimis *tenacem* & *viscidam* reddunt pulposam & volubilem omnia præcipitantia: conch. præparat. oculi cancri, mater perlarum, crystallus montana.

3) Materiam *biliosam*, *acidam* & *nidorosam* obtundunt & incrassant modo dicta præcipitantia, item limatura martis, gummi arab. tragacanth.

2. Materia subacta & eliminata *motus*, si sponte non cesset, sopiendus est.

1) *Interne* conducunt anodyna correcta, gemmata, cinnabarina, e. g.

Recip. spec. de hyacinth.
conch. præparat. ana gr. VI.
coralliorum gr. IV.
cinnabar. antimon.
M. P. de cynoglossa ana gr. II. M. pro dosi.

Conducunt etiam in hunc finem: theriaca a scrup. I. ad drach. I. mediante vino calido exhibita, item theriaca cœlestis, tinct. anodyna *Langelotti* ex opio, cum succo cydoniorum fermentato.

2) *Externe* locum habent

a) *Emplastra*, e. g. recip. emplastr. de crusta panis & tacam. hacæ ana vnc. semis, camphoræ gran. V. olei cuiusdam carminatiui, anethi, cumini, q. s. ad malaxationem.

b) *Epithemata* e caryophyllis, maſtiche, ligno aloës & herbis aromaticis.

c) *Balſama* ſtomachica ſcrobiculo cordis calide illinenda.

d) Immerſio manuum in aquam calidam reuulſorio ſcopo laudatur.

3. *Tonus* denique ventriculi roborandus eſt. Huc pertinent

1) *Interne* neruina, tonica, martialia teneriora, & ſtomachica, e. g. mixtura tonico - neruina *Stahlii*, eſſent. abſinth. compoſ. citri, aurant. gentian. rubr. centaur. min. galang. zedoar. tinct. martis aperitiua *Ludouici*, &c.

2) *Externe* locum habent ſtomachica emplaſtr. balſama & epithemata, ſuperius iam indicata; quo nomine vulgare illud remedium ſane non contemnendum eſt, quando cruſta panis toſta, aromatibus & vino generoſo imbuta, calide adplicatur.

4. Vomitus *grauidarum* ſequente methodo tractetur:

1) Aromatica carminatiua aliquoties per diem exhibeantur, e. g. eſſent. galang. zedoar. citri, aurant. Egregie etiam conducunt rad. cyperi, irid. Florentin. helen. roſmarinum, ladanum vino immiſſa, & verſus prandium ac cœnam adhibita. Confert etiam hic & alibi eſſent. millefol. & tinct. coralliorum.

2) Nonnumquam lene aliquod laxans interponatur, e. g. pilul. *Stahlii*, *Beccheri*, vel clyſteres.

3) Præſeruatiue ante conceptionem venæ ſectio inſtituatur, quæ vomitus grauidarum impedit. *Conf. tabula de adfectibus grauidarum.*

5. Vomitus *nephriticorum* expoſcit:

1) alui ſolutionem per clyſteres temperantes & acrimoniam infringentes.

2) Nitroſa cum ſale quodam digeſtiuo, pauca portione cinnabaris, &, in primis ſi etiam circa vmbilicum incommoda ſentiantur, gutta I. olei vel cinnamomi, vel cardamomi, vel caryophyllorum.

3) His præmiſſis eſſentia millefolii vſu veniat.

4) Ardor febrilis ſi non adeſt, ſalia volatilia vrinoſa, cum tinctura

ſtura alcalina remixta, in temperamento præcipue phlegmatico, locum habent. Confer. tabula de *nephritide*.

6. Vomitus *hypochondriacorum* & *hystericarum* eadem methodo ac nephriticorum, in primis autem per nitroſa & eſſentiam millefolii, tractatur.

7. Vomitus *cholericus*, ſeu cholera ſimplex, tractatur abſorbentibus nitroſis &c. *Conf. tabula de febribus bilioſis.*

8. Vomitus *propter vermes*, his exſtirpatis ceſſat. *Vid. tab. de vermibus.*

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Cum grano ſalis accipiendum eſt axioma illud: *vomitus per vomitum curatur*, error enim grauiſſimus committi poteſt in ſubiectis, quæ ad vomitum cruentum vel hæmoptyſin habent diſpoſitionem.

2. Non minore periculo *hypochondriacis* & *hystericis* nauſeoſis, vomituribundis, & de ventriculi debilitate conquerentibus, vomitus prouocatur: proſtant enim exempla quam plurima, quæ inter vomendum vel ſanguinem reiecerunt, vel delirioſa, immo maniaca facta ſunt. Vbi vermes ſuſpecti ſunt, vomitus etiam vitandus eſt.

3. Quando autem vomitus a cibis apeptis, pinguibus, ira vel nauſea adſumtis, exortus eſt, tum emeticum aliquod, e. g. tartarus emeticus, præmiſſo, ſi opus ſit, digeſtiuo, locum habet.

4. Radix *ipecacoanhæ* præ ceteris emeticis hoc præcipuum habet, quod, præter virtutem emeticam, ventriculum etiam roboret: vnde in hoc caſu tanto magis commendatur, e. g. recip. rad. ipecacoan. gr. XV. ſalis abſinthii gr. V. miſce pro doſi.

5. Vomitus quando in *febribus* contingit, bene obſeruandum eſt, num verus ille ſit, an vero laborioſum tantum vomendi conamen, ein bloſſes Würgen; hoc enim fruſtraneum, ac proinde vel ſedandum vel promouendum eſt; illud obtinetur per remedia ſub *methodo* commendata, hoc autem per materiæ præparationem mediantibus digeſtivis, ſingulis horis ad ſcrup. I. propinandis.

6. Vo-

6. Vomitus in *acutis* symptomaticus, quia sæpius a cibo vel potu frigido dependet, præcauetur, si sub initium parum, sæpe, & calide bibatur, & deficiente adpetitu, nihil cibi adsumatur. Præterea tali vomitui & simul caussæ generali optime per pulueres bezoardicos occurritur.

7. *Mentha* in vomitu simplice specificum pro feminis habetur.

8. Ad *analepsin* externe commendatur acetum rutaceum, rosatum, flor. calendulæ, pro feminis autem acetum castoreum.

9. Pro *diæta* nihil melius conducit, quam quies & calor.

10. *Filum*, quod farcimini fumato adligatum fuit, vetula quædam collo patientis circumdare, & hac ratione vomitum sedare solet. Sed talia artificia credulitati hominum potissimum superstructa sunt.

11. *Flores calcatrippæ* a recentioribus quibusdam laudantur in vomitu, præcipue infantum, sistendo, & quidem in forma decocti cereuisiarii, vinosi, aquosi vel lactis: efficaces fuisse hos flores, vbi alia remedia interne & externe frustra adhibita fuerint, testantur.

TABVLA CXII.

DE

DIARRHAEA.

I. DEFINITIO.

Diarrhæa est intensior motus peristalticus intestinorum, mediante quo principium vitale materiam aliquam siue mucosam, siue biliosam e primis viis eliminare intendit. Deriuatur a διὰ, per, & ῥέω, fluo.

II. *DIFFERENTIA.*

Diarrhææ differunt secundum *species*.

1. Diar-

1. Diarrhœa *simplex* dicitur, quando materia seroso-mucosa deiicitur.
2. Diarrhœa *cholerica*, in qua biliosa saburra eliminatur.
3. Diarrhœa *lienterica*, vbi cibi ita crudi excernuntur, vt ne exiguum quidem coctionis signum adpareat.
4. Diarrhœa *cœliaca*, in qua excrementa per coctionem paullulum alterata, & in chymum mutata reiiciuntur.
5. Diarrhœæ *dysentericæ* & *hepaticæ* peculiaribus tabulis exhibitæ sunt.
6. Diarrhœæ *criticæ* sunt, quæ die critico, e. g. in febribus quotidianis continuis, item, quod paullulum rarius euenit, in tertianis sub paroxysmo, proueniunt.
7. *Semi-criticæ* sunt, quæ in febribus catarrhalibus, petechizantibus, contingunt.
8. *Symptomaticæ* sunt, quæ e. g. in variolis, morbillis, purpura, accedunt.
9. *Ictericæ* sunt, quando alba excrementa deiiciuntur.
10. *Periodicæ* sunt, quæ certis anni temporibus, & præcipue circa æquinoctia, obseruantur.
11. *Colliquatiuæ* dicuntur, quæ in hectica consummata, sub excretione materiæ seroso-lymphalis, eueniunt; de quibus autem, tamquam *passiuis* magis fluxionibus, non prorsus valet definitio.

III. *SIGNA.*

Diarrhœarum signa satis quidem sunt manifesta, symptomata autem, quæ easdem plerumque vel præcedunt vel concomitantur, sunt sequentia:

1. Præcedunt *motus tensiui* & borborygmi in abdomine, cum *doloribus* lancinantibus & pungentibus, præcipue in regione vmbilici.
2. *Adpetitus* vtplurimum statim sub initium est deiectus.
3. *Vires* autem tum demum prosternuntur, quando excretio illa per aliquot dies largiter procedit.
4. Quo diutius continuat, eo facilius *tenesmus* accedit, *caput* debilitatur, & *calor* internus, maiora incommoda minitans, augetur.

IV. *SVBIECTA.*

1. Diarrhœis *ſimplicibus*, mucoſo-ſeroſis, temperamentum maxime phlegmaticum ſubiacet: in talibus enim ſubiectis excrementa ſemper fere ſunt tenuia.
2. Quo magis autem ſimplices hæ diarrhœæ certam *periodum* obſeruant, eo magis temperamento ſanguineo ſunt propriæ.
3. Diarrhœis *bilioſis* cholerici potiſſimum expoſiti ſunt.
4. Diarrhœæ *criticæ*, quæ in febribus aliquando proueniunt, in ſanguineis communiter obſeruantur.
5. Homines ſenſibiles & delicatuli, ſi, corpore calente, nudis pedibus incedant, facile diarrhœas ſimplices incurrunt.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* in diarrhœis ſimplicibus eſt ordinarie materia lenta, tenax, viſcida, in primis viis.
2. Aliquando præſto eſt materia ſemi-corrupta, putredinoſa, cum vermibus, non ſolum in ætate infantili & puerili, ſed etiam annoſiore: proſtant enim exempla, in quibus aſcarides ſingulis menſibus per diarrhœam excernuntur, concurrente in inteſtino recto pruritu, valde moleſto.
3. Cauſſa *formalis* ſeu *efficiens* eſt principium vitale, quod motum periſtalticum intendit, & ſimul copioſos humores e maſſa ſanguinea adpellit, ad materiam talem reſoluendam & abſtergendam.
4. Cauſſæ *externæ* & *occaſionales* ſunt:
   1) Sudores, in primis matutini, cohibiti.
   2) Cibi crudi & dyſpepti, immo etiam pingues, ſi ſubiecta ſenſibilia ſtatim bibant; præcipue autem intemperans fructuum horæorum ingeſtio, maxime ſi mox etiam potus accedat.
   3) *Refrigeratio* abdominis poſt prægreſſam ſeri colliquationem per corporis exagitationem. Vnde natura cogitur, vt ſerum illud acre orgaſticum repulſum per aliam viam expellat.
   4) Potus fæculentus, & vere fermenteſcens, e. g. muſtum, frigidus etiam potus, vel ipſum refrigerium; quo vero

ro

ro casu sensibilitas subiecti magis, quam materia, peccat.

5. Caussa diarrhœæ *lientericæ* est communissime cicatrisatio intestinorum, antea erosorum, e prægressa dysenteria, qua orificia vasorum lacteorum simul læsa sunt. Interdum autem vel ventriculi imbecillitas, vel motus peristaltici exacerbatio peccat.

6. Pro caussa diarrhœæ *cœliacæ* non tam imbecillitas ventriculi, quam vasorum lacteorum obstructio accusanda est.

7. Diarrhœæ *cholericæ* caussam esse effusionem bilis in intestinum rectum, sub animi excandescentia contingentem, per vulgus constat. *Conf. tabul. de febribus biliosis.*

8. Caussæ reliquarum specierum suo loco adlegatæ sunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Omnes diarrhœæ, maximæ etiam malignitatis, si per *adstringentia* vel *opiata* positiue sistantur, grauiora damna inducunt, quam si sui iuris maneant: tota enim familia simplicium diarrhœarum nihil periculosi minatur.

2. Hinc *simplex* tantum diarrhœa, imprudente tali ratione tractata, successores habet dolores colicos acutissimos, translationes materiæ, præcipue in senioribus, ad caput vel pectus: vnde adfectus vertiginosi, catarrhales, catarrhi suffocatiui &c. oriuntur.

3. Maiora autem & præsentiora damna succedunt, si diarrhœæ *biliosæ* supprimantur: facile enim febris causodea inde oritur.

4. Omnium maxima pericula inducuntur per diarrhœarum *criticarum* suppressionem.

5. Diarrhœæ *semi-criticæ* ita salutariter quidem non procedunt, nullum tamen conspicuum detrimentum morbo adferre obseruantur.

6. Diarrhœæ *symptomaticæ* in variolis, morbillis, purpura, &c. infeliciter quidem sæpius exeunt, negandum autem non est, quod interdum nihil periculi adferant.

7. *Periodicæ*, nisi turbentur, sunt salutares.

8. Simplices *lientericæ* & *cœliacæ* diarrhœæ etiam satis sunt benignæ, & medicamentis facile cedunt.

9. *Cholericæ*, nisi febris accedat, mediocriter se habent.
10. Denique quæuis diarrhœa, copiose & diu procedens, vires exhaurit, & patientem in febrem lentam aut atrophiam coniicere obseruatur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. In diarrhœa *simplice*, ad materiam mucosam & tenacem incidendam & abstergendam exhibeantur remedia digestiva, resoluentia, colliquantia, e. g.
   1) *Vegetabilia* amara, resoluentia, acriuscula, aromatica: rad. gent. rubr. ari, helen. zedoar. herb. absinth. centaur. min. herbæ capillares, piper, zingiber, galang. acor. & costus verus. Item semina aromatica: anisi, fœniculi, cumini, dauci, ammeos, amomi, quæ singula & composita rancositatem illam tenaciorem resoluere, abstergere & fluxilem reddere possunt.
   2) *Salia media*: arcan. duplicat. nitrum antimoniat. tartarus vitriolat. it. sal tartari, cremor tartari, liquor terræ foliat. tartari, sal digestiuum *Syluii*, sal ammoniac. depurat.
   3) *Salia fixa*: absinth. centaur. min. card. benedict. &c.
   4) *Gummi-resinæ*: ammoniac. galban. sagapen.
   5) Conuenit etiam aliquando materiam nimis tenacem & viscidam in pulposam & volubilem consistentiam redigere per præcipitantia, e. g. matr. perlar. conch. præparat. ocul. cancr. cryftall. montan.
   6) Quo magis autem *biliosa* subest materia, eo magis nitrosa cum dictis præcipitantibus necessaria. Huc pertinet methodus tabula de febribus biliosis commendata.
2. Præparata materia per lenia laxantia *euacuetur*, & sic labori naturæ succurratur: id quod commodissime peragitur pilulis *Beccherianis* veris, vel *Stahlianis*, quarum aliquot doses, etiam sine præmissis præparantibus, solæ sæpius sufficiunt, ad diarrhœam simplicem feliciter tollendam. Conducit etiam rhabarb. item vsum habent clysteres carminatiui, abstergentes.
3. Deinde motus pertinax, si, eliminata materia, sponte non cesset, sopiatur per

1) To-

1) Tonica subadstringentia: pira exsiccata, cydonia, & ex illis parata, nempe diacydonium tabulatum cum & sine aromatibus.

2) Gemmata, lapides quinque pretiosos, spec. de hyacinth. coralliata.

3) Lenia anodyna, M. P. de cynoglossa, theriac. essent. opii *Langelotti*, item nucem moschatam, quæ simplex magis sopiens est, quam adstringens.

4) Sequentia composita: syrupum de agresta, trageam granorum actes, myrtillos exsiccatos, electuar. diaphæniconis, spec. dia-mosch. in senibus electuar. diascord. *Fracastorii.*

5) *Externa* etiam non prorsus reiicienda sunt, sed vix, nisi in pertinaci diarrhœa, locum habent, e. g. inunctiones vmbilici & scrobiculi cordis, speciatim per oleum carui: effectum etiam aliqualem præstant lapides serpentini, calide impositi, emplastr. de crusta panis vel stomachale *Cratonis*, cum emplastro de tacamahac. remixtum, additis oleis destillat. neruinis.

4. Denique ad *tonum* intestinorum in naturalem ordinem restituendum respiciatur. Præstant hoc:

1) plurima eorum, quæ ad motum sopiendum iam modo commendata sunt.

2) Martialia: v. g. tinct. mart. aperit. *Ludouici*, cum essent. lign. aloës, vel spiritu salis dulci, remixta, tinct. tonico-neruina *Stahlii*, conseru. visceralis & elixir viscerale *Bœcleri*, tinctur. aurant. essent. cinnamom.

5. Diarrhœæ *lientericæ* & *cœliacæ* eamdem exposcunt methodum, nisi quod in *lienteria*, si nihil contraindicet, vomitorium propinari possit; *cœliaca* autem passio, quia obstructione vasorum lacteorum fouetur, a vomitu nullum vsum habet, sed resoluentia, aperientia & laxantia, superius nominata, postulat.

6. Sic etiam diarrhœæ *periodicæ*, vti simplices, tractantur, &, quando emanent, potius promouendæ, quam alienis cohibendæ sunt, e. g. f. l. a. vinum medicatum e rad. helen. gentian. rubr. ari, zedoar. galang. gramin. herb. centaur.

 min.

min. absinth. rorismarin. tanacet. rhabarb. fibr. hellebor. nigr. fol. sennæ.

7. Quando *vermes* suspicione veniunt, anthelmintica superius commendatis iungantur.

8. Diarrhoeæ *criticæ*, *semicriticæ* & *symptomaticæ* in febribus quo modo tractandæ sint, videatur tabulis de febre catarrhali benigna, maligna, variolis, intermittente tertiana.

9. *Ictericæ* tractantur secundum methodum, tabula de ictero commendatam.

10. Diarrhoeæ *hepaticæ* & *dysentericæ* medicationes quærantur tab. de fluxu hepatico & dysenteria.

11. Diarrhoeæ *colliquatiuæ* hecticorum quo modo tractandæ sint, tabulæ de phthisi & febre hectica docent.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Vti in genere cauendum est, ne diarrhoeæ qualescumque simpliciter cohibeantur, ita minime omnium conuenit, illas diarrhoeas supprimere, quæ iam adsuefactæ sunt, per vices recurrunt, & cum euphoria patientis decurrere obseruantur: materia enim hac ratione suppressa viscerum obstructiones, hydropem, vel ad minimum adfectus flatulentos & colicos inducit.

2. Ad præoccupandum autem hoc euacuationis genus, vel potius tanto commodius expediendum, lenes *laxationes* vere & autumno eximium vsum præstant.

3. *Digestiua*, præparantia, melius & conuenientius laxantibus præmittuntur, quam iisdem coniunguntur.

4. Diarrhoea si, præmissis resoluentibus, abstergentibus & laxantibus, nihilo minus contumax esse adpareat, tum *nux moschata* egregie se gerit: excretiones enim tales non solum temperat, immo auctiore dosi sistit, sed etiam tonum intestinorum restaurat.

5. Sic etiam *gentiana rubra*, moderate adhibita, diarrhoeas sensim iterum in ordinem redigit, & tonum egregie roborat.

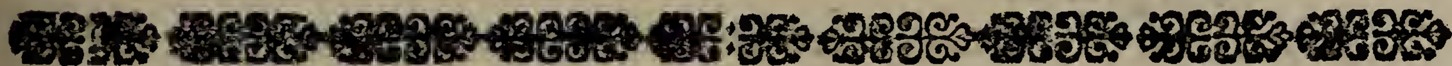
6. Ad tonum naturalem in hoc genere in ordinem reuocandum, in diuturnis etiam diarrhoeis non contemnendæ efficacia-

ficaciæ sunt esculenta quædam placida, & leni adstringendi virtute prædita.

7. Inter hæc primo loco numerari potest fructus *sorbi piriformis*, germ. Spür-Aepffel: tam peculiarem enim in aluo nimis laxa hæc pirula habent efficaciam, vt plura eorum sine alui subsequente obstipatione edere liceat, in ipsis vero diarrhœis & dysenteria, facta iam sufficiente & diuturna exoneratione, 2-3. notabiliter sistant. De sorbis *exsiccatis* & *mespila exsiccata* per vulgus notum est, quod in talibus circumstantiis egregie se gerant; modo præmittenda præmittantur.

8. *Boyle* vbique fere in diarrhœis commendat gummi *arabicum* & *tragacanthum*; *Helmontius* autem *vitellum oui*, ad duritiem coctum, &, si opus sit, repetendum.

9. Licet quilibet *potus* copiosus diarrhœas magis foueat, *calidus* tamen magis prodest, quam nocet, & hinc audacter porrigendus. Conducit panis bis coctus, vino rubro immersus, nux moschata in cibis, iuscula, quies corporis & animi, calor moderatus.

TABVLA CXIII.

DE MOTVVM VITALIVM DEFECTV GENERATIM.

I. DEFINITIO.

Defectus motuum vitalium est motus tonici & progressiui siue totalis siue partialis neglectio, quæ vel a caussis moralibus vel a physicis originem ducit, & œconomiæ animali grauissima pericula minatur.

II. DIFFERENTIA.

1. Motuum vitalium defectus obseruantur

1) mo-

1) modo, & primario quidem, in *tono*: vnde morbi apoplectici, hemiplectici, paralytici, palpitatorii &c. oriuntur.

2) Modo in *pulsu*: vnde adfectus lipothymici introducuntur.

2. Ita autem coniuncti sunt hi motuum defectus, vt alter alteri qualecumque impedimentum & praeiudicium communissime adferat. Sic v. g. defectus motus tonici languorem inducit motui sanguinis progressiuo.

3. Motuum deficientium species sunt:

1) Debilitas seu verus virium defectus.

2) Tremula partium impotentia.

3) Paralysis & hemiplexia.

4) Apoplexia.

5) Catarrhus suffocatiuus.

6) Adfectus soporosi & obliuiosi.

7) Adfectus lipothymici.

8) Marasmus senilis.

4. Omnes hi defectus respectu *partium adfectarum* suos habent gradus:

1) *Tonus* enim modo per vniuersum corpus, modo in dimidia illius parte, modo in particulari quodam membro, vel prorsus omittitur, vel notabilissime imminuitur, de qua re tabulis sequentibus speciatim dicemus.

2) Sic & *pulsus cordis* neglectio *gradu* differt; id quod in lipothymia & syncope obseruamus.

5. Haec autem graduum differentia respectu *specierum*, & *succedendi* illarum habilitatis non aeque locum habet; e. g. virium deiectio in malignis, licet summa sit, transit tamen potius in conuulsiones quam in paralysin. Sic & paralysis longe frequentius succedit conuulsionibus, quam vlli *leniori* gradui defectus motuum.

6. Et licet tremores paralytodei in veram aliquando paralysin, & paralysis in apoplexiam non numquam desinat, hoc tamen non solum raro contingit, sed & in plerisque exemplis post multos demum annos & amplas aetatum periodos fieri solet. Vnde mutuus talis successus a specie infe-

inferiore ad ſuperiorem a generica magis occaſione, quam a ſpecifica paritate & confinitate dependet.

7. Digniſſima eſt diſtinctio inter vires conſumtas, exhauſtas, *amiſſas* a poſteriori, & inter vires *omiſſas* a priori.

8. Sic & a vero virium defectu diſcerni debet rigida partium contentio & oppreſſio grauatiua, tenſiua, plethorica.

III. *SIGNA.*

1. Defectus *toxicos* deſignant
   1) Relaxatio & mollities partium ſolidarum.
   2) Impotentia illarum ad motum, cum virium inſigni languore.

2. Defectus *pulſorios* certiſſime cognoſcimus, quando pulſus vel paruus & debilis eſt, vel tactu deprehendi non poteſt.

3. Vtrimque conſpirant:
   1) Reliquarum actionum tam vitalium quam animalium & naturalium vel imminutiones vel ceſſationes.
   2) Partium extremarum refrigerationes cum pallido colore.

IV. *SVBIECTA.*

1. Veri motuum defectus præ omnibus aliis adfectibus rariſſime eueniunt.

2. Occupant autem ætatem præcipue ſenilem, in qua anima cum reliqua ſui in corpore actiuitate decreſcere & abſtrahere obſeruatur.

3. Temperamentum *phlegmaticum* videtur quidem præ aliis motuum tonicorum omiſſionibus fauere, quando autem cauſſas occaſionales, inferius indicatas, ex æquo conſideramus, accuſatio huius temperamenti multum mitigatur.

4. Et quando ſexus *femininus* ad hos defectus ſubeundos habere dicitur prærogatiuam, illam a ſenſibilitate potius & meticuloſitate quam a phlegmatico illarum temperamento deriuandam eſſe cenſemus.

5. Reliqua tabulis ſpecialibus reſeruamus.

V. *CAVSSAE.*

1. Pro cauſſa *mediata* defectus motuum vitalium accuſant quidem vulgo obſtructionem neruorum, & interceptum fluxum ſpirituum, quoniam autem hi adfectus raro obtin-

gunt, adſertum illud vel hoc ſolo phænomeno ad modum implicatum redditur. Præter ea ſatis notum eſt, quid trepida, immo falſa æſtimatio naturæ valeat, e. g. hæmophobi, quando de venæ ſectione inſtituenda commemorant, in lipothymiam incidunt.

2. Hinc dicimus, quod *periculoſa* in corpore coorta *conſtitutio*; ſiue vere ſiue falſo iudicata, naturam ita turbet & trepidam reddat, vt inops conſilii & auxilii actiones ſuas deſperabunda tergiuerſatione omittat.

3. Cauſſæ *antecedentes* & *occaſionales*, quæ hanc virium deiectionem inducere poſſunt, ſunt præcipue ſequentes:

1) *Oppreſſio plethorica*, variis & diuturnis ſpaſticis adflictionibus complicata. Quando enim natura ſub hisce incommodis motibus vires ſuas fruſtra adplicauit, tandem pertæſa deſiſtit.

2) Morbi *chronici*, qui debitam corpori nutritionem peruertunt, vel diuturnis doloribus, vigiliis, inedia, vires exhauriunt.

3) Morbi *acuti*, infeliciter ſuccedentes.

4) Grauis *læſio* corporis.

5) Iracundia tacita & ſuppreſſa.

6) Terror repentinus.

7) Ebrióſitas & abuſus veneris.

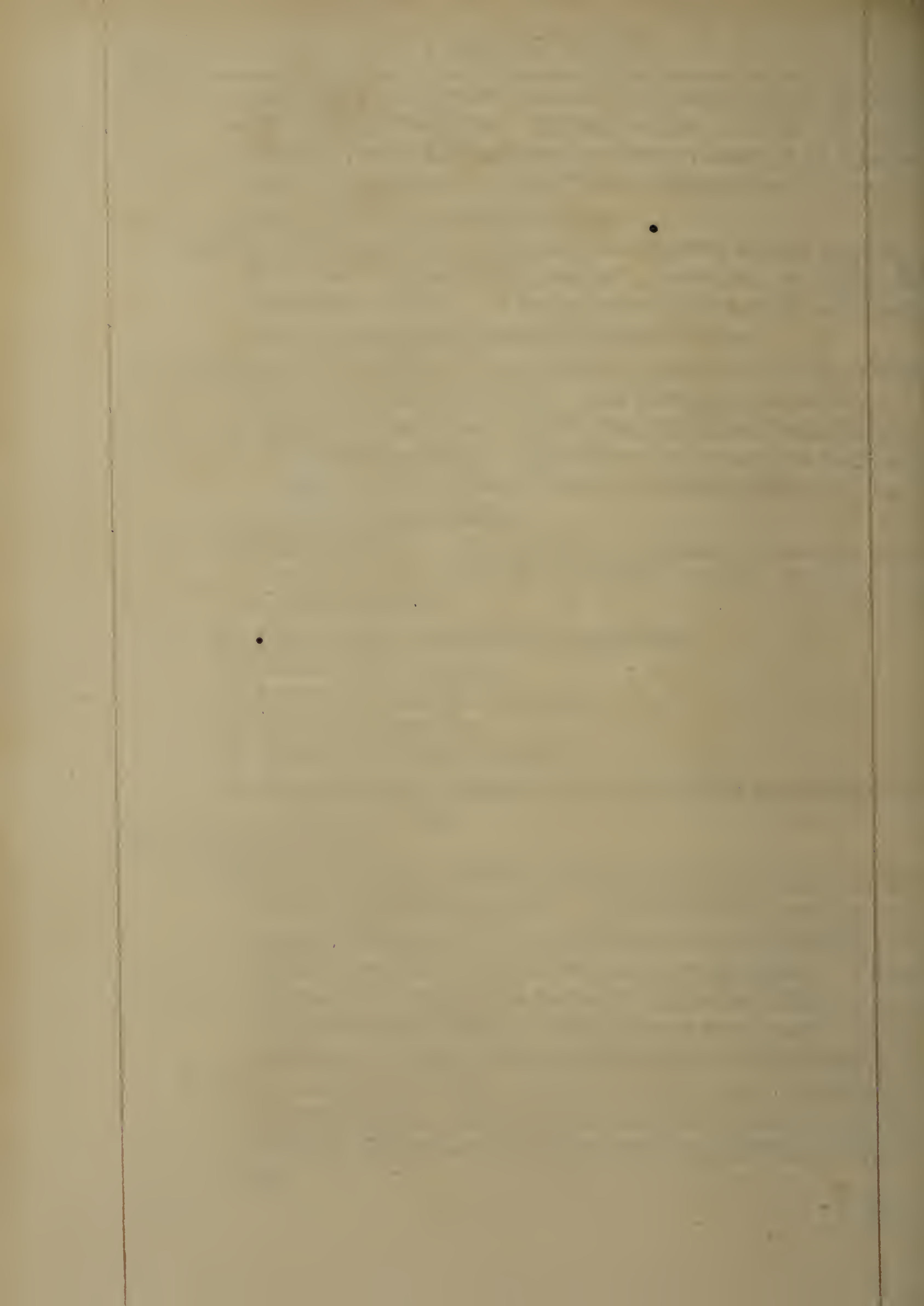
8) Prægreſſæ eneruationes animi per multas ſpeculationes ſub vita otioſa.

VI. *PROGNOSIS.*

1. *Defectus* motuum vitalium maiora ſemper pericula inuoluit, quam illorum *exceſſus*. Euentus enim motuum talium deficientium eſt, vt atoniam flaccidam preſſis veſtigiis ſequatur imminutio motus progreſſiui. Vnde reſtagnatio ſanguinis in partibus, infarctus, ſtaſes, veræ obſtructiones & tandem corruptiones eueniunt. Et ſic defectus motuum vitalium eſt proxima via ad interitum.

2. Vires *amiſſæ* per labores, dolores, agrypniam, euacuationes prodigas &c. minoris ſunt periculi & facilioris reſtitutionis, quam illæ, quæ citra cauſſas manifeſtas *omittuntur*.

3. Im-

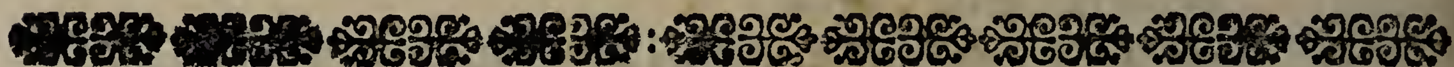

3. Impedit virium defectus *secretiones* & *excretiones*, atque ob moralem illam peruersam, immo desperabundam, trepidationem natura motus vitales decenter non adgreditur & prosequitur.
4. *Vniuersalis* motuum defectus periculosior est *particulari*.
5. Defectus *pulsus* facilius restituitur, quam *toni*.
6. Pulsus & toni defectus in *malignis* quo modo considerandi sint, tabula de febribus malignis in genere indicauimus.
7. Deficiente tono deficit sensus.
8. Sensuum internorum imminutio & vniuersalis corporis lassitudo quando senes repente corripit, apoplexia metuenda est.
9. Sensibiles facilius restituuntur a motuum defectibus, quam minus tales.
10. Animi pathemata vti motibus deficientibus occasionem dare possunt, ita & eorumdem restaurationi non numquam ansam præbent; de qua re duo exempla notatu dignissima in *theoria Stahlii* pag. 913. ex *Valleriola* & *Act. Natur. curios.* referuntur.
11. Motus autem deficientes illi, qui ab animi turbis oriuntur, semper sunt contumaciores, quam qui caussis materialibus innituntur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA CVM CAVTELIS.*

1. De *methodo*, qua motus deficientes tractandi sunt, hic non dicemus; quem ad modum enim pauciores sunt horum adfectuum species, ita in tabulis specialibus, quæ sequuntur, facili negotio omnia sunt perspicienda.
2. Sic & *cautelæ* atque *obseruationes* practicæ in iisdem continentur.
3. De *marasmo senili* hic speciatim tantum notamus, quod ratione tractationis cum adfectibus atrophicis & hecticodeis prorsus conueniat. Licet enim virium abiectio, quæ in hoc senum morbo obseruatur, solis caussis materialibus & læsionibus internis non semper innitatur, sed naturæ tædium, quo post varia exercitia & incommoda, tam moralia quam vitalia, vitam suam, quouis respectu iam ærumnosam, prosequitur, multum sane hic valeat: hæc tamen consideratio plus habet vtilitatis ad prognosin cu-

ræ difficilioris formandam, quam ad principii vitalis tædium auferendum. Notum enim eſt, quam parum remedia valeant ad errores naturæ corrigendos.

TABVLA CXIV.

DE TREMORE ARTVVM.

I. D*EFINITIO.*

Tremor artuum eſt membrorum perpetua viciſſitudine in contrarium agitatio, a deficiente tono & niſu partium originem ducens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Tremor artuum contingit:

1) Vel *actiue*, e.g. in terrore, ira, gaudio, febribus intermittentibus &c. quales artuum tremores ad motus ſemi-conuulſiuos referendi ſunt.

b) Vel *paſſiue*, qui tremores a cauſſa priuatiua dependent, & ad adfectus ſemi-paralyticos pertinent; de qualibus hic agimus, quique *tremores paralytodei* vocantur.

2. Hi *paſſiui* tremores diſtinguendi etiam veniunt a motibus illis tremulis, qui a cauſſis mere externis oriuntur, e. g. humida partium exteriorum refrigeratione, copioſo potu calido, thée, coffée, in conclauibus frigidis ad ſudorem vsque adſumto.

III. *SIGNA.*

Hæc per ſe ſatis ſunt manifeſta.

IV. *SVBIECTA.*

Tremor artuum, a *priuatiua* cauſſa dependens, euenit familiariter annoſioribus, in quibus principium vitale a vigore ſuo notabiliter remittit.

V. *CAVS-*

V. *CAVSSAE.*

1. Caussa *interna* est neruorum flacciditas & toni remissio.
2. Caussae *externae* sunt:
   1) Euacuationum artificialium, tam sanguinis quam reliquorum humorum, neglectio.
   2) Regimina positiue diaphoretica.
   3) Abusus spirituosorum.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Tremor artuum in senibus est adfectus valde pertinax.
2. Quo magis in habitum deductus est, eo difficilius curatur.
3. In recentiore tamen casu spes est restitutionis.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Primae viae* ante omnia expurgentur per rhabarbarina & helleborata, e. g. essentiam hellebori nigri, methodo *Stahliana* paratam.
2. Adsuetae *venae sectiones* & scarificationes readsumantur.
3. *Tonus* partium restituatur:
   1) *Interne* per
      a) Mixturam tonico-neruinam *Stahlii.*
      b) Vinum medicatum e neruinis paratum, e. g. herb. serpill. chamaepith. rorismarin. flor. lauendul. spicae, lign. iuniper. santal. citr. sassafr. guaiac. aloës bacc. lauri, iuniperi.
   2) *Externe* per
      a) Spiritum abstractitium serpilli &c.
      b) Castorina.
      c) Fotus ex herb. matricar. tanacet. sabin. aliisque coronariis paratos.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Quae cautelae tabula de *paralysi* traditae sunt, illae etiam hoc loco obseruentur.
2. Praecipue a *nimis calidis* abstrahendum est, alias atrophia facile inducitur.

TABVLA CXV.

DE

PARALYSI ET HEMIPLEXIA.

I. DEFINITIO.

1. *Paralysis* est repentina motus tonici vitalis in certa aliqua parte remissio, sensum & motum siue in totum, siue plurimum tantum, in illa auferens. Deriuatur a παραλύω, dissoluo.

2. *Hemiplexia* est abolitio sensus atque motus in toto corporis latere. Deriuatur ab ἡμὶ, semis, & πλύσσω, percutio.

II. DIFFERENTIA.

1. Differentiam *paralyseos* & *hemiplexiæ* monstrant definitiones, nempe paralysis est adfectus magis partialis, hemiplexia autem dimidium latus occupat.

2. Paralysis differt *gradu:*

1) *Leuior* paralysis est, quæ successiua inuasione contingit. Hic obscurus adhuc sensus superest, & pars sensim inflatur.

2) Absoluta & plenaria paralysis omnem motum & sensum in parte adfecta vno impetu tollit: vnde ingens statim illius inflatio, ob sanguinis irruptionem, sequitur; qui supremus gradus *paraplexia*, vel apoplexia partialis, a nonnullis vocatur. Hanc constitutionem familiariter excipit sphacelus, vti leuiorem gradum aridura.

3. Paralysis *vera* discernenda est a *spuria* illa *scorbutica*, vbi adfectum membrum potentia quidem mouendi destitutum est, restat tamen sensus exquisitus: adsunt videlicet dolores tensorii, tractorii, grauissimi. Nostro tempore possemus addere paralysin *spuriam purpuream.* Non raro enim eius modi adfectus paralytodei & hemiplectodei iis obueniunt, qui purpura laborant.

4. Sic

4. Sic etiam distinguenda venit ab illa specie, vbi membrum quidem mouere possunt patientes, sed nullus sensus adest, torpor potius & stupor: das Glied ist eingeschlaffen.

5. Alia adhuc datur species paralyseos, quæ colicæ accedere obseruatur, & ad differentiam *paresis ex colica* dicitur. In hac, post diu perpessam adflictionem colicam, repentina toni remissio in exterioribus artubus occurrit; præcipue quando colica narcoticis, vel regimine sudorifero coacto, tractata fuit.

6. *Hemiplexia* suos etiam habet gradus, vti sub signis dicetur.

III. *SIGNA.*

1. *Paralyseos.*

1) Abolitio sensus & motus in parte quadam.

a) Siue in *exigua*, e. g.

α) Sphinctere ani: vnde excrementa aluina satis retineri non possunt.

β) Sphinctere vesicæ: quo casu stillicidium vrinæ est continuum.

γ) Musculo linguæ: hinc balbuties, impotentia loquendi.

δ) Musculo laryngis: vnde impotentia deglutiendi, modo solida, modo ipsa adeo liquida.

b) Siue in *diffusa* parte, e. g. pede, brachio &c.

2) *Plenaria* paralysis, seu *paraplexia*, omnem sensum & motum aufert, vti sub *differentia* iam dictum, adeoque partem insigniter flaccidam & turgidam reddit, *lenior* vero paralysis nonnulla motus indicia relinquit.

2. *Hemiplexiæ.*

1) Hic alterum totum latus, nempe brachium, crus, pes, immo viscera circa illud latus interna, motus & sensus defectu occupantur.

2) Loquela vel tota, vel saltem distincta, euanescit.

3) In latere *sano* sæpius accedunt motus conuulsiui, spasmus cynicus, tortura faciei.

4) Totum latus *adfectum* colore liuido occupatum est, & ante, quam plane emoriantur, sphacelus interdum accelerat.

IV. *SVB-*

IV. *SVBIECTA.*

1. Paralysis obtingit;

1) Vel ipsi aliquando *infantili* ætati, sed non nisi debilitatæ, idque ab exanthematum, scabiei aut variolarum malo successu & reliquiis, maxime omnium a contusionibus ac distorsionibus, per incuriam & silentium famularum; rarius ab epilepticis exagitationibus.

2) Mediæ ætati obtingit maxime a spasticis dolorificis exagitationibus, quando membrum illud ab iisdem diu vexatum fuit; item post vehementes conuulsiones epilepticas. Hæc species communiter coniuncta est cum *aridura* partis, seu *atrophia*, aliæ autem species, senioribus euenientes, turgescentiam magis & ruborem exhibent.

3) Senescenti ætati obtingit magis tacite & idiopathice, e caussis corporeis prægressis, e. g. neglectu euacuationum sanguinis, concurrentibus animi perturbationibus.

2. De reliquo paralysis occupat homines debiles, otiosos, somnolentos, vinosos, iracundos.

3. Hinc præcipue corripit sanguineos & sanguineo-phlegmaticos.

4. *Hemiplexiam* incurrunt vel apoplectici, vel cum spastico-arthriticis motibus & doloribus diu colluctati.

V. *PROGNOSIS.*

1. Cura difficilis est, quia non tam cum materia, quam agente interno militandum est; quæ difficultas in omnibus talibus morbis, quibus principium vitale concurrere & motus perficere recusat, obseruatur.

2. Hinc veræ paralyses, quam infrequentes sunt, tam contumaciter artis auxilium adspernantur.

3. Sponte etiam sua numquam soluuntur, nisi animi commotiones actiuæ intentiones, intercedant, e. g. incendium, inuasio bellica. Sic vir quidam illustris, scala decidens, a paralysi, secunda vice iam repullulante, liberatur.

4. Quan-

4. Quantumcumque etiam paralysis curetur, certius tamen recidiua, eaque grauior, exspectanda est, ita vt raro tertius recursus obseruandus sit.

5. Grauior recursus, qui in iunioribus præcipue contingit, vel in hemiplexiam, vel apoplexiam lethalem terminatur.

6. *Leuior* paralysis, vti successiuam partis ariduram inducit, sic *vehementiorem* & *plenariam*, tumida & flaccescente parte conspicuam, sphacelus intra 3 - 4 dies facile excipit.

7. *Ebriosi*, quando in paralysin prolabuntur, omnem simul memoriam & ingenium perdere obseruantur.

8. Præcipue etiam *linguæ* paralysis talem memoriæ labem, & puerilem quasi insipientiam inducit; in quo statu, quando iuuenes sunt, diu superstites manere, seniores autem, recurrente nouo insultu, paraplexia seu plenaria & perfecta paralysi citius exspirare obseruantur.

9. *Paresis* e colica longe quidem rarior est, quam alia paralysis, eamdem tamen in cura difficultatem, præcipue in annosis, inuoluit.

10. *Hemiplexia* vitæ quidem periculum in vnum vel alterum diem, immo aliquot subinde menses, differt, frequentius tamen, si totum latus, & ita capitis etiam medietatem occupauerit, in plenariam apoplexiam, quam in nudam paralysin, transmigrat.

11. Hæc, quo magis exquisite omnem motum sustulit, eo breviore tempore est lethalis, in primis ob respirationis grauissimam læsionem, ab immobilitate thoracis in adflicto latere dependentem.

12. Verbo: paralytici & hemiplectici adfectus in iunioribus raro, in senioribus rarissime tolluntur.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Curatoria.*

1. *Generalis paralyseos & hemiplexiæ.*

1) Præsente plethora, aut consuetudine euacuationum sanguinis, larga statim *venæ - sectio* locum habet. *Conf. cautelæ.*

2) Præmittatur clyster neruino - carminatiuus, cum electuar. diacolocynth. vnc. femis, & sal. gemmæ drach. II. acuatus.

3) Subiungatur purgans aliquod ex essentia hellebori nigri, methodo *Stahliana* parata, vel si nihil contraindicet, vomitorium e tartaro emetico præscribatur.

4) In progressu curæ lenia *laxantia* helleborina subinde interponantur.

5) Ad partem paralyticam *roborandam* exhibeantur

a) *Interne:*

α) *Generalius* alexipharmaca, coniuncto moderato regimine, e. g. essent. alexipharm. *Stahlii*, immo ipsa theriaca.

β) Salia volatilia cum tincturis alcalinis remixta, v. g. tinctur. tonico-neruina *Stahlii*.

γ) Succinata, e. g. essent. succin. liquor. C. C. succinatus, interpositis vbique antispasmodicis, cinnabarinis.

δ) Infusa e neruinis, e. g. herb. meliss. betonic. chamæp. chamædr. rorismarin. flor. lauendul. spic. nard. salu. puleg. lilior. conuall. stœchad. Arab. calendul. cort. aurantior. Winteran. cinnamom.

ε) *Speciatim* puluis *lumbricorum terrestrium* & oleum cinnamomi laudari solent.

ζ) Specificam efficaciam habere dicuntur pilulæ *Wildegansii* genuinæ.

b) *Externe.*

α) *Radices:* angelic. imperator. pimpinell. alb. valerian. leuistic. mei, irid. Florentin. fraxinell. cyper.

β) *Herbæ:* thym. maioran. mar. ver. puleg. betonic. serpill. basilicon. origan. meliss. &c.

γ) *Flores:* lilior. conuall. chamomill. calend. melilot. matricar. tanacet.

δ) *Ligna:* sassafr. santal. aloës; quæ omnia in forma balneorum, insessuum, fotuum, sacculorum, adhiberi possunt.

ε) *Gum-*

ε) *Gummata* odorata: ladan. bdell. ſtyrac. calamit. præcipue galban.

ζ) *Spiritus* aromatiſati neruini, aquæ ſpirituoſæ, ſalia volatilia oleoſa, præ omnibus autem ſpiritus acidus formicarum & lumbricor. terreſtr.

η) *Olea:* laurin. vulpin. petræ, limacum, vermium maialium.

6) Ad *ſenſationem* reuocandam laudantur:

a) Frictio partis adfectæ modeſta cum linteis calidis, ſive ſiccis ſiue ſpiritu ſerpilli aut formicarum humectatis.

b) Agitatio membri moderata.

c) Embrocationes.

d) Vrticationes.

e) Sinapiſmi e ſemin. ſinap. eruc. rad. pyrethr. cum acet. deſtillat. parat.

f) Cæſio cum virgis; cauendo tamen, ne in calidis ſubiectis per vltima tria remedia inflammatio excitetur.

7) Ad *ariduram*, per paralyſin inductam, conueniunt pinguedines animalium, e. g. canis rubri, vulpis, taxi, vrſi, ardeæ &c.

2. *Specialis.*

1) Paralyſeos *linguæ*.

a) Ad adfluxum *auocandum* vſu veniant:

α) Clyſteres ſtimulantes, ſupra deſcripti.

β) Venæ ſectio larga in pede, ſi plethora adſit.

γ) Purgantia.

b) Ad *diſcutiendum* præſcribantur neruina, ſuperius commemorata, e. g.

α) Recip. rad. cyper. vnc. I.
irid. Florent. vnc. ſemis.
herb. maioran.
ſaluiæ.
ſerpilli ana man. II.
flor. lauendul.
ſpic. ana man. I.

M. infund. cum vino, coq. add.
spiritus formicar. vnc. I.
sal. volat. oleos. vnc. semis.
Cum hoc decocto os sæpius calide eluatur.

β) Item conducunt linimenta e spiritu formicar. serpilli, oleis neruinis, pingued. castor. emplastr. de galban. caranna, v. g.

Recip. spirit. formicar.
serpill. ana drach. II.
essent. castor.
ambræ ana drach. I.
ol. lauendul.
maioran. ana scrup. semis M.

γ) *Interne*, ad discutiendum, simul adhibeantur, quæ sub methodo generali dicta sunt, vbi in specie in aphonia, a crapula exorta, tinct. antimon. tartarisat. laudatur.

2) Paralyseos *sphincteris ani* & *vesicæ*.
Hic externe adplicetur castoreum cum herbis aromaticis, in primis serpill.

3) *Hemiplexiæ*.
Valet hic cura apoplexiæ, specialiter etiam sectio raninarum, & in latere opposito irritantia varia & excitantia.

B. *Præseruatoria*.

1. Tempestiuæ *venæ sectiones*, præcipue in adsuetis, plus præstabunt, quam reliqua fere in vniuersum.
2. Sic etiam præcipue *renouationes* fluxuum naturalium efficaces deprehenduntur, siue sanguineorum, e. g. mensium, hæmorrhoidum, siue serosorum, v. g. fonticulorum.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. *Venæ sectio* non ita raro nullum vsum, immo sinistrum effectum, exhibet: hinc bene considerandum est, an vel ætas, vel habitus corporis plethorici, vel suppressæ hæmorrhagiæ &c. eamdem exposcant: quo casu tanta quantitate, quanta fere tolerari potest, instituatur, & quidem in parte magis

magis adfecta, vel ad minimum directe circa partem in illo, quam opposito latere. Præseruatiue autem administranda, quouis modo commendari meretur.

2. Caueatur, ne pars adfecta nimio calore foueatur, facile enim intumescit, vt, cum ita motus tonicus desit, sphacelus inducatur.

3. *Neruina*, vti optime in hoc adfectu conueniunt, ita tamen a nimis acribus, calido-humidis cauendum est: acria enim resinosa sulphurea, exæstuatione nimia poros obstruunt & malum exasperant, præcipue quando sanguis nondum ventilatus & temperatus est.

4. Obstruunt etiam poros *vnguinosa*, nempe pingued. animal. e. g. castor. canis, vulpis, vnguent. de cane rubro: quæ, sub forti frictione adplicata, in rigore & aridura, ab externa vi obortis, magis conueniunt, quam in vera paralysi, tacite & repente inducta. *Vid. dissertat. de motus voluntarii vsu medico.*

5. Maxima cautione opus est, ne inflammatio in parte adfecta exoriatur, sphacelus enim metuendus venit: vnde *olea destillata calida*, immediate & nude adhiberi, dissuadentur; *temperata vero*, e. g. ol. terebinth. cum spirituosis dilutum, facilius tolerantur: hisce autem externis oppido parum obtinetur.

6. *Salia volatilia*, seorsim exhibita, fidem non merentur: vti enim in rheumaticis & podagricis stuporem molestum inferunt, ita stupentibus iam membris maiorem stuporem inducere obseruantur. Si vero vsus illorum placeat, cum duplo, immo triplo tincturæ alcalinæ remisceantur, & aluo bene respondente, ac corpore perspirabili, mixtura talis, non tamen largiter nec diuturne, propinetur.

7. Sic etiam experientia confirmat, quod vsus *lumbricorum terrestrium* crudorum, oleorum, pinguedinum, medullarum e ciconiis, vulpibus &c. vanis speculationibus superstructus sit.

8. Liquamen, pinguedo, vel oleum e vermibus nigris ma-

ialibus, *scarabæis*, quid efficiat, vlteriori experientiæ relinquitur.

9. Sic etiam *limacum* pinguedo seu oleum non quidem contemnitur, præstat autem, quod potest, raro quod desideratur.

10. Veteres specifice laudant *confectionem anacardinam*, & sane optandum, vt experientiæ satis faceret.

11. *Radix*, *herba* & *flores arnicæ* in caussa grumositatis ex lapsu a *Borello* maxime commendantur. Et sane a paucis abhinc annis hæc planta mirificas virtutes exseruit, tam in lapsu ex alto, quam, in paralyticis & pluribus aliis sonticis adfectibus. *Legatur dissertatio inauguralis D. de la Marche de arnicæ veræ vsu.* Interponere solemus pilulas balsamicas, ita quidem, vt per tres dies iam pilulas iam decoctum arnicæ adhibeamus, atque hoc ordine diu continuemus.

11. Omnes fere scriptores laudant *castoreum*; quod de *externo* illius vsu quadantenus valeat; *interne* autem exhibitum varia potius incommoda producit.

13. Herba *sideritis*, *tetrahit*, seu *iudaica* a *Borello* obseruat 99. cent. 4. in paralysi æque ac pleuritide laudatur, dicens: balneo adhibita, medetur paralysi, fotu vero pleuritidi; nec negandum, quod ab eius vsu insperata pleuritidis resolutio, & in paralysi aliqua, licet exigua, efficacia obseruata sit, modus autem adhibendi non placet, sed loco balnei, tonum adhuc magis relaxantis, in paralysi forma sacculi siue cataplasmatis commendatur.

14. Maiorem efficaciam, frequente vsu firmatam, adscribimus præcellenti antiparalytico *spiritui acido formicarum*, bene saturato & mediante spiritu vini rectificatiss. præparato, quo sacculi & epithemata imbuantur.

15. Neque *neruina* odorem gratum spirantia, & hinc principio vitali accepta, laude sua priuanda sunt. *Conf. num.* 3. item *fotus* cum speciebus aromaticis in vino decoctis, *sacculi* e neruinis cum vino & pauca camphora, *spiritus* neruini, aromatisati, præcipue spiritus *serpilli*, citrini odoris, non

hirsu-

hirſuti, male olentis, aliquoties abſtractus, & cum tantillo camphoræ exaltatus. Fotus autem vaporoſi humidi non adeo commode adplicari poſſunt.

16. Paralytici ab aliis ſibi artus moueri patiantur, ne ſanguis temere otioſus hæreat: *frictiones* etiam non ſunt contemnendæ.

17. *Antiſcorbutica*, in primis calidiora, in vera paralyſi cautiſſime exhibeantur.

18. Paralytici communiter etiam fiunt *hectici*: vnde tanto magis ab acrioribus & calidis abſtinendum eſt, ne ianua hecticæ aperiatur. Conf. num. 3, 5, 6.

19. Refrigerantia & humectantia maxime nocent: *mitiorem* enim in *plenariam* paralyſin & ſphacelum devoluunt.

20. *Pareſis* e colica tractatur

1) *Interne*: lenibus abſtergentibus, carminatiuis, laxantibus, clyſmaticis.

2) *Externe*: aperta aluo, fomentationibus, balneis vaporoſis neruinis, & denique, non ab initio, humidis inſeſſibus neruinis penetrantioribus.

21. *Opiata* vti arthriticos motus facile in paralyticam contracturam præcipitant, ita *alexipharmaca* ſine regimine iterato data, huic inducto malo ſuccurrunt, ad tollendum autem illud non ſufficiunt: vehementes *ſudationes* nocent.

22. *Emplaſtica* non ſint nimis mucoſa, nec reſinoſa calida, ſed odore leni penetrantia; inter quæ eminet ceratum de galbano camphoratum, ſeu, vt vulgo dicitur, matricale.

23. *Alui* legitimus ſucceſſus vti ſemper reſpiciendus eſt, ita interpoſitis ſpatiis aliquando laxatio conducit; cauendo tamen a ſtimulantibus, ne ani paralyſis inducatur.

24. *Nitri* vſus, præcipue ſub initium adfectuum paralyticorum calidorum, mitigationem adfert.

25. Laudatur etiam *cinnabaris* ad gran. II. adiicienda.

26. Coagulationi ſanguinis, a caſu violento ſubuenitur per aperitiuo-diuretica; vbi *radix rubiæ tinctorum* non contemnenda eſt; habent etiam vſum diuretico colliquatiuum abſorbentia marina, acido ſoluta, & ad drachmam

ſemis

ſemis exhibita, adiecto ſale digeſtiuo & nitro; externe *camphora*.

27. Exhibent vulgo *ſanguinem hirci* vel *corallia*, acido ſoluta, ad ſcrup.II. alii ſpiritum *fuliginis*, de quo notandum, quod in rebus anguſtis temere non ſit exhibendus. Conf. num. 11.

28. Tandem adhuc notandum eſt, quod duo motuum extrema, nempe paralytici & conuulſiui adfectus, in vno indiuiduo coniuncta, non raro occurrant, & quando vnum membrum paralyſi adfectum, alterum oppoſitum conuulſionibus exerceatur; ſed vti ad *exceſſus* motuum ſpecifica remedia detecta ſunt, ita ad *defectus* talia adhuc deſiderantur, quod, ad inutiles ſpeculationes euitandas, probe obſeruandum.

TABVLA CXVI.
DE
APOPLEXIA.

I. *DEFINITIO.*

Apoplexia eſt præceps & ſimultanea ſenſus ac motus per vniverſum corpus talis abolitio, vt patientes vel ſimul & ſemel omnem harum rerum vſum amittant, vel, ſi auditus & viſus adhuc aliqua ſigna adſint, motuum tamen voluntariorum plena impotentia laborent; quæ motuum plenaria remiſſio a tædio principii vitalis a motibus, antea fruſtra inſtitutis, originem ducit. Deriuatur ab ἀποπλήττω, percutio.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Apoplexia diuiditur in *ſanguineam* & *ſeroſam*; quam differentiam temperamentum, diæta & reliqua antecedentia, facile docent.

2. Apo-

2. Apoplexia differt *gradu:*

1) Alia enim *lenior* eſt, quæ de pulſu cordis & arteriarum paullulum adhuc relinquit, ſub qua conſtitutione rubor aliqualis genarum conſpicuus manet: interdum etiam aliqua mouendi facultas relicta eſt, quæ tamen mature euaneſcit.

2) Alia *vehementior*, in quo ſupremo gradu omnis motus vitalis & ſenſus plane ſublatus eſt: vnde repentina mors inducitur.

3. Apoplexia a *ſyncope* quo modo dignoſcenda ſit, ſequentia docent:

1) Syncope iuniori & ſeniori ætati promiſcue conuenit, apoplexia autem non æque, ſed ſaltem ſeniori.

2) In *apoplexia* oculi ſunt aperti & rigidi, in ſyncope autem clauſi vel ſaltem torpidi.

3) In ſyncope pulſus quidem ſatis debilis eſt, plane tamen non ceſſat, vti in apoplexia vehementiore; immo licet in *leniore* apoplexia pulſus paullulum adhuc ſentiatur, ita tamen non palpabilis eſt, ſicut in ſyncope.

4) In ſyncope pallor faciei morti ſimilis, in apoplexia autem, præcipue ſanguinea, rubor genarum conſpicuus eſt.

5) In ſyncope ſtertor e pectore ſeu ſibilus non obſeruatur, vti in apoplexia.

4. Apoplexia a *catarrho ſuffocatiuo* & *aſthmate conuulſiuo* diſtinguitur per ſigna horum adfectuum, inter ſe collata. *Vid. differentiam & ſigna tabul. de catarrho ſuffocatiuo & tabul. de aſthmate conuulſiuo.*

III. *SIGNA.*

1. *Imminentis.*

1) Torpor & laſſitudo, cum tremore artuum.

2) Adflictio capitis vertiginoſa, ſtupido-grauatiua, ſoporoſa.

3) Immo dolores profundiores, prementes, perennantes, in occipite.

4) Tinnitus aurium & ſuſurri repentini.

5) Splendores oculorum transitorii, & subitæ visus obfuscationes.
6) Mentis obnubilationes.

2. *Præsentis.*
1) Post vertiginem in momento in terram coniiciuntur, & sine motu iacent.
2) Stertor seu sibilus e pectore occurrit, tamquam infarctus, liberæ respirationi obsistens.
3) Oculi semi-aperti, & vitrei cernuntur, cum pupilla dilatata.
4) In *sanguineis* vasa circa tempora inflantur, & rubor quidam genarum adparet; in *phlegmaticis* autem adspectus magis est pallidus, & totum corpus tepet.
5) In malo *leniore* aliqualis adhuc pulsus obseruatur; in adfectu autem *vehementiore* omnis sensus & motus interne ac externe cessat.
6) Post mortem, cranio aperto, in valuulis cerebri sanguineorum aliquot cochlearia extrauasati sanguinis reperiuntur; qui sanguis alias, omissa sectione, per nares & os excernitur.
7) In *phlegmaticis* autem, loco sanguinis, totidem seri mucosi inuenitur, quod, sibi relictum, per fauces & os erumpere obseruatur.

IV. *SVBIECTA.*

Apoplexia plerumque corripiuntur homines
1. Ætatis virilis, & potissimum senilis.
2. Dantur tamen iuuenes apoplectici, plethorici, sanguinei, post vini abusum, vel immodicam animi indignationem.
3. Sanguinei circa annum 45. ad 50. &c. phlegmatici autem, lautæ diætæ, annis prouectioribus.
4. Qui euacuationes sanguinis naturales, e. g. hæmorrhoides, inconditis artificiis suppresserunt, vel artificiales adsuetas neglexerunt.
5. Quibus excretiones serosæ vel cohibitæ sunt, vel sponte cessarunt, e. g. fonticuli, vlcera manantia, coryza, tussis humida, pedum sudores.

6. Sub

6. Sub his omnibus anni *climacterici* in considerationem veniunt, quibus natura nouas plerumque reuolutiones suscipit. Ceterum apoplexia, licet rarus sit adfectus, frequentior tamen est paralysi.

V. *CAVSSAE.*

1. Caussam apoplexiæ serosæ & etiam sanguineæ in materia mucosa quærere, irritum est; tot enim millia hominum mucositate abundant, & grauedine, coryza, tussi, sæpius vexantur, quibus tamen apoplexia non euenit, & sic motuum vitia a communibus talibus caussis deducere non possumus.

2. Facilius autem agnosci potest plenaria destitutio ipsius energiæ motoriæ, quam durabilis & contumax auersio mouendi, ac fastidiosa tergiuersatio, qualis in paralysi reperitur.

3. Caussa *antecedens remota* est neglectus euacuationum consuetarum, & hinc inducta plethora, concurrente, in statu pituitoso, spissitudine lymphæ.

4. Caussa *antecedens propinquior* est repentina congestio sanguinis abundantis, & satis expansi ad cerebrum & tenerrima vasa plexus choroidei, immediate neruorum medullæ incumbentis.

5. Caussa *proxima* & *continens* est sanguinis, vel saltem seri, circa plexum choroideum extrauasatio per *arterias* carotidum: fieri etiam potest, vt *venarum* infarctus & obstructio ibi in caussa sit.

6. Caussæ *occasionales* & *procatarcticæ* sunt:
   1) Ventriculi mala dispositio, quæ multum ad vertiginem & demum apoplexiam inducendam valet.
   2) Ætas ad senectutem vergens.
   3) Dispositio hæreditaria.
   4) Vitæ genus perpetuis crapulis deditum.
   5) Violenta capitis læsio per contusionem, luxationem &c.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Apoplexia *vehementior* sæpissime est lethalis, & quidem intra paucas plerumque horas.

2. Moriuntur communiter apoplectici conuulsionibus, sed vix alibi, quam circa caput.
3. In apoplecticis *sanguineis*, vti sub *signis* iam dictum, sanguis per nares vel infundibulum post mortem erumpit, sub manifesta oculorum protuberantia, faciei, & maxime vasorum iugularium, inflatione.
4. In *serosis* autem subiectis spuma mucosa per os excernitur.
5. *Leuior* autem apoplexia vel in paralysin certi alicuius membri transmutatur, vel si, accedente in primis febre, solui videatur, serius ocyus maiore energia recurrere solet.
6. Sæpius etiam leuior apoplexia sensuum internorum debilitatem, & artuum tremorem, immo interdum spasmum oris *cynicum* relinquit.
7. Qui apoplexia semel tacti sunt, rarissime alio morbo, quam hoc, vehementius recurrente, moriuntur.
8. Oculi, nebula infecti, pessimum & lethale signum exhibent.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Curatiua.*
   1) Congestio sanguinis incompleta versus caput est *deriuanda:* Laudantur in hunc finem
      a) Venæ sectio largior ad vncias VIII - X. in brachio instituenda; cui vniuersali venæ sectioni, si operæ pretium & spes adsit, sectio raninarum, aut in fronte, subiungenda, vel incisio narium per scalpellum scarificatorium, more Ægyptiorum, & hæc omnia in sanguinea præcipue apoplexia.
      b) In apoplexia magis *phlegmatica* clysteres acres stimulantes e fol. sennæ, colocynth. electuar. hier. picr. salibus, sapone; qui clysteres, etiam in statu sanguineo, subiungi possunt, ad sanguinis extrauasati in vasa resorptionem promouendam.
      c) In casu phlegmatico, minus autem sanguineo, vomitorium locum habet, e. g. salis vitrioli drach. semis cum vehiculo largiore.
   2) *Natura* quasi aufugiens & abhorrens est *inuitanda*; quod faciunt & simul congestionem diuertunt:

a) Spi-

a) Spiritus neruini, e. g. serpilli, item spiritus vini camphorat. temporibus, vertici & fronti, adplicandi.
b) Spiritus oleosi, in primis succinati, ori etiam guttatim instillandi.
c) Salia volatilia vrinosa, naribus admouenda.
d) Frictiones partium inferiorum.
e) Complanatio capitis, abrasis capillis, mediante instrumento illo lotricum calefacto, mit einem warmen Bügel-Eisen.
f) Cataplasmata rubefacientia e radic. pyrethri, raphan. nigr. it. sinapi, pipere indico & murario, plantis pedum adplicata.
g) Vesicatoria.
h) Ligaturæ partium oppositarum.
i) Errhina fortiora cum euphorbio, in apoplexia serosa.

3) His coniungantur remedia, quæ congestionem *repellere* dicuntur, e. g. bufo exsiccatus, vertici impositus, sabina, oleum vulpinum, castorinum.
4) Præsente sanguinis orgasmo temperantia, nitrosa, cinnabarina, numquam omittantur.

2. *Præseruatoria.*
1) *Venæ sectiones* in pede largiores circa æquinoctia instituantur: & in plethoricis ad annum 60. - 70. & vltra continuentur, adspernendo anilem metum, ratione thesauri vitalis conseruandi.
2) *Hirudines* tam circa aures, quam intestinum rectum, adplicentur.
3) Singulis circiter mensibus congrua laxantia exhibeantur, e. g. in cholericis & sanguineis sennata, rhabarbarina, in mucosis & magis frigidis ialappina, helleborata, aloëtica: omnibus prodest extract. panchymag. *Crollii*.
4) Ad *caput* roborandum propinentur tonica, e. g. mixtura tonico - neruina *Stahlii*, sal volatile oleosum *Syluii*, liquor C. C. succinatus: interpositis temperantibus & antispasmodicis.

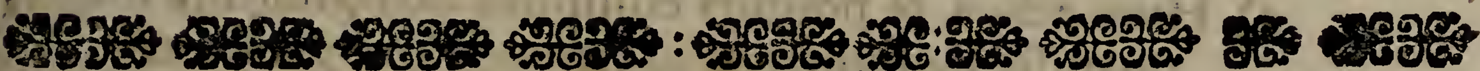
 5) *Diæ-*

5) *Diæta* sit parca & exquisita, vitando ebrietatem, præcipue spiritum vini, insignes refrigerationes, carbonum fœtorem &, præ omnibus, animi commotiones iracundas, ac profundas speculationes.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Quam necessaria est *venæ sectio* in sanguinea apoplexia, tam noxia illa euadit, si nimis parce instituatur: hac enim ratione motus sanguinis magis inuitatur.
2. *Vomitorium*, vti in apoplexia sanguinea locum non habet, ita etiam in phlegmatica illud vix consultum est, si deglutiendi facultas iam penitus sublata sit: facile enim acris illa *fluida* materia (in forma *sicca* plane adhiberi non potest) in asperam arteriam & pulmones defluere atque damnum inferre potest.
3. *Sal vitrioli*, quod a *Langio* tantopere laudatur, vbi opem tulit, magis cardialgico-suffocatiuum, quam simpliciter apoplecticum fuisse adfectum, existimandum est.
4. *Balsamorum apoplecticorum* sterilissimus hic est vsus.
5. Paullo magis conueniunt *spiritus oleosi*, in primis succinati, si, quod methodus docet, non solum externe adhibeantur, sed etiam ori guttatim immittantur.
6. Temperantia cum antispasmodicis plurimis profuerunt, maxime in nimio sanguinis orgasmo & climate calidiore; qui etiam pulueres tum præcipuum locum habent, si apoplexia in paralysin terminetur, coniunctis moderatis alexipharmacis & regimine modesto.
7. *Externa* illa sub *methodo* quidem commemorata sunt, ordinarie tamen sine effectu adhibentur, ita vt *vesicatoria* ne vesiculam quidem excitent.
8. Caueant sibi seniores plethorici, mobilem vitam in otiosam, & lautam insuper diætam, commutare.
9. In *Finlandia* apoplexia omnis ætatis homines promiscue infestare dicitur; & hoc quidem potissimum ex subitanea frigoris cum calore permutatione, quando, post capitis in templo refrigerationem, calida hypocausta ingrediuntur.

10. E quibus caussis iunioribus nascitur epilepsia, ex iisdem senescentibus prouenit apoplexia.
11. Licet in quibusdam apoplecticis *polypus* in vasis cordis sit inuentus, vero tamen magis simile est, polypum talem iam diu ante huius adfectus inuasionem adfuisse: nam & in illis, qui palpitationibus cordis & anxietatibus laborarunt, post mortem polypi sunt deprehensi. Nequaquam etiam polypus totam cauitatem arteriæ explere potest, & sic frustraneæ de illo sunt speculationes.
12. *Specifica* in pertinaci hoc adfectu magis optanda, quam exspectanda sunt: hinc primarius labor eo tendat, vt congestio humorum versus caput præoccupetur & deriuetur; siue sint sanguinei, siue serosi.
13. Ceterum notatu dignissimum est, quod, licet apoplexia valde raro occurrat, & leuissima exitus lethalis via sit, plerique tamen mortalium hunc adfectum mirifice timeant, & multis potius ac diuturnis cruciatibus e vita migrare exoptent.

TABVLA CXVII.

DE

CATARRHO SVFFOCATIVO.

I. D*EFINITIO.*

Catarrhus suffocatiuus est copiosa materiæ seroso-mucosæ intra vesiculas pulmonales irruptio, a repentina congestione humorum versus pectus & paralytode pulmonum ac thoracis flaccescentia originem ducens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Catarrhus suffocatiuus non confundendus est cum
a) tussi humida, medicamentis alibi expectorantibus, alibi narcoticis in anomalias coniecta,

b) præ-

2) præcipiti illa pectoris oppreſſione, quæ a retropulſione adfectuum rheumaticorum, exanthematicorum, tumorum ſtatariorum, fluxuum vlceroſorum diuturnorum; quæ omnia a catarrho ſuffocatiuo longe diſtant.

3) Sic etiam differt ab illis anxietatibus aſthmaticis, quæ per paroxyſmos eueniunt ſubiectis, ſcirrho pulmonum vel occulta vomica laborantibus, iisque communiter iunioribus ſanguineis.

2. Bene etiam diſtinguendus eſt cartarrhus ſuffocatiuus ab *aſthmate conuulſiuo*:

1) E diuerſitate ſubiectorum: ſinceriores enim ſanguinei raro huic catarrho obnoxii ſunt, bene vero aſthmati conuulſiuo. *Conf. ſubiecta.*

2) Ex adfluxu materiæ perpetuo in catarrho ſuffocatiuo præſente, aſthmate autem conuulſiuo abſente.

3) In catarrho ſuffocatiuo eſt remiſſio toni circa pectus, in aſthmate autem conuulſiuo occurrit motus tonici exacerbatio.

4) Hinc actiua & poſitiua cohibitio compreſſoria magis, quam ſola impotentia ad reſpirandum præſto eſt.

5) Nec etiam tanta virium iactura, ſed potius maior anxietas & cordis palpitatio in aſthmate conuulſio obſeruanda occurrit.

3. Differentiam catarrhi ſuffocatiui ab *apoplexia ſeroſa* anxie quærere, fruſtraneum, nec vllius vſus eſt: ſæpe enim concurrunt; hanc autem ſinceram arguunt prægreſſa ſolum capitis mala, rubor & lippitudo oculorum, cephalæa obtuſa, ſpumeſcentia ex ore.

III. *SIGNA.*

1. Occupat hic adfectus patientem repentino inſultu.
2. Reſpiratio euadit valde difficilis.
3. Plenitudo pectoris e ſpumido quaſi ſono inter reſpirandum colligenda.
4. Præſto eſt præſentiſſima virium remiſſio & debilitas, ſeu defatigatio, & hæc quidem ſecundum ſenſum & denominationem patientis, re ipſa autem adeſt ſpaſmodica tenſio ſeu reniſus, vbi ſub illa ſubtili tractione partium & rigore

las;

lassitudo talis interna & sensus tensionis grauatiuus exoritur.

5. Exserit sese notabilis *inquietudo*, ita vt membra in vno eodemque situ diu seruari nequeant.

6 Concurrit ipsius animi desponsio obliuiosa, de vita diffidens.

7. *Tussis* ordinarie nulla vel tamen non proportionata adest, sed sub coctione pectoris conspicua impotentia, & verus virium defectus ad tussim, & excretionem per eamdem, sese manifestant.

8, Vrget potissimum hic adfectus in pectore, non solum interiore, pulmonibus, sed etiam exteriore, motu scilicet ipsarum costarum.

9 Facies est turgida & oculi fulgent.

IV. *SVBIECTA.*

1. Vix vmquam alii homines catarrho suffocatiuo corripiuntur, quam qui, vulgari loquendi sensu, *catarrhosi*, vel, vti dicunt, delapsui catarrhorum a capite ad fauces & pectus per longum tempus obnoxii fuerunt.

2. Præ aliis *senioribus* phlegmatici, vel phlegmatico-sanguinei, succulenti.

3. Immo vniuersa illa corporis constitutio, quæ alibi paralysi, alibi apoplexiæ obnoxia est.

4. *Graciliores* rarissime hic adfectus occupat, nisi tussi diuturniore vexati sint, aut plane phthisica vlceratione iam laborent.

5. *Iuniores* non facile ab hoc morbo infestantur, exceptis ad modum phlegmaticis & corpulentis, iisque catarrhalibus congestionibus & excretionibus debilitatis.

6. *Infantes* quidem obesi, ab achoribus retropulsis, & diaphoresi repente suppressa, suffocationis periculum quoque incurrunt, sed non adeo præcipiti & subitaneo effectu.

V. *CAVSSAE.*

1. Ex iis, quæ in descriptione *subiectorum* dicta sunt, verior caussarum sedes magis in *capite*, quam pectore, quærenda videtur.

2. Origo repentinæ huius & copiosæ congestionis & irruptionis inuoluit quidem materiam ad talem decubitum formandum aptam, quæ in habitu corporis phlegmatico manifesta est, & in ætatis senilis minore energia excutiendi, immo temperamento etiam animi sustentatur; manet tamen vbique quæstio, quo modo præcise hoc die & hac hora flaccescentia & marcor pulmonum, tamquam caussa *proxima* huius irruptionis & adfluxus seroso - mucosæ materiæ, eueniat.

3. Caussæ *remotæ* & *occasionales* obseruantur:
   1) In infantibus crustæ lacteæ vel sudoris repulsio.
   2) In annosioribus euacuationum sanguinis adsuetarum neglectio.
   3) Refrigerationes, & aër frigido - humidus.
   4) Adfectuum cutaneorum & rheumaticorum peruersa tractatio, in specie lippitudinis oculorum retropulsio.
   5) Ebriositas.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Catarrhus suffocatiuus est breuioris euentus: nisi enim repentino & decente auxilio succurratur, patientes intra 24. horas syncoptici vtplurimum moriuntur.

2. Nonnumquam in *febriculam* resoluitur, quo intuitu præsentaneum quidem mortis periculum aufertur, febris tamen mali & vagabundi moris, plerumque hecticodes, ac, durante anxia respiratione, non minus lethalis obseruatur.

3. Vel laxitas pectoris asthmatica, tussiculosa, diuturna succedit cum multa mucosæ materiæ eruptione, intercurrentibus etiam quasi paroxysmis asthmaticis, spasticis, maxime si externæ caussæ accedant.

4. Vel etiam *cachectica* corporis flacciditas insequitur.

5. Certe, nisi debitis analepticis, tonicis, abstergentibus mature succurratur, vel dicta iam pericula, vel tantam patientis debilitatem post se relinquit, vt ille abhinc, velut alius factus, vacillantem ad modum valetudinem experiatur.

6. An-

6. Annosiores citius ab hoc adfectu iugulantur, quam infantes, in quibus per 8 - 14. dies mors sæpe differtur.

7. Præcipue annosiores, fortiore huius mali insultu correpti, tam repente solent exspirare, vt, apoplexia an catarrho interierint, merito dubitetur. Multos interim pro apoplecticis efferri certum est, quos suffocatio potius eius modi catarrhalis spastica, vel sincera paralytica costarum motus abolitio exstinxit.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *In paroxysmo.*

1. Ad infarctum oppletiuum in pectore *deriuandum*, & adfluxum intercipiendum adplicetur clyster stimulans e centaur. min. maioran. colocynth. addito in nonnullis euphorbio ad gr. II.

2. Vbi qualiscumque *plethora* adparet, subiungatur (immo vrgente necessitate præmittatur) clysteri venæ sectio in brachio ad VI-VIII. vncias. *Conf. cautelæ.*

3. Peracta, aut, si non necessaria fuerit, prætermissa venæ sectione, ventriculi constitutio respiciatur, &, si vomitus indicetur, vsu veniat sal vitrioli ad drach. I. cum largo vehiculo, cui in phlegmaticis laxans, e. g. gummi guttæ, addi potest; vel exhibeatur decoctum rad. asari, immo, festinante casu, tabaci, cuius anxios effectus vinum aromatisatum tollit. Conf. *cautelæ*, vbi in specie de *sulphure antimonii aurato* tenerrimo dicetur.

4. Sub his omnibus frictiones, ligaturæ & sinapismi in partibus remotis non negligantur.

5. Denique ad *stasin* mucosam *discutiendam* & resoluendam exhibeantur alexipharmaca & succinata, e. g. essent. alexipharm. *Stahlii*, speciatim essentia pimpinell. albæ, porro essentia succini, tinct. salis tartari, tinct. antimon. tartarisata, cum spiritu salis armoniaci anisato, & regimine sudorifero iuncto. Conueniunt etiam nitrosa, quæ irritationes & illarum caussas partim mitigant, partim ad evacuationem præparant. Tandem lenit, sedat, simulque discutit cort. cascarillæ.

B. *Extra paroxyſmum.*

1. Quam primum adfectus remittit, propinentur *tonica*, e. g. mixtura tonico-neruina *Stahlii*, tinct. vitrioli martis *Ludouici.*
2. Ad *vires* reficiendas interponantur analeptica ex emulſionibus cum aquis diapnoicis, item ac cinnamom. namph. lilior. conuall. flor. tiliæ, cerafor. nigror. &c. Conducit etiam vinum generoſum exoticum, maxime in adſuetis, & diæta aromatica.
3. *Febris* ſi ſuccedere videatur, dicta alexipharmaca locum habent, cum pulueribus antifebrilibus nitroſo-temperantibus.
4. *Chronicam* autem indolem quando adfectus inducit, laudata diſcutientia & reſoluentia cum gummi-reſinis & regimine calido continuentur.
5. Ad *nouum* inſultum præoccupandum venæ ſectio æquinoctialis in pede inſtituatur, ſubiunctis interdum purgantibus phlegmagogis.
6. *Somnus* diuturnus, aër humido-frigidus, & commotiones animi fugiantur.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Licet patientes de virium proſtratione conquerantur, *venæ ſectio* tamen non reformidanda eſt, ſi patientes rubicundum in facie colorem exhibeant: in hoc enim adfectu periculum ſuffocationis, vti cito fit, ita etiam cito ſæpe tollitur, vt in futurum vires non adeo requirat. Idem de vomitorio valet iudicium: ſi modo præſens & præceps periculum ſublatum ſit, tum vires facile reſarciuntur.
2. In pure *phlegmaticis* autem venæ ſectio minus conuenit, bene vero *vomitus*, ſi inordinata diæta præceſſerit, per ſal vitrioli, quod non ſolum vomitum, verum etiam adfluxus ad alias partes diſpulſionem promouet.
3. *Chriſtianus Langius* in miſcellan. hoc vomitorium adeo extollit, vt etiam apoplecticos per illud reſtitutos eſſe adſeveret.
4. *Radix aſari* non modo effectu vomitorio, ſed etiam diſcuſſorio & alterante prodeſt.

5. In

5. In casu *necessitatis* locum habet herba *tabaci* in cereuisia vel aqua leuiter cocta, quæ non modo vomitorium, sed & alterantem effectum habet; anxietates autem, quas circa pectus mouet, aromatica, carminatiua, haustus vini calidi tollere possunt.

6 Quando autem infarctus non adeo enormis est, ita vt liberum aërem patiens respirare queat, fortis commotio in senibus debilibus non admittatur, sed potius resoluentia cum tinctura tonica paruis & repetitis dosibus exhibeantur.

7. Cautissime distinguatur catarrhus suffocatiuus ab *asthmate conuulsiuo*, in quo adfectu salia volatilia in habitu corporis ἐυσάρκῳ minime omnium conducunt.

8. *Febris* succedens, vti raro salutis spem ostendit; quando nempe virium defectus, inquietudo, torpor, magna pectoris angustia, & respirandi difficultas perseuerant; ita eo cautius tractanda est cum solis alexipharmacis diaphoretico-diureticis, & pulueribus, ex antimonio diaphoretico, nitro & absorbente quodam paratis: abstinendo a catarrhalibus calidis & salibus volatilibus.

9. Nocet *alui* obstipatio, licet directa, forti, & profusa exoneratione non reseranda sit.

10. In consistente & senescente ætate omnes tum ordinariæ excretiones, e g. fluxus mensium, hæmorrhoidum, venæ sectiones, scarificationes, fonticuli, &c. sollicite conseruandæ sunt, ne illarum neglectiones huic malo ansam præbeant.

11. In primis *catarrhosi* tales circa æquinoctia moderate se gerant, tempestates frigido-humidas euitent, & maxime nimio somno se opponant.

12. In senibus phlegmatico-sanguineis, tussi humida & coryza sæpe laborantibus, totius temperamenti correctio intendatur per motum corporis laboriosum, diætam moderate aromaticam, purgantia phlegmagoga, balsamico-amara, gummi-resinosa, muciditatem sanguinis corrigentia: alias catarrhus suffocatiuus, apoplexia, lethargus &c. metuenda sunt.

13. Præterea omnia, quæ in apoplexia, illa etiam hic obseruanda veniunt, maxime temperamentorum diuersitas sub medicatione: vbique notando, quod tempestiuæ *euacuationes* omnes humorum *alterationes* longissime superent.

14. Non opus est, multum inquirere, num lassitudo illa & defatigatio, de qua patientes conqueruntur, dependeat a relaxatione toni vniuersali, (cuius tamen contrarium multæ circumstantiæ docent) an vero a spasmodica tensione: tempus enim hic non vacat, tonum roborare, vel spasmos demulcere, sed præstat, expediatur angustia respirationis, & via liberior fiat.

15. Adfectus paralytodes, & partium fibrosarum resolutiui, licet alias facile recrudescant, e. g. apoplexia, paralysis, non ita promte tamen catarrhus suffocatiuus recurrit.

16. *Cadauera secta* docuerunt, quod vesiculæ pulmonales materia mucida repletæ fuerint.

17. *Vesicatoria*, capiti vel nuchæ adplicata, præsentaneum subinde effectum exhibuerunt.

18. Sic etiam *epithemata* e fermento panario, succino præparato & aceto squillitico, capiti imposita.

19. *Sulphur antimonii auratum* vltimæ præcipitationis mirifice & momentanee catarrhum suspendere, obseruare licuit, & quidem non in vno, sed pluribus eius modi patientibus, in quibus pro diuersarum circumstantiarum ratione (post catarrhi suspensionem) modo lenem vomitum, modo sudorem, modo nullam conspicuam excretionem produxit. Dosis gran. VI. cum sale quodam digestiuo miscenda. *Conf. D. Ræmpleri dissert. inauguralis de catarrho suffocatiuo.*

TAB.

TABVLA CXVIII.
DE
ADFECTIBVS SOPOROSIS.

I. DEFINITIO.

1. *Lethargus* eſt adfectus ſoporoſus, idiopathicus, a congeſtione ſanguinis verſus caput, & ſubſecuta inde ſtaſi originem ducens, ac omnium rerum obliuionem inuolvens. Deriuatur a λήθη, obliuio.

2. *Coma* eſt adfectus ſoporoſus, ſymptomaticus, a reſtrictione humorum verſus caput in febribus acutis, minus recte ſuccedentibus, ortum ſumens, cum deliriis vtplurimum complicatus. Deriuatur ab inuſitato κῶ, cubo.

II. DIFFERENTIA.

1. Adpellationes horum adfectuum a nonnullis inuertuntur, qui *lethargum* pro ſymptomate febrili, *coma* autem, in primis *ſomnolentum*, pro idiopathico adfectu habent.

2. Sic etiam alii *carum* his addunt, & lethargo leuiorem pronunciant, quem contra alii grauiorem eſſe lethargo, & medium inter hunc & *apoplexiam*, ſine ſenſibilitate & ſpe excitationis, credunt.

III. SIGNA.

1. *Lethargi.*

1) *Imminentis.*

a) In diſpoſitis pigritia & laſſitudo.

b) Vertigo, tremor capitis vel dolor in poſteriore eius parte grauatiuus, profundus.

c) Perpetua ad ſomnum inclinatio, ſomnus profundior, ſuſurrus aurium, & ſenſuum hebetudo. *Vid. Foreſti obſeruationes.*

2) *Præſentis.*

a) Præceps lapſus in altiſſimum ſomnum vel ſoporem, vt non ſolum ægrius excitari poſſit patiens, ſed &, licet

exci-

excitetur, sui & quarumcumque rerum immemor sit, ac magis magisque in somnum relabatur.

b) Pulsus, respiratio, color & calor a statu naturali non multum recedunt.

c) Et licet motus febrilis concurrat, est tamen ille communiter ad modum lenis, minime autem exquisitæ & acutæ periodi.

2. *Comatis.*

1) *Somnolenti.*

a) Sopor diuturnus & ita profundus, vt immobiles iaceant ægri, more lethargicorum.

b) Suscitantur tamen facilius, neque adeo sensibiliter aut præfracte delirant, nec plane immemores sunt.

2) *Vigilis*, seu *insomnis.*

a) Maxime quidem in somnum propendent, hunc tamen non adsequuntur.

b) Delirant plerumque.

c) In audiendo, si adlocutus fueris, promtissimi.

d) Si tetigeris illos, mox oculos eleuant.

e) Interdum malum inserre tentant, lecto repente exsilientes.

IV. *SVBIECTA.*

1. *Lethargi.*

1) Personæ phlegmatico sanguineæ, crassæ & obesæ.

2) Seniores otiosi, lautæ & humidæ diætæ addicti, ac meridiari soliti.

3) Catarrhis capitis & pectoris vexati.

4) Qui vsum fonticulorum, vel scarificationes adsuetas, ob ætatem prouectiorem, imprudenter negligunt.

5) Qui vsum tabaci, vel fumi forma haustum, vel pulueris facie naribus inspiratum, subito omittunt, non raro in sopores incidunt lethargicos, vel in apoplexiam serosam.

6) Idem periculum imminet, senibus maxime, post diuturnas vigilias, curas & ægritudines animi, narcoticorum vsum, ebrietatem, graues capitis contusiones, largiorem moram sub radiis lunæ.

7) In-

7) Infantes obesi ab achoribus retropulsis lethargici quasi euadunt.

2. *Comatis.*

Comata accedunt subiectis, febribus acutis, malignis, decumbentibus, prægressis insignibus capitis doloribus, deliriis, vsu opiatorum, stupefacientium.

V. *CAVSSAE.*

1. Caussa *materialis remota* omnium horum adfectuum est plethora.

2. Caussa materialis *proxima* est stasis sanguinis, a congestione versus caput exorta.

3. Caussa *formalis* est tædium principii vitalis ad motus illos eluctatorios, euacuationem sanguinis per nares respicientes.

4. Et sic lethargus ratione caussarum magnam conuenientiam habet cum apoplexia.

5. Caussas *occasionales* & *procatarcticas* in descriptione *subiectorum* iam indicauimus.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Seniores somnolenti, nisi diæta lauta & vitæ genus otiosum mature mutetur, in somnum denique profundissimum & lethalem delabuntur.

2. In plenario *lethargo*, vbi prorsus excitari non possunt patientes, intra quartum & septimum diem communiter moriuntur; nisi ætas vegetior, aut insperata eruptio purulenta ex infundibulo, naribus, vel auribus contingat, quod post vulnera capitis, aut acutos eiusdem adfectus, interdum obseruare licet.

3. *Coma* vix non ejusdem discriminis est, cuius lethalitatem sudor frigidus denunciat.

4 Satius est, vt lethargo superueniat phrenitis, quam phrenitidi lethargus.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Curatoria.*

1. *In lethargo.*

1) Ad sensus *exsuscitandos*, & decubitum humorum a capite partim reuellendum, conducunt:

a) Clyſteres ſtimulantes, vel ſuppoſitoria acria e colocynth. ſpec. hieræ, diagrid. agaric. ſal. gemmæ, oleo irino.
b) Ligaturæ partium oppoſitarum.
c) Frictiones.
d) Veſicatoria.
e) Cataplaſmata rubefacientia, plantis pedum & volis manuum adplicata.
f) Salia volatilia, naribus admota.
g) Pilorum euulſio.
h) Clamores & acu puncturæ.

2) In *plethoricis*, poſt adplicationem clyſteris, ſtatim venæ ſectio inſtituatur, & deinde, ſi neceſſarium videatur, hirudines adplicentur.

3) Ad motum ſanguinis translatorium & orgaſticum componendum coniungantur:
a) *Interne*, pulueres antiſpaſmodici nitroſo-cinnabarini cum lenibus alexipharmacis.
b) *Externe*, camphorata, bufo exſiccatus, pectinatio vel ſcalptio.

4) Et quoniam in nonnullis ſubiectis *primarum viarum* cruditates præſto ſunt, vbi caput per conſenſum adficitur, adhibeantur in his præparantia & euacuantia, nempe vel vomitoria, vel purgantia ialappina, helleborata.

5) Subiunctis iis, quæ materiam mucoſam diſcutiunt, & caput roborant, e. g. radicibus catarrhalibus, eſſent. ſuccini, tinctur. antimon. cum ſpiritu C. C. rectificato.

2. *In Comate.*

1) In vtroque comate *febris* decurſus reſpiciatur:
a) *Interne* per antifebrilia, diapnoica, coniunctis cinnabarinis & diſcutientibus.
b) *Externe* per camphorata, bufonem exſiccatum.

2) Adhibitis ſimul excitantibus, e. g. veſicatoriis, odore ſalium volatilium &c.

B. *Præ*.

B. *Præseruatoria.*

1. Caussarum antecedentium occupatio & sublatio vbique respiciatur.
2. In senibus mucosis temperamentum corrigatur, & humores a capite reuellantur.
3. Præscribantur in hunc finem phlegmagoga ex agarico, ialappa, colocynthide, vel, in sanguineis, helleboro nigro; quæ singulis anni quadrantibus repetantur.
4. Subiungantur amara sulphurea, e. g. radices & herbæ catarrhales, item gummi-resinæ; vel pilularum vel infusi forma, circa æquinoctia vsurpanda.
5. *Diæta* conueniens vbique iniungatur, nempe cibus parcior, aromatisatus, siccior, assatus, potus aliquando vinosus, vinum amarum medicatum, motus corporis consumtorius, excitantia per sal quoddam volatile.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Venæ sectio* ante instituenda est, quam sanguinis stasis in suppurationem perueniat, alias plus nocet, quam prodest.
2. A *sternutatoriorum* vsu plane abstinendum, quod adfluxum ad caput magis prouocant: quando autem iusta suspicio adest, stasin in suppurationem & maturitatem iam transiisse, tum possunt adhiberi, sub spe, an forte per illas vias pus eliciatur.
3. *Fonticuli* senioribus mucositatem serosam a cerebro reuellunt, & sic stases soporosas occupant.
4. *Cucuphæ* & similia topica neruina muniunt capitis partes ab infarctu seroso, & ita in phlegmaticis locum habent, modo camphora condiantur; in sanguineis autem congestionem accelerant, & obfirmant.
5. *Comati* vti directe nihil adhiberi potest, ita obseruandum, quod, si versus dies criticos patiens obdormiscat, & libere transpirare videatur, exiguus, immo plane nullus metus interueniat.
6. Hinc non turbandi sunt tales patientes, qui a die quarto ad septimum somnolentia tali corripiuntur, &, vigiles facti, alacriter sese habent, ac vel vrinam vel aluum ex-

cernunt, vel potum desiderant & iterum obdormiscunt; medicamenta saltem ipsis euigilantibus propinentur.

7. In *comate camphorata*, vertici & temporibus largiter adplicata, vsum præstant; quo etiam pertinet emulsio ex aceto, nucleis persicorum cum camphora.

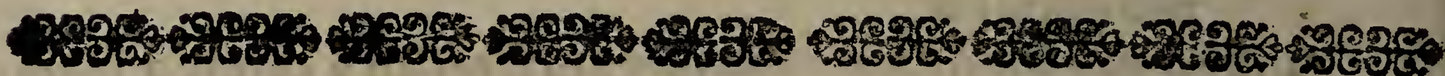
8. Sic etiam *unguentum alabastrinum* facit, quod potest.

9. *Castoreum* suo loco relinquendum est, solet enim, externe etiam exhibitum, narcoticum præstare effectum.

10. *Coma*, ab *opio* inductum, per odorem aceti nihil auxilii exspectat, & quando negotium eo processit, vt perpetua in somnum propensio iam adpareat, res fere conclamata est; nisi forte salia volatilia, repetitis vicibus naribus adhibita, aliquid conferant.

11. *Lethargus*, vti in iunioribus & alacrioribus subiectis raro euenit; ita somnolentia illa, ab externa violenta cerebri concussione inducta, vix lethargicæ indolis reputanda est: sæpius enim euigilant, non ita obliuiosi sunt, & spes vitæ adfulget, præcipue quia *pus* per aures & nares sponte erumpere in illis obseruatur, & sic sine Medici concursu, cuius manus in talibus casibus perbreues sunt, restituitur.

12. *Salia volatilia oleosa* commouent quidem, sed non corrigunt, hinc nullo modo adhibeantur.

TABVLA CXIX.
DE
LIPOTHYMIA ET SYNCOPE.

I. DEFINITIO.

1. *Lipothymia* est notabilis vitalium & animalium actionum, ad minimum quoad sensum, abolitio, a defectu motus vitalis pulsorii originem ducens. Deriuatur a λείπω, deficio, & θυμός, animus.

2. *Syn-*

2. *Syncope* eſt plenaria vitalium & animalium actionum, ad minimum quoad ſenſum, abolitio, a defectu motus pulſorii dependens. Deriuatur a συγκόπτω, concido.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Lipothymia & ſyncope diuerſa quidem ſunt nomina, vnus autem idemque eſt adfectus, & non niſi *gradu* differens, vti e ſignis patebit.

2. Hic adfectus eſt vel *idiopathicus*, vel *ſymptomaticus*: ille ſine aliis vrgentibus morbis obuenit, hic autem accidit vel chronicis, vel acutis, e. g. ſcorbuto, febribus malignis.

3. Differentiam lipothymiæ & ſyncopes ab apoplexia docent ſigna vtrorumque adfectuum, inter ſe collata. *Vide tabulam de apoplexia & quidem different. num. 2.*

4. Differentia lipothymiæ a conuulſiuis adfectibus innoteſcit ex flacciditate corporis, in lipothymicis præſente.

5. Quoniam *mors* ipſa non niſi gradu a ſyncope differt, in dubio ſtatu ſciendum eſt, quod quamdiu ſyncope adſit, flacceſcentia artuum adpareat, morte autem ſubſecuta, corpus rigidum reddatur, præcipue ſub vltimo conuulſionis molimine.

III. *SIGNA.*

1. Præcedit communiter notabilis circa cor anxietas.

2. Succedit repentina virium & actionum veluti disparitio, non ſolum animalium, ſed & ipſarum vitalium;

3. Ita vt ſenſus, motus & pulſus officia ſua amiſiſſe adpareant.

4. In *lipothymia* quidem debiliſſima adhuc pulſatio, vel potius tremor ſolum cordis cum reſpiratione, vix tamen ſentienda, obſeruatur.

5. In *ſyncope* autem plenaria ἀσφυξία, ſeu pulſus & reſpirationis omiſſio adparet, ita vt ſine vllo vitæ indicio patientes conſpiciantur.

6. Pallor faciei morti ſimilis eſt.

7. Nullus in corpore vigor, ſed torpor & flacceſcentia ſeſe manifeſtant.

8. Frigus, ad minimum in extremitatibus, ſentitur.

9. Oculi ſunt clauſi, aut ſaltem turbidi.

10. Os etiam clausum est, sed non constrictum, aliquando autem indecore hians.

11. Quamprimum ad sese iterum redeunt, profunda suspiria & respiria in iis obseruantur.

IV. *SVBIECTA.*

1. Lipothymia *idiopathica* rarior est quam symptomatica, & euenit in genere

1) Ad modum teneris, sensibilibus, animi commotionibus, præcipue terrori, obnoxiis: temperamento melancholico vel phlegmatico melancholico præditis; vel denique e quacumque antea caussa lipothymiæ adsuefactis.

2) Speciatim autem iis, qui indefesso studio, post dictas occasiones, speculantur.

3) Item gravidis, quæ pectus & abdomen nimium constringunt.

4) Sic etiam *virgines* aliquando inter pastum syncope corripiuntur, vnde suspicionem, eamque non semper iniuste, incurrunt, quod animi sint incasti.

5) Euenit etiam aliis, qui animi pathemata inter cibum admittunt, eaque supprimere coguntur.

2. Lipothymia *symptomatica* euenit familiarissime

1) *Feminis*, spisso & mucido sanguine præditis, ob fluxum mensium impeditiorem: vbi satis frequenter hystericarum exempla occurrunt, quæ per plures dies syncoptico tali adfectu corripiuntur.

2) Qui hyperemesi anxia defatigati sunt.

3) Profusionibus sanguinis, sudoris, diarrhœæ, lactis, magnis doloribus, insolitis laboribus exhausti cum inedia.

4) Voracibus, qui ventriculum insolita quantitate & perversa qualitate ciborum onerarunt.

5) Puerperis post partum laboriosum, refrigerium, lochia nimia.

6) Qui aduentitia extraordinaria passi sunt, e.g. venena, lapsum in ventriculum, refrigeria &c.

7) Qui

7) Qui febribus *acutis* vel intermittentibus correpti, corpus calidum, vel leni diapnoë tepeſcens, repente refrigerant, vel poſt easdem febres præmature crudis vel nimiis cibis ventriculum replent.

8) Speciatim vbi febres *epidemicæ* malignæ imminent.

9) Denique qui excretiones debitas, e. g. ſolutionem alui, non experiuntur.

V. *CAVSSAE.*

1. Nexus *cauſſalis* in hiscc adfectibus, præcipue *idiopathicis*, eamdem, quam in apoplexia & paralyſi, inuoluit difficultatem: nulla enim plane connexio & proportio harum mentis fictionum cum craſi & motu ſanguinis adparet.

2. *Materiales* ſane cauſſæ hic non ſufficiunt, tam magnam deſperationem naturæ inducere; quod vel exinde eluceſcit, quia adfectus tales lipothymici & ſyncoptici ſine conſpicua materia occurrunt.

3. Hoc autem certum eſt, quod animus meticuloſus & diffidens, cum ſtatu plethorico coniunctus, hisce motuum defectibus fundamentum in genere ſubminiſtret.

4. Cauſſas *procatarcticas* & *occaſionales* in deſcriptione *ſubiectorum* iam indicauimus. Hiſce accedunt: fama mortis perſonæ alicuius dilectæ, periculum vitæ ex improuiſo cooriens, incendium vel quæcumque alia naturæ adverſa.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Lipothymia *idiopathica*, quæ in ſenſibilibus, ſanis, melancholicis, euenit, & aliquid pathetici, e. g. terroris, timoris, anxietatis coniunctum, ſeu proxime prægreſſum, pro fundamento habet, magnam raro conſiderationem, ad minimum in præſens, meretur.

2. In futurum autem *peioris* ſemper ominis eſt: tum ad morbos in genere, ſi hi aliquando ingruant: tum in ſpecie, quod tanto facilius in tali conſtitutione exſpectandi ſint.

3. Lipothymia autem *ſymptomatica* maioris eſt momenti: adſuefacta quidem, & quæ morbis chronicis coniungitur lipo-

lipothymia, minoris est periculi, quam quæ acutis & malignis accedit.

4. Morbus *acutus*, qui a lipothymia initium sumit, non est boni augurii.

5. Quæ lipothymia incremento morbi, vel status initio superuenit, paullo minus periculosa est, quum ibi omnia sint laboriosa.

6. Quæ autem morbi statui, ad crisin vel debitas declinationes spectanti, accedit, longe peioris est præsagii: quamvis & hic adsuefactio periculum minuere possit.

7. Quæ suppressioni debitarum, in certis morbis, excretionum superuenit, tantæ non est considerationis, quam quæ sine euidente aliqua caussa morbis accedere solet.

8. Quæcumque lipothymiæ aliis adfectibus accedunt, per se commode non tractantur: quando enim ipse morbus per legitimas secretiones & excretiones feliciter decurrit, & symptomata vrgentia congruo modo mitigantur, tum sponte sibi restituitur natura.

9. *Syncope* diuturna sæpe febres post se relinquit.

10. Syncope ab *hæmorrhagiis* nimiis periculosa est, maxime in subiectis trepidis, & minus adsuetis: vnde puerperæ, lipothymicæ, quod a syncope ad mortem sæpius transeant, sollicite obseruari, & a somno quauis ratione distineri debent.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis*, lipothymiam magis *idiopathicam* respiciens.

1. Principium agens ad motus *exsuscitetur*. Faciunt hoc

1) Clysteres stimulantes.

2) Adspersio aquæ frigidæ.

3) Odorifera penetrantiora, e. g. salia volatilia, nempe spiritus C. C. salis armoniaci, item spiritus cinnamomi, liliorum conuallium, aqua Hungarica.

4) Relaxatio vestium.

5) Decubitus horizontalis in lecto calido.

6) Frictiones.

7) Sternutatoria.

8) Pi-

8) Piper vel ſal volatile, linguæ imponenda.

2. Facta excitatione natura trepidans *refocilletur*, & diſcuſſio ſanguinis intendatur; quod obtinetur

1) Per analeptica, e. g. fiat potio aromatiſata ex aqua ceraſorum nigrorum, borraginis, flor. tiliæ, acaciæ, lil. conuall. namph. lauend. cinnamom.

2) Per eſſentiam alexipharmacam *Stablii*.

3) Per ſyrupum acetoſitatis citri, roſarum, de canell.

4) Per hauſtum vini generoſi, vel eſſentia croci imbuti.

3 *Febris* præcaueatur. In hunc finem conducunt:

1) Continuatus modicus vſus dictæ eſſentiæ alexipharmacæ.

2) Præcipue pulueres nitroſo abſorbentes, cum ſale quodam digeſtiuo, antimonio diaphoretico & momento cinnabaris combinati; vbi verſus ſomnum lene anodynum, e. g. theriaca, exigua doſi addi poteſt.

B. *Methodus ſpecialis*, pro diuerſis cauſſis lipothymiæ *ſymptomaticæ* varians.

1. Vbi lipothymia a prægrauatione ventriculi poſt paſtum, vel etiam a debilitate primarum viarum, ſine occaſione, cum imminuto adpetitu & ructibus nauſeoſis obtingit, ibi digeſtiua, laxantia, &, ſi nihil contraindicet, matura emetica, conueniunt.

2. In turbato *vteri* ſtatu, & ſanguinis menſtrui impedito ſucceſſu, pilulæ *Beccheri* omnibus aliis palmam præripiunt, ſi ſufficiens humectatio & corporis motus ipſis coniungantur.

3. In cauſſis hypochondriaco-hyſterici mali tractandus eſt adfectus, vti tabula de malo hypochondriaco-hyſterico indicatum eſt; præcipue autem in tali ſtatu locum habet elixir antihypochondriacum, e mixtura ſimplice & extracto panchymagogo *Crollii* paratum.

4. In febribus *intermittentibus* quando lipothymiæ occurrunt, cruditates per digeſtiua & lenia laxantia eliminentur, ſubiunctis, ut moris eſt, alexipharmacis temperatis. *Conferantur tabulæ de febribus intermittentibus.*

5. In febribus *acutis* ſi lipothymiæ obueniant, nitroſa, digeſtiva,

va, & abſorbentia in principio, alexipharmaca in ſtatu, continentia tranquilla cum regimine, diapnoico in declinatione, adhibenda ſunt: coniunctis vbique analepticis ex aquis fragrantioribus temperatis, ſyrupo acetoſitatis citri, manibus Chriſti perlatis, confect. de hyacinth. alkermes, &c.

6. In Cauſſa *hyperemeſeos* præſcribatur vinum aromatiſatum calidum, & verſus noctem theriaca.

7. Quando *terror* lipothymiam induxit, tum proſunt gemmata, ſpecifice hyacinthus præparata, adiecto gran. I. M. P. de cynogloſſa. Vulgus exhibet ſpecificum cephalicum, puluerem Marchionis.

8. Vbi ab *ira* excitatur lipothymia, quo caſu ſæpe prodromus eſt febrium cholericarum, ibi emeſis ſatis matura, vel nitroſo-abſorbentia, proſunt.

9. In lipothymia poſt nimias *hæmorrhagias*, ſudores, diarrhœas, immodicos labores, cum inedia coniunctos, analepſis alimentoſa requiritur, e. g. gelatinoſa, reſtaurantia, cum tonicis coralliatis, gemmatis.

10. Homines de reliquo ſani, quando ſub venæ ſectione præſeruatoria lipothymia corripiuntur, medicatione non indigent, facies modo aqua frigida adſpergatur, vel acetum deſtillatum aut ſal quoddam volatile naribus admoueatur.

11. In lipothymia cum *apoplexia* coniuncta, vel in ſtatu dubio, ſuſpectis etiam cauſſis antecedentibus, venæ ſectio in ſenioribus, ad hunc adfectum alias minus procliuibus, commendatur.

C. *Methodus præſeruatoria.*

1. Cauſſæ *antecedentes*, quantum fieri poteſt, remoueantur.
2. Cruditates primarum viarum, vt fomes ἀσφυξίας, tollantur per digeſtiua & congrua laxantia.
3. Animus a paſſionibus & ſpeculationibus liberior conſeruetur.
4. Excretiones debitæ promoueantur.
5. Excitantia remedia in ſubiectis, ad lipothymiam inclinantibus

tibus, semper præsto sint, vt adfectus statim præoccupari possit.

6. *Motus* corporis moderatus numquam negligatur.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Clysteres* ad naturam excitandam prius adhiberi non debent, quam si lipothymia ad quadrantem horæ durauerit.

2. Vbi vero aliqua vitæ signa adhuc præsto sunt, ibi illorum vsus plane potest prætermitti.

3. Durante lipothymia medicamenta *interna* tuto propinari non possunt, quia facile arteriam asperam ingrediuntur.

4. Methodus vulgaris commendat *spirituosa* fortiora, interne propinanda, ad spiritus, vt dicitur, excitandos, sed sanguinem fortius exagitant, ac morbo præiudicium adferunt. Et licet ad sensus reuocandos aliquid præstent, plus tamen vellicationes, frictiones & punctiones in partibus sensibilibus ad hunc scopum contribuunt.

5. Sic etiam post excitationem vitrum generosi vini plus analepticæ virtutis præbet, quam omnia balsamica acriora, nisi forte speciali odoris gratitudine aliquid præstent.

6. Non vana est vulgaris illa commendatio, quod lipothymicis post paroxysmum propinari debeant medicamenta, sanguinem coagulatum *resoluentia*: in tali enim ad interiora congestione non tantum spissitudo sanguinis inducitur, sed facile etiam stases circa viscera, & febres inflammatoriæ, exoriuntur.

7. Natura ipsa hanc indicationem subministrat: nam profunda illa *respiria* post excitationem nihil aliud intendunt, quam sanguinis, præcipue circa pulmones & hypochondria hærentis, discussionem.

8. *Somnus* post paroxysmum non statim concedatur.

9. Hilaris animus ad vires recuperandas, & anomalias motuvm sanguinis præueniendas, magis hic valet, quam vlla medicamenta.

10. *Febris* si statim post lipothymiam percipiatur, analeptica illa spirituosa, immo ipse haustus vini, prætermittantur, & mox antifebrilia in vsum vocentur.

11. *Vomitorium* commode propinatur in lipothymia, a terrore vel iracundia tacita post pastum exorta: melius enim est, vt cibus reiiciatur, quam male digeratur; modo vires respondeant, & subiectum sit euemetum.
12. Calore tolerabili patientes tales foueantur.
13. Quæ subiecta sub venæ sectione ad lipothymiam inclinant, illis vena non nimium est liganda; caueant etiam sibi, ne pleno ventriculo sanguinis ventilatio instituatur, neque statim post eamdem adsurgant.
14. Deinde consideratu dignissimæ sunt duæ sequentes obseruationes:
    1) In *lipothymia*, quæ a rebus *præsentibus* excitatur, corpus ægrotorum vehementissime constringitur, vasa fortiter detumescunt, patientes non prorsus in terram procidunt, sed aliqualem adhuc impetum resistendi ac sese saluandi ostendunt, e. g. sunt lipothymici, qui sub venæ sectione omni vi chirurgi manus, vulnusculum ligantes, detrudere conantur; de qua actione, finito paroxysmo, vix possunt persuaderi.
    2) Quando autem lipothymia ob res adhuc *futuras* exoritur, ægri facile in terram procidunt, & ab omnibus animalibus & vitalibus actionibus desistunt.

TABVLA CXX.
DE MEMORIAE DEBILITATE.

I. D*EFINITIO.*

Debilitas memoriæ est species sensuum internorum læsionis, varia phantasiæ & iudicii vitia sensim inducens.

II. *DIFFERENTIA.*

Debilitatio memoriæ, quæ per eiusdem abusum & fatigationem

nem inducitur, differt a reliqua obliuiositate aut *simplice debilitate*, quæ non tam nudum defectum, quam confusionem memoriæ inuoluit.

III. *CAVSSAE.*

Memoriæ debilitatem inducunt:

1. Frequens illius vsus seu potius abusus in ediscendis vocabulis variarum præcipue linguarum.
2. Paralytica capitis, in specie linguæ, adflictio.
3. Violentæ capitis læsiones.
4. Tolerati grauissimi capitis dolores in adfectibus phreniticis &c.
5. Ebriositas.
6. Veneris abusus.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Omnes memoriæ læsiones, si medicamenta spectemus, curatu sunt difficillimæ, nec, nisi vitæ genere mutato, & omnibus animi pathematibus ad tranquillitatem gratam ac lætabundam reductis, vix vllo modo subleuandæ.
2. Ante omnia summe difficilis successus est illa memoriæ læsio, quæ cum *paralytica debilitatione* quarumcumque circa caput partium, in specie linguæ, connexa, & communiter simul leuiter delira exsistit.
3. Inclinant vel ad somnum profundum, eumque satis tranquillum, qui, tantum abest vt stupiditatem illam imminuat, vt notabiliter potius eamdem augere obseruetur;
4. Vel vigiliis excedunt, & hac ratione deliria inuitant.
5. Ex his duobus incommodis per mediam semitam emergere, difficillimum est, nisi ipsa natura, sub iucunda præcipue totius vitæ mutatione, ad sese redeat.

V. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Ad hæc *motuum* & *sensuum vitia*, seu, vt loquuntur, spirituum defectus, sequentia remedia vulgo commendantur:

1. Odore & sapore grato prædita, e. g. essent. ligni aloës, ambræ.
2. Volatilem & spirituosam indolem exhibentia, v. g. aqua magnanimitatis, aromatica spirituosa.

5. Alia sic dicta neruino-analeptica in primis vbi notabilis virium defectus occurrit: sunt enim non pauci, qui sub obliuioso stupore maxime robusti sunt, copiose edunt, optime nutriuntur, ac proinde analepticis talibus non indigent.

VI. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Vti *speciales* medicationes huic adfectui non satis faciunt, ita generales ventilationes debitarum excretionum, in primis, vbi locum habere videtur, sanguinis, partim subleuant naturam, partim officii sui debiti illam admonent.
2. Non expedit, obliuiosis talibus aliquid aduersi & ingrati iniungere: his enim occasionibus ad promtius succedentia deliria disponuntur.
3. In quibus *venæ sectio* locum habet, in illis prius non instituatur, quam primæ viæ mediocriter euacuatæ sint.
4. Externe laudantur *cucuphæ* e neruinis & aromaticis paratæ, nempe herb. maioran. hyssop. flor. spic. lauendul. cinnamom. cardamom. cubeb. caryophyll. lign. aloës &c. item commendantur spirituosa, oleosa, balsamica; sed optandum, vt euentus exspectationi responderet.
5. *Puluis abbatis Trithemii* a *Io. Wolffio* tanta in hoc genere laude extollitur, vt hinc *memorabilibus* suis eumdem inferendum duxerit; sed specificam aliquam ab illo efficaciam exspectare, frustraneum est, licet omnia fere, quæ prostant, aromata, & vulgo credita meliora analeptica, perlas, corallia, contineat.

TAB.

TABVLA CXXI.

DE

MELANCHOLIA.

I. DEFINITIO.

Melancholia eſt læſio & perturbatio phantaſiæ, quæ rectam eius & ordinatam agendi ideam interrumpit, vt aliena inde idea quaſi inſeratur, & ſecundum hanc actiones perperam exerceantur. Deriuatur a μέλαινα, nigra & χολὴ, bilis; ſecundum hypotheſin antiquorum.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Melancholia eſt vel *triſtis*, vel *iucunda*, vel *mixta*; quæ differentia temperamentorum diuerſitate potiſſimum innititur.
2. Differt melancholia ratione *cauſſarum*:
   1) In aliis enim a ſola mentis falſa *præfiguratione* & æſtimatione dependet, & hos perpetuo communiter adfligit:
   2) In aliis a corporeis *læſionibus* excitatur, & in his per occaſiones ſatis proportionatas euenit; quo nomine melancholia præcipue *hypochondriaca* ſatis nota eſt.
   3) In aliis *mixtus* occurrit adfectus, e. g. quando melancholia a corporalibus cauſſis prima rudimenta accepit, per accedentes autem morales cauſſas talia augmenta nanciſcitur, vt, ſublatis licet corporeis cauſſis, perpetua tamen anxietate & inquietudine detineantur.

III. *SIGNA.*

1. Animi anxietas ſine omni rationabili cauſſa, vnde conqueruntur: das Hertz ſey ihnen ſo ſchwer, die Welt zu enge, es wäre als ob ſie einen Mord begangen, oder als wenn Himmel und Erde auf ihnen lägen.
2. Faſtidium omnium rerum, antea etiam acceptarum, ipſius adeo vitæ.
3. Lacrimarum frequens effuſio.

4. Alii

4. Alii amplius ſpatium deſiderant, feneſtras aperiunt, & effugere conantur; incarcerati enim ſibi videntur.
5. Alii habitacula clauſa deſiderant, & ob metum capturæ, ſupplicii capitalis, &c. ſeſe abſcondunt.
6. His animi anguſtiis iunguntur vitia motuum in corpore, nempe
7. Palpitatio cordis.
8. Reſpiratio profunda, laborioſa.
9. Motus tonici modo ſtricturæ: vnde horror, pallor, & adſpectus extenuatus.
10 Modo illius remiſſiones: vnde repentinus rubor, volaticus æſtus, laſſitudo & virium defectus. Non raro etiam febris quaſi acuta ſub initium accedit. Conf. caut. 9.
11. Aluus vtplurimum pertinaciter adſtricta eſt.
12. Animi anxietatibus etiam adnumeranda veniunt grauia *inſomnia*, talibus ſubiectis familiaria, quando ſcilicet melancholico-ſanguineis de repentinis incendiis, ſanguinis in proprio corpore per alios effuſionibus; ſeroſis autem magis de profundis aquarum gurgitibus, tranſitu per illos cum periculo ſubmerſionis, inſomnia obtingunt.
13. His accedunt *pauores* ſub ſomno, a quibus ſæpius excitantur cum ſumma animi conſternatione & anhelitu laborioſo.
14. In melancholia *iucunda* circa res ludicras, obſcœnas, occupati ſunt patientes. Huc ſpectant leuia illa chronica deliria, vbi reges vel principes ſe eſſe exiſtimant.

IV. *SVBIECTA.*

1. Melancholiæ ſubiecta vel ſolius adfectus denominatione innoteſcunt, ſunt nempe perſonæ
2. Temperamenti præcipue melancholici, vel ſanguineo-melancholici, vbi & animi & corporis conſtitutio, ad hunc adfectum fouendum, optime quadrat.
3. Specialiter huic adfectui ſubiacent litterati, hypochondriaci, ſplenetici dicti, & feminæ hyſtericæ.

V. *CAVSSAE.*

1. Sub *differentia* iam dictum eſt, quod melancholia modo a ſolis animi præfigurationibus, modo a corporis læſionibus originem ducat.

2. Li-

2. Licet enim anima, ſecundum ſubſtantiam ſui, ἀπάθεια ſit, intimam tamen ac realem συμπάθειαν ſubit, quatenus cum corporis neceſſitatibus conſpirat.

3. Vnde *læſiones* in corpore ſiue præſentes, ſiue ſaltem imminentes, in animam redundant, & anima, immoderatis conceptibus & æſtimationibus turbata, anxias tales ideas in corporis directiones iterum impendit, & ſic reciproco damno corporis perturbationes menti, & mentis iterum corpori laborem faceſſant.

4. Cauſſæ itaque ſunt:

1) Vel *materiales*, e. g.

a) Sanguinis ſpiſſitudo, detentio, & incarceratio circa venam portæ.

b) Mala diſpoſitio partium nobilium internarum, e. g. conſtitutio ſcirrhoſa, vlceroſa immo actu vlcerata; quales patientes non ſolum ad mœrorem, pauorem, faſtidia, omnis ſpei abiectionem, verum etiam ad iracundiam inclinant.

c) Fluxus hæmorrhoidalis ſuppreſſus in viris, & menſium perturbationes in feminis, ad cauſſas antecedentes pertinent.

2) Vel *immateriales*, v. g.

a) Abuſus ſpeculationum & profundarum impreſſionum.

b) Conſcientiæ labes, contemtus, illuſiones.

c) Fruſtratio ſpei diuturnæ.

d) Terrores, timores, ab infantia iam inducti.

5. Deducuntur communiter hæ & aliæ mentis læſiones a mala ſpirituum craſi, vnde tumultu quodam agant, turbulentas ideas forment, easque animæ obiiciant; quæ peruerſum inde conceptum *patiatur* potius, quam *agat:* ſed actiones non ſunt tumultuariæ, verum fictioni mentis exacte reſpondent.

6. Sic etiam idea mentis periculoſæ corporis conſtitutioni ad modum analoga eſt, e. g. incarcerato ſanguine, de carcere & captura loquuntur; cui rei accedunt ſubſidia illa ſpontanea, quæ rationi omnino conformia ſunt, nempe

profunda & anhelosa suspiria, quibus sanguinis circa venam portæ stagnationes insigniter expediunt; item conamina ad sui liberationem, desideria in amplum campum &c.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Melancholia a caussis *immaterialibus*, nudis animi imaginationibus, profundis speculationibus &c. dependens, longe obstinatior est, quam quæ caussam materialem pro obiecto habet.

2. Hinc melancholia *hypochondriaca* præ aliis meliorem adhuc spem facit restitutionis, præcipue si hæmorrhoides superueniant.

3. Quando autem speculationes tales in habitum deducuntur, difficillimæ sunt tractationis.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Quæ melancholia ab *immaterialibus* caussis ortum duxit, indiget medicina mentali potius, quam corporali, nempe
   1) Patientissima, placida & amica, conuersatione.
   2) Abstinentia a stolide dictorum & factorum taxationibus, præcipue importunis, multo magis autem a verberibus & vinculis, extra tempus insuperabilis necessitatis.
   3) Oblatione mediorum idoneorum, quibus timores & anxietates talium ægrorum funditus auferri queant, e. g. auxiliorum victus & amictus, solatiorum diuinorum &c.

2. Hæc methodus locum etiam habet, quando melancholia prima sui *rudimenta* a materialibus caussis, *augmenta* autem a moralibus sollicitudinibus, accepit.

3. Quando autem melancholia a *materialibus* caussis originem duxit, hæ legitima ratione remouendæ sunt.

4. Hinc in melancholia *hypochondriaca* sequente methodo incedatur:
   1) Primæ viæ per laxantia melanagoga expurgentur.
   2) Venæ sectio in pede ad vnc. IV - VI. instituatur.
   3) Deinde ad orgasmum sanguinis componendum, temperantia nitrosa exhibeantur.

4) De-

4) Denique, ad tonum partibus restituendum, martialia electiua propinentur.

5) Praeterea in viris negotium hæmorrhoidum, in feminis autem mensium fluxus, respiciatur, & vbique sufficiens motus ac potus commendetur. *Conf. tabula de malo hypochondriaco-hysterico.*

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Ingens discrimen est inter turbas motuum, quae ab ipso animo per morales caussas inducuntur, & contra illas, quae a veris corporeis impedimentis & periculis animo offeruntur; quae proinde circumstantiae solertissime discernendae sunt, ne cura praepostere instituatur.

2. In melancholia, a speculationibus simpliciter inducta, dolendum est, quod mortales in verorum remediorum adplicatione tam grauissime hallucinentur, & stultius saepe se gerant, quam ipsi patientes: sane enim *verbera* & *vincula* stultitiam bona fide non superant, sed solam forte malitiam coniunctam.

3. Melancholia *hypochondriaca*, *grauior* etiam, a *venae sectione* plus solatii, quam vllis aliis remediis, accipit; immo, quod bene notandum, si talis ventilatio non praemissa fuerit, reliqua cura irrita & vana deprehendetur.

4. In feminis vsum aliquando habet *tinctura alcalina acris*, e. g. antimonii, tartari; modo nitrosa praemittantur.

5. *Nitrum*, in potu etiam exhibitum, sensibilem hic efficaciam praestat.

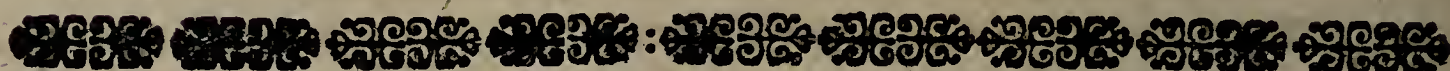
6. Post venae sectionem & spasticae stricturae per nitrosa & cinnabarina mitigationem, locum habent: tum sanguinem crassum resoluentia: tum motum eius distributorium adiuuantia. Laudatur in viris mixtura simplex, leniter camphorata.

7. *Specifica* passim celebrantur, in specie *anagallis* punicea, vnde germanice Gecken-Heyl dicitur, adianth. album, vitriolum lunae, puluis *Iulii Palmarii*, & alia, de quibus plura sequente tabula dicemus.

8. *Vomitoria* melancholicos in maniam frequenter coniiciunt. *Conf. tab. de malo hypochondriaco-hysterico.*

 9. Quo

9. Quo maior eſt ſpiſſitudo ſanguinis in hypochondriaca melancholia, eo facilius commotiones febriles reſolutoriæ accedunt; quo quidem caſu probe notandum eſt, quod primis hebdomadibus *ſchema quaſi acutum phreniticum* exhibeatur, circa tertium autem ſeptenarium talis adfectus notabiliſſime imminuatur, donec tandem prorſus ſuperetur. Hanc obſeruationem tanto magis commendandam iudico, quia deliria illa, quæ ſub initium ſatis acuta adparent, non raro Medicis imponant, vt ſtaſin potius in meningibus quam in vena portæ quærant, atque varia peruerſa remedia adhibeant.

TABVLA CXXII.

DE
MANIA.

I. D*EFINITIO.*

Mania eſt acutiſſima ſpecies deliriorum, a perturbatione phantaſiæ & iudicii originem ducens. Deriuatur a *μαίνομαι*, inſanio.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Deliria ſunt
   1) Vel manifeſtius *ſymptomatica*, quæ euidentem alium corporis adfectum ſequuntur.
   2) Vel *idiopathica*, quæ nullum corporis euidentem morbum comitantur.
2. Porro deliria ſunt
   1) Vel *acuta*, & breuioris periodi, quæ in morbis acutis, e. g. phrenitide &c. obueniunt, & indefinita habent obiecta, v. g. mortem præſagiunt, in lecto peregrino ſe iacere, domi ſuæ ſe non eſſe, conqueruntur, & ad ſua,

tam-

tamquam meliora, proficiſci velle contendunt. De his tractandis ſub febribus fuſius diximus.

2) Vel *chronica* ſeu *diuturna*, cuius indolis ſunt

a) *Melancholia*, de qua præcedente tabula actum eſt.

b) *Mania*, quam hæc tabula exhibet.

c) Deliria *lunatica*, *canicularia*, & *noctambulatio*, quæ lunæ phaſibus exacerbari ſentitur.

d) *Erotomania* perſonalis.

e) *Furor vterinus.*

f) *Tarantiſmus.*

g) *Chorea* ſancti Viti.

h) *Hydrophobia* inueterata; quorum omnium ſequentibus duabus tabulis mentio fiet.

III. *SIGNA.*

Maniæ.

1. Adſpectus audax cum facie pallida & oculis ſanguine ſuffuſis: qui autem a ſpectrorum phantaſmatibus maniam incurrunt, illi medio adſpectu inter timorem & audacem reſiſtendi conatum ſe habent.

2. Aliis hominibus actu nocendi inuigilant tales patientes, & inſidioſa ſæpius ſimulatione opportunitates quærunt.

3. Immo aliquando alios iugulant; ad quod perpetrandum ſtupendo robore prædití ſunt.

4. Et licet, in *grauiore* etiam adfectu, febris nulla adſit, tanto tamen maniaci calore pollent, vt frigus enorme non ſentiant, nec vllum inde damnum, e. g. perniones, ſphacelum;

5. A ſenſu enim abſtracti ad res ſpeculatiuas, vnde etiam verbera & vulnera vix ſentiunt, & ob audaces actus depulſorios partium calorem ſemper conſeruant.

6. Præſentibus rebus ſpeculationibus ſuis ita implicantur, vt futurarum vel extranearum nullam curam habeant, immo aliquando aliorum quaſcumque adlocutiones non audiant.

7. Hilares vtplurimum & curis vacui obſeruantur: cantionibus & muſica inſtrumentali oblectantur; reges & principes ſe eſſe exiſtimant.

8 Leuiſſimis tamen occaſionibus, nedum increpationibus, iraſcuntur & ad reſiſtentiam excitantur.

9. Variis ſub ſomno viſionibus perturbantur.

10. Venerem immoderate & proterue concupiſcunt.

11. Aluum in conſpectu omnium exonerare, illos non pudet.

12. Alii in deſerta loca diſcedunt, vel tamen colloquia cum hominibus fugiunt.

13. Alii longius iter decurrunt, & reuerſi ac de ſcopo huius itineris quæſiti, nihil reſpondent.

14. Alii latrocinium aut vim illatam conqueruntur.

15. In declinatione morbi alii ſunt ſtupidi, quieti & triſtes, & propriam ægritudinem agnoſcunt.

16. Alii ex religione & præiudicio membra ſua dilacerant, de reliquo tamen erga alios modeſte ſe gerunt.

IV. *SVBIECTA.*

1. Euenit mania familiariter cholerico-melancholicis, iracundis hominibus.

2. Qui multiplici altercatione & contradictione domeſticorum fortius exacerbantur.

3. Præcipue vero feminæ, poſt longam menſium perturbationem, & varia animi pathemata, in ſpecie laſciuas ſpeculationes, hoc malum incurrunt.

V. *CAVSSAE.*

1. *Immateriales.*

1) Mania frequentius a malis animi moribus introducitur, vel etiam fouetur, quam a corporeis proportionatis cauſſis.

2) Præcipuum autem ſibi locum vendicant iracundia, & profundæ, immodeſtæ, ſpeculationes.

3) Ad cauſſas etiam *immateriales* pertinent *incantationes*, item ſpectrorum viſiones.

2. *Materiales.*

1) Suppreſſio vel menſium vel hæmorrhoidum, vel ſpermatis.

2) Vermes malæ indolis, & munimentis fere inſuperabilibus abſconditi. *Conf. cautel. tab. de vermibus.*

3) E-

3) Ebriositas.
4) Philtra, & veneficia.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Mania a caussis *immaterialibus* dependens, longe obstinatioris indolis est, quam quae caussa materiali fundatur: hinc in casu incantationis, vel grauiorum animi perturbationum, & praecipue speculationum, res fere conclamata est.
2. Ex caussis *materialibus* plurimam restitutionis spem facit suppressio mensium, haemorrhoidum, & seminis, vnde iam *Hippocrates* sect. VI. aphor. 21. dicit: insanientibus, si *varices* aut *haemorrhoides* superuenerint, insaniae fit solutio.
3. A *philtris* autem exorta mania, prae aliis, a caussa materiali inductis, pertinaciter se gerit.
4. *Maniaci*, quando post profundum & diuturnum somnum iugiter delirant, difficulter restituuntur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Aluus* purgante aliquo *aperiatur*.
2. Deinde, ad plethoram imminuendam, *venae sectio* largior ad X, immo plures vncias instituatur.
3. Ad *sensum* excitandum vomitoria, eaque fortiora, subinde exhibeantur: quo nomine helleborus *albus* ab antiquis iam temporibus famosus est. *Vide cautelas.*
4. Ad *orgasmum* sanguinis, in mania iam peccantem, & per vomitoria augmentum accipientem; propinentur nitrosa & praecipitantia.
5. Denique *specifica* in subsidium trahantur; quo nomine clarent:
   1) *Anagallis* punicea, cuius foliis decocto plures maniacos restitutos esse, fidem facit *Quercetanus*.
   2) Inter sic dicta splenetica aliquid tribuendum est herbis capillaribus, praecipue adiantho *albo*, & aliquantum *aureo*.
   3) Praeparata ex *argento*, e. g. vitriolum lunae, tinctura lunae coerulea, calx lunae cum regulo antimonii, leni can-

desa-

defactione & mutua quasi fixatione præparata; vbi effectus argento magis, quam cupro, in illo contento, tribuendus videtur.

4) Baccæ herbæ paridis.

5) Sanguis asini retro aures, mense martio, vti quidam volunt, emissus & exsiccatus.

6. Præter ea in feminis negotium mensium, & in viris hæmorrhoides respiciantur.

7. In caussa retenti seminis, ad veneris incitamenta temperanda, plurimum valet vsus nitri copiosus, immo prodigus: quo casu simul externe circa testiculos, in forma epithematis, cum aceto adplicari potest.

8. In mania ex philtris, præparata e *nuce vomica*, e. g. electuarium de ouo, specifice commendantur.

9. *Erotomania personalis* & *furor vterinus* eamdem exposcunt medicationem.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Plethora, quia in omnibus maniacis peccat, omnibus etiam *venæ sectio* est necessaria: emissio autem sanguinis e vena frontis, quam vulgus die Nase-Ader adpellat, si omnino effectum aliquem edidisse videatur, rebus *contingentibus* id adnumerandum est.

2. Sic etiam sentiendum de remediis *attractiuis* ad plantas pedum, & *repellentibus* ad verticem.

3. *Camphorata* a recentioribus, præcipue *Ettmüllero*, in deliriis multum commendantur; quod de vsu illius externo, minime autem interno, locum habeat.

4. Laudant præcipue illius vsum ad veneris incitamenta, si hoc in morbo peccent, contemperanda; quam sententiam suam superstruere videntur traditioni illi, in *Schola Salernitana* reperiundæ: *Camphora per nares castrat odore mares*; quod de exstinctione actiuitatis spermaticæ interpretantur, cum tamen poëta per phrasin, *odore castrare*, haud dubie intelligat, olfactus energiæ labefactationem: certe enim neque in sanis, neque in ægrotis camphora per odorem castrat.

5. Ce-

5. Ceterum de hoc negotio notabilis eſt locus apud *Nicolaum Blegny* in *Zodiaco Gallico* de moniali e furore vterino, tandem maniaca, mortua, quod ſcrutinio anatomico vnicum teſticulum exhibuerit, pugni magnitudinem referentem & numeroſis veſiculis, racemi vuarum inſtar, tumentem.

6. *Opiatorum* vſus, vti in omnibus deliriis non ſolum ſuſpectus eſt, ſed etiam frequenter irritus & malum exaſperans deprehenditur, ita præcipue in mania talem effectum præſtat, vt vehementius inde & non aliter inſaniant, quam ſi inebriamine exagitati ſint; ſoporiferum autem correctum, quod non ſtupefaciendo, ſed re vera placando agat, magis locum habere poſſet.

7. Fatigationes virium per impetuoſas *vomitiones* & *purgationes* multis antiquis & recentioribus placent, ſed hæc *generalia* tentamina tam incerti ſunt euentus, vt tam facile, vbi *promiſcue* exhibentur, in deterius, quam melivs, patientem deducant.

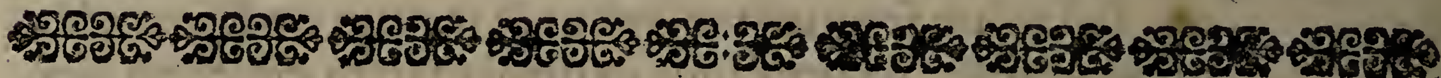
8. Quid de *helleboro albo* in deliriis antiqui ſibi promiſerint, prouerbium: *helleboro opus habet*, ſatis illuſtrat; ſed cum ille maximam partem fortibus euacuationibus effectum ſuum edat, magna circumſpectione adhibendus eſt: in deliriis ſane hypochondriacis fortiores tales commotiones certiſſime nocent.

9. *D. D. Stahl.* de empyrico quodam refert, quod per herbas aliquot cephalico-neruinas & carminatiuas, v. g. verbenam, ſaluiam, betonicam, plantaginem, cum adiantho albo, in variis mente captis operæ pretium fecerit. Sunt hæ herbæ e cenſu illarum, quæ famoſum illum puluerem *Iulii Palmarii* contra morſum canis rabidi ingrediuntur.

10. Denique quod de *vinculis*, *verberibus*, & aliis, magis quam ſtultis, ſtultorum remediis diximus, ſano ſenſu in ipſa mania poteſt adplicari: leuiter enim delirantes celeriter maniam grauiorem incurrunt, quando ante tempus inſuperabilis neceſſitatis vinculis ligantur: ſenſibilis enim talium ſubiectorum animus, ſi parum ad ſeſe redeat, me-

mor eorum, quæ peracta sunt, perpetua inquietudine detinetur.

11. *Sanguis asini*, linteis imbibitus, exsiccatus & frustulum eius potui iniectum, a multis ad maniam sedandam commendatur: fides sit penes experientiam, quam etiam frustraneam fuisse certum est.

TABVLA CXXIII.
DE
HYDROPHOBIA.

I. D*EFINITIO.*

Hydrophobia est species deliriorum, liquidorum & splendidorum auersionem, sub febre communiter acutissima, inferens: a morsu canis rabidi, vel alio eidem analogo contagio inducta. Deriuatur ab ὕδωρ, aqua & φοβέω, timeo.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Hydrophobia, quando a cane rabido inducitur, *rabies canina* vocatur.
2. Quando autem a lupi rabidi morsu prouenit, *lycanthropia* dicitur.
3. Hinc *rabies canina*, *lycanthropia*, &, quæ vtrorumque horum adfectuum *comes* est, exquisita *hydrophobia* proprie non differunt, sed vnius morbi schema exhibent, excepto, quod hydrophobia non statim sub initium, sed post nonum ordinarie diem, superueniat.
4. His adfectibus analoga quodam modo sunt *tarantismus*, quem *tarantulæ* ictus infert, & *chorea sancti Viti*.
5. Lycanthropia diuiditur alias in *physicam & theologicam*, vbi lupus a diabolo obsessus dicitur.

III. *SI-*

III. *SIGNA.*

1. Post morsum a cane, vel lupo, patiens timidi & abiecti animi deprehenditur.
2. Febris accedit acutissima, quæ summa anxietate, profundis suspiriis, & exquisitissimis doloribus, coniuncta est.
3. Nono demum die rabies impetum exhibet.
4. Hæc quando præualuit, respuit patiens, & mordendo auertit, omnia liquida: vnde sub febre acuta ineffabili siti adfligitur.
5. Facillime accedunt conuulsiones.
6. Post mortem scrutinio anatomico inflammationes viscerum, præcipue pulmonum, detectæ sunt.

IV. *SVBIECTA.*

1. Rarissimus hic adfectus occupat vix non omnes, qui a tali rabido animali morsi sunt.
2. Et quoniam morbus *contagiosus* est, per morsum ab homine rabido etiam aliis hominibus communicatur.

V. *CAVSSAE.*

1. Vti theoria & physica, & multo magis medica, de venenis in genere satis intricata est, ita etiam de venenis animalium nulla suppetit ratio, cur ita cito, intime, & citra proportionatam violentiam, œconomiam vitalem destruant.
2. Hinc, quoniam neque natura, neque ars *methodice*, consulere valet, sed vnice artis *empiria*, venena theoriæ medicæ non sunt obiectum.
3. Sufficit itaque de his & aliis venenis scire, quod præsentissimam & penetrantissimam, summe noxiam, efficaciam possideant, &, nisi festinatum feratur auxilium, mortem successu vtplurimum satis veloci introducant.
4. Ad hanc energiam fermentalem morsuum venenatorum concurrit anxia & lipothymica naturæ trepidatio, vnde actus vitales obnubilantur, omittuntur, vt sphacelus superueniat. Quæ caussa *moralis* non infimum obtinet locum, immo materialem efficaciam superat.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Hic atrox morbus, vbi ad exquisitam rabiem præualuit, vix vllam spem euadendi relinquit.
2. Præcipue quando hydrophobia, omnem medicamentorum ingestionem respuens, iam successit. *Conf. D. D. Stahlii theoria medica pag. 1285. seq.*

VII. *REMEDIA.*

1. Nulla hic suppetit methodus, sed, quæ Dei clementia est, remedia specifica.
2. Abstrusum sane & admiratione dignum, quod omnium præsentissimum & velut infallibile remedium sit, *hepar, cor*, vel *cerebrum*, non solum de illo ipso animali, quod momordit, sed etiam de aliquo eiusdem speciei, immo lupi, canibus anxie exagitati, & tandem trucidati; cuius hepar ad morsum canis rabidi, præsente iam delirio, efficax obseruatum est.
3. Externe *pila* illius animalis, quod momordit, vulneri illigata, efficacia sunt; modo tempestiue adhibeantur.
4. Sic etiam repentina & diuturna membri vulnerati in aquam demersio effectum præstat; vbi alii, non sine ratione, aquam *marinam* laudant, cui non vbique præsenti *salsa* substituenda est.
5. *Limatura orichalci* tenuis, ad drachm. I. exhibita, pluribus vicibus salutarem efficaciam præstitit.
6. *Weickhardus* in thesauro suo pharmaceutico maximopere commendat *scarabæos* illos communes maiales, in melle suffocatos, & horum circiter tres tempore necessitatis contusos; exhibendo quidquid inde succulenti exprimi potest: adseuerat, quod hoc experimentum numquam fefellerit.
7. Si commodiora ad manus non sint, *electuarium* de *ouo* cum *nuce vomica* exhibeatur.
8. Vel *amygdalæ amaræ*, quæ, quoniam animalia talia alias enecant, impressam ab illis ideam venenatam etiam exstinguere creduntur.
9. *Cancri combusti*, & vulneri inspersi, a *Galeno* iam pro morsu canis rabidi laudantur, & hodierni practici, in specie

Micha-

Michaëlis ad *Ionstonum*, adserunt, quod *nostrates* æque ac *marini* efficaces sint, spiritum etiam ex illis destillatum attollunt.

10. *Iulius Palmarius* libro de morbo contagioso pro infallibili ad hunc adfectum experimento sequentem puluerem commendat:

Recip. rutæ,
saluiæ,
verbenæ,
betonicæ,
melissæ,
plantaginis acut.
hyperici,
centaur. min.
absinth.
artemis.
polypod. ana. Dosis drachm. I. singulis diebus semel aut bis sumenda, & decocto illius vulnus simul eluendum.

11. Radicem *gentianæ veræ* seu *rubræ* pari vsu & dosi commendat, vti & radicem *pimpinellæ albæ*.

12. Itali ad pleraque venena radicem *valerianæ* laudant.

13. *Chirurgica* præsidia sunt:
1) Scarificatio profunda.
2) Exsuctio per cucurbitulam.
3) Efficacior est vstio actualis, lata & tolerabiliter profunda.
4) Præterea sola vulneris exsterfio sufficit, neque consolidatio prius, quam vulnere funditus repurgato, locum habet.

14. Specialissimæ obseruationis est *Simonis Pauli de baculo corni* arboris adsertio, quod scilicet, in manibus ad incalescentiam detentus, rabiem post multos annos in illis resuscitet, qui antea eodem morbo curati fuerint. *Conf. ipse Auctor & D. D. Stahlii dissertatio de metaschematismis morborum p. 42.*

TABVLA CXXIV.
DE
NOCTAMBVLATIONE.

I. D*EFINITIO.*

Noctambulatio est species læsionis phantasiæ, nocturno tempore sese manifestans, & insolitas plane circumstantias inuoluens.

II. *DIFFERENTIA.*

Noctambulatio differt *gradu*:

1. Qui patientes *leuiter* tantum illa adficiuntur, loca periculosa nocturno tempore non adeunt, sed repetunt quasi actiones suas, quas ratione officii sui per diem perpetrant, e.g. discipuli de lecto nudi surgunt, & exercitia elaborant: ancillæ domum scopis purgant &c.
2. Qui vero *maiore* gradu hoc morbo corripiuntur, per loca quæuis alta, etiam periculosissima, obambulant. Dicuntur etiam *lunatici*, quia paroxysmi illorum secundum phases lunæ recurrunt.

III. *CAVSSAE.*

1. Pro caussa *materiali* plethora præcipue accusanda venit.
2. *Immaterialis* caussa est phantasia, in quibusdam subiectis insigniter operans.

IV. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Præmittatur primarum viarum blanda expurgatio.
2. Deinde venæ sectio in pede instituatur, &, pro re nata, scarificationes vsu veniant.
3. Subiungantur nitrosa & cinnabarina.
4. Lunæ phases & æquinoctia vbique respiciantur.
5. *Externa* simul in subsidium trahantur, nempe
   1) Castigationes mediantibus virgis, tali nempe tempore, quo obambulant, instituendæ.
   2) Adpositio vasis alicuius, aqua repleti, iuxta lectum patientis, vt surgens in illud delabatur, & ita euigilet.

TAB.

TABVLA CXXV. DE NOSTALGIA.

I. DEFINITIO.

Noſtalgia eſt immoderatum & anxium deſiderium in patriam redeundi, a vitio imaginationis exortum, & cum variis ſymptomatibus complicatum. Deriuatur a νόςος, reditus & ἄλγος, mœror, german, das Heimern, Heim-Weh.

II. *DIFFERENTIA.*

Noſtalgia eſt

1. Vel *idiopathica*, quæ in ſolius animi vitio imaginario reſidet.
2. Vel *ſymptomatica*, quæ cum corporeis adfectibus complicata eſt.

III. *SIGNA.*

1. Adeſt triſtitia inquieta & tædium præſentis vitæ conditionis.
2. De patriæ moribus & viuendi ratione multum ſpeculantur, atque illius prærogatiuam quauis occaſione extollunt.
3. Quo minor ſpes eſt, vt eius modi patientes vota ſua attingere poſſint, eo certius animi mœrores in vera deliria transmigrant.
4. Motus vitales ſunt turbati, adeſt proſtratio adpetitus, vitium digeſtionis, agrypnia, pulſus inordinatus, excretiones naturales ſupprimuntur, & motus febriles facile accedunt.

IV. *SVBIECTA.*

1. Hic adfectus, cuius recentiora tantum ſecula mentionem faciunt, certis populis præ aliis familiaris obſeruatur, e. g. Heluetis, Germanis.
2. Præcipue illis, qui temperamenti ſunt ſenſibilis, molliter domi educati, & prima vice in exteras regiones iter fecerunt.

3. Maxi-

3. Maxime omnium euenit, quando eius modi delicatuli & ſenſibiles mox poſt exitum e patria varias calamitates & aduerſas vitæ conditiones perferre tenentur, inter quas principem fere locum ſibi vendicant morboſæ corporis adflictiones.

V. *CAVSSAE.*

1. Primaria huius morbi cauſſa in ipſo animo quærenda eſt, nempe in vitio imaginationis; id quod euentus ſæpius confirmat. Multi enim conualeſcunt, quam primum itineris in patriam inſtituendi vel ſola præparatoria vident, licet pharmaceutica remedia non adhibita ſint.

2. Negandum autem non eſt, quod in quibusdam ſubiectis materiales morbidæ cauſſæ conſpirent, e. g. plethora, vitium primarum regionum, febres.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Noſtalgia *idiopathica* minoris communiter periculi cenſetur, quam *ſymptomatica.*

2. Quando autem nulla ſpes adfulget, vt deſiderio ſatis poſſit fieri, non raro lethalem fieri adfectum, experientia docet. Teſtatus eſt chiliarcha quidam Illuſtriſſimus, ſe noſtalgiam militum ſuorum Germanorum in obſidione Nigroponti multo periculoſiorem, quam ipſas febres Hungaricas, obſeruaſſe.

3. *Symptomatica* quæ febre quadam acuta maligna complicata eſt, omnium periculoſiſſima obſeruatur. Animi enim trepidatio & fluctuatio vti potior cauſſa eſt infelicis febrium malignarum euentus, ita per anxios mœrores, in noſtalgia præſentes, multum illa augetur.

VII. *METHODVS MEDENDI CVM CAVTELIS.*

1. Noſtalgia *idiopathica* reditu in patriam certiſſime quidem curatur, quando autem hic non habet locum, *animi* cura inſtituenda eſt.

2. In hunc finem vulgo quidem commendant iucundas cum aliis conuerſationes, aëris mutationes, vini generoſi, animum refocillantis, vſum, & quæcumque alia; hæc autem animi cura neque ſufficiens neque conueniens eſt.

3. Plus

3. Plus valet, si eius modi patientibus *fides Abrahami* inculcetur, vt discant, ipsam patriam esse locum peregrinum, nos aduenas in terra, aliamque quærendam ciuitatem. Hac enim contemplatione facilius mouemur, vt & patriæ & populi & cognationis nostræ sponte obliuiscamur.

4. In nostalgia *symptomata*, præter hanc animi curam, plethora & spissitudo sanguinis sunt respicienda.

5. Si febrilis vel alius morbus coniunctus est, ille conueniente ratione debet tractari.

6. Euitanda sunt violenta euacuantia, volatilia & quæ alia calida spiritibus excitandis vulgo destinantur.

TABVLA CXXVI.
DE
TARANTISMO.

I. **D**EFINITIO.

Tarantismus est adfectus maxime sonticus, ab ictu *tarantulæ* venenoso inductus, & cum grauibus symptomatibus, maxime autem cum insigni phantasiæ deprauatione coniunctus.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Quem ad modum diuersæ species vulgo numerantur tarantularum, quarum altera alteram *gradu* virulentiæ superat, ita & morbus, ab ictu horum animalculorum inflictus, modo mitior, modo sæuior deprehenditur.

2. Præ aliis autem, teste *Bagliuio*, illæ tarantulæ maxime nociuæ sunt, quæ in regione *Apuliæ* apud *Tarentum*, a qua ciuitate nomen habent, reperiuntur. Ex contrario *Kempferus in obseruationibus suis exoticis* refert, *Persiæ* tarantulas aliasque talem tragœdiam ictu suo non excitare.

III. *SIGNA.*

1. Mox poſt tarantulæ ictum, qui cum punctura apium ratione ſenſus primum conuenire dicitur, obſeruant in patiente periculoſas corporis & animi alterationes.
2. In corpore obſeruatur inſignis virium iactura, dolor in parte adfecta, cum circulo modo flauo modo nigricante. Succedit intumeſcentia, ſtupor & ſenſus in illa parte abolitio.
3. Animus eſt anxius, ſuſpirioſus, triſtis, homines fugiens & ſolitaria loca quærens, in nonnullis deſperabundus.
4. Præcipue delirioſa mentis perturbatio accedit, ita vt alii quidem vlulent, veſtimenta dilacerent, in cœno ſe voluṫent, vel quæcumque indecora ſuſcipiant; alii autem mortuorum inſtar immobiles iaceant.
5. Alii his, alii aliis coloribus delectantur, nigrum autem colorem altis ſuſpiriis omnes abhorrent.
6. Inſtrumentis muſicis modo his modo aliis mirum in modum adficiuntur, atque ad ſaltationes tam ſtrenue excitantur, vt largum ſudorem experiantur.
7. Sonis autem *diſſonantibus*, ex vitio muſicorum intercurrentibus, ſummis anxietatibus cardialgicis tam diu reſpondent, donec *conſoni* ſonitus iterum audiantur.
8. Non quibusuis autem anni temporibus harum tarantularum ictus adeo noxius eſſe ſolet, ſed diebus tantum æſtiuis, canicularibus; quo quidem tempore meſſoribus & viatoribus ita eſt infenſus, vt pedes ſuos ocreis munire teneantur.

IV. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* eſt ſubtile & potens venenum, quod per ictum tarantularum cum corpore communicatur.
2. Cauſſa *formalis* eſt perterrita natura, quæ inops conſilii in talem angorem coniicitur & ita confunditur, vt & morales & vitales actiones confuſe inſtituat. *Conf. tab. de febribus malignis in genere.*
3. Ceterum admirandum magis eſt, quam explicandum, quod eius modi patientes vehementer ſaltent ad illum tonum, qui tarantulæ gratus eſſe dicitur.

V. *PRO-*

V. *PROGNOSIS.*

1. Quo venenosior est tarantula, quæ ictum inflixit, eo periculosior est adfectus.

2. Venenum quando cum humoribus iam est communicatum, nihil iuuant neque antidota neque musica, sed paucis plerumque diebus patientes moriuntur. *Conf. Baglivius.*

3. Immo licet periculum superatum sit, subtile tamen seminium in massa sanguinea sæpius remanet, quod singulis communiter annis, præcipue circa annuum a tempore ictus recursum recidiuam & perniciem minatur.

4. Præ aliis autem subiecta plethorica in grauius periculum coniiciuntur, ob febres acutas & motus spastico conuulsiuos.

VI. *METHODVS ET REMEDIA CVM CAVTELIS.*

1. In tempore venire, & ante quidem, quam virus cum massa humorum communicatur, primarium curæ felicis est momentum.

2. Hinc locus adfectus, quando abstersus est, mox scarificetur & cucurbitula imponatur, vel vstio profunda instituatur, & theriacalia adplicentur.

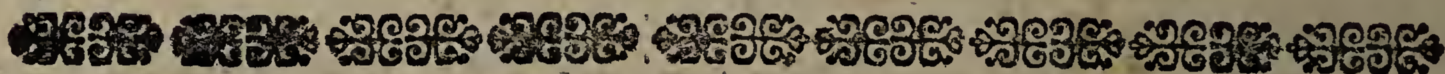
3. Alexipharmaca cum analepticis temperatis interne propinentur.

4. Præcipue autem talis musicæ sonus instruatur, quo tarantula delectari obseruatur. Non quibusuis enim instrumentis & concentibus tarantatos adfici, obseruatum est. Vnde tam diu musica varianda est, donec ad choreas excitentur. Conferatur *Valentini museum*, in quo eius modi concentus exhibetur, qui præ aliis tarantulis gratus obseruatur.

5. Quando patientes post vehementes saltationes largum sudorem experiuntur, & fatigati paullulum requiescunt, sudor abstergendus & potus largior atque tenuis porrigendus est, donec saltationes sponte sua repetant.

6. Hoc saltationis exercitium, interposita requie, ad quatuor vel plures dies patientes communiter continuant, & tum a periculo solent liberari.

7. Quando hic adfectus post annuum interuallum vel quocumque alio tempore recurrere videtur, eamdem musicam commendant.
8. In plethoricis venæ sectio, mox post ictum instituenda, non improbatur.

TABVLA CXXVII.

DE PHILTRIS.

I. DEFINITIO.

Philtra sunt remedia specialissimæ efficaciæ, quibuscum nefarii homines alterius amorem in quemcumque alium excitare intendunt, eoque ipso calamitosa symptomata in corpus & animum introducunt. Deriuatur a φιλέω, amo, german. ein Liebes-Tranck, olim enim in forma potus grati nefanda hæc remedia offerebantur, hodie autem talia augmenta hæc cepit malitia, vt in variis formulis philtra possint exhiberi.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Hic amor coactus obseruatur
   1) modo inter hominem & hominem.
   2) modo inter hominem & brutum.
   3) modo inter amicos, modo inimicos.
   4) modo inter sexum æqualem, modo inæqualem.
2. Remedia, quæ perniciosum hunc effectum exserunt, sunt
   1) vel *naturalia*, ad quæ & *magnetica* referuntur, videlicet quando diuersa semina sanguine, sudore, &c. imbuta, terræ mandantur atque herbæ, quæ ex illis procrescunt, in talem vsum adhibentur.
   2) *Superstitiosa & magica*, e. g. per verba, characteres, impreca-

precationes, item per amuleta, clauos, acus, annulos, &c.

3) Non eſt autem animus noſter peſſima hæc remedia ex aliis auctoribus huc transſcribere (optandum enim esſet, vt nullo loco legerentur) ſed eo abit intentio medica, quo remedia calamitoſis philtris *opponenda* commendentur.

III. *SIGNA.*

1. Conuerſatio prægreſſa cum ſubiecto quodam ſuſpecto.
2. Inſequens rapidus & anxius amor cum mentis perturbatione.
3. Inquietudo, ſomni defectus, impudicæ actiones.
4. Grauiſſimæ cardialgiæ & conatus vomendi mox poſt philtrum oblatum, immo vomitus atroces.
5. Aſthmata ſuffocatiua, vertigines, tremores, lipothymiæ, paralyſes.
6. Vel ex contrario motus ſpaſtico conuulſiui & veræ convulſiones.
7. Interdum ataxiæ febriles vel hæmorrhagiæ conſpirant.
8. Denique mentis confuſiones pro ſubiectorum & philtrorum diuerſitate confirmantur vel in maniam, vel melancholiam, vel erotomaniam vel moroſin, ſeu ſtupidam & obliuioſam fatuitatem,
9. Donec tandem tabida conſectaria hanc ſcenam claudant.

IV. *CAVSSAE.*

1. *Materialis* philtrorum indoles a priori ſatis intricata eſt, & ad qualitates vere occultas referri meretur, a poſteriori autem ſeu ab effectu concludimus, quod illa remedia ſenſui vitali interno quam maxime ſint aduerſa, dum vel orgaſticas ſeu inteſtinas humorum commotiones vel inſignes illorum ſpiſſitudines cauſſantur.
2. Vnde natura, tamquam cauſſa *formalis* in anxiam confuſionem coniicitur, atque ad varias anomalias in actionibus tam moralibus quam vitalibus excitatur.
3. Pro diuerſa autem philtrorum conditione, humores vel grauiter commouentur, atque hoc reſpectu maniaci adfectus producuntur, vel nimium inſpiſſantur, & ſic melancho-

lica pathemata atque totius temperamenti inuersio sequuntur.

V. *PROGNOSIS.*

1. Philtra moderatum amorem, licet hic intendatur, raro attingunt, sed & animum & corpus misere communiter turbant.
2. Deliria si vel furibunda vel stupida patientem iam occuparunt, cura vix habet locum.
3. Immo licet philtra tempestiue excutiantur, languores tamen & animi & corporis facile relinquuntur.
4. Deliria, quæ iam cessant & per interualla redeunt, optimæ non sunt prognoseos.
5. Quo citius philtrorum oblationem hecticus status succedit, eo periculosius est malum.
6. Conuulsiones, ex hoc malo pullulantes, difficillime eradicantur.
7. Hæmorrhagiæ immodicæ, licet bona intentione a natura suscipiantur, æque tamen ac in febribus malignis sunt suspectæ, atque hinc prudente ratione compescendæ.
8. Matrimonium quando cum illa persona, in quam animus anxie fertur, contrahitur, confusiones quidem mentis quodam modo corrigi solent, est autem lusus quouis intuitu valde anceps.

VI. *METHODVS ET REMEDIA CVM CAVTELIS.*

A. *Philtrorum naturalium.*

1. Primis diebus, quibus cardialgiæ & vomendi conamina adhuc sentiuntur, mox emeticum, vel ex sale vitrioli ad scrup. I. vel rad. asari, vel tartaro emetico exhibeatur.
2. Deinde stomachica propinentur e.g. essent. gent. rubr. cort. aurant. cinnamom. meliss. cascarill.
3. Post duodecim horas subiungatur catharticum ex rad. ialappæ, ellebori nigri & colocynthide.
4. Hoc peracto nitrosa & absorbentia propinentur, vt motus spasticus diaphragmatis & abdominis temperetur.
5. Sordes biliosæ, quæ inter ea confluxerunt, per rhabarbarum abstergantur.

6. Post

6. Post euacuantium vsum reliquus torminosus motus mitigetur, atque in hunc finem essentia quædam carminatiua, v. g. ex helenio, caryophyll. pimp alb. cort. aurant. cent. minor. galanga ter per diem porrigatur.
7. In subiectis plethoricis, præcipue adsuetis, larga venæ sectio in brachio instituatur, tanto magis, quando vasa capillaria turgent, & animus iam est turbatus.
8. Ad reuellendas a capite congestiones pediluuia, frictiones & rubefacientia ex fimo columbino, radice pyrethri, cepis, sem. sinap. aceto &c. plantis pedum adplicentur, & catharsis subinde repetatur.
9. Natura trepidans reficiatur per alexipharmaca & diuretica temperata, quæ simul materiam orgasticam fermentescentem, ex philtro forte relictam, per diapnoën & diuresin eliminant; coniunctis analepticis ex cinnam. aquis fragrantibus & ipso vino generoso modice sumto. Theriacalia autem & alia calida excludantur.
10. Specifica dubiæ sunt efficaciæ. A multis celebratur puluis vel spiritus secundinarum, & tum quidem si philtrum in sanguine menstruo consistat.
11. Ceterum medicina mentis quouis modo respiciatur per preces & colloquia seria; turpia autem obiecta & profani sermones euitentur.
12. Strenui labores vel itinera longa imponantur.

B. *Philtrorum magicorum.*

1. Hic efficacissima sunt præsidia spiritualia, non ex magia, sed ex armamentario fidei christianæ petenda.
2. Quid valeant remedia illa naturalia, quæ *antimagica* vulgo audiunt, experientiæ relinquitur. Periti viri laudant herb. hyperic. artemis. puleg. antirrhin. adianth. aur. anagallid. purpur. cichor. flor. alb. quæ omnia in substantia interne sumenda & externe in forma suffitus adhibenda sunt. *Confer. Mercklini sylloge casuum, incantationi adscribi solitorum.*
3. Speciatim commendant, vt cum frustulo illius hominis, ex quo fascinatio præsumitur, prunis iniecto æger perfumetur.

4. *Ole-*

4. *Oleum ex arillis sambuci* virtutem specifice emeticam hic habere dicunt. Sed vti hoc adsertum experientia nondum confirmatum, ita specifica emesis hoc loco non necessaria est.

5. *Philtra magica* nos ducunt, vt *morborum, per fascinum* seu *incantationem* inductorum, mentionem hic loci faciamus. Non est autem animus, hanc rem intricatam, & multis tam credulitatibus quam praeiudiciis inuolutam, peruestigare, quoniam ad scopum nostrum medicum nihil vtilitatis adferunt.

6. Hinc paucis dicimus, quod in praxi medica frequentissime quidem fascinum soleat accusari, praecipue in infantibus, quando dicunt: das Kind ist beruffen, über eine böse Stelle gebracht &c. rarissime autem veritati id respondeat.

7. Eo ipso autem, dum vulgatae huic accusationi aures patulas non praebemus, cauendum est, ne ex vno in alterum extremum rapiamur. Quid quid enim hodie contra existentiam horum morborum dicatur, res ipsa tamen nonnumquam loquitur, *quod dentur morbi ex incantatione*.

8. Habemus sane huius adserti talia specimina, quae non, nisi omnia nos fallant, fallere possunt.

9. Quod autem ad signa illa attinet diagnostica, quibus incantationem vulgo confirmare audent, videlicet insolitas illas res, quae per vomitum, aluum, vrinam, abscessus &c. non numquam excernuntur, vti sunt animalcula mirae figurae, acus, plumae, claui, globuli, dentes & plura alia, necesse est, vt & haec sine circumspecto examine non adsumantur.

10. Quam parum autem valeat artis medicae praesidium in morbis per fascinum inductis, & ratio a priori facile praedicit, & experientia virorum fide dignorum a posteriori confirmat.

11. Commendant in casibus vere suspectis illa remedia, quae philtris magicis superius opposuimus.

TABVLA CXXVIII.

DE EBRIETATE.

I. DIFFERENTIA.

1. Dolendum quidem eſt, quod, dum inter chriſtianos viuimus, de ebrietate ſermo faciendus ſit, quoniam autem hoc flagitium toto die committitur, atque triſtia ſanitatis detrimenta hinc emergunt, Medicorum officium eſt, vt his noxis pro viribus occurrere diſcant.
2. Tanto minus autem hoc artis auxilium denegandum eſt iis, qui non ex abuſu ſpirituoſorum, cereuiſiæ & vini, ſed a vaporibus fermenteſcentibus in cellis vinariis, cereuiſiariis &c. ebrietatem incurrunt.

II. SIGNA.

1. Occurrit reſpiratio celerior, vox ſemirauca, balbuties linguæ, titubatio membrorum, inprimis pedum, ſtupor & obſcuritas oculorum, motus vertiginoſi, rubor faciei, præcipue in ſanguineis; in non nullis autem, qui ad vomitum inclinant, pallor obſeruatur.
2. Qui a copioſa ſpiritus vini ingurgitatione ebrii redduntur, illi maiora ſymptomata plerumque incurrunt:
   1) Alii enim repente corruunt, viribus ſimul & ſemel priuantur, ceſſat illis animus, incidunt in ſyncopen, pulſus eſt ad modum debilis & irregularis, cor palpitat, membra tremunt.
   2) Alii vertigine caduca, alii apoplexia, alii conuulſionibus corripiuntur.
   3) Alii ſoporoſis adfectibus, alii vehementibus vomitibus & diarrhœis, alii inflammatione ventriculi eryſipelacea, alii febre acuta & grauibus deliriis infeſtantur.
   4) Quam diu mentis adhuc compotes ſunt, ſummus ardor ventriculi perſentiſcitur; in non nullis flammula cœ-

rulea ex faucibus cum periculo ſuffocationis erumpit, & loquela, immo mens ipſa, intercipitur.

5) Adeſt reſpiratio anxia & anheloſa, metus ſuffocationis & ſtatus quaſi agonizans.

III. *CAVSSAE.*

1. Cauſſæ *materiales* ſunt particulæ ſulphureæ & pingues, quæ orgaſmum ſanguinis excitant, organa nimis opplent & diſtendunt.

2. Vnde ipſa anima confunditur, vt actiones tam vitales quam morales ſiniſtre & peruerſe inſtituat.

3. Et ſic ſenſuum & ſpirituum obnubilationes, quas vulgo accuſant, prætermittimus.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Quæ damna & pericula ebrietatem preſſo pede ſequantur, ſub *ſignis* indicauimus. Quæ vero lentis ſucceſſibus invitantur, non minimæ ſunt conſiderationis.

2. Quod enim ad *animum* attinet, inducuntur

1) Actibus *moralibus* ſtupor, iudicii hebetudo, ingenii tarditas, obliuio, torpor & auerſio rerum ſeriarum.

2) Functionibus *animalibus* adpetitus proſtratio, nauſea, abſtinentia a cibis ſolidis, ſomnolentia, languor virium, inertia ſenſuum externorum, caligo oculorum, vertigo, pigritia.

3. In *corpore* proueniunt cachexia, œdemata, hydrops, icterus, quartana, ſcabies, gutta roſacea, tuſſis vel pectoralis vel præcipue hypochondriaca, viſcerum indurationes, ſcirrhi, hectica, ſpaſmi, vitia vrinæ, alui, vertigo, cordis palpitatio, temperamenti mutatio.

V. *METHODVS ET REMEDIA.*

1. Ebrius mox in lectum reponatur, vt ſulphureæ & agiles partes moderata tranſpiratione exhalent; frigus autem quouis modo arceatur, quia per hoc ebrietas augetur. In alterutrum autem latus ponendus eſt ebrius, ne pondus primarum viarum repletarum nobilibus vaſis ſanguineis incumbat.

2. *Vomitus*, non poſitiuis quidem emeticis, ſed vel digito, vel pluma oleo illita & faucibus immiſſa, vel cereuiſia tepida

pida cum butyro remixta, coniunctis aluum externe mo- ventibus, e. g. clysteribus, suppositoriis.

3. Regimen diaphoreticum placide promoueatur per decocta calida, coffée, thée &c. cauendo a calidis diaphoreticis.

4. Vomitui subiungantur pulueres nitrosi & absorbentes, ad commotiones sanguinis moderandas & particulas agiles obtundendas.

5. *Flammula* quando post copiosum spiritus vini ingurgitationem ex faucibus erumpit, sequente methodo cura instituatur:

1) Situs corporis sit supinus.

2) Ad flammulam exstinguendam porrigantur decocta mucilaginosa tepida ex cremore hordei, auenæ, decoctum C. C. citratum, passulatum, item lac pingue.

3) Deinde ardor *internus* leniatur absorbentibus cum lacte mixtis, nitro cum coralliis, emulsionibus ex amygdal. dulcibus; *externe* autem combustio leniatur & sanetur oleo lil. alb. amygdal. dulc. ouorum, raparum.

6. Ad *reliquias* crapulæ tollendas suadent

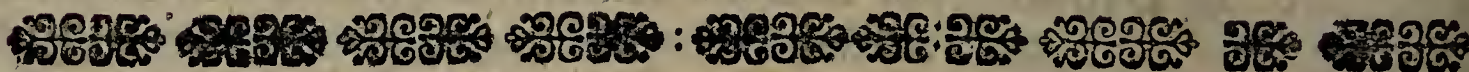
1) Altero mane iusculum vinosum leuiter aromatisatum, cum amaris roborantibus, e. g. vino absinthiaco. Conueniunt etiam oua sorbilia cum nuce moschata & cinnamomo. Hac ratione tonus ventriculi debilitatus restituitur.

2) Ad dolores *capitis* sedandos conducunt interne nitrosa cum absorbentibus citratis & pauca cinnabaris portione; externe autem camphorata laudantur; item epithemata ex nucl. persic. aq. verben. flor. til. samb. nymph. plantag. adspers. spirit. vin. camph. leniter crocato. Antiqui sale pedes fricabant, vnde *sale perunctus* vocabatur, qui crapulam edormiuerat.

VI. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Laudanda quidem, sed non semper efficacia sunt conamina illa, quibus horrorem a nimio potu potatoribus conciliare intendunt. Commendantur passim in hunc finem rana viridis, anguilla vino suffocata, lacerta, oua noctuæ & plura alia.

2. Suadent etiam, vt potator in dies consuetæ mensuræ nonnihil detrahat, & purgationes frequentes ex phlegmagogis & cholagogis coniungat.
3. Præter ea ad ebrietatem cauendam varia diuretica laudant, præcipue nitrosa & salia volatilia vrinosa.
4. Sed vti hæc omnia fontem mali non attingunt, ita turpe est christianis, manca talia remedia genuinis & sobriis substituere.
5. *Spiritus vini* ventriculum roborare falso dicitur, inimicus potius est partibus neruosis. Iuuat autem fermentativam resolutionem (e. g. cochlear spiritus vini quando in massam panariam funditur, hanc eximie fermentescentem & fluidam reddit) & hac ratione dyspeptorum adsumtorum concoctionem promouet.

TABVLA CXXIX.
DE
VENENIS.

I. DEFINITIO.

Venenum, medico sensu sumtum, est materiatum summe noxium & penetrantissimum, quod œconomiam vitalem, citra proportionatam violentiam in sensus incurrentem, cito, grauiter & intime peruertit, ac, nisi maturum auxilium adferatur, successu præcipiti mortem introducit.

II. DIFFERENTIA.

1. Venena sunt
   1) vel *vegetabilia*, e. g. aconitum, cicuta, napellus, &c.
   2) vel *mineralia*, v. g. arsenicum, mercurius sublimatus, cobaltum, aqua fortis &c. Huc pertinent vapores minerales venenosi.

3) vel *animalia*, e. g. ſcorpius, vipera, bufo, aranea, canthari-des &c.

2. Venena differunt *gradu actiuitatis*, quo reſpectu

1) Alia *ſumme* ſunt *actiua*, quæ exiguo temporis ſpatio occidunt.

2) Alia *lenta* & *temporaria*, quorum ſpecimen exhibet famoſus ille puluis, qui in Gallia tot cædes occultas hactenus patrauit, & *poudre de ſucceſſion*, adpellatur. De Indis etiam & Turcis refertur, quod eius modi lenta venena, quæ poſt longum demum tempus occidant, præparare poſſint. A quo tempore autem tale languidum venenum adſumtum eſt, mox languere incipiunt patientes, & ſub ſchemate morboſo chronico tabe tandem exſtinguuntur.

3. Porro venena alia ſunt *hominum*, alia *brutorum*, e. g. ciconiæ veſcuntur ſerpentibus & bufonibus, ſues hyoſcyamo; ex contrario aloë & amygdalæ amaræ lupis, canibus & vulpibus ſunt venena.

4. Duplici autem ratione venena pernicioſum ſuum edunt effectum, videlicet

1) Vel ore adſumta.

2) Vel externo tantum contactu. Huc pertinent præcipue morſus & ictus animalium venenoſorum.

III. *SIGNA*.

1. Venenum ore adſumtum mox excipiunt anxii conatus vomendi, qui in enormes vomitus communiter tranſeunt.

2. Conſpirant anguſtiæ ſuffocatiuæ cum angore animi.

3. Torſiones ventriculi & inteſtinorum ſpaſticæ cum ingentibus doloribus & cruciatibus.

4. Adeſt ardor internus cum ſudore frigido & extrema inquietudine.

5. Motus autem hi ſpaſtici tranſeunt modo in veras conuulſiones, & in ſingultum, modo in lipothymicas motuum abiectiones.

6. Communiter etiam intercurrunt anomali febriles motus, cum pulſu inordinato & palpitatione cordis.

7. Abdomen ordinarie intumescit, & tum extremitates sunt frigidæ & membra tremore adficiuntur.
8. Vrina vel est suppressa, vel cum ardoribus emittitur.
9. Adspectus faciei est toruus, oculi inflati, venæ tumidæ.
10 Sensuum externorum concurrit hebetudo cum vertiginosa adflictione.
11. Fauces sunt inflammatæ, adrosæ.
12. Cadauera secta ordinarie monstrant erosiones, gangrænam & sphacelum in œsophago, ventriculo & intestinis, sanguinem in vasis coagulatum; viscera nigra. Præter ea fœtidum spargunt odorem, varium exhibent colorem, vngues nigri obseruantur, spuma ante os adparet, capilli copiose decidunt, & cor ordinarie insolitam exhibet flacciditatem. Veterum autem traditio, quod non possit comburi, falsa deprehenditur.
13. Non nulla venena, quæ admodum sunt subtilia, vestigium erosionis in primis viis non relinquunt.
14. Vapores *arsenicales* inferunt lipothymias, cardialgiam syncopticam, torsiones ventriculi, vomitus maxime acerbos, inflationem abdominis cum torminibus intestinorum, deiectiones aluinas crudeles, & tandem conuulsiones.
15. Vapores *mercuriales* adfectus asthmaticos, catarrhales, suffocatiuos inducunt: lædunt enim & relaxant neruum pectoralem, vti auctores passim obseruant.
16. Vapores *lithargyrii* excitant adfectus vomibundos, cardialgicos, tenesmum, diarrhœas, tormina colica; vnde practicis innotuit *colica saturnina*.
17. Vapores *sulphurei minerales*, die wilde Schwaden, gifftige Berg-Gestöber, adferunt metum suffocationis, asthmata spastica sicca & denique ipsam phthisin.
18. Vapores ex *carbonibus*, præcipue *lithanthracibus*, in loco occluso accensis, arcessunt dolores capitis, temulentiam vertiginosam & repentinam sæpe mortem.
19. Vapores *fermentescentes* ex *musto, cereuisia, melle*, pectus maxime offendunt, & malorum, modo dictorum, feraces obseruantur.

20. Ce-

20. Ceterum hectica, contractura, aridura sequuntur praecedentes adfectus, nisi congrua medicatione illis occurratur.

IV. *CAVSSAE.*

1. Venena alia *corrodendo*, alia celerem *putrefactionem humoribus inferendo*, noxium suum effectum edunt.
2. Aduersus extremum & repentinum hoc periculum natura adflicta extremos etiam veloces & festinantes motus, modo spasticos, modo conuulsiuos, modo emeticos, modo catharticos, modo febriles & inflammatorios, modo palpitatorios cordis, excitat.
3. Quando autem per laboriosissimos hosce conatus periculum non potest superari, tum post varia animi deliquia motus suos eluctatorios penitus omittit, & corpus suum non quidem strictum & rigidum, vti ordinarie solet, sed *laxum* relinquit: vnde putredo tanto citius accedere solet.

V. *PROGNOSIS.*

1. Per vulgus constat, quod venena, nisi maturum auxilium adferatur, lethalem ordinarie exitum sortiantur.
2. Atque hoc non tantum valet de illis venenorum speciebus, quae summe agilia sunt, & *celerem* mortem caussantur, sed & de iis, quae languide & successiue perniciem suam exserunt.
3. Haec enim, vti sine animaduersione & sensibilitate cum corpore communicantur, humoribus intime sese insinuant, & primis hebdomadibus leuissimas tantum aegritudines & infirmitates introducunt; ita contra hostem hunc inopinatum, occultum & insidiosum arma tempestiue dirigi non possunt.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Quando venenum adhuc in primis viis latet, conducunt pinguia oleosa, tepide adsumenda, e. g. lac pingue, cereuisia cum butyro mixta, decocta mucilaginosa, hordei, auenae, C. C. oleum oliuarum, amygdalarum, &c.
2. Venenum quando hac ratione temperatum est, tum, vt euomatur, externae irritationes per digitum vel plumam adhibeantur, & positiua emetica excludantur.

3. Ve-

3. Veneno autem cum humoribus iam communicato, abstergantur primæ viæ per decocta lenientia & gelatinosa, coniunctis clysteribus, theriaca remixtis. Hac ratione abstersio primarum viarum ἄνω & κάτω obtinetur.

4. Deinde humoribus veneno infectis destinentur decocta alexipharmaca, e. g. ex rad. vincetoxici, scorzoner. herba scordii. Essentiæ autem & aceta bezoard. excludantur. Conducunt etiam potiones ex aquis diaphoreticis & absorbentibus citratis, item iulapia ex decocto C. C. citrato, aquis diapnoicis & sirupis analepticis, coniuncto vbique regimine leniter diaphoretico.

5. *Faucium ardores* & *erosiones* demulcentur per decocta modo dicta, cum melle rosato remixta; item per elæosacchara, gargarismata lenientia & discutientia, ab acredine libera.

6. *Tormina intestinorum* solantur per linimenta stomachica camphorata. Reliquorum symptomatum tractatio videatur inferius.

7. *Ictus* & *morsus* animalium venenosorum, e. g. *scorpionum*, *viperarum*, *aranearum*, *vesparum*, quo modo tractari debeant, videatur tabula chirurgica de *vulneribus venenatis.*

8. *Cantharides* adsumtæ tractantur vti venenum haustum, & *ardores vrinæ*, quos inferunt, iniectionibus emollientibus oleosis demulcentur; interne hunc ardorem mitigant nitrosa, absorbentia, discutientia & roborantia ex rad. helen. vincetox. caryophyll. pimp. alb. gent. rubr. cort. aurant.

9. *Aqua fortis* & *vegetabilia venenosa* eamdem exposcunt medicationem.

10. Vapores *metallici* corrosiui sequente ratione oppugnantur:

1) Vomitus mitior mature excitatur per aliquot grana tartari emetici, cum absorbente & carminatiuo quodam mixti.

2) Deinde ad inuoluendas moleculas noxias propinantur absorbentia, lenientia, mucilaginosa ex spermate ceti, oleo oliuarum, decocto ex rad. ari, bardanæ, liquirit. herb.

herb. malu. flor. chamomil. prunis, passulis, addito tantillo mellis.

3) Quo magis suffocationis metus imminet, eo citius aër liberior, & quidem frigidior; eligendus est. Huc pertinet adspersio faciei aqua frigida.

4) Venæ sectio in plethoricis, & huic adsuetis locum habet.

5) Post hæc diaphoretica fixa & essentia alexipharmaca temperata conducunt. Primis etiam diebus aliquot drachmæ saponis Hispanici, cum lacte & melle rosaceo mixti, semel de die possunt propinari.

6) Hæc cura etiam locum habet in aliis vaporibus putrilaginosis & fermentescentibus.

7) *Colici dolores* sedantur clysteribus mucilaginosis, carminatiuis, cum tantillo theriacæ mixtis, & mature iniiciendis; item linimentis lenientibus & roborantibus ex ol. lilior. alb. chamomill. aneth. fœnic. caru. nuc. mosch. caryophyll. & momento theriacæ. *Interne* essentia alexipharmaca, carminatiua & cascarillæ conducunt.

8) *Diarrhœæ immodicæ* sedantur absorbentibus, mucilaginosis, cortice cascarillæ, roborantibus modo dictis; cauendo a narcoticis & adstringentibus.

9) *Alui* autem *adstrictio* exposcit clysteres emollientes, subiuncta leni laxatione.

10) *Vrinæ suppressiones* & *ardores* quo modo tractari debeant, superius iam diximus.

11) *Anxietas præcordiorum* mitigatur essentia alexipharmaca, subiunctis analepticis temperatis, item puluere nitroso, coralliato & cinnabarino.

12) Superato periculo diaphoresis placida continuetur, stomachica adhibeantur & aluus aperta seruetur.

TABVLA CXXX.
DE
FVLMINE TACTIS.

I. SIGNA.

1. Hi patientes vtplurimum *ſuccumbunt*, & vel *repentina morte* exſtinguuntur, vel poſt aliquam moram vitæ indicia offerunt.
2. *Terror*, qui animo hominis, tonitru percuſſi, adhuc inſidet, non ſolum mentem confuſam relinquit, ſed etiam totam œconomiam vitalem perturbat, immo mortem paullo poſt ſubſequentem cauſſatur.
3. *Interceptio reſpirationis* & ſuffocationis periculum, quod prouenit ex fulminis halitu ſubtili ſulphureo, actum reſpirationis ſufflaminante. Inde peremtorum cadauera ſulphureum fœtorem ſpargunt, nec ab auibus aut canibus adrodi dicuntur.
4. *Læſio corporis*, inprimis combuſtio ad modum ſenſibilis, cuius prærogatiua præ aliis combuſtionibus eminet ex repentino inſultu & halitu ſulphureo accenſo. Vnde in teneris & plethoricis talem ambuſtionem gangræna, immo ſphacelus facile excipit.
5. *Syncope* & extrema animi abiectio, ſub qua plurimi exanimantur, pauci difficillime reuocantur.

II. PROGNOSIS.

1. Iam antea ſub *ſignis* indicatum eſt, rarius eiusmodi ſubiecta ad ſe redire, ſed communiter exſtingui.
2. Reſtituta autem ſubiecta vel ad aliquod tempus, vel per totam vitam inſaniunt, ad minimum operationum animæ debilitatio, v. g. memoriæ læſio, remanet.
3. Quandoque vitia corporis, paralyſis lateris vel membri, aut tremores, aut anniuerſarii dolores.

4. Ali-

4. Aliquando in ſenſibus externis vitia relicta adparent, v. g. ſurditas, balbuties, priuatio odoris, cæcitas.

III. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Actiuitatem animæ, aufugientis quaſi poſt tantum ex fulmine terrorem, reuocant ſpirituoſa analeptica.
   1) Offerendus itaque eſt naribus ſpiritus ſalis ammoniaci, cum oleo deſtillat. rorismar. ſerpill. lauendul. cinnamom. mixtus.
   2) Naribus immittenda ſternutatoria mitiora, ex puluere & aqua odorifera, lil. conuall. ſerpill. Hungaric. betonic. ſpirituoſa.
   3) Ori immittendæ ſunt aquæ ſimul analepticæ, aqua Hungaric. ad gutt. XXX - XL. aqua cinnamom. ceraſor. nigr. lilior. conuall. flor. namph. meliſſ. roſar. it. confect. alkermes cum cinnamomo vnc. ſemis, cum aqua ſoluta & ori indita.
2. *Veſtes ſulphurei odoris*, languentem animam ſubtiliter adficientis, protinus exuantur, & corpus aqua vel lacte calidis abluatur, addita frictione cum linteis calidis.
3. *Suffimigia ſuaueolentia* adhibeantur, e. g. rosmarin. ſerpill. mar. ver. bacc. laur. iuniper. lign. rhod. aloës, ſaſſafr. gumm. maſtich. benzoës, ſuccin. ſtorax calamit. abſtinendo a caſtoreo & fœtidis.
4. In plethoricis mox ſub initium venæ ſectio ſuadetur, ſubiuncta frictione & analepticis.
5. *Combuſtioni* ipſi ſequentia opponuntur:
   1) Ad obtundendum ſubtile *empyreuma* ſuperficiale, ardoremque demulcendum, cremor lactis, cepæ aſſatæ, nitrum ſolutum, ceraſſa alba, linimenta ex oleo lilior. alb. mucilagine ſeminis pſyll. albo ouorum, aqua roſarum, ceruſſa, camphora, mature vſurpanda.
   2) *Veſicæ* ex combuſtione ortæ aperiantur & reſcindantur, tum prædicta adplicentur, quibus addi poſſunt maſtix, pauxill. myrrh. & tantillum olei ſpermatis ranarum.
   3) In ambitu defenſiua emplaſtica vel melioris vſus camphorata.

4) In molestis excoriationibus, si quæ adsint, præstat præmissis resoluentibus internis & externis adhibere escharotica, vt emplastr. saturninum, de minio Norimb. cauendo ne diutius talia inhæreant.

6. *Symptomata* principaliora:

1) *Surditas* residua tractatur linimento intra aurem adplicando (parca tamen quantitate) ex oleo destillato chamomill. camphora & tantillo vel salis volatil. vel olei succini.

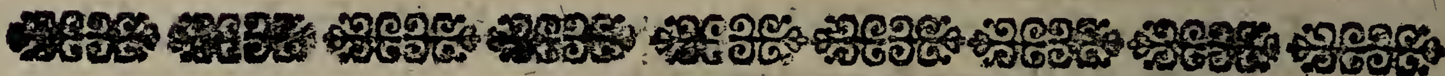
2) *Cæcitas* poscit aquas ophthalmicas ex euphras. fœnicul. ros. hyssop. quæ cum amygdal. dulc. in emulsionem conuerti, & cum tantillo camphoræ, croci orient. & tut. præparat. remisceri & intra oculum adplicari possunt; item externa neruina.

3) In *obmutescentia* conueniunt:

a) Tempestiua venæ sectio, eique subordinata purgatio & rubefacientium vsus ad plantas pedum.

b) Quandoque aqua spirituosa, cum pauco oleo cinnamom. mixta, sub lingua excipienda.

c) Si *paralytici* quid subsit, neruina & roborantia, motus corporis & lateris adfecti qualiscumque agitatio conducunt.

TABVLA CXXXI.

DE STRANGVLATIS.

I. DIFFERENTIA.

1. Non loquimur hic de iis strangulatis, qui vere iam exspirarunt: in his enim neque consilia, neque auxilia medica locum habent.

2. Sed

2. Sed de illis agimus, in quibus aliqua vitalitas vel superest, vel superesse creditur.

II. *SIGNA.*

1. Varia quidem ab auctoribus signa traduntur, ex quibus vel perfectam suffocationem atque mortem agnoscere, vel ex contrario aliquam vitæ spem concipere possumus.
2. Quoniam autem in eius modi casibus ancipitibus semper consultius est, aliquid quam nihil ad vitam resuscitandam tentare, signa illa exiguam adferunt vtilitatem, atque hinc studio illa prætermittimus.

III. *SVBIECTA.*

1. Homines melancholici, anxii, desperabundi, amentes & mente moti solamen per αὐτοχειρίαν quærentes.
2. Qui variis contra creatorem suum excessibus & peccatis conscientiæ labem sibi contraxerunt.
3. Quibus guttur a latronibus laqueo fuit præclusum.

IV. *CAVSSAE.*

1. Interceptio motus progressiui sanguinis per pulmones, a qua circuli sanguinis vniuersalis dependet substaminatio.
2. Occlusio respirationis, indeque proueniens stagnatio sanguinis, quæ primum in partes nobiliores internas & deinde in reliquum corpus se extendit.

V. *PROGNOSIS.*

1. Anceps & dubia spes est in strangulatis iis, qui plethoram, melancholiam & graues morbos antea sunt experti, item, qui valde rigent & frigent, oculos habent contortos & penitus fractos ac prouectioris iam sunt ætatis.
2. Strangulati, qui in vitam reuocantur, ad pristinum sanitatis vigorem raro perueniunt, sed variis alterationibus, præcipue autem adflictionibus pectoris plerumque sunt obnoxii.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Mature a laqueo liberentur, subiuncto ad dolorem leniendum & collum, quod rigide constrictum est, emolliendum, vsu ol. lenientium ex ol. amygd. dulc. lil. alb. chamomill.

momill. cum pauco ol. lign. rhod. vel ſaſſafr. vel ſerpill. & tantillo camph. ſi vero læſio & excoriatio quædam adſit, linimento ex ol. lil. alb. chamom. hyperici, de ſpermate ranarum, maſtichino cum pauxillo liquor. myrrh. ceruſſ. & camphor. non neglectis fomentationibus & frictionibus cum linteis calidis.

2. His ſubiungenda eſt venæ ſectio, quæ largius promouenda per frictionem eiusdem brachii, tum clyſter ſtimulans & ſternutatorium, vti & more veterum irritatio faucium cum pluma, oleo imbuta, denique iterata V. S. venarum raninarum aut iugularium, ad partes ſuperiores ab oppletione ſanguinis liberandas.

3. Nec tum ſpernenda ſunt alia ſtimulatia, v. g. rubefaciens aut veſicatorium in pectore, extreme autem acria, cauſtica vti & ſuffimigia fugiantur. Conducit etiam dimiſſio olei lenientis intra fauces, quo vel hæ emolliantur, vel moderata emeſis prouocetur. Inflatio faucium cum inſtrumento fiſtuloſo hic dubia eſt.

4. Vbi ad ſe redire comparent, roborantia vinoſa, ex croco & cinnamomo, nec non parum balſami liquidi cum aqua ſpirituoſa, vino aut confect. alkerm. complet. cum cinnam. & tantillo boni vini adſumenda. Pro odoratu conducunt vel ſuaueolentia, vel modeſtus ſalis ammoniaci vſus.

5. Interponantur alexipharm. vinum bezoard. aut eſſ. angel. ſcord. imper. caryoph. cinnamom. aut ſpir. C. C. gutt. XV. emulſ. cum aquis. diapnoic. cum frictionibus repetendis & denique balnea vinoſa neruina.

TAB.

TABVLA CXXXII.

DE AQVA SVBMERSIS.

I. SIGNA.

1. Qui aqua ſunt ſubmerſi oculis vel occluſis, vel ſemiclauſis & quantisper dehiſcentibus, vel pallidis & plane confractis, concauis aut pene diſtortis decumbunt.
2. In ſuperficie corporis adeſt pallor frigidus, rigor, in abdomine vero, non numquam ſimul in pectore, aliqualis tepor.
3. Vngues liueſcunt, nares ſunt acuminatæ, labia pallida, livida, aliquando etiam in thorace liuor, quod indicium eſt ad modum ſuſpectum.
4. In hoc ſtatu habentur pro mortuis, in primis ſi etiam pulſus prorſus deficit, & reſpiratio (quam vulgus pluma naribus admota explorat) deeſt.
5. Quam primum vero ad ſe redeunt, hæc omnia leni gradu ſenſim reuertuntur in ſtatum priſtinum.

II. PROGNOSIS.

1. Quando ſanguis ex ſubmerſorum naribus & faucibus promanat, veram tum indicat ſuffoçationem, omne artis auxilium eludentem. Item
2. Ore hiante vt moribundi iacentes, & quorum lingua liuet & inter dentes emicat, vix reuocari poterunt.
3. Quibus non nulli, *Hippocratis* effatu, adnumerant, quando ſpuma ante os reperitur, quod tamen alii experientia teſte in dubium vocant.
4. *Conſectaria* hanc ſubmerſionem morti proximam, licet non lethalem, inſequentia, ſunt:

1) In præſens exiguæ reſpirationis, pulſus, teporis externi indicium; poſt ea aliquot elapſis horis ipſa mens redit, licet plerumque obliuioſa.

2) Hoc

2) Hoc tempore grauiſſimum virium defectum, alii rigorem febrilem, vertiginem aut motus conuulſiuos, alii vomitum ſpontaneum aut diarrhœam aquoſam aut mictionem largam experiuntur.

3) Deinde poſt aliquod tempus vegetiores facti, ſemper vitium, vel in animo vel corpore, ex hoc caſu reſiduum oſtendunt. Nempe

a) *Animi* hilaritas, firmitas, tractabilitas in timidum, mœſtum, moroſum, hebetem & inertiorem ſtatum degenerat.

b) *Corpus* quod attinet: *infantes* diſponuntur ad motus conuulſiuos contumaciores, *adulti* ad varias alias œconomiæ anomalias.

III. *METHODVS MEDENDI CVM CAVTELIS.*

Quando in ſubmerſis de non penitus ſubſecuta morte Medicus ſuſpicatur, ante omnia intendat:

1. *Reuocationem*; id quod ſequenti modo peragendum:

1) *Pulmonibus* ab extra, quantum fieri poteſt, primo inflatis, ſubmerſus capite paullo decliuius ponatur, collocato ſub ventriculi regione puluinari aut alio quodam corpore ſolidiore.

2) Ad *aquam* euacuandam *vomitus* prouocetur vel per plumam, penicillum, digitum, vel per blandum aliquod emeticum e. g. oxyſacchar. emetic. tart. emet. ſal vitrioli. Et licet ventriculus in non nullis aquam non contineat, vomitus tamen ad *motum* inducendum conducere poteſt.

3) Quando paullulum ad ſeſe redeunt, clyſteres & ſuppoſitoria ſtimulantia, neruina; tum frictiones cum linteis calidis & ſuffimigia ſuauiora it. ſal. armoniac. odor adhibeantur.

4) *Purgantia* fruſtra ſunt, niſi iam clariora vitæ indicia adſint. Prodeſt tum M. P. de ſuccino *Craton.* ad XII-XV. grana; in plethoricis ſub frictione venæ ſectio.

5) Alii ad reuocationem *concuſſionem* corporis & *compreſſionem* ventris ad ſuperiora adhibent, nec ſine effectu, & *Borellus* tales, pro mortuo habitas, ſæpius reſuſcitauit per

per panis aſſati micas, aqua vitæ imbutas & cordi impoſitas. Simul autem in lecto calido reliquas partes frictionibus rubefecit.

2. Poſt ſigna *redeuntis vitæ* interponenda & ſubiungenda ſunt:

1) *Analeptica* ex ſpirituoſis: aqua roſar. flor. namph. til. lil. conuall. ceraſ. nigr. betonic. ſerpill. cinnam. apoplecticis antepileptic. *Langii*, ſirup. de beton. de citro, de canela, addendo paullulum ſpirit. C. C.

2) Ad *æqualem ſanguinis motum*, per peripheriam obtinendum, regimen diapnoicum & continuatio ante dictorum adhibeatur. *Foreſtus* laudat decoct. flor. chamomill. quod tamen non niſi delapſis in aquam marinam aptum videtur, quibus & alia lenientia oleoſa mucilaginoſa proſunt.

3) Quando *vires* aliquo modo accreuerunt, balneum temperatum neruinum, ſed non nimis calidum, nec diutius iuſto vſurpandum, conducit.

3. *Symptomata*, ſi quæ remaneant, ſequente modo tractentur:

1) Ante omnia *mentis* rationem habere conuenit, quæ per moralia *ſenſim* corrigenda eſt.

2) *Corpus* quod attinet, motus & euacuationes in poſterum iniungantur, aliquando etiam moderate excitantia conducunt.

3) In *tuſſi* adhuc reſidua pulmones per expectorantia & diſcutientia ab impuritatibus purgandi ſunt.

4) *Diæta* in futurum ſit tenuis, euchyla, & plethorici venæ ſectionem non negligant.

5) Animi pathemata, in primis *terror* omni ſtudio euitentur.

TABVLA CXXXIII.
DE
ADFECTIBVS GRAVIDARVM.

I. SIGNA GRAVIDITATIS.

Hæc in ſimplici grauiditate ſatis plana ſunt: quando autem alia incommoda conſpirant, vel mulier malitioſe diſſimulat, tum nuda ſaltem probabilitas locum habet.

1. *Emanſio menſium* in recte ſanis & robuſtis, ſine manifeſta alia cauſſa, primarium ſignum eſt, ſed non abſolutum; aliquando enim *morbide* menſes emanent, citra præſentem dyſphoriam.

2. Inſignis *nauſea a carnibus*, ipſo etiam illarum odore, præcipue ſi alios cibos bene toleret femina, & de reliquo tolerabiliter ſe habeat.

3. *Ventris intumeſcentia*, non complanata nec inæqualis, ſed globoſa, & præcipue circa vmbilici regionem ſummitatem hæmiſphærii efformans.

4. Placidum & ſucceſſiuum huius intumeſcentiæ augmentum, pedibus a tumore liberis: rariſſime enim *morbidus* tumor in abdomine directe incipit.

5. *Motus fœtus*, circa viceſimam circiter ſeptimanam contingens, luculentiſſimum eſt ſignum, modo a borborygmis & aliis flatulentis volutationibus perite diſtinguatur, ſenſu ſcilicet ſub hypogaſtrio altiore.

6. Diſſimulante autem matre, manus *aliena*, bene calida, tepido ventri, vel frigida calenti, impoſita motum quidem fœtus aliquando percipere, rem tamen certius definire non poteſt.

7. Sic etiam in tali caſu femina quædam perita oculari ventris inſpectione, maiórem vel minorem probabilitatem detegere valet.

8. *Vrinæ inſpectio*, ſecundum traditiones præcipue inſtituta, licet fallaciſſima ſit, verum tamen, quod imprægnatæ *ſanæ* ſanam etiam quoad colorem & claritatem vrinam exhibeant: hæc ſi claro loco verſus ſubobſcurum alium, aut angulum

gulum, spectetur, subtilibus atomis internatantibus, Sonnen=Stäubchen, conspicua est; qui quidem atomi in *morbida* mensium obstructione aliquando etiam occurrunt, sed, accurata inspectione, multo crassiores; quamquam negari nequeat, quod teneriores feminæ, quibus menses morbosas ob caussas suppressi sunt, teneriores habeant atomos, quam robustiores grauidæ.

9. *Suffimigia* gummatum, vtero adplicata, ad gustum peruenientia, & aliæ antiquarum traditionum probationes, vel mere fabulosæ, vel, ob subiectorum diuersam sensibilitatem, satis incertæ sunt.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Legitimus* fœtus a falso, motus solo sensu, discernendus est: obscuræ enim fœtus perceptiones, ad debitum vsque tempus manentes, molæ præsentiam reddunt suspectam; quam confirmant fluxus vterini irregulares, inflatio cito augescens, cum variis spasticis flatulentis motibus, aliæ insolitæ ex vtero emanationes, taciturna feminæ anxietas, partus vltra debitum tempus emansio.

2. Intumescentia ventris grauidarum a cachectico-ascitico tumore discernitur præcipue

 1) Statu vitali prægresso corrupto, cachectico.
 2) Speciatim tumoribus pedum prægressis & concurrentibus.
 3) Quando autem, docente experientia, grauiditas & tumores abdominis morbosi complicantur, hæc diagnostica signa locum non obtinent.

3. Ipsi autem morbidi adfectus differunt secundum caussas, alii enim a plethora, alii ab animi pathematibus, alii a vitiis diætæ, alii a violentis caussis externis, alii a mole & pondere vteri distensi, proueniunt.

III. *SVBIECTA.*

1. Non omnes promiscue grauidæ adfectibus subsequentibus obnoxiæ sunt: longe enim maximus numerus rusticarum, laboribus addictarum, ab illis immunes viuunt, & ita viuidis exemplis docent, ficta & adfectata multarum pathemata non tam ad grauiditatis, quam vitæ generis, circumstantias pertinere.

2. Sunt autem adfectibus talibus familiariter obnoxiæ:
   1) Teneriores & delicatulæ, quæ & corpore & animo sensibiles sunt.
   2) Præcipue plethoricæ, desides, intemperantes.
   3) Multis animi pathematibus exagitatæ, sollicitæ, meticulosæ, tristes, iracundæ.

IV. *ADFECTVS ET METHODVS MEDENDI.*

A. *Adfectus a plethora dependentes.*

1. *Hæmorrhagia narium* enormis: hæc tractatur secundum methodum, quæ tabula de hæmorrhagia narium commendata est.

2. *Hæmorrhoides* nimii minuuntur temperantibus nitrosis, cinnabarinis.

3. *Hæmorrhagia vteri*: hæc duplici modo, licet rarius, contingit:
   1) Vel enim sanguis prioribus mensibus, menstrui fluxus instar, erumpit, & ita calculum notabiliter turbat;
   2) Vel, rarioribus adhuc casibus, a medio gestationis tempore, aut serius, sanguis prorumpere incipit, & ad partum vsque continuat; quæ duæ species periculo abortus propiores sunt. Tractantur
      a) Nitrosis, cinnabarinis.
      b) Roborantibus gemmatis.
      c) Pilulis *Stahlianis*.
      d) Congrua venæ sectione in brachio, ad maiorem profusionem, abortus prodromum, præoccupandam. *Conf. tabula sequens de adfectibus parientium* it. tabul. XVI, vbi de *fluxu abortiuo* plura dicuntur.

4. *Cephalalgia.*
Hæc potissimum excitatur caussis *occasionalibus* sequentibus:
   1) Immodesto corporis aut animi motu.
   2) Partium inferiorum refrigeratione.
   3) Potu spirituoso. Exposcit
      a) *Interne*: temperantia nitrosa & lenissima laxantia.
      b) *Externe*: spiritum vini camphoratum, si odorem possint perferre.

5. *Grauitas & lassitudo artuum*, præcipue *pedum*.
Hæc tollitur 1) Con-

1) Congrua & tempestiua venæ sectione.
2) Placido corporis motu.
3) Pulueribus antorgasticis.

6. *Tussis sicca, & anhelitus difficultas.*

Hæc eadem remedia exposcunt: quando autem difficilis respiratio post cibum largiorem euenit, vel vltimis mensibus ab ipsius vteri sarcina introducitur, priore caussa salina digestiua, posteriore vero patientia ad partus vsque exclusionem, requiruntur.

7. *Abortus.*

Hic in genere quidem *plethoram* pro caussa agnoscit, & primis præcipue mensibus, maxime primiparis, plethoricis præ aliis euenire solet, caussæ tamen sequentes occasionem ad eumdem sæpius suppeditant:

1) Vehementes animi perturbationes, e.g. iracundia, terror repentinus.
2) Largior mensium fluxus, extra conceptionem familiaris.
3) Diæta vinosa, aromatica.
4) Vomitiones vehementes, & purgantia fortiora.
5) Fluxus aluini, diuturni, lienteriodes, fœtui nutrimentum subducentes.
6) Vel conatus saltem deiiciendi, torminosi, spastici, tenesmodes.
7) Vnde etiam clysteres stimulantes aliquando damnum hoc inferunt.
8) Vehementes corporis commotiones, e. g. saltationes, vecturæ, violentæ concussiones abdominis, lapsus.
9) Veneris incontinentia.
10) Largior venæ sectio in pede.
11) Emmenagoga fortiora.
12) Nidores fœdi, in primis pinguium accensorum, e. g. sebaceorum ellychniorum.
13) Nephritici dolores.
14) Cachexia.
15) Fluor albus, vel alia vteri vitia.
16) Opiata, vid. *Etmüll. coll. pract.*
17) Fascinationes.

 18) Fœ-

18) Fœtus debilis vel plane mortuus.

19) Febres acutæ, nonnumquam etiam intermittentes. Notum enim eſt, quod grauida, febre tertiana correpta, die vacuo partum ſeptimeſtrem viuum excluſerit.

Hic ſonticus adfectus præ aliis prudentem expoſcit medicationem.

a) Ad *præſeruandum* commendantur:

α) Venæ ſectio iterata in brachio, nempe ſub initium & medium geſtationis.

β) Temperantia, præcipue nitroſa, ſub qualicumque ſanguinis commotione propinanda.

γ) Roborantia, quo ſcopo pilulæ *Stahlianæ*, ſubinde exhibitæ, aliis præferuntur: laudantur etiam carminatiua, e. g. eſſent. cort. aurant. item tragæa e rad. carlin. cum ſem. fœnicul. & nuc. moſchat.

δ) Diæta temperata, lubrica, cum placido corporis motu & mentis tranquillitate.

ε) Specifice laudantur *teſtæ ouorum* excluſorum, præcipue gallinarum & perdicum. Item *acini paſſularum* maiorum, qui tamen euidenter adſtringunt.

b) In *hæmorrhagia* vero *uteri* emicante & doloribus dorſi lancinantibus, abortus periculum minitantibus, tentari quidem poteſt embryonis conſeruatio per temperantia nitroſa, tonica gemmata cum leni anodyno, verſus ſomnum exhibenda;

c) Quoniam autem, præſente iam vteri hæmorrhagia, omne auxilium communiſſime irritum obſeruatur, euentus harum rerum, ſub vſu analepticorum & carminatiuorum temperatorum, exſpectandus eſt.

d) Vbi autem grauior hæmorrhagia vteri vires patientis exhaurire videtur, ibi otioſum ſpectatorem agere non conuenit, ſed ipſam potius excuſſionem per remedia promouere decet; quo caſu optime ſane ſe commendant pilulæ *Stahlianæ*, vel *Beccherianæ* genuinæ.

e) Poſt *abortus eliſionem* tanto minus opus eſt adſtringenti-

gentibus: nam hæmorrhagiæ tales ſponte miteſcunt, vel tamen mitiſſimis analepticis & tonicis auſcultant.

f) Ad *fungoſa* autem vteri *concrementa* præoccupanda, & felicem in poſterum fœcunditatem obtinendam, pilulæ *Stablianæ*, per nouem priores dies vſurpandæ, commendantur.

B. *Adfectus a diætæ vitiis dependentes.*

1. *Vomitus.*

1) Licet familiaris hic adfectus a congeſtione ſanguinis verſus ventriculum ſæpius oriatur, ad diætæ tamen vitia eumdem referendum putauimus, quia ventriculi vitium, intemperantia & voracitas vtplurimum concurrunt.

2) Conſpirant reliqua adpetitus vitia, nempe *faſtidium*, immo inſignis *nauſea* a carnibus.

3) Aliis adpetitus eximie augeſcit.

4) Aliæ *malacia* & faſtidioſo ciborum ſelectu laborant.

5) Aliæ plane *pica* ſeu ingente deſiderio rerum vel toto genere alienarum, vel pro tempore non impetrandarum, corripiuntur.

6) Aliæ moleſtam oppletionem a cibis experiuntur, quæ poſt vnam vel alteram horam iterum euaneſcit, & quia vltimis maxime menſibus obſeruatur, ſarcinæ potius vteri, quam vitio diætæ attribuenda videtur.

7) *Vomitus* autem ipſe & nauſea primis quatuor aut ſex ſeptimanis communiter occurrunt, raro diutius, rariſſime per totam geſtationis periodum durant.

8) Rariora ſunt exempla, quibus hæc incommoda poſt aliquot demum menſes, vel plane circa finem geſtationis eueniunt.

9) Exſerit autem ſeſe vomitus tempore familiariter matutino, cui tolerabiliter peracto euphoria per diem ſuccedit.

10) Quando autem adpetitui nimium indulgent, vomitus facile excedit, diutius continuat, & grauiora incommoda cauſſatur.

Hic

Hic *excedens vomitus* sequente modo tractetur:

a) Venæ sectio in brachio instituatur, huic enim magis, quam medicamentis, vomitus auscultat.

b) *Interne* propinentur incidentia, digestiua, stomachica e radic. ari, helen. galang. zedoar. zingib. cubeb. cort. aurant. conditis, malis cydoniorum, cinnamomo, nuce moschata, rore marino, cum vino infusis; item e salibus tartarus vitriolat. arcan. duplicat. nitr. porro: gemmata, pilul. *Stablianæ*, *Beccherianæ*, millefol.

c) *Externe* imponantur ventriculo roborantia, balsama stomachica ex oleis nuc. moschat. meliss. absinth. &c. vel emplastrum de tacamahaca cum oleo anethi, vel sacculi carminatiui.

d) *Malaciæ* & *picæ* tractationem vide tab. de vitiis adpetitus.

2. *Alui adstrictio vel obstructio.*

Hæc familiariter ob potum parcum & desidiam grauidis euenit, rarius directa grauiditatis culpa, nempe sarcina vteri, in intestinum rectum incumbente; quo posteriore casu tenesmum communiter comitem habet. Succurritur

1) Per diætam emollientem, præcipue potum sufficientem, & placidum corporis motum.

2) Per vsum pilularum *Stahlii*, *Beccheri*, vel e gummi-resinis, e. g. ammoniaco, paratarum, item pot. sennat.

3) *Externe* per *suppositoria* e globulis moschatis, vel clysteres e decocto auenaceo.

3. *Tormina alui & flatulentia.*

Hæc tolluntur carminatiuis e cort. aurant. pimpinell. alb. aromat. nostratibus, nempe sem. anisi, fœniculi, cumini.

4. *Diarrhœa.*

Huius caussæ licet a diarrhoeæ communis caussis multum non recedant, maiorem tamen considerationem in *grauidis* diarrhœa meretur: diu enim continuans, & spastico-tenesmodeis molestiis stipata, abortum minatur. Hinc placide sistenda est.

a) *In-*

1) *Interne* conducunt roborantia, ſtomachica, carminatiua, e. g. condit. cort. aurant. calami aromatici, galang. zedoar. zingib. miua cydon. &c.

2) *Externe* vſum habent balſama & emplaſtra ſtomachica.

5. *Fluor albus.*

Hic vti rariſſime grauidis euenit, præcipue quando mariti fideles ſunt, ita indolem exhibet pertinaciſſimam: ob impprægnationem enim laxantia, per multos dies neceſſaria, non poſſunt adhiberi. Secure tractatur:

1) Corrigentibus & depurantibus carminatiuis, e. g.

a) Eſſent. e rad. ari, pimpinell. alb. herbis amaris.

b) Infuſ. e meliſſ. galeopſ. flor. alb. & præcipue abrotano.

2) Singulis ſeptimanis ſemel vel bis interponantur pilulæ *Stahlianæ* vel *Beccherianæ* genuinæ.

C. *Adfectus a mole & pondere vteri dependentes.*

1. *Dolor coxarum & lumborum.*

1) Exſerit ſeſe hic dolor poſtremo maxime tempore, ob ventrem, acrius antrorſum ac deorſum pendentem.

2) Aliis dolet ipſe venter exterior, cum nitida & ſtriis transverſis diſtincta rubedine, non aliter ac ſi abdomen fiſſuras agere minaretur. Non indiget medicatione, poſt partum enim ſponte euaneſcit.

2. *Inflationes crurum varicoſæ.*

1) Hæ inflationes in phlegmaticis tumoribus œdematoſis ſtipatæ ſunt.

2) In aliis temperamentis ecchymomata, ſugillationum inſtar, eueniunt, blaue und braune Flecken um ſolch Geäder herum.

3) Vulgus crura ita adfecta vocat Kindes-Beine.

4) A medio geſtationis tempore ad partum vsque occurrunt, ob vteri molem, vas iliacum ſeu crurale prementem.

5) Poſt partum quidem euaneſcunt, ſed in quibusdam ſubinde recurrunt, certiſſime futura noua imprægnatione.

6) Indigent medicatione ſequente:

a) *Curatiue:*

α) *Interne* ad dolores temperandos pulu. antispasmod.

β) *Externe* frict. cum excutia, camphorat. & in puerperio ligatura.

b) *Præseruatiue* exposcit venæ sectionem medio gestationis tempore, alui successum, sessionem altiorem, motum corporis lenem, &, a partu, vteri depurationem.

3. *Vrinæ frequens stimulus.*

1) Hic adfectus vltimis maxime septimanis occurrit, aliquando etiam circa medium gestationis tempus, nempe quando vterus, ob ligamentorum laxitatem, plus deorsum incumbit.

2) Edito partu tollitur & hoc symptoma.

4. *Stranguria, & suppressio vrinæ temporaria.*

His succurritur

1) *Interne* temperantibus nitrosis, cinnabarinis.

2) *Externe* cataplasmatibus.

5. *Hæmorrhoidum inflationes vesiculares.*

1) Hæ dolore ardente, immo interdum vlcerosa erosione, molestissimæ sunt, præcipue plethoricis. Germanis dicuntur Mast-Körner, Zacken, Belgis Tacken.

2) Expetunt:

a) *Interne* temperantia nitrosa & vsum millefolii.

b) *Externe* vnguentum de linaria.

6. *Tumores pedum.*

1) Hi, quando vltra genua non extensi sunt, nullius periculi obseruantur.

2) Vbi autem ipsum etiam abdomen inuadunt, ibi asciticam indolem exhibent.

3) Sed præstat grauiditatis tempore hydropicos tales tumores tolerare, & symptomatum saltem mitigationi insistere, quam directe ipsum morbum adgredi.

4) Conuenit inter ea ambulare potius, quam plurimum stare, aut, in humilibus præcipue scabellis, diutius sedere.

D. *Ad-*

D. *Adfectus a caussis singularioribus dependentes.*

1. *Nimia corporis extenuatio.*
   1) Hoc casu infantes bene habiles & auctiores obseruantur.
   2) Exposcit macilentus talis habitus diætam gelatinosam, amygdalatam, temperantem, & corporis quietem.
2. *Nimia pinguedo.*
   1) Abundantior hæc matris nutritio minorem vtplurimum & gracilem infantem edere obseruatur.
   2) Requirit venæ sectionem, diætam moderatam, vitam mobilem, & laxantia subinde leniora.
3. *Debilitas syncoptica.*
   1) Hæc differt a lassitudine plethorica.
   2) Exposcit alui legitimum successum, & stomachica carminatiua.
4. *Præmatura aquarum euacuatio.*
   1) Hæc abortum & partum præmaturum minatur.
   2) Requirit roborantia interna & externa.
5. *Lichenes.*
   1) Hæc exanthemata in facie & collo, præcipue biliosarum, exoriuntur, & vulgo Leber-Flecke vocantur.
   2) In aliis pallores, in aliis vero rubores volaticos inducunt.
   3) Non indigent medicatione, quia post partum euanescunt.
6. *Incommoda præter consuetudinem.*
   1) Sunt, quæ aliquot *eiusdem* sexus proles gestarunt, si deinde *diuersi* sexus prolem concipiant, multis modis incommodius habere obseruantur.
   2) Hæc tamen incommoda pro indubio signo, alterius sexus concepti, non habenda sunt.
   3) Multo magis reliqua signa, quæ ad sexum dignoscendum vulgari traditione recepta sunt, fallere obseruantur, e. g. quod color grauidæ floridus, & animus alacrior, masculi; pallidus autem adspectus, & mentis torpor, femellæ gestationem denotet; item valet prognosticon e diuerso situ fœtus in alterutro vteri latere; ea-

dem incertitudine laborat signum gemellorum, nempe *fusca* linea per longitudinem abdominis, & venter in medio *planior*, circa latera autem *protuberans*.

7. *Nimius embryonis motus.*

1) Materni animi commotionibus iracundis potissimum inducitur.

2) Suum etiam contribuit calor immodicus, abdomini admissus.

3) Aliquando a mala ipsius fœtus dispositione dependet.

4) Exposcit temperantia & acrimoniam biliosam corrigentia remedia, coniunctis neruinis epithematibus, corporis etiam & mentis tranquillitate.

8. *Dolores a calcitratione fœtus.*

1) Postremis mensibus hi dolores contingunt.

2) Tenerioribus lacrimas sæpius excutiunt, immo lipothymias plane caussantur.

3) Abortum nullo modo minantur: nam infans ad partum suum nihil contribuit.

4) Tolerandi sunt hi dolores, qui proxime ante partum euanescunt.

9. *Debilitas embryonis.*

1) Hæc e motu rariore, leniore & vix sensibili diiudicatur.

2) Dependet communiter vel a debili matris constitutione, vel terroribus repentinis, aut mœroribus diuturnis.

3) Succurritur roborantibus.

a) *Interne* stomachico - carminatiuis.

b) *Externe* balsamis & emplastris aromatisatis.

10. *Concretio secundinarum.*

1) Certa signa non dantur, hanc secundinarum cum vtero, extra placentam, concretionem dignoscere: hinc tanto minor est occasio, vt illi adfectui occurrere possimus.

2) Caussam communiter in nimia desidia, & multa, vltimis mensibus, ad ignem obuersatione quærunt.

3) Vbi huius adfectus suspicio occurrit, ibi teneræ pinguedines gallinarum vel anserum meliorem vsum habent, quam

quam spiritus vini, aniso vel caruo imbutus, qui vulgo abdomini illinitur.

11. *Circumuolutio funiculi vmbilicalis*, circa corpus, vel plane collum infantis.

1) Hæc a mulierculis perperam tribuitur motibus sursum fortius extensis; vnde fœtum circumagitari credunt; sed talis volutatio tardis potius, quam repentinis, progressibus contingit.

2) Remedio pharmaceutico destituitur hic adfectus, immo & chirurgico, nisi sub ipso partu bona fortuna secundet.

12. *Superfœtatio.*

1) Rarissimum est accidens, ita vt inter numerosissimas millenarias vix vni eueniat; prostant tamen exempla apud *Sennertum* & alios.

2) Dependet omnino a cohabitatione post conceptionem.

3) Vtrique fœtui, & grandiori & superinducto recentiori, abortus periculum impendet.

13. *Febres intermittentes.*

1) Hæ nullum adeo periculum portendunt, nisi incongrue suprimantur; contumaciores tamen sunt in grauidis, quam aliis subiectis. Immo notum est exemplum, quod grauida quædam febre tertiana correpta die vacuo partum septimestrem excluserit.

2) Tractentur lenissima methodo, suo loco commendata.

14. *Febres acutæ.*

1) Hæ grauidis semper sunt periculosæ, nisi vel sponte benignius se gerant, vel arte congrua moderamen obtineatur.

2) Præcipue autem abortum minantur.

3) Vnde cautius tractandæ sunt, nempe

a) Lenibus temperantibus nitrosis, præcipitantibus, & antimoniatis fixis.

b) Regimine lenissime diapnoico.

4) Anceps hic est venæ sectio. *Conf. D. D. Stahlii dissertatio de venæ sectione in febribus acutis.*

15. *Fœtus mortuus.*

1) *Signa.*

a) Matris languor, debilitas, immo lipothymia.
b) Horrores & volatici ardores.
c) Anguſtia præcordiorum.
d) Anxietates animi.
e) Dolores capitis vertiginoſi.
f) Mammarum flacciditas & notabilis præſentia lactis tenuioris.
g) Ceſſatio motus embryonis.
h) Venter ad inguina delapſus, & onere inſolito flaccide pendens.
i) Senſibile frigus in illa regione.

2) *Cauſſæ.*

a) Inſignis grauidæ plethora.
b) Grauia animi pathemata, iræ, terroris, mœroris.
c) Morbida matris conſtitutio.
d) Diarrhœæ diuturnæ.
e) Dolores in ipſo partu male ſuccedentes aut adminiſtrati, cum diuturniore fœtus in vtero ſtrictura.

3) *Methodus.*

a) Ad maturam cadaueris expulſionem propinentur pellentia ſpecifica, e. g. hepar anguillæ, borax Veneta. Modo debitus ſitus, qui excluſionem concedit, adſit.
b) Ad vires reſtaurandas interponantur analeptica gratiora.
c) His autem irritis, & ceſſantibus ad partum doloribus, manualis extractio per chirurgum tentetur.
d) Expulſo fœtu, femina, puerperarum more, ſollicitiſſime tractetur.
e) Si vero neque per interna, neque per externa auxilia negotium ſuccedat, embryo abit in putredinem, & febrem putridam, ſæpius lethalem, prouocat; quæ caute & leniter tractetur, ac eliſio, criticis maxime diebus, per remedia, febrem non

tur-

turbantia, denuo tentetur: analepticis vbique coniunctis.

V. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Grauidis in genere, & vniuersis propemodum earum adfectibus conueniunt:
   1) Plethoræ imminutio per venæ sectionem, exceptis febribus acutis.
   2) Humorum contemperatio per pulueres antispasmodicos.
   3) Lenissimæ laxationes, repetitæ, sed non diu continuatæ.
   4) Analeptica gemmata & carminatiua, in primis tragea e rad. carlinæ & sem. fœnicul.
2. *Venæ sectio* omnibus modis laudatur, præcipue in iunioribus, non obstante *Hippocratis* obseruatione, vtpote de largissima tum temporis vsuali sanguinis profusione agente; in sensibilibus tamen caute procedendum est:
   1) *Tempus:* optime instituitur vel primis adhuc septimanis, nisi proxime ante conceptionem adornata fuerit; vel medio gestationis tempore, quod præcipue huic scopo quadrat; vel denique vltimis duabus aut tribus septimanis; vel sub initium, medio tempore, & circa finem.
   2) *Mensura:* hæc ad 3 - 4 vncias accedat, maiore enim copia sanguinem emittere, periculum minatur, præstat potius hunc actum repetere; minore autem quantitate illam adornare, periculosiores adhuc turbas concitat.
   3) *Locus:* celebratur quidem odinarie in brachio e vena mediana, hodie autem nullus dubitamus, in pede venam secare: periculum enim, teste experientia, non inuoluit, & in rheumatico-arthriticis adfectibus circa lumbos, coxas & femora, præcipuum vsum habet. Inter ea opinionibus aliquando cedendum est.
   4) Vsus venæ sectionis post abortum præcipue necessarius est, nempe ante vel sub initium nouæ conceptionis; quo casu non contemnendum est *Waldschmidii* consilium de triplici venæ sectione.

3. Pi-

3. Pilulæ *Beccherianæ*, multo magis autem *Stablianæ*, in quam plurimis grauidarum adfectibus optimum vſum habent; modo caueatur, ne loco genuinarum falſæ offerantur.

4. Neque ſpernendum effectum edunt *eſſentiæ ſuccini* & *pimpinellæ albæ*, moderate vſurpatæ; quæ ſane multis paraſangis antecellunt ſpecioſis illis balſamis embryonum, aquis cordialibus, carbunculi, vitæ mulierum, & variis talibus odoriferis ſpirituoſis, carminatiuis calidis, elixiribus vterinis, aromaticis, oleoſis, myrrhatis, quæ ſanguinem nimis turgefaciunt, & in vero periculo non indemnia deprehenduntur; *externe* autem odorifera illa & neruina non improbantur.

5. Sic etiam ſollicite abſtinendum eſt a *diureticis acrioribus*, *purgantibus*, *emeticis*, quæ nimiam ſanguinis commotionem & abortus periculum introducunt. Sufficiunt *ſalia media* pro digeſtione, *nitrum* pro temperatione, potiunculæ *ſennatæ* & *rhabarbarinæ* cum paſſulis, cremore tartari, ſem. aniſi, cinnamom. item rob tamarind. paſſul. pro catharſi.

6. *Fluxus* ſanguinis *vterinus* vti præternaturalem ſtatum in grauidis inuoluit, & pauciſſimis ſaltem exemplis innoxius obſeruatur, ita maturum moderamen poſtulat.

7. Si vero iam proxime ad eruptionem tendant commotiones, *adſtringentia* ſæpiſſime vel fruſtra adhibentur, vel heteroclitos euentus inducunt; niſi cauſſæ illarum materiales ſufficienter prius correctæ & ſubactæ ſint.

8. Vbi vero *inhibentia* locum habent, ibi ceteris præminent *gemmata*, ſpecies de hyacintho, coralliata, nuces moſchatæ, in vino maceratæ &c. ad motum eliſorium placandum.

9. Si grauidæ *prioribus* menſibus, præſertim tempore menſtruo, hæmorrhagia obtingat, placidis adſtringentibus non auſcultans, & feminam ad ſyncopen vsque exhauriens, prognoſis abortum ineuitabilem præſagit: hinc, pro vita matris ſaluanda, excluſio ſine omni trepidatione promoueatur, nimiæ enim illæ ſanguinis profuſiones

ſiones longe certius & citius, abortu excluſo, moderamen admittunt.

10 Quid autem de illa vteri hæmorrhagia ſentiendum ſit, quæ vel proxime, vel plures etiam ſeptimanas, ante partum aliquando obtingit, ſequente tabula indicabitur.

11. *Laſſitudo plethorica* cautius diſcernenda eſt a vera naturæ debilitate, ne ſpirituoſis analepticis, plethorico ſtatui quovis modo contrariis, maior ſanguinis orgaſmus concitetur.

12. *Spontaneus vomitus* rariſſime abortum cauſſatur: peior euentus ab emeticis, in primis fortioribus, metuendus eſt; dantur tamen grauidæ, quæ geſtationis tempore emeticum audacter, & quaſi ordinarium ſuum, non obſtantibus dehortationibus Medicorum, cum euphoria & nullo infelici ſucceſſu, adſumunt.

13. De *varicibus* præter ea, quæ ſupra diximus, adhuc notandum, quod aliquando, licet rariſſime, rumpantur: quo caſu ſpiritus vini rectificatiſſimus, ad hæmorrhagiam inhibendam, ſecure adhibetur.

14. *Animi pathematum* non datur cura pharmaceutica, effectus tamen noxii, ab illis metuendi, aliquando poſſunt occupari, præcipue ſi cauſſæ materiales concurrant, e. g. bilioſa acrimonia, ſiue *craſſior* in primis viis, ſiue *ſubtilior* per ſanguinem diffuſa. Craſſiori plus quadrant *abſorbentia*, quam alia temperantia: tenuiori bili dicta abſorbentia *ſegnius* ſuccurrunt, præſentius autem *nitrum*, perite vſurpatum. Vbique laxationes rhabarbarinæ, pilulæ *Stahlianæ*, poſt iracundiam, clauſa aluo, conueniunt.

15. Commotionum ipſarum ferociam *anodynis opiatis* compeſcere, infauſtum eſt tentamen: tutius exhibetur maſſa pilularum de *cynogloſſa*, quæ parciſſimo vſu ſatis efficax eſt, efficacior tamen vſus *cinnabaris* peritus.

16. *Balnea*, quæ aliis circa proximum partus tempus, aliis maturius placent, non improbantur, præcipue in adſuetis & minus ſenſibilibus: modo plethora ſit imminuta, & reliquæ excretiones legitime ſuccedant; improbantur autem nimis calida, diuturnior in illis commoratio, & aëris

frigidi admissio repentina: substituunt aliæ emollientia *linimenta.*

17. Quod ad *diætam* grauidarum attinet, consuetudo multarum regularum vim eneruat, & aliis alia concedit, vel interdicit.

18 In genere notandum, quod non adeo facile in *qualitate*, sed potissimum in *quantitate* peccetur: hinc *temperantia* optima est norma.

19. Diæta nimium delicata, electiua, & scrupulosa vanitatem magis quam veritatem inuoluit; quod exemplo numerosissimarum rusticarum toto die confirmatur, quæ sub simplice sui victu, & corporis laboribus, a quam plurimis incommodis, otiosas & delicatulas, sub pomposo suo adparatu, vexantibus, satis liberæ viuunt.

20. Inter ea tamen, vbi sermones de conueniente diæta instituendi sunt, ibi crudi & crassi cibi, item *diuretica*, nempe allium, cepæ, petroselinum, baccæ iuniperi, raphanacea, chærefolium, nimium salita, acida, flatulenta quodam modo improbentur.

21. *Calidis aromaticis* peregrinis præferantur nostratia, vtpote temperata.

22. *Peruerso adpetitui* mature resistendum commendetur, ne ille per habitum confirmetur, & fœtui, vltimis præsertim mensibus, noceat.

23. Reiiciatur *potus spirituosus*, vtpote præmaturum fœtus exitum prouocans: vinum autem, sufficiente aqua dilutum, cereuisia tenuis, clara, thée, coffée satis concedantur, vt noxia alui siccitas præcludatur.

24. Inter *motum* & *quietem* tale temperamentum obseruetur, ne nimia quies concoctionem impediat, lassitudinem phethoricam & dolores artuum augeat; neque vehementior motus abortum caussetur.

25. De *vectura* in specie notandum, quod *vehemens* & *diuturna*, aluo præcipue obstipata, minus adsuetis abortum non ita raro prouocare soleat; *moderatior* autem, proximis adeo partui diebus, boni vsus sit, vias vterinas angustiores laxando, & ita ad feliciorem partum præparando.

26. No-

26. Nocet *sublatio* & *gestatio onerum*, cum grauiore nisu contingens, ob diuturniorem halitus retentionem & diaphragmatis inde ac vteri depressionem.

27. Nocet etiam manuum repentina in altum extensio: hac enim ratione abdomen & vterus simul contrahuntur. Magis autem omnes eius modi motus primis, quam posterioribus, mensibus nocent.

28. Somnus & vigiliæ idem moderamen postulant, respiciendo corporis temperamentum, vbi cholericis diuturnior somnus magis, quam phlegmaticis, concedendus est.

29. De *aëre* eadem valet temperatura: nimius enim calor humores in orgasmum concitat.

30. *Venus* summo studio fugiatur, quia abortum prouocare, & superfœtationem, licet hanc rarissime, caussari potest: alias caussas tacemus.

31. *Animi pathemata* reliquis omnibus sunt potentiora, & hinc quam maxime suas merentur cautelas.

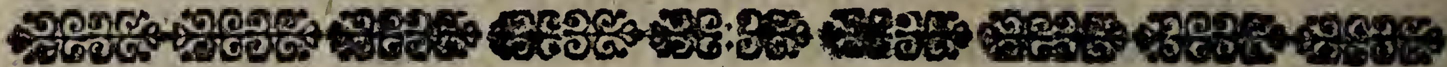
32. *Ira* & *terror* hæmorrhagiam vterinam & abortum suscitant, fœtum interimunt, aut infantem pauoribus & epilepsiæ reddunt obnoxium; insuper terror maxime signat fœtum, quo si forte grauida perturbetur, caueat sibi a faciei contactu, & dosin pulueris antispasmodici, cum absorbente quodam coniuncti, adsumat.

33. Quibus antea *abortus* contigit, circa illud ipsum præcipue tempus, ab his & nouæ commotionis occasionibus, non minus autem ab ipso metu reuersuri abortus, præ aliis sibi caueant.

34. Adfectus animi primis & vltimis, phantasia vltimis mensibus præcipuam suam efficaciam exserunt; & in embryonem deriuant. Post tales casus, præter pharmaceutica, vbique conueniunt placida requies & modestum animi oblectamentum, nociuas impressiones dissipatura.

35. Tandem, quoniam certissimum est, quod mentis adfectiones maternæ cum animo embryonis communicentur, grauida bene meminerit, se duplici vinculo esse ligatam, animum, diuinis ideis & oblectamentis imbutum, conseruare.

36. Contingit aliquando, licet rariſſime, vt grauidæ vltimis ante partum hebdomadibus *hæmorrhagiam mammarum* experiantur; quo caſu temperantia nitroſa cum cinnabarinis conducunt.

TABVLA CXXXIV.
DE
ADFECTIBVS PARIENTIVM.

I. SIGNA PARTVS IMMINENTIS.

1. Frequentior vrinæ emiſſio.
2. Teneſmodes inteſtini recti conſtrictio, non quidem durabilis, ſæpius tamen reuertens.
3. Prodit aliquando breui ante partum e vagina vteri mucus cruentus, cum inſequente vrina turbida & ſordida.
4. Vterus ſucceſſiue ſubſidet & ad os pubis vergit; quod mulieres exprimunt: Der Leib hat ſich geſencket.
5. Menſura temporis, 40 nempe ſeptimanarum a prima menſtrui fluxus emanſione, vel 20. aut 21. ſeptimanarum, a primo fœtus motu computando.
6. Præcipue ſi ea phaſis lunæ, qua alioquin grauida menſtruum fluxum experiri conſueuit, ſimul coincidat. *Plura de his vid. infra.*
7. Dolores dorſi & lumborum deorſum ad pubem vſque protenſi.
8. Motus ipſius vteri ſpaſtici cum tremoribus genuum, pedum, & inſequente apertura orificii vterini, wenn ſich der Leib nach denen rechten Wehen gebührend öffnet.
9. Secundinarum ruptura, & contenti liquaminis effuſio, ſuccedente maiore vteri reſeratione, vt conuexitas capitis quodam modo quaſi promineat; feminæ dicunt: Das Waſſer iſt geſprungen, das Kind iſt in die Geburt getreten.

II. PRO-

II. *PROGNOSIS.*

1. Partus *facilius* ſuccedit iunioribus, vegetis, frugalibus, ruſticis, & quæ ſunt animi moderatioris: quo magis conſueto menſtruo tempori reſpondet, eo meliorem ſucceſſum pollicetur.
2. *Difficilem* autem partum ſequentes circumſtantiæ minantur:
   1) *Ex parte matris:*
      a) Habitus corporis plethoricus, nimis obeſus.
      b) Vel debilis morboſus aut delicatulus.
      c) In ſpecie calculus veſicæ, cuius inde crepatura metuenda eſt.
      d) Quæ inobedientes ſunt, ſuisque adfectibus moderari neſciunt.
      e) Primiparæ, præcipue annoſæ, bey welchen es ſchwerer bricht.
      f) Terror inſtantis thori.
      g) Mala & cruda diæta.
      h) Dolores iuſto diutius emanentes, langueſcentes, aut rarioribus interuallis reuertentes.
      i) Dolores ſpurii, qui non ad partum, ſed ſurſum verſus præcordia & caput tendunt, cum leui animi deliquio, anxietate præcordiorum, odontalgia & cephalalgia, da ſich die Wehen in die Höhe ziehen, und in den Kopf ſteigen.
      k) Hæmorrhagia vteri partum antecedens.
      l) Præmaturus aquarum effluxus.
      m) Membranæ ſecundinarum firmiores, rumpi neſcientes.
      n) Conuulſiones, parturienti ſuperuenientes.
      o) Defectus aperturæ vteri, ob ſcirrhoſas excreſcentias, vel alias vaginæ læſiones.
   2) *Ex parte embryonis.*
      a) Concretio ſecundinarum, vel harum ante partum excretio.
      b) Circumuolutio funiculi vmbilicalis, circa collum embryonis.

c) Fœtus male conformatus, hydrocephalicus, vel plane intermortuus.

d) Gemelli, æquali enixu ad egressum promoti.

e) Fœtus male situatus, in specie, vbi capite prono super os pubis imminet, wenn das Kind über den Bogen stehet; vel pes aut manus præcedit.

f) Mola, quæ interdum cum ipso fœtu gestatur: de hac inferius plura.

3) His accenseri merentur:

a) Imperitæ obstetricis machinationes & peruersæ actiones.

b) Partus circa plenilunium contingens, qui vti difficilior, ita etiam in iunioribus rarior esse obseruatur.

III. *ADFECTVS IPSI ET ILLORVM TRACTATIO.*

Inter symptomata, parientibus familiaria, occurrunt

1. *Dolores spurii.*

1) Hi torquent aliquando grauidam vel instante partus tempore, vel interdum 2 3. septimanas ante partum.

2) Dignoscuntur e vago motu dolorifico, flatulento, modo transuersim per abdomen, modo sursum versus præcordia & caput, excurrentes.

3) Suscitantur per regimen incongruum, diætam crudam & calidam medicationem.

4) Discutiuntur

a) *Interne*: carminatiuis temperatis, e. g. pimpinell. alb. momento costi veri, caryophyll. aromatic. cardamom. masticat. frustulo panis melliti, exiguo calidi vini haustu.

b) *Externe:* neruinis, iisdemque carminatiuis: *fomentis* ex herb. pulegii, serpilli, chamomill. menth. *suffitu* e nuce moschata, caryophyll. cardamom. pauxillo croci cum vino dilutis, & feruido lateri vel silici adfusis.

2. *Dystocia*, seu *partus difficilis.*

1) Huius caussas sub *prognosi* iam indicauimus.

2) In *genere* partus facilitatur

a) *Emol-*

a) *Emollitione* partium per balnea & insessus e furfuribus & pauco semine lini per 14. dies ante partum vsurpanda. Vulgus *interne* vtitur iusculis pinguibus cum multo oleo oliuarum; externe olea & vnguenta abdomini illinit.

b) *Alui* expeditione per *victum* humectantem & leniora *laxantia*, per *clysteres* pure lubricantes e decocto hordei, auenæ, lacte, pingui iusculo carnium cum saccharo, vel sale communi, & oleo amygdalarum dulcium vel oliuarum.

c) Iusti temporis *exspectatione* motu corporis tolerabili, deambulatorio in hypocausto, donec veri dolores euidenter accedant.

d) *Moderate pellentibus* & promouentibus, quæ tempore necessitatis, post aquæ effusionem, orificii vterini reserationem, & fœtus in illud ingressum, locum habent. e. g.

α) Borax veneta.

β) Crocus, parcius exhibitus.

γ) Hepar anguillæ ad scrup. I. propinatum.

δ) Puluis secundinarum exsiccatarum, seu spiritus illarum, secundum *Ettmüllerum*.

ε) Pilulæ *Beccherianæ*, *Stahlianæ*.

ζ) Aquæ destillatæ, e. g. melissæ, puleg. lil. alb. verben. cheir. cinnam. sed moderate, ad drachmas potius, quam vncias, sumendæ. *Riuinus* propinat drachm. sem. lauendul. cum aqua puleg. vel alia, & si necessarium est, post 2-3. horas repetit.

e) Eodem tempore etiam *externa* conueniunt, nempe

α) Neruino-aromatica e pane mellito, piperato, quem vino Hispanico vel balsamo embryonum madefacere, & nuce mochata, caryophyllis, croco, cardamom. conspersum abdomini imponere licet.

β) Suffimigia ex his & aliis; quibus nothi dolores euanescunt, & legitime promouentur.

3) In *debilitate* & morbosa matris constitutione succurritur debitis analepticis.

4) Quan-

4) Quando delicata *animi ſenſibilitas* ſubeſt, dolores fugiens, non ſolum analepticis, ſed etiam adhortationibus ſeriis, ad conſtantiam laborum grauida animanda eſt.

5) Vbi *dolores interrupti*, *vagi*, vel *languidi* ſunt, ibi eadem conducunt, quæ ſuperius iam laudauimus.

6) In doloribus *ſurſum verſis*, anguſtias præcordiorum, reſpirationem difficilem, odontalgiam & cephalalgiam proritantibus, puluis antiſpaſmodicus, pilulæ *Becche-ri*, *Stahlii*, & clyſter rem expediunt.

7) Peccante *plethora* & nimis obeſo parturientis habitu, venæ ſectio in brachio præſeruatiue, immo etiam in ipſo partus termino curatiue, ſed tum in pede potius adornanda, vti & temperantia commendantur.

8) Deficiente *niſu* ad fortiora tandem, aliis irritis, progrediendum eſt, qualia ſunt *ſternutationes* & *emetica*, iuncta in habitioribus venæ ſectione.

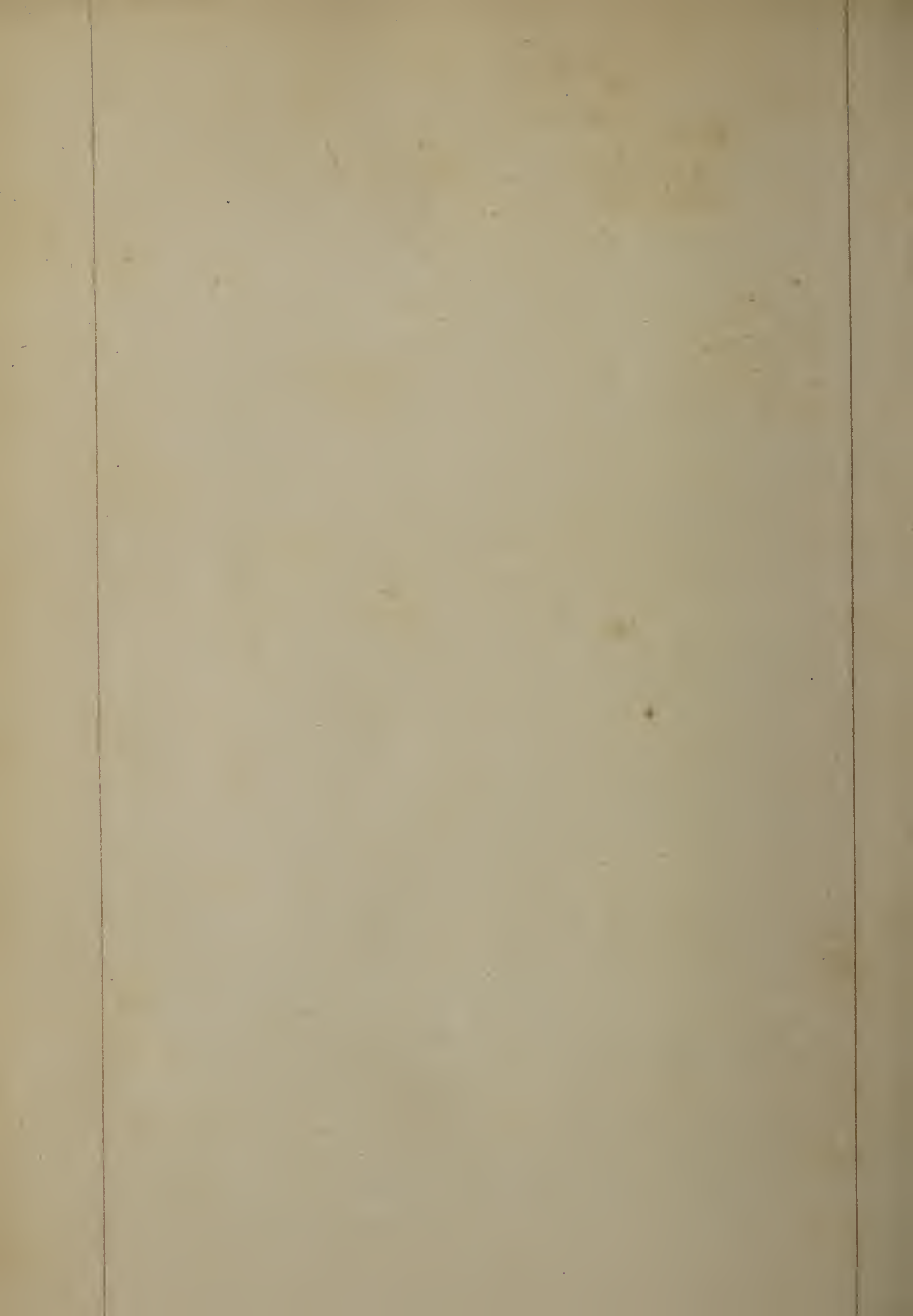
9) Quando *membranæ* ſecundinarum nimis *firmæ* ſunt, (quo caſu interdum, licet difficillime, integris membranis fœtus inuolutus excluditur) ſufficientia tamen imminentis partus indicia proſtant, embryo etiam debito ſitu deprehenditur, perita & cauta obſtetrix, non tam vnguibus, quam ſcalpello ſuperius obtuſo, easdem rumpat, & ſeparet; qua ratione aquarum & fœtus egreſſio promouentur. Vulgo dicunt: Das Waſſer kneipen. Vid. *Ettmüllerus*.

10) Quando autem *aquæ maturius* effluunt, & viæ nimis inde exſiccantur, obſtetrix vaginam vteri & abdomen moderate inungat oleis amygdal. dulc. lil. alb. chamomill. oliuar. vnguent. alth.

11) *Conuulſiones*, parturienti ſuperuenientes, expoſcunt moderationem per antepileptica, cinnabarina, lumbricos terreſtres præparatos.

12) In *hæmorrhagia vteri*, ſiue proxime, ſiue aliquot ſeptimanis partum præcedente, & tam fœtui, quam matri, vitæ periculum minitante, temperantia pellentium vſum ſuppleant.

13) Si

13) Si fœtus *legitimum situm* non occupet, pellentia maximo damno adhibentur: hinc manus obstetricantis seu chirurgi in debitum situm embryonem prius reponat, & in specie, vbi capite prono super os pubis imminet, wenn das Kind über den Bogen stehet, fœtus caput *blande* sursum adigere nitatur.

14) *Fœtus* vel *male conformatus*, vel hydrocephalicus, vel funiculo vmbilicali circumuolutus, vel plane intermortuus, vbi dystociam caussatur, ibi res fere conclamata est. De fœtu tamen mortuo tractando videatur tabula antecedens.

15) Eamdem difficultatem premunt, nullum autem auxilivm pharmaceuticum admittunt, *gemelli* æquali enixu ad egressum promoti.

16) Tandem de *mola*, vtpote non minima dystociæ caussa, aliquid dicendum restat.

a) Est concrementum membranaceum, fibrosum, quod apertum sanguinem spissum nigricantem exhibet.

b) Interdum *sola*, interdum cum *fœtu ipso*, gestatur.

c) *Moronus* indicat exempla viuarum, monstrosarum molarum, fœtum enecantium, rostro, vnguibus &c. conspicuarum.

d) Vnde oriantur molæ, quæstio est maioris momenti: non leue enim præiudicum adfert illis, quæ extra coniugium easdem excludere solent; tuentur tamen recentiores, quod & sine viri congressu lasciuis ouula decedere possint.

e) Familiariter autem a prægresso abortu, præcipue immaturo, originem ducunt, retentis nempe laciniis secundinarum.

f) Quæ molæ *solæ* gestantur, in iunioribus facilius decedunt, & ad summum vltra annuum spatium in illis non durant, in annosis autem per duos vel tres annos hærent, & non raro mortem inducunt; quæ vero cum fœtu simul gestantur, ambiguam nutritionem, anxia symptomata, fluxus vterinos heteroclitos, & abortus periculum minantur.

g) *Signa* ſub initium ſatis dubia ſunt, certius vero tum demum indicium habetur, quando poſt dimidium geſtationis tempus verus embryonis motus non percipitur; ſed palpitationes ſaltem lenes, rariores, & obſcuræ. His accedunt perpetui quaſi irregulares fluxus vterini. *Vid. differentia tab. CXXXIII.*

h) Quo caſu communiter concurrit talis flacciditas vteri & illius ligamentorum, vt ſub mutatione decubitus ex vno latere in alterum pondus quaſi in eodem hypogaſtrio volutari ſentiatur.

i) Et licet abdomen, iuſtæ impraegnationis inſtar, turgeſcat, in eo tamen familiariter diſcrepat, quod planius, & verſus hypochondria latius, frequenter etiam certo tempore flaccidum, & dimidia parte quaſi vacuum, conſpiciatur.

k) Sentitur etiam magis, quam ordinarie, pondus verſus infimam abdominis regionem.

l) Tanto certius vero molæ præſentis ſignum eſt, quando vel nulli dolores ad partum iuſto tempore contingunt, vel non ſufficientes, vagi & inconſtantes, aut vehementes etiam, nullam expulſionem producunt.

m) Quando mola cum fœtu geſtatur, prius non admittitur medicatio, quam poſt veræ & falſæ conceptionis excluſionem: quo caſu vterus legitime depurandus eſt, ad methodum ſub abortu commendatam.

n) Quando autem mola *ſola* geſtatur, & indubia illius ſigna proſtant, ſingulis menſibus, ad excluſionem vſque, pilulæ *Stahlianæ* per decem & plures dies poſſunt propinari, coniunctis aliquoties circa plenilunium balneis temperatis.

3. *Retentio ſecundinarum.*

1) Hæc citius expedienda eſt, antequam vterus poſt partum iterum occludatur, alias grauiores hæmorrhagiæ, lipothymiæ & febres inflammatoriæ putridæ ſuccedunt.

2) Pro-

2) Promouentur autem ſecundinæ
 a) Per tuſſim voluntariam, vel ſternutationem puerperæ.
 b) Per lenem attractionem funiculi vmbilicalis, cauendo tamen, ne fortiore conatu abrumpatur.
 c) Per modeſtam & cautam manum obſtetricis, mit geſchmeidigen, dünnen Händen.
 d) Per doſin pilularum *Stahlii* vel *Beccheri*, ſiue in puluerem redactam, ſiue aqua fœniculi ſolutam.
 e) Per hepar anguillæ, aqua quadam vterina propinatum.
 f) Per iuſcula crocata.
 g) Per clyſteres domeſticos.
3) Si vero fruſta quædam remanſerint, & poſt duodecim fere horas motus febriles inſequantur, putredo inhibenda & exterminanda eſt: in quem finem laudantur:
 a) Pilulæ balſamicæ *Stahlii*, *Beccheri*, per aliquot dies continuandæ.
 b) Eſſent. alexipharm. cum eſſent. ſuccin. myrrhæ, cort. caſcarill.
 c) Salina colliquantia & temperantia.

4. *Prolapſus vteri.*
1) Non confundendus eſt cum relaxatione vaginæ vteri, nam vterque ſtatus occurrit, licet non nulli auctores prolapſum vteri negent.
2) Plenarius vteri prolapſus a ruptura ligamentorum illius præcipue latorum dependet.
3) Illapſus in vaginam vel ſinum tantum pudoris a laxitate horum ligamentorum producitur. Cauſſæ *antecedentes* multæ ſunt.
4) Euenit ſæpe ſub vel poſt fœtum enixum.
5) *Symptomata* periculoſa inducere poteſt, e. g. vrinæ ſuppreſſionem, tumores inflammatorios, gangrænam, ſphacelum, vel vlcerationes cancroſas. Nihil de ſterilitate dicamus, quam inducere ſolet.
6) Reſtituitur

a) Manuali repositione, antequam intumescentia superveniat.

b) Adspersione aluminis & mastichis puluerisat.

c) Sufficiente calore, in specie incubando asseri calido.

7) Quando autem prolapsus talis in habituam degenerauit, tractandus est vti *procidentia ani.* Conf. tab. de tenesmo, item tabula XCVIII. cautel. 4.

8) Dantur peculiares machinæ, quarum adplicatione habituali tali adfectui occurritur, e. g. annuli seu circuli ex ebore parati, parantur etiam eius modi circularia pessaria e subere.

9) Plenaria autem vteri dissectio, vti in casu necessitatis ab auctoribus quibusdam commendatur, ita negotium est periculo plenum.

IV. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

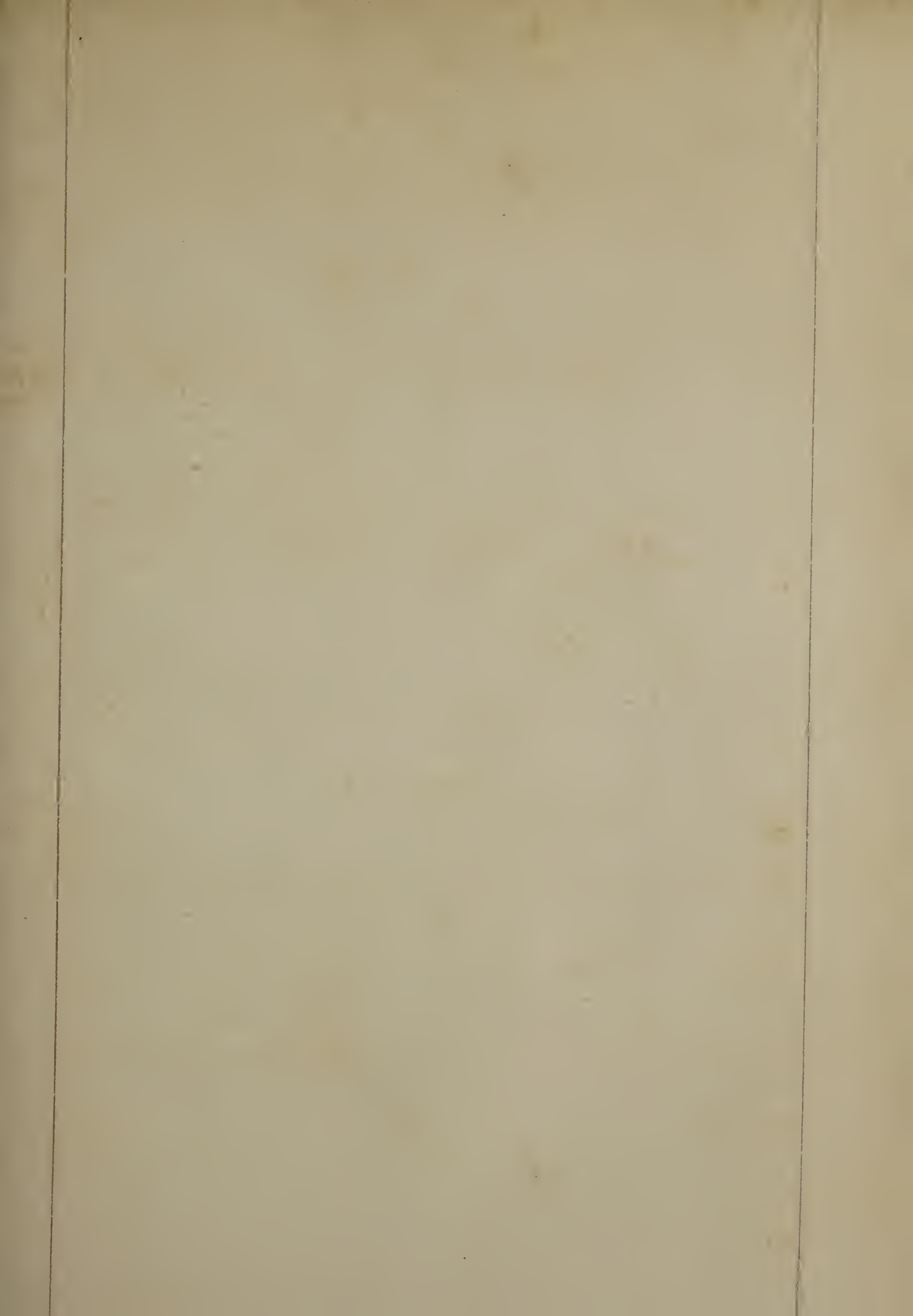
1. Principium vitale vti intentionem suam in aliis adfectibus non semper continuis, sed per interualla repetitis motibus prosequitur, ita etiam in negotio partus tales motuum spasticorum interruptiones occurrunt, quæ sane non culpandæ, sed perite potius considerandæ & æstimandæ sunt.

2. Sic enim obseruare licet, quod parientes motus experiantur sub initium leniores, quibus fœtus sensim ad legitimum situm promouetur; germanice, daß sich das Kind senckt, und vor die Geburt trit.

3. Post hunc laborem natura paulilulum acquiescere sæpius obseruatur, deinde motus de nouo readsumit ad vterum aliquo modo aperiendum.

4. Hunc laborem vtplurimum noua sequitur requies, donec tandem ad vltimum laboriosissimum actum natura accedit, nempe ad secundinarum rupturam, vteri maiorem reserationem, fœtus ingressum, daß das Kind in die Geburt trete; & tandem eiusdem exclusionem.

5. Hic successiuus naturæ labor, admiratione dignissimus, non solum vulgo non attenditur, sed toto etiam die, imprudentia præcipue obstetricum, turbatur, præcocibus nem-

nempe ad partum hortamentis, pellentibus præmaturis &c. vnde parientis vires friuole consumuntur, vt iusto deinde tempore ad labores impares exsistant, vel fœtus ipse in situm incommodum deueniat.

6. Ad graues hosce errores euitandos notetur, quod vix vmquam consultum sit, ad labores parientem excitare, antequam notabilis vteri reseratio superuenerit, cum aquarum effusione, & fœtus ingressu. Deambulet potius seu circumducatur parturiens in hypocausto, vel sedendo aut stando propiora partus indicia exspectet.

7. Maximum parturientis officium in eo saltem consistit, vt spasmos seu dolores ad partum, a natura excitatos, prudenter administret, abdomen nempe comprimendo, halitum profundius inspirando, inspiratum sub vigore dolorum diutius detinendo, detentum non vno impetu, sed lenissime exspirando, ab inutili eiulatu, quiritatione, immorigera situs mutatione & volutatione abstinendo.

8. Clamores autem contentiosi, qui sub vltima fœtus eruptione contingunt, non adeo compescendi sunt, quoties cum abdominis pressione iunguntur: hi enim non retardant exclusionem, sed potius quodam modo eamdem promovent.

9. Quod ad *pellentia* & partum promouentia remedia attinet, merito prius considerandum est, num iisdem opus sit: si enim energia naturæ iam sufficit, metuendum sane, ne, addito stimulo, nimium motus intendatur, & nisus superfluus dolorificus, aut hæmorrhagiæ nimiæ post ea insequantur.

10. Maxime hoc valet de *emmenagogis* vulgatis calidioribus, e. g. myrrha, succino, elixiribus vterinis, oleis destillatis, croco & borace largiore; quæ omnia vel plane non, vel caute & parce vsurpanda sunt.

11. Immo ipsæ vsitatæ *aquæ spirituosæ*, e. g. cinnamomi, vini Hispanici, quæ scopo analeptico sub partu exhiberi solent, discrimen subiectorum postulant: plethoricis enim & cholericis iunioribus moderatissime concedendæ sunt; alias hæmorrhagiæ vel febres acutæ inducuntur.

12. Conferunt potius talibus *nitrosa temperantia*, e. g. puluis antispasmod. quæ orgasmum sanguinis contemperant, & faciliorem partus successum promouent.

13. *Obstetrices* communiter valde imperitæ, immo stupidæ sunt, & hinc illegitimum fœtus situm sæpius accusant, ac eumdem corrigere satagunt: vnde arcendæ sunt a tali conatu; quod si vero mali situs suspicio obueniat, res peritioribus, siue feminis, siue chirurgis, relinquenda est. Ceterum imperitia esset, iudicium de situ fœtus exquisitum ab obstetrice ante adsumere, quam secundinæ ruptura & aquæ effusio facta sit.

14. Eædem temperare sibi debent a stolida & audace *apertione secundinarum*, siue acicula, siue vnguibus illa tentetur; nisi membranæ tenuiores vna cum fœtu prodeant, vel ad modum promineant, aut, in præternaturali partu, placenta prius sese offerat: hæc enim artificialis apertio non æque, ac spontanea ruptura, *late* dehiscit, neque ita iustum fœtui exitum præbet. *Vid. Ettmüllerus.*

15. Sic etiam tales imperitæ quouis modo arcendæ sunt a rudi tractatione, ne læsionem vaginæ, vesicæ, immo ipsi infanti inferant.

16. In partus conatibus, quando femina sellæ vel lecto inflexis genubus imposita est, *collum & genua mantilibus* circumligantur, ne spastici dolores illa inflent, & tumores relinquant.

17. Ad vltimum exclusionis nisum tolerabiliorem reddendum, *sustentatio ossis sacri*, siue manibus validioribus, siue alio fulcro, magnum leuamen adfert.

18. *Hæmorrhagia vteri* ante partum, vti periculo non caret, ita operæ pretium esset, si remedium illud, quod *Henricus* ab *Heer* tamquam indubium commendat, vlteriori tentationi subiiceretur. Est autem illud *testiculus equinus*, in taleolos concisus, vino immersus, clibano exsiccatus, puluerisatus, & ad vsum repositus. *Videantur dicti auctoris obseruationes.*

19. Al-

19. *Aluus sicca* remoratur partum, vnde emolliendа est clysteribus, laxantibus, senna, passul. min. iusculis. Denudatio vero corporis & refrigerium, præcipue humidum, magna pericula minantur.

20. Præ ceteris etiam corporis & animi mollities, inquietudo, impatientia, & anxiæ querelæ exclusionem fœtus reddunt difficiliorem; præcipue quando hypocaustum est angustum & nimis calefactum.

21. Denique *exspectatio legitimi temporis* non infimum in negotio partus locum habet: quæ feminæ statum tempus mensium non habent, nihil exquisite exspectare possunt; hæ quando ad tolerantiam sanæ sunt, & distinctum fœtus motum adhuc persentiscunt, de partus vltra calculum suvm dilatione nihil habent metuendum.

22. Quæ vero statos menses habent, illæ medio gestationis tempore motum fœtus adnotent, & viginti abhinc septimanas numerent: si harum finis incidat in illud tempus, quo menses fluere solent, de partu instante satis certæ esse possunt; vbi autem consuetæ mensium euacuationi illarum finis non respondet, partus vel paullulum differtur, vel maturius exspectandus est, prout nempe mensium terminus finem viginti septimanarum transgreditur, vel eumdem præcedit.

TABVLA CXXXV.

DE ADFECTIBVS PVERPERARVM.

I. ADFECTVS.

1. *Nimius lochiorum fluxus.*

Hunc adfectum superius peculiari tabula exhibuimus.

2. *Sup-*

2. *Suppressio lochiorum*, siue in totum, siue in tantum. De hoc adfectu iisdem speciali tabula superius actum est.
3. *Febres inflammatoriæ.*
   1) Hæ puerperis non raro accedunt.
   2) Oriuntur
      a) Vel a secundinis retentis;
      b) Vel lochiorum suppressione;
      c) Vel animi pathematibus, e. g. terrore, iracundia;
      d) Vel refrigeratione.
   3) Sæpius sunt funestæ.
   4) Tractantur vti aliæ inflammatoriæ febres, & ita exposcunt
      a) *Resolutionem* per salina, absorbentia semi-saturata, pulveres temperantes.
      b) *Discussionem* per essent. alexipharm. cort. aurantior. inprimis cort. cascarill. cum regimine leniter diapnoico.
      c) Non neglecto *alui successu* per globul. moschat. clysterem domesticum, e decocto hordei cum oleo anethi & sale, item per pilulas *Beccheri* vel *Stahlii*.
4. *Febris miliaris* seu *purpura*.
   1) Hæc puerperas, vt ad læsionem subeundam magis dispositas, in vno & altero loco non ita raro infestat.
   2) Exhibuimus hanc febrem superius tabula speciali.
5. *Febris papularis.*
   1) Hæc, latioribus maculis conspicua, puerperas etiam subinde inuadit; germanice: Die Nessel-oder Wiebel-Sucht.
   2) Mitescit solis temperantibus & absorbentibus cum leni regimine & aquis diapnoicis temperatis.
   3) Tandem, post 14. circiter dies, sordes biliosæ laxante quodam conueniente, e. g. rhabarb. vel manna, iusculo carnis soluta, eliminentur.
6. *Diarrhœa choleriodes.*
   1) Huic ansam facile præbent
      a) Iracundia.

b) Po-

b) Potus vel frigidus vel fæculentus, tanto magis vterque simul concurrens.

c) Suppressio fluxus sanguinis.

2) Magnis torminibus, doloribus & febre intestinorum inflammatoria stipata, satis periculosum symptoma gravidarum exsistit, præcipue si post 3 4 dies non imminuatur.

3) Tractantur:

a) *Interne*

α) Absorbentibus, e. g. matre perlarum, oc. cancri, corall. C. C. vsto.

β) Post correctam materiam ad roborandum rad. gentian. rubr. conuenit.

γ) Interpositis subinde rhabarbarinis & subiunctis anodynis correctis.

δ) Exhibendo vbique potum temperantem largiorem.

ε) Euitando adstringentia & narcotica.

ζ) Nitrum non nisi in potu dilutiore adhibeatur.

b) *Externe* fomentis e resoluentibus & tonicis.

7. *Flatulentia lochialis.*

Hanc discutiunt

1) *Interne.*

a) Puluis e conchis præparatis, antimonio diaphoretico & croco martis antimoniato teneriore paratus.

b) Oleum amygdalarum dulcium.

c) Spiritus tartari, salis armoniaci anisat.

d) Essent. cort. aurantiorum.

e) Nitrosa in calidioribus, spiritus nitri dulcis.

f) Iuscula carminatiua, crocata.

2) *Externe* neruina conducunt.

8. *Dolores post partum.*

1) Hi oriuntur facile

a) Post partum difficilem.

b) A residuo quodam frusto secundinarum, vel ad minimum a sanguine in vtero coagulato.

c) A vitiis lochiorum siue excedentium, siue suppressorum.

d) A refrigerationibus.
e) A neglectu legitimæ ligaturæ abdominis post partum.
f) A vehemente infantis suctione.

2) *Sopiuntur*

a) Tinctura cort. aurant. recent. saturat. cum syrupo cort. aurant. & de citro mixta, ac mediante aqua melissæ exhibita; cauendo a tinctura castorei.
b) Compositionibus e zedoar. carlin. pimp. alb. angelic. chamomill.
c) Iusculis carminatiuis, nuce moschata conditis.
d) Aquis pulegii, meliss. ceras. flor. tiliæ; cinnamom. cydonior.
e) *Specificis*, e. g. semine nigelli, iusculo pingui exhibito, vrina mariti ad cochlear. I. propinata.
f) His tamen omnibus palmam præripiunt pilulæ *Stahlianæ* vel *Beccherianæ* genuinæ.
g) *Externe*

α) *Clysteribus* carminatiuis.
β) *Fomentis* odoriferis e spiritu salis armoniaci cum spiritu apoplectico; item e dictis radicibus cum chamomill. roremarino, mentha rubra, flor. sambuc. bacc. lauri.
γ) *Linimentis*, scrobiculo cordis adplicatis, ex ol. anethi, irino cum oleis destillatis carminatiuis, menth. carui.

3) Licet autem hi dolores rarius in primiparis, quam aliis, occurrere credantur, docent tamen non pauca exempla, quod non prorsus ab hoc incommodo liberæ sint.

9. *Pauores.*

His succurrunt

1) Analeptica temperata, emulsiua, gelatinosa.
2) Vsus modicus vini generosi.
3) Gemmata.

10. *Tumor abdominis.*

1) Hic ortum communiter ducit a ligatura abdominis post partum neglecta.

2) Ex-

2) Exigit carminatiua & resoluentia, quæ inquinamenta vteri expurgare ac debitum tonum restituere valent, e.g.
   a) Rad. bryon. hellebor. nigr.
   b) Herb. betonic. origan. chærefol.
   c) Præ omnibus pilulæ *Stahlii* vel *Beccheri* per 14 dies continuatæ, & post mensis interuallum repetitæ.

II *Tumor pudendorum.*
   1) Ortum sumit a partu difficili.
   2) Præter alia incommoda dysuriam inducit.
   3) Succurritur:
      a) Vnguento althææ, quod præsente ardore & inflammatione qualicumque remisceatur cum vnguento albo camphorato.
      b) Sacculis e floribus chamomill. sambuc. semin. lini & paullulum camphoræ paratis, lacte coctis, leniter expressis & impositis.
   4) Ipsi autem dysuriæ quo modo succurrendum sit, suo loco quæratur.
   5) Quando *vulneratio* in illis locis præsto est, liquamen myrrhæ, oleum ouorum, vel alia balsamica congrua locum habent; euitando pinguinosa, quæ tumores facile inuitant.

II. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1 Quam primum femina peperit, quantocyus in lectum bene calefactum deferatur, & abdomen illius, unter denen Rippen im weichen, latiore mantili ligetur.

2. Præcipue autem ab omni aëre frigido defendatur: superne enim sudore & inferne secundinarum liquamine madida ægerrime refrigerationem tolerat.

3. His insuper habitis, facile lochiorum suppressio, febres, tormina, flatus, tumor abdominis ein sackigter Leib, gleich einer schwangeren Frau, succedunt.

4. Ceterum vulneratæ instar tractanda est, & vires refocillandæ sunt:
   1) Per summam corporis *requiem.*
   2) Per concessionem ipsius *somni*, neglecta illa traditione, quod puerpera intra tres post partum horas non debe-

at dormire; nisi quidem lipothymica vel syncoptica plane metuenda pericula contrarium suadeant. *Vid. cautelæ* & prognosis tabulæ de lipothymia, item num. 16.

3) Per *iuscula*, non spirituosa, sed temperata, e carnibus gallin. bubul. quibus cuminum incoquatur.

4) Item per *iuscula* e cereuisia defæcata cum cumino.

5) Per *gelatinosa* e rasur. C. C. ebor. cum citro, ol. amygdal. dulc. cum ouo recente, momento cinnamomi.

6) Per *potum* ex aqua hordei, passul. typhor. C. C. paratum.

7) Per *vinum* aqua largius dilutum, quod post quartum diem, quando lactis horrores perpessi sunt, liberalius concedi potest; quo tempore ipsum vinum generosum exoticum, modice sumtum, egregie reficit.

5. *Calor* hypocausti æqualiter vbique conseruetur, & *potus* frigidus summopere fugiatur.

6. Vulgi feminarum illa est superstitio, quod puerperæ longe minimum bibere debeant; quod tamen de potu frigido vnice intelligendum est: immo ne conducit quidem, solo calido illo potu & decocto puerperas ita macerare, vt sæpius conquerantur, viscera sua a feruidis illis iusculis semi cocta quasi & adusta esse.

7. Inter *excretiones* primum locum tenent *lochia*: vbi cauendum, ne per inquietudinem & calida remedia ac regimina ad excessum perducantur, neque etiam, siue actuali, siue potentiali refrigerio, supprimantur.

8. *Diapnoë* moderate promoueatur, & si etiam largissime succedat in succulentis, phlegmaticis, minime tamen turbetur.

9. Ad *alui solutionem* primis diebus non ita properetur, habet enim principium vitale in massa sanguinea tantum occupationis, nempe negotium lochiorum & lactis dirigendum, vt primas vias aliquo modo negligere cogatur.

10. Hinc non consultum est aluum eo tempore irritare, multo minus ventriculum incongruis & solidis cibis onerare, ne natura a labore suo maxime necessario auocetur.

11. Cum

11. Cum gaudio ſane, non ſemel ſed ſæpius, obſeruare licuit, quod *pilulæ Stahlianæ*, ſigillo auctoris munitæ, & hinc genuinæ, puerperis, iisq; accuratam diætam obſeruantibus, a primo partus die vſque ad nonum exhibitæ, aluum privs non ſoluerint, quam quarto circiter die, ſub optima interim puerperarum euphoria: teſtimonio ſatis euidente, pilulas haſce non agere ſtimulando, ſed naturam confortando, & ad ſcopos ſuos neceſſarios cooperando.

12. Quibus tamen pilulæ hæ ad manus non ſunt, illæ ad alui ſiccitatem, flatulentos & anxios motus inferentem, adhibeant clyſterem pure emollientem, oleum amygdalar. dulc. & cibos lubricantes.

13. *Animi pathemata* cane & angue peius fugienda ſunt: terror enim lochia ſupprimit, ira hæmorrhagias inſoleſcentes, febres acutas, diarrhœas choleriodes producit; vtraque vero pathemata ſyncopticas reddunt puerperas.

14. Abſit *lucis ſplendidæ* adſpectus; ſæpe enim in tenerioribus viſus inde debilitatur: vnde tinnitus & ſuſurrus aurium, vel plane auditus grauitas, inducuntur,

15. Fugiantur crebræ & diuturnæ *ſermocinationes*, excaleſcentiam ſanguinis facile concitantes.

16. Puerpera, largioribus lochiis exhauſta, ſi in *ſyncopen* aliquoties delabatur, & perpetuo obdormiſcere geſtiat, reſuſcitetur, ne hinc in lethalem ſoporem tranſeat. Conf. num. 4. litt. b.

17. Solent mulierculæ protinus a partu *ſacculos* carminatiuos abdomini imponere; quod minime improbandum; ad flatus enim diſcutiendos conducunt.

18. Sic etiam genitalibus, pariendi labore tumefactis, vinum calidum, linteis imbibitum adplicant.

19. *Calida* in iuuenculis, præcipue plethoricis, maxime vitanda, & vires vinoſis circumſpecte excitandæ ſunt.

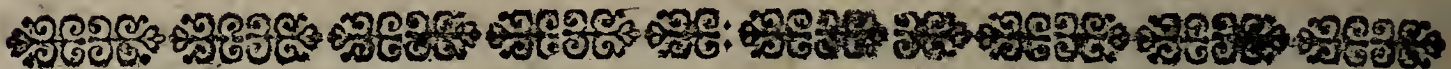
20. *Orgaſmus* ſanguinis vbique occupetur per abſorbentia, & nitroſa.

21. Ante nonum diem *lectum* non deſerant puerperæ; neque prius *hypocauſtum*, quam poſt 5 6 ſeptimanas; quo tem-

 pore

pore non incommodum est, nodulo quodam laxante, vel pilulis *Beccherianis* leniter illas repurgare.

22. Si lochia sufficienter non fluxerint, & largior diaphoresis successerit, pellentibus ea non reuocentur, sed diaphoreticis fixis & alexipharmacis res expediatur.

TABVLA CXXXVI.
DE
ADFECTIBVS LACTANTIVM.

I. A*DFECTVS.*

1. *Horrores lactis*, Milch-Schauer.
   1) Hi circa tertium vel quartum diem persentiscuntur.
   2) Nulla directe medicatione indigent: sufficit circumspectum regimen diapnoicum, & promotio perspirabilitatis mammarum.
   3) Quando autem notabilis calor, vel febris plane inflammatoria iungitur, antifebrilia temperata adhibeantur.
2. *Inflammationes erysipelaceæ mammarum.*
   Hæ, vti aliarum partium, optime discutiuntur
   1) Spiritu vini camphorato, essentia croci parce mixto.
   2) Sollicita externi caloris conseruatione.
3. *Lactis perruptio difficilis.*
   Promouent hanc
   1) Aluus laxa, per clysteres carminatiuos obtinenda.
   2) Lenis diaphoresis.
   3) Temperantia cum interpositis alexipharmacis.
   4) Obtectio mammarum cum panno.
   5) Frictio illarum cum excutia.
   6) Fotus per pelliculam mustelæ.
   7) Suctio.
4. *Lactis defectus.*
   1) Defectus lactis est vel *totalis*, vbi nullum plane lac mam-

mas

mas ingreditur; vel *partialis*, ad infantem alendum non sufficiens.

2) *Totalis* defectus obseruatur præcipue in illis, quæ nimis sero matrimonium inierunt, & insuper temperamenti sunt cholerici.

3) *Imminutio* autem, seu *partialis* lactis defectus, dependet vel a sero salso; vel ab alimenti sufficientis inopia; vel a mœroribus & aliis animi adflictionibus.

4) Vbi humores salso-biliosi peccant, ibi

a) Corrigantur per absorbentia, e. g. cryftall. præparat. item lac lunæ, lumbricos terrestres.

b) Euacuentur per pilulas *Stahlii*, *Beccheri*.

5) Vbi vero iustum alimentum deficit, ibi lactis defectus resarcitur

a) Cibis eupeptis, nutrientibus, emulsionibus, lacte animalium, pultaceis.

b) Carminatiuis, præcipue semine cumini, nigelli.

c) Plebs lardum cum lacte coctum celebrat.

5. *Lactis abundantia*.

1) Hæc imminuenda est, alias varia incommoda circa mammas, nempe nodi & abscessus, oboriuntur.

2) Occurritur

a) Suctione alius simul infantis, vel catuli.

b) Emulsione.

c) Diæta parciore, diluta, potulenta.

d) Sufficiente corporis labore.

3) Ad *plenariam* vero lactis *discussionem*, si vel non possint, vel, pro moribus corruptis, nolint lactare, adhibeantur:

a) *Interne* alexipharmaco-diuretica, & digestiua salina.

b) *Externe*

α) Sacculi sicci ex herb. chærefol. petrosel in. menthæ, semin. coriandri, petroselini, camphora, parati.

β) Spiritus vini camphoratus, crocatus, mediantibus linteis adplicatus.

γ) Pro ditioribus cera alba liquetur, paullulum succi citri & camphoræ, in oleo solutæ, drach. I. addantur:

tur: huic liquamini linteum intingatur, ſtatim per frigidam trahatur, & poſt ea adplicetur.

6. *Lactis tenuitas aquoſa.*

1) Hæc vel a diætæ, vel concoctionis, vel humorum vitio dependet.

2) Infantes atrophici inde redduntur.

3) Corrigitur hæc tenuitas

a) Diætæ mutatione.

b) Primarum viarum expurgatione per pilulas *Beccheri*, extract panchymagog. *Crollii.*

c) Harum deinde confortatione per ſtomachica adpropriata.

d) Seroſorum humorum euacuatione per conuenientia phlegmagoga, e. g. ialappina.

7. *Lactis ſalſedo*, & *bilioſa flauedo.*

1) Hæc vitia tormina, diarrhœas, vomitus, adfectus cutaneos ſcabioſos, immo exulcerationes & febriles ardores infantibus inducunt.

2) Emendantur

a) Abſorbentibus, e. g. ocul. cancri, conch. præparat. matr. perlarum: nitroſis, rhabarbarinis.

b) Diæta conueniente, abſtinendo a cibis nimium ſalſis, acidis, aromatiſatis, item a potu ſpirituoſo, corporis & animi excandeſcentia.

8. *Lactis mucida craſſities.*

1) Hæc facile nodos mammarum inducit.

2) Attenuatur

a) Alexipharmacis.

b) Lenibus laxantibus, e. g. pilulis *Beccherianis.*

c) Moderato vini vſu.

9. *Staſis lactis.*

1) Hæc diſcutitur iisdem remediis, quæ num. 5. ad lactis plenariam diſcuſſionem commendata ſunt.

2) His adnumeranda veniunt,

a) *Interne* abſorbentia, in ſpecie cryſtallus montana, item ſperma ceti.

b) *Ex-*

b) *Externe*

α) Emplaſtrum de ſpermate ceti cum ſale volatili vrinoſo ſubactum.

β) Emplaſtr. diaphoret. *Mynſichti.*

γ) Compreſſio per veſtimenta arctiora.

10. *Nodi mammarum.*

1) Hi a lactis vberiore adfluxu, mucoſa craſſitie & ſtaſi exoriuntur.

2) Reſoluuntur

a) Emplaſtris, modo commendatis, bona portione ſeminis petroſelini & coriandri imbuendis.

b) Frictionibus cum excutia ſetacea, non valde aſpera.

c) Pellicula muſtelæ confricando & imponendo, quæ res in ſenſibilioribus non contemnenda eſt.

11. *Abſceſſus mammarum.*

1) *Maturandus* eſt tempeſtiue, vbi locum non magis habet diſcuſſio.

a) Emplaſtrum quoddam maturatiuum circumferentiæ ſaltem dolenti imponatur.

b) Latius autem circa vel ſpiritus vini camphoratus crocatus, vel emplaſtr. de ſpermate ceti, aut diaphoreticum *Mynſichti.*

2) Facta maturatione *aperiendus* eſt abſceſſus per lancettam, ſi ſponte rumpere recuſet.

3) Deinde, vt *penitius emolliatur* apertus abſceſſus, emplaſtrum diachyl. ſimplex, ſiue ſolum, ſiue diachylo cum gummi pondere æquali remixtum, addita camphora, adplicetur.

4) Hoc ſcopo obtento a digeſtiuis abſtineatur, & ſolis *balſamicis* mundificantibus res abſoluatur, e. g. liquamine myrrhæ, vel, ſi hoc non ſufficiat, mixtura ex eſſentia myrrhæ, ſuccini & modico ſpiritus terebinthinæ parata.

5) Si vlceroſa inquinamenta ſimul adſint, lenia ſeptica e decocto tabaci, ol. philoſoph. addantur.

6) *Interne*, ſi nihil contraindicet, laxatio tam in ſtaſi, quam abſceſſu conducit, coniunctis diureticis, præcipue ſalinis, & nitroſis.

7) *Chirurgi* vana imaginatione difficultatem faciunt, in media mollitie abſceſſus apertionem inſtituere, vtpote in loco decliuiore: hinc communiter ambitum eius, adhuc duriorem, grauiſſimo certe periculo, infeſtant.

12. *Papillarum fiſſura.*

1) Hæc multa incommoda, inſigni dolore ſtipata, infert.

2) Sanantur

a) Oleo ouorum cum liquamine gemmarum populi, loco alius pinguedinis, ſubacto.

b) Oleo ceræ.

c) Oleo lini cum ouis conquaſſato.

d) Butyro cum recentibus floribus calendulæ in formam linimenti redacto.

e) Liquore florum verbaſci maris, & calendulæ in clibano parato.

f) Liquamine myrrhæ.

g) Vnguento de glycyrrhiza.

h) Suctione matura, mediante vitro ad hoc negotium adaptato, Ziehe-Glaß, antequam lac ſpiſſeſcat.

i) Præcauet hanc fiſſuram cupula cerea papillis iugiter ante & poſt partum impoſita.

13. *Papillæ nimis paruæ.*

Paruæ & nimis latitantes papillæ euocantur

1) Maturo emulſionis tentamine, præcipue in primiparis.

2) Suctione infantis robuſtioris.

3) Adplicatione vitri, anguſtioris colli, antea tolerabiliter calefacti.

4) Quando autem iuſtam papillarum conformationem compreſſionibus veſtium & thoracum a iuuentute turbarunt, non mirandum, ſi poſt hac auxilia fruſtra adhibeantur.

14. *Ablactationis incommoda.*

Hæc euertuntur

1) Vel rara & parca ſuctione alius infantis, minus minusque de die in diem ſuppeditando.

2) Vel emulſione rarius & parcius, præcipue mediante vitro, inſtituta.

II. CAV-

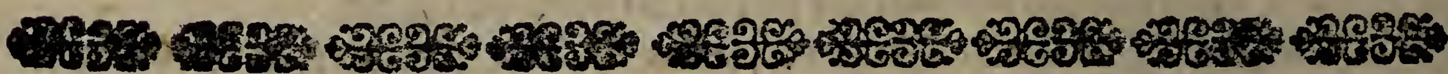
II. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Commodum *alimentum* ad boni lactis productionem omnino necessarium est: consistit autem illud non in scrupulosa, delicata & electiua diæta, sed in simplice magis victu, sub corporis sufficiente motione adsumto.
2. Hoc adeo verum est, vt rusticæ plurimæ, *tenui auena* vtentes, longe melius lac infantibus suis offerant, quam delicatulæ, otiosæ, plenissimo cupediarum adparatu.
3. Conuenit tamen a dyspeptis, flatulentis, acidis, nimium salitis, abstinere: hæc enim, licet non semper matri, sæpius tamen infanti varia incommoda caussantur. *Acria* quoque & *aromatica* parcius sumenda sunt.
4. Quod *potum* concernit, vsu veniat cereuisiarius, bene defæcatus: spirituosus autem, immo, in minus adsuetis, perpetuo vinosus, minime commendetur, ob metuendas inde infantum conuulsiones.
5. Potus *frigidus*, & externæ refrigerationes mammarum, lactanti & lactenti sæpius detrimentum adferunt.
6. Placidus corporis *motus vniuersalis* vti plurimum confert, ita *particularis mammarum* insignem habet vsum, nempe frictio & pressio illarum, vt aquosum lactis propellatur, & ductus lactiferi amplificentur.
7. Hic accusanda est vanitas illarum, quæ a primis iuuentutis annis, ad iunceam corporis gracilitatem sibi conciliandam, *thoracibus* mammas arcte constringunt, vt non solum tubuli lactei, sed & papillæ repressæ, debitam conformationem non adsequantur.
8. *Animi pathemata* quam maxime noceant, quotidiana docet experientia; præcipue autem incommoda mammarum erysipelacea, nodi & abscessus inde proueniunt: hinc terrore aut ira commotæ mammas molliter prius fricent, & lac emulgeant, quam infantem admittant.
9. Mensium, lactationis tempore, eruptio infantem varie alterat: hinc nec exspectanda, nec promouenda est.
10. Ad coagulationem lactis præoccupandam, infans, si vegetus sit, statim adplicetur: vtile enim est colostrum; vel

moderata mammarum expreſſio ante ſurrogetur, quam præualuerit infarctus.

11. Spiritus vini camphoratus *aquoſior*, vti alias in adfectibus eryſipelaceis, ſenſibilia ſubiecta & loca occupantibus, inſigniter nocet, ita & hic non exigua mala parturit. Idem damnum a mixtura illius cum vnguinoſis tenacibus, balſam. Peruuian. &c. exſpectandum eſt.

12. *Nutrices* temere conducere, religioni matres ſibi ducant: certe in ſe ipſas, proles ſuas & rem publicam peccant; vbi autem ſumma neceſſitas id vrget, ſollicite prius corporis & animi conditio eligendæ perſonæ examinetur.

TABVLA CXXXVII.

DE

ADFECTIBVS INFANTVM.

I. S*VBIECTA.*

1. Non omnium promiſcue, ſed mollium, otioſorum, delicatorum, corpore & animo ſenſibilium hominum infantes morbis plerumque expoſiti, & tanto maiore commiſeratione atque auxilio digni ſunt, quanto innocentius aliorum vitia & errores luere tenentur.
2. Infantes autem durioribus parentibus geniti, & durius mox a partu habiti, non ita facile in morbos, citra externas iniurias, coniiciuntur.
3. Immo talium infantes ſenſim ita obfirmantur, vt & iniurias externas multo facilius ſuperare poſſint.

II. *ADFECTVS.*

1. *Anaiſtheſia*, ſeu *immobilitas infantis*.

1) Occurrit interdum, vt infans, recens natus, immobilis, & tamquam mortuus, iaceat.

2) Ex-

2) Excitatur
a) Inspiratione in os, & intestinum rectum mediante fistula clysteris.
b) Fumo croci, naribus immisso.
c) Adspersione aquæ frigidæ, vel potius vini.
d) Suctione mammillarum.
e) Cepis dissectis, & naribus admotis.

2. *Color flauus, icteroides corporis.*
1) Familiaris quidem est hic color, sed nullius periculi.
2) Cedit aquis diapnoicis cum antimon. diaphoret. & syrupo laxante.

3. *Difficultas deglutiendi.*
1) Quando a frenulo linguæ maiore prouenit, hoc incidendum est. Conf tabula CI.
2) Aphthæ si in caussis sint, hæ methodo, inferius commendata, tractentur.
3) In tumore linguæ aquæ discutientes adhibeantur.
4) In eiusdem vero exulceratione oleum ouorum vsu veniat.
5) Mater quando in culpa est, vt vel lac deficiat, vel papillæ non satis promineant, &c. hæc vitia corrigantur secundum methodum, præcedente tabula commendatam.

4. *Distorsio caluariæ.*
1) Hunc adfectum feminæ vocant: geschobene Köpfe.
2) A partu difficili exoritur, nempe quando fœtus caput diuturna, intra collum vteri, incarceratione fortius comprimitur.
3) Prudentis obstetricis vel chirurgi manu ad naturalem statum caput reponendum est.

5. *Hydrocephalus.*
1) Hæc serosa capitis intumescentia communiter excipit caluariæ distorsionem, & eadem caussa fundatur.
2) Maturum auxilium postulat, quod euoluatur *tabula de hydrope particulari*; item tabula chirurgica XXVI.

6. *Imperforatio.*
1) Contingit aliquando, licet rarius, vt emunctoria non solum vrinæ, sed & fæcum aluinarum, obdurata sint.

2) Enascuntur hinc grauia damna, & nisi mox auxilium praestetur, res conclamata est.

3) Vbi membrana praeternaturalis praesto est, ibi sola manus chirurgica requiritur. Conf. tab. chirurg. LXXVII.

4) In caussa obturantis mucositatis leniora abstergentia, e.g. lapis percarum, conch. semi-saturat. exhibeantur.

5) Coniunctis externe cataplasmatibus, catetere, clystere.

7. *Naeui materni.* Mutter-Mähler.

1) Non a quolibet visu, sed illo demum exoriuntur, qui cum peculiari aestimatione ipso animo confingitur: sive desiderii, siue auersionis, terroris, timoris.

2) Hae maternae mentis fictiones infantis animae post ea imprimuntur. *Vid. D. D. Stahlii dissertatio de adfectibus grauidarum.*

3) A medio gestationis tempore ad partum vsque contingere obseruantur.

4) Dissolutio erroneae huius structurae passim obtinetur:

a) Per secundinarum & sanguinis recentis lochialis adplicationem, non solum de matre propria, sed etiam alienis puerperis; modo infans, naeuo tali adfectus, aetate adhuc sit teneriore: in sensibilioribus pubertatis aetas non omnem spem excludit.

b) Per sanguinem piscis barbi.

c) Per lignum fulmine tactum.

d) Laudantur etiam magnetica.

e) Item ros maialis.

8. *Retentio meconii.*

1) Haec multa grauiora mala inducit, praecipue tormina flatulenta, cardiogmum, inquietudines, clamores, difficilem respirationem, pauores, conuulsiones.

2) Vel tandem prorumpunt deiectiones biliosae, decolores, aeruginosae, vitellinae, wie gehackte Eyer.

3) *Euacuandum* hinc est meconium primis post partum diebus:

a) Per syrup. de cichorio cum rhabarb. cui paullulum oxymell. squilitic. addatur.

b) Per

b) Per syrup. rosar. solutiuum.
c) Per oleum amygdal. dulc. cum saccharo penidio.
d) Per succum rhabarb. cum manna vel syrupo folior. sennæ remixtum.
e) Per colostrum infanti propinatum.
f) Per pilulas *Beccheri* vel *Stahlii*, matri vel nutrici singulis primis diebus exhibitas.

4) Quando autem in diarrhœam erumpit, euacuantibus hisce coniungi debent alterantia, quæ ardorem contemperant, in quem finem conducunt:
a) *Absorbentia*, præcipue crystallus montana, siue per se, siue cum grano semis auri fulminantis exhibita; *vid. Ettmüllerus.*
b) *Mucilaginosa*, e. g. gummi tragacanth. arabic. decoctum hordei, auenæ.

9. *Oppletio pectoris asthmatica*: das Röcheln auf der Brust. Occurritur huic
1) Prædictis laxantibus; item syrupo de alth. erysim. capill. ven.
2) Mercurio dulci ad gran. 1-2. propinato.
3) Emetico e syrupo & conserua flor. persic.
4) Vel antimonio diaphoret. cum duabus partibus nitri detonato.
5) Sulphure antimonii *teneriore* cum acido tartari præcipitato: dosis a quarta grani parte, pro infantis ætate, ad granum integrum adscendit.
6) *Resoluentibus*: rad. irid. Florentin. ari, spermate ceti, essent. alexiph. succin. aquis diapnoicis, tartaro vitriolato, cum absorbente combinato.

10. *Tussis.*
Hæc auscultat iisdem remediis resoluentibus & laxantibus, quæ aduersus pectoris oppletionem modo commendata sunt.

11. *Coryza & grauedo.*
1) Hæc pariter per modo dicta remedia expugnantur.
2) *Externe* simul in subsidium vocentur aqua vel butyrum maioranæ.

3) La-

3) Lactanti autem feminæ in eius modi casibus catarrhalia exhibeantur.

12. *Oculorum & aurium manationes serosæ.*

1) Exhibeatur ad aliquot guttas essent. pimpinel. alb. cum essent. cort. lign. sassafr. remixt.

2) Interponantur laxationes, præcipue per mercurium dulcem.

3) Quo magis acris est materia, eo magis coniungantur mucilaginosa, e.g. mucilag. semin. cydon.

13. *Raucedo.*

Hæc demulcetur incrassantibus, obtundentibus & delinientibus, e.g. oleo amygdalar. dulc. syrupo violar. aquis diapnoicis, mucil. sem. cydonior.

14. *Intertrigines.*

1) Hæ communiter exoriuntur per occasiones sudoris, vrinæ, & acrium fæcum aluinarum, præcipue si a nutricibus ita squalide habeantur, vt harum rerum contactum diutius tolerare debeant infantes.

2) In tali casu succurritur inspersione farinæ volatilis cum pauxillo camphoræ & cerussæ; item farinæ triticeæ vel secalinæ.

3) Si vero caussæ *internæ* subessent, interna simul pro rei conditione requirerentur.

15. *Obstructio narium mucosa.*

Hæc reseratur aqua & butyro maioranæ.

16. *Vomitus.*

1) Hic moderate succedens subleuat potius, quam debilitat infantes.

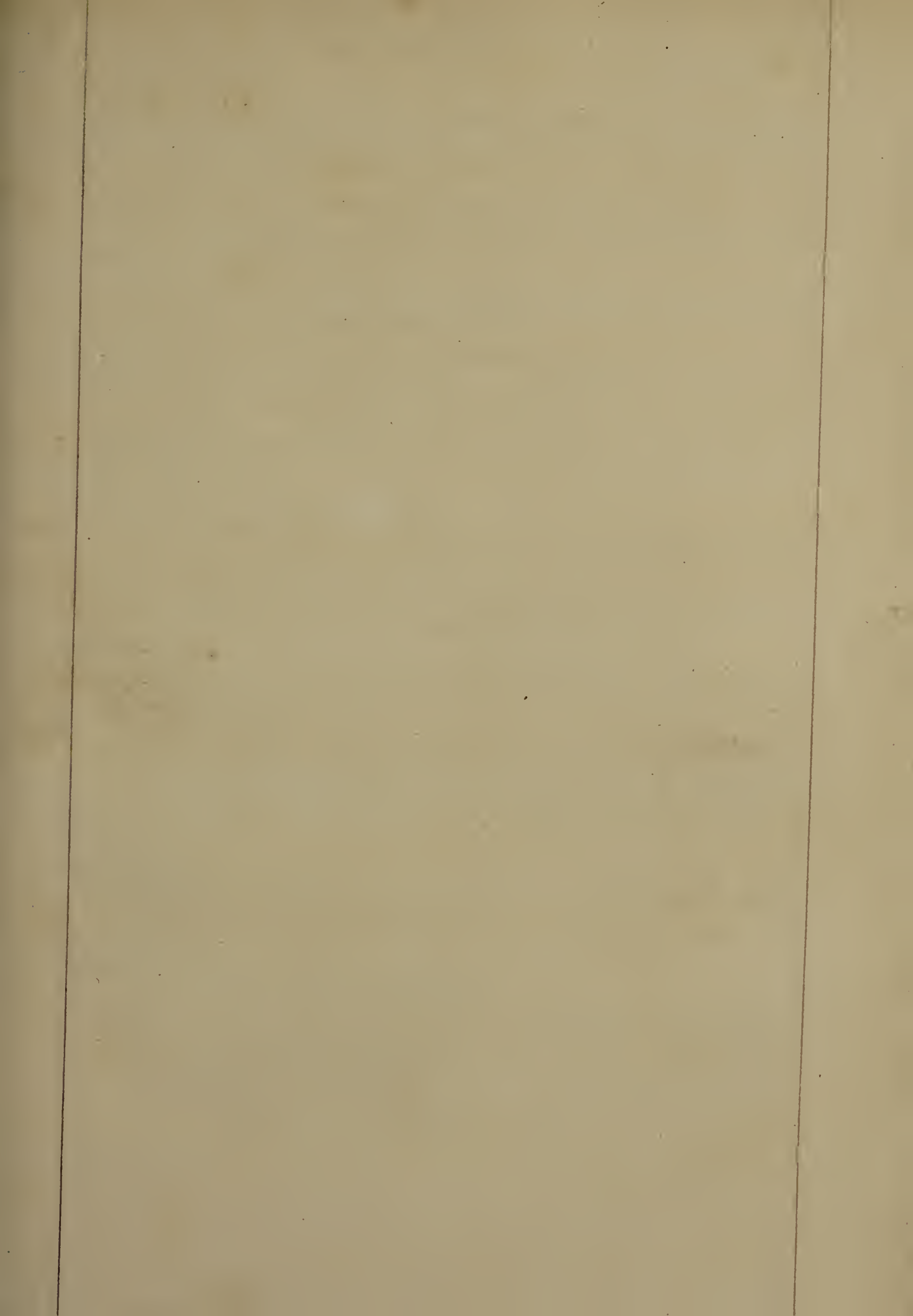
2) Quando autem excedere videtur, mucus intestinalis κάτω per clysterem educendus est.

3) Adplicato simul *externe* emplastro, vel balsamo potius, stomachali.

17. *Diarrhœa biliosa, æruginosa, vitellina.*

Hæc tuto sistitur abstergentibus e matre perlarum, crystallo montana & antimonio diaphoretico.

18. *Ob-*

18. *Obstructio alui.*

1) Excretio aluina durior & rarior, educto prius legitime meconio, præstat quidem molliore: robur enim infantis designat;

2) Quando autem aluus vere obstructa est, soluitur:

a) *Interne* lenioribus laxantibus, superius sub num. 8. indicatis.

b) *Externe* per clysterem, suppositorium, præcipue e radice petroselini adaptatum.

19. *Achores, crusta lactea, tinea, & aliæ cutaneæ vlcerationes.*

1) Lactanti & lactenti exhibeantur lympham corrigentia, maxime essent. cortic. ligni sassafras.

2) Interponantur conuenientes laxationes, præcipue per mercurium.

3) *Externe* infanti adplicentur:

a) Oleum ouorum cum oleo philosoph. remixtum, quod mundificat & consolidat.

b) Oleum cheirinum, per infusionem paratum, cum olei philosophorum parca quantitate mixtum.

20. *Impetigo.*

1) *Interne* conueniunt laxationes, alexipharmaca & absorbentia sulphurata.

2) *Externe* capilli euellendi sunt, siue manibus, siue emplasticis e pice, colophon. fermento &c. paratis: subiuncto fotu ex oleo laterin. ouor. essent. succin. sulphure.

21. *Parotides.*

1) *Interne* ad resoluendum exhibeantur lympham corrigentia, e. g. essent. alexipharmaca.

2) *Externe*

a) Emplastrum de tacamahaca.

b) Epithema siccum e rad. irid. Florentin. aristoloch. long. herb. hyssop. sem. fœnicul. farin. fabar. flor. chamomill. camphora, paratum & sæpius calefactum.

22. *Aphthæ.*

Sunt vel benignæ vel malignæ &c.

1) Dignoſcuntur inflatione linguæ, cortice albo obductæ.

2) Oriuntur vel a ſuctione, vel interno feruore.

3) Abſterguntur linteo, vino calido, cui mel & ſaluia immittenda, imbuto; item panno paullulum aſpero, ſyrupis acriuſculis, e. g. diamor. dianuc. rob. ceraſor. acidor. dilut. cum aqua ſaluiæ. Conf. tabul. med. LXXI. & chirurgica LXXIV.

4) *Interne*, ſi febris concurrat, iungantur antifebrilia, præcipue aquæ diapnoicæ, & laxantia rhabarbarina.

23. *Dentitio.*

1) Prorumpunt ordinarie dentes priores circa viceſimam hebdomadem.

2) Præcedit pruritus gingiuæ, e digitorum, vel aliarum rerum, in os intruſione colligendus.

3) Succedunt veri dolores, ex inquietudine, vigiliis, clamoribus coniiciendi.

4) In aliis obſtructio alui concurrit, vbi negotium difficilius ſuccedere, & notabilior febrilis æſtus præſto eſſe, immo pauores, aut plane conuulſiones accedere, obſeruantur.

5) In aliis autem vomitus vel diarrhœæ accedunt, & his dentes facilius prorumpere ſolent.

6) Vbi adſtrictioris alui ſunt, ibi lenes clyſteres, laxationes, ſuperius num. 8. nominatæ, conueniunt.

7) His ſubiungantur antifebrilia, diapnoica, antepileptica e lumbric. terreſtr. cinnabar.

8) Externe autem gingiuæ cum dente lupi, lardo &c. fricentur.

24. *Febriles motus.*

His ſuccurritur

1) *Interne*: aquis diapnoicis, colliquantibus, oſtracodermatis ſemiſaturatis, cum antimon. diaphoret.

2) *Externe*, ſi aluus adſtricta eſt, clyſteribus.

25. *Pavores.*
1) Quando *materialis* caussa subest, hæc prius tollatur.
2) Si vero nulla talis caussa subesse deprehendatur, satis efficax est hyacinthus orientalis.

26. *Conuulsiones.*
Hæ, pro caussarum diuersitate, diuerse etiam tractandæ sunt, e. g.
1) Excretiones sudoris repressæ promoueantur essentia alexipharm. succin. liquore C. C. succinato, interposito mercurio dulci.
2) Acrimonia, in intestinis hospitans, demulceatur oleo amygdalar. dulc. crystallo montana, subiuncto euacuante rhabarbarino.
3) In stasibus lymphalibus eadem remedia conducunt, quæ sub num. 1) indicata sunt.
4) In caussa magis serosa radix valerianæ, & aurum fulminans, præcipue laudantur.
5) In acutarum epilepsia cinnabaris, largiuscule propinata, conuenit.
6) In vermium caussa mercurius dulcis & myrrhata conducunt.
7) In statu *idiopathico* commendantur varia specifica, quæ tabula de *epilepsia* nominata sunt.

27. *Atrophia.*
De hac & rachitide vid. tabula *de atrophia.*

28. *Vermes.*
Tabula de vermibus euoluatur.

29. *Crinones*, Mit-Esser.
1) A materia lymphatico-mucosa, poros obstruente, & ibidem in corruptionem abeunte, originem ducere videntur.
2) Primo loco balnea adhibeantur;
3) Deinde tergum lacte illinatur,
4) Et quando capite crinones prominent, nouacula abradantur.

30. *Strabismus*, das Schielen.

1) Aliquando a conuulsionibus prægressis remanet:

2) Aliquando autem ex mala adsuetudine contingit.

3) *Pharmacia* hic nullum habet locum, bene vero successiua *correctio* & desuefactio adsuetudinis illius peruersæ. In hunc finem peculiares machinæ inuentæ sunt.

31. *Fascinatio*.

1) Laudari solet balneum, ex herbis specificis antimagicis paratum, v. g. absinth. hyperic. sideritide, antirrhino, abrotano, polytrich.

2) Si corporis consumtio, sine euidente caussa, simul præsto sit, serpillum addatur, coniunctis internis, atrophiæ destinatis.

32. *Cardiogmus*, das Hertz-Gespann.

1) Obstructionibus alui, torminibus, flatibus, & primarum viarum sordibus fouetur, vnde ventriculus & præcordia inflata sunt.

2) Aliquando a sudoribus vel achoribus repressis inducitur.

3) Iisdem remediis profligatur, quæ contra pectoris oppletionem num. 9. commendata sunt.

4) Hoc adfectu quando laborant infantes, accusant vulgatissimo more in hisce quidem regionibus violentam caussam, nempe *distorsionem subluxatoriam*, das Verbrechen, in aliis autem Germaniæ prouinciis das Anwachsen.

5) Præterea in omnibus fere morbis, tam infantum, quam adultorum, hic loci accusare solent eius modi caussam violentam prægressam, dicendo: der Patient hats vom Verbrechen bekommen, hat sich so starck unter der Arbeit angegriffen. Vnde necessarium est, vt pauca de his rebus dicamus: mox enim ad remedia partim friuola partim periculosa confugiunt, nempe vel ad pressiones cum digitis oleo inunctis, vulgo streichen, vel ad violentas extensiones & repositiones, sie ziehen und martern den Patienten, bis es geknacket hat.

6. Quæ

6) Quæ damna vero ex falsis hisce indicantibus & indicatis in patientes resultent; tristis loquitur experientia, & vidimus sane herniam scrotalem in tenellulo quodam sub ipsa extensione productam.

7) Non negamus quidem, dari aliquando eius modi violentas distorsiones subluxatorias, vti in adultis sub nimis vehementibus & impetuosis laboribus, ita & in infantibus per incuriam ancillarum, wenn man die Kinder hat schnappen lassen, rarissime autem has violentias occurrere, certissimum est.

8) Quando enim in adultis hanc distorsionem accusant, est communiter adfectus vel hypochondriaco-hystericus, vel spastico-arthriticus, speciatim lumbago hæmorrhoidalis; id quod vel exinde patet, quia ex leuissimis ordinarie caussis excitatur, wenn man sich nur ein wenig schnelle bücket, ausstrecket oder umdrehet.

9) Vnde omnino mirandum est, quod vulgatissimus hic error ipsos adeo præclaros Medicos occupauerit. Specimen qui desiderat, legere potest *casum LVIII. in colleg. consultatorio Ettmülleri.*

10) Tanto magis autem mirandum est, quod in tenellulis hanc distorsionem subluxatoriam tam frequenter accusent: hi enim a violentis actibus & laboribus satis immunes sunt. Vnde extensiones illorum *torturæ* possunt adnumerari. Clysteres sane lenientes & carminatiui, aliquoties repetiti, periculoso huic tentamini longe sunt præferendi.

III. *CAVSSAE.*

1. Vti de his sub ipsis adfectibus passim in *specie* aliquid diximus, ita hoc loco in *genere* adhuc notare conuenit, quod plurimi morbi infantibus ingruant a caussis mere externis, pauciores sane ab interna ad morbos dispositione.

2. Sunt autem *externæ* tales caussæ præcipue sequentes:

1) *Aëris alterationes*: dum enim ab aliorum arbitrio penitus pendent, modo lectis nimium tecti incalescere & sudare coguntur, modo calentes, immo sudantes ex illis

lis erepti, frigori immodeste exponuntur. Hinc oriuntur adfectus

a) *Catarrhales*, e. g. tussis, coryza, oculorum & aurium manationes serosæ, oppletiones pectoris cum ronchis.

b) *Cutanei*, e. g achores, crusta lactea, quo etiam referri possunt parotides, crinones.

c) *Febriles*.

2) *Cibus & potus* dum vel *quantitate* immodica, vel *qualitate* inconueniente, ipsis obtruduntur. Pertinent huc in primis lactis vitia, de quibus præcedente tabula iam dictum est, e. g.

a) Lac tenue, biliosum, excitat tormina & deiectiones biliosas.

b) Lac nimium pingue inducit oppletiones pectoris, asthmata, immo catarrhos sic dictos suffocatiuos.

c) Lac impurum & venerea labe inquinatum infert adfectus vlcerosos, scabiosos malignos.

3) *Motus & quies*. His varia incommoda infantibus obiiciuntur: spectant huc

a) Immodestæ volutationes in cunis, quando pigræ nutrices vi quadam somnum per tantam concussionem obtrudere tentant, eo ipso autem infantes vertiginosos reddunt.

b) Incongruæ fasciarum stricturæ, vnde motus voluntarius & circulatorius turbatur.

c) Præmaturæ ad standum & ambulandum coactiones.

d) Luxationes & distorsiones.

e) Interpellatio & turbatio quietis, vnde quoad animum morosi, quoad corpus autem torpidi infantes redduntur.

4) *Excretiones suppressæ*, præcipue *meconii*. Licet hæ a vitio principii vitalis deduci possint, non minimum tamen aliorum hominum errores & peruersæ administrationes contribuunt; vbi præcipue nutricum cru-

da,

da, acida, vel alia inconueniens diæta, & iniuriæ aëris accusantur.

5) *Animi pathemata.* Hæc merito ad extraneas etiam caussas referuntur, ab aliis enim potissimum excitantur, e g.

a) Iracundia, quæ non solum congenita parentum malitia, sed & variis externis irritamentis producitur.

b) Terror stolidis gestibus, pulsationibus, trepidis clamoribus, infantibus incutitur, vnde pauores excitantur.

IV. *PROGNOSIS GENERALIS.*

1. Licet infantes ob nimiam corporis teneritudinem præ adultis grauius a morbis adfligi iudicandi sint, docet tamen experientia, præcipue variolarum exemplo, quod morbidæ adflictiones minus illis periculi, quam adultis, adferant: vnde adsertum vulgi: ein Kind kan viel ausstehen, verissimum est.

2. Quando autem autocratia naturæ in infantibus vel frigoris impedimentis, vel aliis externis iniuriis, friuole turbatur, tum maiores in illis ataxiæ, quam in adultis, metuendæ sunt.

3. Facile enim in tali perturbationis casu infantis natura ad vltimum illud & vehementissimum conamen, nempe motus conuulsiuos, conuolat; quos si mature, viribus nondum exhaustis, suscipiat, res minoris est periculi, quam si extremo veluti molimine hanc luctam vltimo adgrediatur, vbi non raro, nimium defatigata, penitus aufugit.

4. Conuulsiones *internæ*, magis hypochondriacæ, torminosæ, singultuosæ, der innerliche Jammer dictæ, cum repentinis clangosis exclamationibus, infantibus, intra terminum sex hebdomadum adhuc inclusis, sæpius sunt lethales.

5. *Consuetæ* conuulsiones vt facilius aliis adfectibus superueniunt, ita minus etiam periculi adferre obseruantur.

6. Ce-

6. Ceterum omnes morbi infantiles, siue sponte, siue congrua arte, expugnati, breuiorem periodum & exitum habere constat: vnde etiam infans non facile febre quadam *intermittente* succumbere deprehenditur.

V. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Vti omne punctum medelæ, infantibus adferendæ, corrigentibus & euacuantibus absoluitur, ita leniora, tenera & secura pro hac infantili ætate omnino seligenda sunt.

2. Hinc *essentias* non ingrediantur *acriora*, e. g. zedoaria, galanga, crocus, camphora: neque *elixiria*, *tincturæ* e multiplicibus mistæ, præscribantur. Sufficiunt *temperata* e rad. pimpinell. alb. vincetox helen. scord. item: *aquæ diapnoicæ*, scabios. plantag. card. benedict. scorzoner. flor. tiliæ &c. antimon. diaphoret. tenerius.

3. *Essentia myrrhæ* in catarrhalibus & pectoris adfectibus non nisi parcissime, & quidem cum largiore portione essentiæ succini remixta, exhibeatur: in motibus febrilibus vtraque exsulet.

4. *Aqua fumariæ* in acutis, præcipue exanthematicis, remoueatur.

5. Sunt, qui *tincturam antimonii* ad multos infantum morbos, ipsas adeo febres, eximie laudant: sed licet hoc remedium, fortiter tartarisatum, in *chronicis adultiorum* adfectibus non contemnendum sit, in morbis tamen infantum non solum operæ pretium non facit, verum etiam aliquando incommoda producere obseruatur.

6. *Emetica* vix vmquam necessaria sunt; si tamen consultum videatur, vomitum excitare, nudæ mechanicæ irritationes in faucibus fere sufficiunt; aut ad summum leniora adhibeantur, e.g. conserua florum persicorum, florum iaceæ: cauendo ab emeticis antimoniatis & venereis. Vomitus autem *spontaneus* salutaris esse obseruatur, vnde mulieres dicunt: Spey-Kinder, Gedey-Kinder; modo caueatur, ne, ad vomitum talem excitandum, studio cibis repleantur.

7. *Mercurius dulcis*, extra febriles commotiones, tutum & elegans est catharticum pro infantibus non plane tenerrimis: modo insipidus sit, & non vltra 3 4. grana propinetur. Pulueris forma, si recte comminutus fuerit, absque omni hæsitatione potest exhiberi. Præterea in grauibus symptomatibus, a scabie repulsa inductis, vsum præstat plurimorum exspectatione maiorem.

8. *Manna*, *senna*, *spina ceruina*, extra febres, ad aluum soluendam etiam possunt adhiberi; si autem quid febrilis subsit, rhabarbarina commodissime exhibentur.

9. *Doses* remediorum *exiguas* in teneris infantibus ipsa ratio commendat: hinc absonum est, diffusas & crudiores formulas variarum radicum, magisteriorum, terrarum sigillatarum, calcium fatuarum, præscribere.

10. Mirandum sane est, quod B. *Ludouici*, vir alias meritissimus, & strenuus censor inutilium compositionum, a puluere suo, infantibus destinato, vnicornu fossile & alia incongrua continente, peculiarem efficaciam exspectare potuerit.

11. Eiusdem census sunt vulgaria *antepileptica*, e. g. vngula alcis, vnicornu verum, lapis manati, corium humanum, puluis *Marchionis*, quæ omnia dubiæ semper fidei reperiuntur; immo nec specificum cephalicum *Michaëlis* vllam prærogatiuam meretur.

12. In grauibus intestinorum & præcordiorum pathematibus, cum tetris deiectionibus, eiulatibus, pauoribus, *mucilaginosa* crassioribus absorbentibus præferenda sunt.

13. *Vermes* infantum, vti *viui* sæpius atrophiam & conuulsiones, ita *necati*, & in intestinis putrefacti, malignos adfectus cum mirificis symptomatibus producunt, ita vt vulgus inde fascinum & magicas incantationes arguat.

14. *Alexipharmaco-diaphoreticorum* vsus, quando necessarius est, nutricibus potius, quam infantibus adhibetur. *Antimonium* autem *diaphoreticum* temperatissimum est remedium diapnoicum, modo recte sit præparatum.

15. In *acutis*, præcipue exanthematicis, laxantia & nimiæ calefactiones exſulent, iuſti autem temporis decurſus & criſes debite exſpectentur.

16. In omnibus acutis & æſtuoſis adfectibus, præcipue circa caput, *camphoræ* ſuſpenſio de collo, vel ſolutio eius linteis conſperſa, ad diapnoicum, reſolutorium & neruinum ſcopum ad modum vtilis eſt.

17. In anginodeis adfectibus plebs Belgica puluerem certarum cochlearum, quas *Hoorntiens* vocat, exhibet, cum indubio, vt fertur, ſucceſſu. Huc ſpectat, quod *Bonettus* de amuletico *entali* vſu refert.

18. In *dentitione difficili* cerebrum leporis, aut ſanguis criſtæ galli, qui humores vehementius elicit, cum ſucceſſu probabili vix vnquam adhibita ſunt.

19. *Crocus martis* & *ſulphur*, quando ad intertrigines adhibentur, vlceroſas haſce eruptiones infeliciter retropellunt.

20. *Siriaſis*, ſeu fontanellæ ſubſidentia, adhuc in teneris, communiter lethale ſignum eſt; & tunc quidem temporis ſpiritus odoriferi fruſtra huic loco adplicantur, quorum alias efficacior vſus eſt.

21. *Narcotica* cautiſſime exhibeantur: ſola theriaca ad gran. I. ſufficit.

22. *Cinnabaris* ſpecificam quidem antepilepticam efficaciam, quam ab aliquot viginti annis ipſi tribuerunt, non exhibet, exacerbationes tamen ſpaſticas egregie mitigat, &, relaxata hac ratione cutis ſtrictura, tranſpirationem promouet: modo paruæ doſes, vtpote ſatis efficaces, propinentur, largiores enim ventriculum grauare obſeruantur.

23. *Flatulentias*, a tranſpirationis repreſſione in inteſtino colo & cæco ſub coſtis nothis generatas, falſo mulierculæ pro concretione partium, das Anwachſen, declarant: facile enim & oriuntur & diſparent, cedunt etiam illitu per olea carminatiua, e. g. chamomillæ.

24 *Achores* rubei coloris, & malignæ indolis, circa mentum, aures &c. variis externis tractare, intutum eſt. Sufficit oleum

oleum ouorum externe, interne autem conducunt absorbentia & diapnoica. His accedat congrua nutricis diæta, a crudis acidis & salsis libera.

25. Quod ad reliquam infantis diætam attinet, & tractationem, incumbit quidem hoc negotium mulieribus; quoniam autem Medicus non raro ad hoc consilium trahitur, sequentia sibi habeat commendata.

26. Simplicitate plurimi infantes, pauciores pomposo adparatu, educantur; illi quidem satis commode, vegete, & optimo familiariter successu, hi vero vtplurimum non ad vota.

27. Hanc itaque simplicitatem Medicus vbique commendet, cauendo, ne scrupulosis, immo anxiis muliercularum agitationibus in vanum simul abripiatur.

28. Recordetur omnino, quod ad corpus infantis a muco liberandum, & diaphoresin inuitandam, *balneo* quidem opus sit, plurimi autem simplicem saltem aquam, lac, aut cereuisiam eodem felici successu adhibeant, quo pauciores vino calido, aut neruinis decoctis, vtantur.

29. Meminerit, opinionum diuersitatem circa *pulmentum* parandum exigui esse momenti: sunt enim, qui e nuda farina & aqua; sunt qui adhibito lacte illud parant; sunt etiam qui loco farinæ micam panis, vtpote iam fermentatam, adhibent: vtrobique prospero successu; modo *varietas*, & nimia ciborum obtrusio euitetur.

30. Lactis & lactantis constitutio varias offert cautelas, quas præcedente tabula indicauimus. Restat monere, vt primis 24. horis a *consistentiore* lacte infantem detineant: meconium enim nondum euacuatum cum lactis talis accessu acriorem subit fermentationem, vnde tormina, eiulatus, immo conuulsiones exoriuntur. Admiranda sane etiam in hoc passu simplex ac sapiens natura, quæ salutari intentione *colostrum* huic euacuationi destinat, quod autem a multis, tamquam impurum, reiicitur.

31. Lac vbi sufficiens est, ante tertium vel quartum mensem pultis alimento non quidem indigent teneriores, neque

tamen illis nocet, primis statim hebdomadibus pulticulam adhibere.

32. Sordes oris statim post partum linteo quodam, vino imbuto, eluendæ sunt.

33. Pro *caussis* morborum superius iam accusauimus profundas infantum in cunas immersiones, frigoris & caloris repentinas alternationes, immodestas in cunis concussiones, nimias fasciarum stricturas, & reliqua, omni hinc studio euitanda, considerando, quod infantilium malorum origo a mere externis & aduentitiis caussis vix non semper sit deriuanda.

F I N I S.

SE-

SERIES TABVLARVM.

Ta-

Ta-

Ta-

INDEX.

A.

Alli-

Ar-

Bran-

Coma

gra

Deli-

Diu-

Dys-

Ery-

Hecti-

I.

In-

Q.

R.

Ra-

S.

Suda-

Tre-

V.

Ve-

Vomi-

CORRIGENDA.

PAg 24. l. 20. l. particulari. p. 27 l. 12. l. phthisici. p. 56. l. 4. l. cruentum. p. 59. l. 23. l. adplicandæ. p. 62. l. 16. l. vasis. p. 82. l. 12 pro licet l. insuper. p. 85. l. 2. l. vsurpandam. p. 86. l. vlt. l. tolerare. p. 87. l. 16. l. euitentur. p. 89. l. 19. post obfirmat. adde: conf. num. 16. p. 91. l. 11. l. siue. p. 92 l. 33. l. ischiadici. p. 95. l. 10. l. scarificationes. p. 97. l. 25. l. iustum. p. 109. l. 5. l. p. 1076. p. 110. l. 12. l. nuce. p. 118. l. 22 l. prostant. p. 119. l. 9. l. taraxac. p. ead. l. 21. l. rubiæ. p. 127. l. 23. del. hoc. p. 129. l. 36. l. potione. p. 134. l 34. l. puerperarum. p. 137. l. 16. l. quanto. ibid. l. 26. l abdominis. p. 141. l. 15. l. constrictio. p. 142. l 19. l. rheumatismis. p. 150. l. 20. l. sanguinis. p. 156. l. 23. l. accedunt. p. ead. l. 34. l. sacculos. p. 157. l. 36. l. primarum. p. 158. l. 23. l. abscessionem. p. 159. l. 17. pro quod l. quo. p. 160. l. 26. l. metastasi. p. 161. l. 16. l. *externæ.* p. 163. l. 5. l. rubicundum. p. 166. l. 15. l. graviorum. p. 167. l. 5. l putrescit. p ead. l. 32. l. tabum. p. 169. l. 32. l. quam. p. 172. l. 24. l. instillando. p. 173. l. 12. l. discutientibus. ibid. l. 28. l. meliloto. ibid. l. 35. l. *Apostematis.* p. 179. l. 21. l. præmittenda. p. 184. l 12. l. hypochondriacos. p. ead. l. 26. l. euacuationes. p. 185. l. 15. l. fœtida. p. ead. l 16. l fœtidam. p. 186. l. 17. l. paroxysmo. p. 189. l. 35. l. comas. p. 190. l. 9 l. congestiones. p. 191. l. 19. l. cauendum. p. 192. l. 33. l. paroxysmo. p. 193. l. 2. l. ætati. p. 196. l. 17. l. admittit. p. 197. l. 34. l. quanto. p. 198. l. 11. l. inunctione. p. ead. l. 30. l. omnia. p. 199. l. 16. l. hemicrania. p. 200. l. 5. l exoritur. p. 202. l. 7. l. pertinacior. p. ead. l. 9. l melancholiam. p. 203. l. 3. l. *Cephalææ.* p. 213. l. 32. l. dentifriciis. p. 215. l. 4. l. grauiditatis. p. ead. l. 35. l. *symptomaticæ.* p. 220. l. 15. del. 7) & pon. 2. p. 221. l. 13. l. susurri. p. 223. l. 6 l. *Læsionis.* p. 229. l. vlt. l. præcipuæ. p. 230. l. 3 post aliis add. aliis. p. ead l. 16. l. sanguineæ substantiæ. p. 232. l. 23. l. hæmorrhagiæ. p. 233. l. vlt. l. principio. p. 238. l. 24. l. *coryza.* p. 242. l. 9. l. vinos. p. 245. l. 11. l. extendentis. p. 248. l. 4. l. *chirurg.* p. 250. l. penvlt. l. constitutione. p. 252. l. 3. l. colaturæ. p. 253. l. 30. l. extrorsum. p. 254. l. 27. l. resolventia. ibid. l. 28. l. adiuuantia. p. 265. l. 7. l. commendat. p. 267. l. 21. l. cautus. p. 268. l. 2 l. ἀσθμάζω. ibid. l. 36. l. quod. p. 271. l. 4. l. posset. p. 272. l. 4. l. humido. p. 294 l. 8. l. qua. p 305. l. 16. l. prostratione. p. 311. l. 32. l. *Materia.* p. 319. l. 34. l. *sapores.* p. 324. l. 4. l. frustranea. p. 335. l. 9. l. taraxaci. p. 355. l. 11. l. præcedentibus. ibid. l. 19. sequ. l. illi necandi sunt ac eliminandi. ibid. l. 34. l. santonici. p 384. l. 30. l. augescente. p. 386. l. 31. l. medio. p. 395. l. 32. l. subitaneam. p. 402. l. 14. l. metuenda. p. 406. l 7. pro qui l. quæ. p. 407. l. 2. del. I. & l. 19. a) p. 409. l. 15. l. biliosam. p. 410. l. 17. l. volatilia. p. 423. l 9. l. quæ. p. 424. l. 3. l. exagitantur. p. 438. l. 23. l. adliduntur. p. 440. l. 26. l. terror. p. 447. l. 13. l. spongioso. p. 454. l. 26. l. intermittens. p. 465. l. 13. l. potior. p. 467. tit. l. FEBRIBVS. p. 471. l. 5. l. hæc. ibid. l. 34. post e. g. add. e. p. 475. l. 21. l. cachecticas. p. 477. l. penult. l. adpetitus. p. 487. l. 15. l. insuperabilis. p 490. l. 16. l. τύφος. p. 512. l. 22. l. contemperandus. p. 516. l. 14. pro Iunior l. Tumor. p. 521. l. 28. l. præcedunt. p. 525. l. 18. l. expectorantibus. p. 541. l. 7. l. tonsillas. p. 549. l. 4. l. quia. p. 550. l. 14. del. 1). ibid. l. 33. l. *prognoseos.* p. 554. l. 21. l. lentæ. p. 558. l. penult. l. hæmorrhoides. p. 559. l. 19. l. siue. p. 586. l. 25. l. aquilegiæ. p. 610. l. 30. l. pustulæ. p. 612. l. 1. ante sæpissime pon. &. p. 627. l. 11. l. iugulati. p. 659 l. 7. del. dus. p. 673. l 24. pro duæ l. quæ. p. 692. l. 3. l. hæmorrhoidalis. p. 696. l. 18. l. digestiua. p. 698. l. 23 l. *Anasarcæ.* p. 706. l. 3. l. remixta. p. 728. l 11. l. sero. p. 742. l. 13. l. fauces. p. 760. l. 7. l. benigna. p. 794. l. 3. l. renum. p. 796. l. 23. l. considerationem. p. 803 l. 3. pro quid l. qui p. 807. l. 5. l. adpetitus. p. 838. l. 28. l. lipothymicis. p. 843. l. 26. l. laxa p. 847. l. 3. l. ridicula. p. 850. l. 2. l. dyspepti. p. 955. l. 29. l. cerussa. p. 958. l. 13. l. stimulantia. p. 983. l. 32. l. moschata.